

REVISTA DE ISTORIE MILITARĂ

Publicația este editată de Ministerul Apărării Naționale, prin Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, membru al Consorțiului Academioilor de Apărare și Institutelor pentru Studii de Securitate din cadrul Parteneriatului pentru Pace, coordonator național al Proiectului de Istorie Paralelă: NATO – Tratatul de la Varșovia

COLEGIUL DE REDACȚIE

- General-maior (r) dr. MIHAIL E. IONESCU, directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară
- Academician DINU C. GIURESCU, Academia Română
- Dr. JAN HOFFENAAR, Președintele Comisiei Olandeze de Istorie Militară
- Prof. univ. dr. DENNIS DELETANT, London University
- Colonel (r) dr. PETRE OTU, directorul științific al Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară
- Prof. univ. dr. MIHAI RETEGAN, Universitatea București
- IULIAN FOTA, consilier prezidențial
- Dr. SERGIU IOSIPESCU, cc. șt., Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară
- Prof. univ. dr. ALESDANDRU DUȚU, Universitatea „Spiru Haret”
- Prof. univ. dr. MARIA GEORGESCU, Universitatea Pitești
- Comandor (r) GHEORGHE VARTIC

SUMAR

• Dosar: Misiuni internaționale ale Armatei României

- General maior (r) dr. MIHAIL E. IONESCU – Militari români în teatrele de război ale lumii 1
- VISARION NEAGOE – Comanda și controlul contingentelor românești participante la misiuni multinaționale în afara teritoriului național 4
- DOREL PIETRĂREANU – Observator militar ONU în deșert 12
- DUMITRU MOISA – Primul ofiter român la un summit NATO. Washington 1999 21
- VASILE VREME – Tendințe privind proiectarea grupărilor de forțe la nivel tactic, operativ și strategic în teatrele de operații din Balcanii de Vest, Afganistan și Irak 36
- GRIGORE ALEXANDRESCU – Prima operație expediționară în Europa contemporană (I) 60
- PETRE OTU – Participarea României la campania militară din Irak 64
- CERASELA MOLDOVEANU – Teatrul de operații din Afganistan 69
- COSTEL SIMION – Pregătirea participării individuale la operații și misiuni multinaționale 73
- DANIELA ȘIȘCANU – Evoluția efectivelor în misiunile internaționale ale Armatei României (1990-2012). Sinteză documentară 84
- REDACȚIA – In memoriam. Eroi căzuți în teatrele de operații 90

• Istorie medievală

- RĂZVAN MIHAI NEAGU – Bătălia de la Obertyn (22 august 1531). Ultima fază a conflictului moldo-polon pentru Pocuția 97

• Istorie modernă

- ȘERBAN FILIP CIOCULESCU – Despre semnificațiile „unității naționale” din perspectiva relațiilor internaționale 104
- GEORGE UNGUREANU – România și situația militară a Bulgariei în context interbalcanic (1934-1940) 109

• Recenzii și semnalări

- Mircea Malița, Dinu C. Giurescu, *Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972*, Editura Compania, București, 2011 – CARMEN RÎJNOVEANU 124
- *Marele Război pentru Apărarea Patriei. Anul 1941: Cercetări, documente, comentarii* – DANIELA ȘIȘCANU 126
- Din activitatea Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară pe anul 2011 – ALEXANDRU VOICU 129

• In memoriam – Florin Constantiniu (1933-2012)

- Adio, domnule academician Florin Constantiniu!
- comandor (r) GHEORGHE VARTIC 133

• Revista a fost inclusă în baza de date a Consiliului Național al Cercetării Științifice în Învățământul Superior, fiind evaluată la categoria „C”.

• Poziția revistei în lista-catalog a publicațiilor este la numărul 5017

CONTENTS

• Dossier: International Missions of Romania's Armed Forces

– Major General (ret.) Dr. MIHAIL E. IONESCU – Romania's Armed Forces in International Theaters of Operations	1
– VISARION NEAGOE – Command and Control of the Romanian Contingents During International Missions	4
– DOREL PIETRĂREANU – UN Military Observer in the Desert	12
– DUMITRU MOISA – The First Romanian Officer Attending a NATO Summit (Washington, 1999).....	21
– VASILE VREME – Tendencies at Tactical, Operational and Strategic Levels in the Projection of Forces to the Theaters of Operations from the Western Balkans, Afghanistan and Iraq	36
– GRIGORE ALEXANDRESCU – The First Expeditionary Operation in Contemporary Europe (I)	60
– PETE OTU – Romania's Participation to the Military Campaign in Iraq	64
– CERASELA MOLDOVEANU – The Theater of Operations in Afghanistan	69
– COSTEL SIMION – Training for Individual Participation to Multinational Operations and Missions	73
– DANIELA ȘIȘCANU – The Evolution of the Number of Romanian Troops Deployed in International Missions (1990-2012). Documentary Synthesis.....	84
– EDITORIAL BOARD – In memoriam. Fallen Heroes	90

• Medieval History

– RĂZVAN MIHAI NEAGU – The Battle of Obertyn (August 22, 1531). The Last Phase of the Polish-Moldovan Conflict over Pokutia	97
---	----

• Modern History

– ȘERBAN FILIP CIOCULESCU – About the Significance of “National Unity” from the Perspective of International Relations	104
– GEORGE UNGUREANU – Romania and Bulgaria's Military Situation in Inter-Balkan Context (1934-1940)	109

• Reviews

– Mircea Malița, Dinu C. Giurescu, <i>Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972</i> , Editura Compania, București, 2011 – CARMEN RÎJNOVEANU	124
– Marele Război pentru Apărarea Patriei. Anul 1941: Cercetări, documente, comentarii – DANIELA ȘIȘCANU	126
– Activities of the Institute for Political Studies of Defense and Military History in 2011 – ALEXANDRU VOICU	129

• In memoriam – Florin Constantiniu (1933-2012)

– Farewell to Historian Florin Constantiniu – Commander (ret.) GHEORGHE VARTIC	133
--	-----

• Responsabil de număr: PETRE OTU

• ALEXANDRU VOICU, MIRCEA SOREANU – redactori • MARIANA BĂHNĂREANU, culegere computerizată
• ADRIAN PANDEA, coperta, ELENA LEMNARU, tehnoredactare computerizată

Adresa redacției: strada Constantin Mille nr. 6, cod 010142, București, sector 1,
telefon: 0213157827, telefax: 004021-3137955
www.mapn.ro/diepa/ispaime

Tiparul executat la Tipografia

B 00136/19.07.2012

MILITARI ROMÂNI ÎN TEATRELE DE RĂZBOI ALE LUMII

General maior (r) dr. MIHAIL E. IONESCU *

Abstract

The Review of Military History dedicates the present issue to a special "dossier": the participation of the Romanian Armed Forces to international missions, in various theatres of operations and on various continents after the end of the Cold War. The article below consists in an overview of this new and unprecedented phenomenon in the history of the Romanian Armed Forces, in which the main stages and directions of actions during the last two decades are summarized.

Keywords: *Romanian Armed Forces, UN, NATO, EU, international missions*

Revista de Istorie Militară, preocupată constant de a aduce în fața cititorilor săi subiecte de interes, atât din perioadele mai vechi, cât și din cele noi ale istoriei militare românești și universale, propune în acest număr (1-2/2012) un „dosar” special. El este consacrat unui fenomen nou, nemaîntâlnit în istoria Armatei Române, apărut după încetarea Războiului Rece – participarea militarilor români la misiuni internaționale în diverse teatre de război pe diverse continente.

Desigur, în diverse perioade istorice, militarii români au participat la campanii și lupte în afara teritoriului propriu, cel mai adesea în cadrul unor coaliții de forțe, ca expresii ale unor angajamente explicite sau implicite. Iată, de exemplu, în cursul evului mediu, Mircea cel Bătrân și Mihai Viteazul au organizat mari expediții în interiorul Imperiului otoman, Radu cel Frumos a ajuns cu oștile sale în Cecenia de astăzi, Gheorghe Duca,

Șerban Cantacuzino și Mihail Apafi au luat parte, în cadrul armatei otomane, la cel de-al doilea asediu al Vienei (1683) etc.

Și în epoca modernă, parte din acțiunile militare ale României s-au purtat dincolo de hotarele țării, chiar dacă obiectivele asumate au fost de ordin național. În anii 1877-1878 și 1913, armata a luptat în sudul Dunării, în 1919, pe teritoriul Ungariei, în perioada 1941-1945, mai întâi în spațiul sovietic, în adâncimea acestuia, pătrunderile cele mai estice fiind Caucazul, Stepa Calmucă și Cotul Donului, iar mai apoi, în Campania din vest, pe teritoriile Ungariei, Slovaciei, Cehiei și Austriei.

Regimul comunist a elaborat, după invazia trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia (1968), *Doctrina luptei întregului popor pentru apărarea patriei*, eșafodajul legislativ fiind asigurat de Legea 14/1972. Cu toate că doctrina proclama țeluri exclusiv defensive, iar

* Directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

acțiunile urmau să se desfășoare pe teritoriul național, se lua în calcul, în cazul unei riposte ofensive, posibilitatea depășirii teritoriului propriu, o asemenea acțiune fiind motivată de necesitatea nimicirii agresorului.

Demn de semnalat este și faptul că România a dorit să trimită efective în cadrul misiunilor ONU, fie ca observatori, fie în misiuni de *peacekeeping*, așa cum au fost cazurile războiului israelo-arab din 1973 sau crizei din Cipru (1974). Materializarea unor asemenea inițiative ar fi reprezentat o ilustrare elocventă a politicii externe neancorate la interesele hegemonului sovietic al Bucureștiului, politică la care Ceaușescu ținea foarte mult. Diverse rațiuni de politică de putere la nivelul erei bipolare au împiedicat concretizarea acestei disponibilități a Bucureștilor.

Sfârșitul Războiului Rece și încetarea confruntării bipolare au marcat intrarea relațiilor internaționale într-o nouă etapă, ceea ce s-a răsfrânt și asupra paradigmelor războiului și a instrumentului principal al acestuia – forțele armate – care au trecut în ultimele două decenii printr-un proces accentuat de reformă.

După marile schimbări din decembrie 1989, România s-a găsit într-o 'zonă gri' de securitate regională, iar opțiunea fermă pentru NATO s-a impus curând, ca expresie, deopotrivă, a unei orientări tradiționale în domeniul securității, și examenului lucid al evoluției internaționale.

Urmare a unei asemenea decizii majore, reforma apărării s-a desfășurat în strânsă legătură cu Alianța Nord-Atlantică, elementul central fiind interoperabilitatea, adică asumarea capacității de a evolua militar eficient în operații conduse sau desfășurate împreună cu aliații. Reforma a dobândit noi valențe odată cu aderarea României, în ianuarie 1994, la Parteneriatul pentru Pace, instrument prin intermediul căruia s-a pregătit integrarea în NATO, obiectiv finalizat la începutul lunii aprilie 2004.

Una dintre componentele reformei apărării a fost pregătirea forțelor militare pentru desfășurarea misiunilor internaționale, organizate sau conduse de NATO, UE, ONU sau OSCE. Paleta acestora este foarte largă: misiuni în sprijinul păcii; misiuni umanitare; misiuni de

poliție militară; misiuni de luptă împotriva terorismului internațional; misiuni de apărare colectivă, ce decurg din statutul României de stat membru al Alianței Nord-Atlantice etc.

Nu intrăm în analiza detaliată a tipologiei unor asemenea misiuni pentru care există o foarte largă bibliografie. Evidențiem doar faptul că, din punct de vedere cronologic, contribuția României se poate împărți în două etape. Prima dintre ele acoperă anii 1991-2000, în care țara noastră a participat cu preponderență la misiuni de tip umanitar. Din rândul acestora menționăm cele din Somalia (1993-1994, sub egida ONU), Bosnia-Herțegovina (începând din 1996 sub mandat NATO), Angola (1995-1999, sub egida ONU), Albania (1997, sub egida OSCE) etc. A fost o etapă de familiarizare și de însușire a unor reguli și proceduri noi pentru militarii români.

După 2001, odată ce reforma apărării a făcut pași substanțiali și a început organizarea unor unități militare adecvate, participarea la misiuni în afara teritoriului național a căpătat dimensiuni sporite, atât prin nivelul de angajare, cât și a tipului de operații în măsură să le desfășoare. În acest context, Armata României a contribuit cu forțe la operațiunile de menținere a păcii și combaterea terorismului din Irak și Afganistan, începând din 2002-2003, în Balcani, în Bosnia-Herțegovina din decembrie 2004; sub comanda UE sau în misiunea EUMM (Georgia) din octombrie 2008 etc.

Din punct de vedere geografic, militarii români au fost prezenți în Balcani și Caucaz, zone de maxim interes pentru România, Lituania (misiunea „BALTICA 2007”), Afganistan, Irak, Nepal (misiunea UNMIN), Africa (Angola, Somalia, Sudan, Etiopia-Eritreea, Coasta de Fildeș, Congo, Ruanda, Burundi). Mai trebuie menționată și contribuția forțelor navale în cadrul unor operații cum sunt BLACKSEAFOR și ACTIVE ENDEAVOR, ultima desfășurându-se în Marea Mediterană.

În prezent, România are delocate efective militare în Bosnia-Herțegovina (misiunea EUFOR – 57 militari), Kosovo (misiunea KFOR – 61 de militari), Afganistan (misiunea ISAF – 1775 militari), Georgia (misiunea EUMM – 7 militari), Congo (misiunea EUSEC – 3 mili-

tari), la care se adaugă 26 de observatori și patru ofițeri de legătură. În total 1934 de militari, dintre care 1836 sub comandă NATO, 68 sub egida UE, 26 sub comandă ONU și patru ofițeri în misiuni de coalitiție.

Până în primăvara anului 2012, țara noastră a participat cu mai mult de 30 000 de militari (rotații însumate) la aceste operații, cu o gamă variată de forțe: batalioane de infanterie și geniu, forțe speciale, aeriene, navale, spital de campanie, poliție militară, capacități de transport, observatori militari, ofițeri de stat major etc. În plan practic, spectrul larg de operațiuni militare, de la cele umanitare și de reconstrucție, până la cele de luptă, a contribuit în mod direct la dezvoltarea instruirii și implementarea standardelor de interoperabilitate cu forțele NATO, precum și la definirea palierului de adaptare a forțelor armate, conform „lecțiilor învățate” din participarea la misiuni multinaționale.

Simpla parcurgere a arealului geografic în care au fost prezenți militarii români este de natură a evidenția rolul României ca furnizor de securitate și stabilitate, din Africa până în regiunea Balcanilor, care a dobândit trista

faimă de „butoi de pulbere” al Europei, și din zona Mediteranei până în Asia. Prin misiunile îndeplinite sau în curs de desfășurare, România și-a onorat obligațiile asumate atât ca membră a NATO și a UE, cât și a comunității internaționale în general.

Așa cum se poate constata, „dosarul” conține studii și mărturii ale unor participanți la astfel de misiuni, care au ocupat diverse funcții, precum și câteva sinteze documentare, acestea având rolul de întregi imaginea contribuției românești.

Sperăm că astfel construit, „dosarul” va reține atenția atât a specialistului militar, cât și a cititorilor pasionați de istoria militară românească.

Și o precizare finală: acesta este doar primul astfel de „dosar” pe care îl publicăm. Vor urma și altele, organizate poate în alt mod. Adresăm și pe aceasta cale veteranilor misiunilor de peste hotare din forțele militare române în ultimele două decade invitația de a încredința viitorului, prin paginile revistei noastre, propria lor experiență, tezaur de mândrie militară națională.

COMANDA ȘI CONTROLUL CONTINGENTELOR ROMÂNEȘTI PARTICIPANTE LA MISIUNI MULTINAȚIONALE ÎN AFARA TERITORIULUI NAȚIONAL

General mr. (r) prof. univ. dr. VISARION NEAGOE *

Abstract

Romania's participation to multinational operations has brought profound transformations both in concepts and the doctrine of its armed forces. The article below not only details the theoretical aspects of these transformations, but also illustrates them with the lessons learned from two of the several major multinational operations Romania's Armed Forces participated to, namely those from Iraq and Afghanistan.

***Keywords:** Romania, multinational operations, Afghanistan, Iraq*

Participarea României la operații multinaționale de tip coaliție, NATO sau UE, ca și aderarea la Alianța Nord-Atlantică și la Uniunea Europeană, au impus profunde transformări conceptuale și doctrinare referitoare la planificarea și conducerea operațiilor în mediu multinațional, în organizarea și angajarea forțelor în operații, în exercitarea autorității pentru îndeplinirea misiunii. Toate acestea au avut ca sursă schimbările apărute în mediul operațional la începutul acestui secol, influențând fundamental tipologia conflictelor și modalitățile de soluționare a acestora.

Inițiate de încheierea războiului rece și accelerate de atacul terorist de la 11 septembrie

2001 asupra unor instituții fundamentale ale SUA, transformările profunde ale Alianței au vizat, în primul rând, realizarea capacităților de gestionare a situațiilor conflictuale în afara ariei de responsabilitate clasică, respectiv teritoriul statelor componente. Aceste schimbări, legate în special de proiectarea puterii militare în zone geografic îndepărtate de teritoriul statelor componente, au avut efect și în declanșarea proceselor de transformare a forțelor armate ale statelor membre.

Una dintre realizările acestui proces de transformare a fost și remodelarea structurii de comandă-control a Armatei României, proces care continuă și în prezent, pentru a fi compa-

* General mr. (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe a îndeplinit funcția de comandant al Comandamentului Operațional Întrunit.

tibilă cu cea a armatelor altor state membre ale Alianței și, mai ales, pentru a asigura exercitarea continuă a autorității de comandă națională asupra forțelor care execută misiuni în teatre de operații, în afara teritoriului statului român.

Viitoarele operații desfășurate de către România împreună cu aliații și partenerii săi vor avea cu preponderență un caracter multinațional. De aceea, este necesară o înțelegere corectă și cuprinzătoare a definițiilor autorității de comandă și a practicilor prin care aceasta este delegată.

Comanda-controlul în mediul multinațional

Ca subiect, autoritatea de comandă este, în perioada actuală, unul dintre cele mai dezbătute și – în același timp – mai puțin înțelese concepte dintre subiectele militare contemporane, în special din perspectiva cerințelor comandantului, determinate de misiunea sa, mai ales din perspectiva unui comandant al unei forțe multinaționale.

În uzanța multinațională agreată, există patru niveluri ale autorității de comandă-control. Acestea sunt: comanda operațională, controlul operațional, comanda tactică și controlul tactic. Există și controlul administrativ, controlul logistic, precum și autoritatea de coordonare. Pe lângă acestea, care pot fi încredințate/delegate unui comandant al forței multinaționale, mai apare un nivel superior, care rămâne prerogativă a conducerii naționale, la nivelul forțelor armate – comanda deplină.

Comanda națională sau deplină (*Full command*) reprezintă autoritatea militară și responsabilitatea unui ofițer superior de a emite ordine către subordonați. Aceasta acoperă toate aspectele operațiunilor militare și administrative și există numai în cadrul structurilor naționale de forțe. Termenul „comandă”, cu sensul său aplicabil în mediul multinațional, implică un grad mai mic de autoritate decât atunci când este folosit cu sensul său național. Nici un comandant NATO, UE sau al unei coaliții nu va avea comanda totală asupra forțelor atribuite lui, deoarece, în momentul atribuirii unor forțe, în funcție de situație, statele delegă ca nivel maxim al autorității comanda operațională sau controlul operațional.

Comanda operațională (OPCOM) reprezintă autoritatea cu care este investit un comandant de a atribui misiuni și sarcini către comandanții subordonați, de a detașa unități, de a reorganiza forțe și de a reține sau delega controlul operațional și/sau controlul tactic, atunci când situația o impune. Acest nivel al comenzii nu include responsabilitate în domeniul administrativ și logistic.

În mediul multinațional, OPCOM reprezintă cel mai înalt nivel al autorității de comandă pe care națiunile îl pot atribui unui comandant aliat. Acesta poate să dea misiuni și să stabilească obiective, să dea sarcini, să direcționeze și să angajeze forțele, să stabilească măsuri de control al manevrei, să disloce forțele în cadrul teatrului de operații și să angajeze separat elemente din forța primită în subordine. De asemenea, are autoritatea de a delega/reține controlul operațional (OPCON) și de a delega/reține controlul tactic (TACON).

Controlul operațional (OPCON) reprezintă autoritatea delegată unui comandant de a direcționa¹ forțele desemnate, astfel încât să poată efectua misiuni sau sarcini specifice, care sunt de obicei limitate de scop, timp sau locație, de a disloca unități, de a stabili măsuri de control al manevrei și de a disloca forțele în cadrul teatrului de operații. În ceea ce privește competențele în domeniul delegării de autoritate, comandatul poate delega OPCON (doar cu aprobare) și poate delega/reține TACON. Nu include autoritatea de a ordona angajarea separată a componentelor unităților și, de asemenea, nu include responsabilități/competențe în domeniul controlului administrativ sau logistic, cu excepția celor pentru stafful din subordine.

Comanda tactică (TACOM) reprezintă autoritatea delegată unui comandant de a da sarcini forțelor aflate sub comanda sa, pentru îndeplinirea misiunii primite de la o autoritate superioară. Acest nivel de comandă este specific nivelului tactic, se utilizează în zona acțiunilor și se apropie de vechiul concept de comandă operativă. Comandantul poate să stabilească sarcini unității, precum și măsuri de control al manevrei, dar ele trebuie să concure la îndeplinirea misiunii stabilite de comandantul eșalonului superior. Delegat cu exercitarea TACOM, comandantul poate delega doar controlul tactic.

Controlul tactic îi permite comandantului direcționarea detaliată și, de obicei, locală, ca și controlul mișcărilor și manevrelor forțelor necesare pentru a îndeplini misiuni desemnate. O forță aflată sub controlul tactic al unui comandant va executa misiuni și sarcini stabilite de către comandantul eșalonului superior. Comandantul care exercită TACON are responsabilități/competențe doar de coordonare a deplasărilor, dislocărilor și protecției locale a forței, pe timpul cât aceasta se află în zona sa de responsabilitate. Astfel, unitatea care tranzitează o zonă de responsabilitate a altei structuri este dată sub TACON la comandantul acesteia, pentru direcționarea deplasărilor și a manevrelor.

Așa cum putem observa, OPCOM îi asigură unui comandant un nivel mai mare de control asupra forțelor date în subordine, în timp ce TACON, pe cel mai mic.

În cadrul Alianței, de regulă, OPCOM este încredințată unui comandat aliat doar în operații de tip Art. 5. Pentru cele corespunzătoare non-art. 5, de regulă, cel mai mare nivel al autorității de comandă este OPCON.

Autorități ce exercită comanda și controlul

Autorități internaționale

Autoritățile politice care mandatează o forță militară pentru desfășurarea operației și care investesc un comandant cu exercitarea comenzii sunt acele organizații internaționale (ONU, OSCE, UE) cu un statut juridic consolidat, care se bucură de un prestigiu și de recunoaștere unanimă și care și-au asumat rolul de a rezolva criza/conflictul. Odată asumat rolul de lider, organizația politică stabilește scopul și obiectivele operației, resursele alocate și starea finală dorită (*end-state*).

În baza rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, după stabilirea națiunii conducătoare în cadrul forței întrunite multinaționale, constituită pentru executarea unei operații, se elaborează și se semnează memorandumurile de înțelegere și acordurile tehnice între națiunile participante la constituirea forței. În cadrul acestor documente, se stipulează angajamentele prin care participanții vor înființa structura

și vor îndeplini misiunea, se stabilesc responsabilitățile, principiile generale și procedurile adecvate. Pentru comanda locală, organizația împuternicește un reprezentant să gestioneze operația, acesta devenind înalt reprezentant (comandantul politic al operației).

Autoritatea militară internațională este reprezentată de comandantul forței întrunite multinaționale, căruia statele contribuatoare cu trupe îi dau în subordine forțele, sub diferite niveluri de comandă (de regulă, OPCON).

Predarea forțelor către comandant se face prin elaborarea și semnarea transferului de autoritate (TOA), ce constituie modalitatea prin care se asigură eficiența operațiilor, desfășurate de forța întrunită multinațională, cu respectarea suveranității statale a națiunilor care o compun, precum și a principiilor și regulilor de drept internațional.

După semnarea transferului de autoritate, comandantul forței întrunite multinaționale exercită controlul operațional asupra tuturor structurilor intrate în subordine, bucurându-se de totalitatea drepturilor sale de comandant, conferite de nivelul de comandă primit și limitat doar de prevederile transferului de autoritate.

Structurile militare române sunt subordonate nemijlocit unor structuri din forța multinațională întrunită (divizie, brigadă, regiment), iar comandanții acesteia sunt comandanții ierarhici superiori ai comandanților structurilor române.

Autorități naționale

Autoritățile politice care iau decizii privind participarea la misiuni militare în afara teritoriului statului român sunt: Parlamentul, președintele României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, guvernul și Ministerul Apărării Naționale.

Autoritatea militară de comandă este reprezentată de șeful Statului Major General, care exercită comanda militară asupra Armatei române, potrivit deciziilor autorităților politice. Șeful Statului Major General este cea mai înaltă autoritate militară, îi consiliază pe președintele țării și pe ministrul apărării naționale și, la nivel strategic, exercită comanda asupra forțelor participante la misiuni militare în afara teritoriului statului român.

Şeful Statului Major General este abilitat să efectueze transferul de autoritate asupra forţelor române către comandantul forţei întrunite multinaţionale.

La nivel operativ, această responsabilitate a revenit, în perioada 01.05.2003-15.04.2010, comandantului Comandamentului Operaţional Întrunit, iar apoi comandantului Centrului de Conducere Operaţională din cadrul Statului Major General pentru exercitarea comenzii operaţionale asupra tuturor contingentelor naţionale participante la misiuni militare în afara teritoriului statului român.

Transferul autorităţii de comandă

Strâns legată de problemele referitoare la autoritatea de comandă este şi cea a momentului în care forţele sunt „transferate” (transfer de autoritate) de la structurile naţionale de comandă către comandantul forţelor multinaţionale, pentru aspectele operaţionale.

Acest aspect important – decizia privind momentul în care o forţă naţională este transferată unui comandant al forţei multinaţionale – are un efect major asupra succesului îndeplinirii misiunii. De aceea, prin actul oficial de transfer al autorităţii asupra forţelor naţionale, sunt specificate forţa şi momentul în care aceasta este pusă sub autoritatea comandantului forţei multinaţionale. Aceasta este transferată după parcurgerea procesului de luare în primire, staţionare, deplasarea către zona acţiunilor şi integrarea acesteia în structura multinaţională, astfel încât comandatul să o poată utiliza în operaţie.

Astfel, în trecut, comandantul Comandamentului Operaţional Întrunit, iar în prezent, comandantul Centrului de Conducere Operaţională în baza Actului de predare-primire a comenzii operaţionale, primeşte structura de la categoria de forţe a armatei sau de la Comandamentul Logistic Întrunit, sub comandă operaţională, organizând şi desfăşurând succesiv activităţi specifice privind evaluarea, transmiterea ordinului de misiune, organizarea introducerii/extracţiei în/din teatrul de operaţii, monitorizarea continuă a acţiunilor executate, soluţionarea cererilor, analiza modului de îndeplinire a misiunii, centralizarea, analiza şi diseminarea lecţiilor învăţate etc.

Participarea românească la operaţiile multinaţionale din Afganistan şi Irak şi exercitarea comenzii şi controlului

Operaţia „Enduring Freedom” (OEF), de tip coaliţie, declanşată la data de 7 octombrie 2001, în Afganistan, sub conducerea SUA, se circumscribează războiului global împotriva terorismului.

Oferta militară românească iniţială, începând cu iulie 2002, în cadrul acestei operaţii, a constat într-un batalion de infanterie, un detaşament de instructori pentru o nouă armată afgană (ANA TRAINING) şi personal de stat major.

Pentru normalizarea situaţiei, prin Rezoluţia nr. 1386 a Consiliului de Securitate al ONU, începând cu ianuarie 2002, a fost constituită misiunea ISAF, comanda acesteia fiind preluată, începând din luna august 2003, de către NATO.

Partea română a angajat forţe încă de la începutul misiunii (februarie 2002), constând într-o aeronavă de transport C-130 B Hercules, un pluton de poliţie militară, personal de stat major şi, ulterior, un detaşament de informaţii militare, o echipă de control trafic aerian şi militari în două echipe de reconstrucţie a provinciilor (PRT).

Plutonul de poliţie militară a fost angajat cu întregul suport funcţional adecvat şi personalul necesar pentru desfăşurarea spectrului de misiuni specifice, cum ar fi: recunoaşteri, asigurarea serviciului operativ, investigarea accidentelor de circulaţie, escortă, asigurarea securităţii şi controlul traficului rutier.

Participarea batalionului la OEF, începând cu iulie 2002, s-a executat sub comanda Comandamentului Forţelor Coaliţiei din Kandahar, pe perioada a şase cicluri de rotire, până în iulie 2006. Principalele sarcini au constat în asigurarea securităţii bazei aeriene din Kandahar şi din zona de operaţii IRON, patrulare în zona de responsabilitate şi recunoaşteri terestre.

Începând cu 10.06.2003, Detaşamentul „ANA TRAINING” a participat la procesul de constituire şi operaţionalizare a Armatei Naţionale Afgane, ca parte a operaţiei „Enduring Freedom”, la Kabul şi în alte provincii. Principalele sarcini au constat în pregătirea militarilor afgani în diferite arme şi specialităţi, stat

Locotenent-colonelul Iuri Tănase, comandantul batalionului românesc, împreună cu generalul american Stanley McChrystal, comandantul ISAF

major, mecanici conductori, dar și în participarea la misiuni împreună cu batalioanele afgane, culegerea primară de date și informații și realizarea comunicațiilor în cadrul coaliției. Acționează și în prezent sub controlul operațional al comandantului CJTF PHOENIX – Kabul.

Pentru asigurarea sprijinului logistic național în teatrul de operații din Afganistan, începând cu ianuarie 2004, a participat, în fiecare etapă și fază a misiunii, un element de sprijin național (ESN). Acesta și-a desfășurat activitatea pe Aeroportul Kandahar, principala poartă de tranzit a fluxului logistic pentru contingentele românești, iar din anul 2008, structura și dotarea acestuia s-au mărit, pentru a îmbunătăți capacitatea acestuia de a gestiona sprijinul logistic în continuă creștere, odată cu suplimentarea forțelor.

În scopul asigurării unui climat propice desfășurării procesului electoral, în anul 2005 au fost suplimentate forțele în teatrul din Afganistan, astfel că, în perioada 10.08-10.11.2005, a fost dislocat suplimentar un batalion de infanterie românesc în Kabul, subordonat operațional comandantului Comandamentului ISAF. Sarcinile batalionului au constat în patrulare, acțiuni ca forță de reacție rapidă (QRF), executarea de misiuni în colaborare cu armata și poliția afgană, asigurarea securității unor convoaie și, împreună cu Brigada Multinațională (KMNB), de participare la asigurarea securității în zona Kabul pe durata procesului electoral.

În perioada 1 aprilie-1 august 2006, militari ai Forțelor Aeriene Române au desfășurat o misiune fără precedent, constând în preluarea conducerii Aeroportului Internațional Kabul (KAIA) în numele României, ca națiune conducătoare. Cei 39 de militari români au încadrat funcții în structura administrativă și în cea de comandă a aeroportului, desfășurându-și activitatea în cadrul Forței de Asistență de Securitate din Afganistan (ISAF), aflată sub comanda operațională a NATO. Această onorantă și deosebit de importantă misiune a mai fost repartizată României, timp de un an de această dată, din primăvara anului 2011.

Începând cu luna septembrie 2006, Batalionul de manevră, care executa misiuni în cadrul „Enduring Freedom”, a trecut în subordinea Regional Command South/ISAF, a fost redislocat de la Kandahar la Qalat și a primit în subordine o companie de infanterie a SUA, devenind TF Zabul.

În această provincie, sarcinile au fost executate în cadrul operației ISAF, pentru sprijinul forțelor de securitate afgane (ANSF), în cooperare cu Forțele Coaliției („Enduring Freedom”), în scopul de a asista Guvernul Republicii Islamice Afganistan pentru extinderea influenței, exercitarea autorității și menținerea acesteia.

Securizarea autostrăzii A1, care face legătura între Kandahar și Kabul, este o misiune foarte importantă pentru forțele românești și, în același timp, cu un nivel ridicat de risc, din cauza existenței a nu mai puțin de 35 de poduri, care sunt țintele preferate ale insurgenților. Menținerea viabilității autostrăzii este esențială pentru libertatea de mișcare a forțelor ISAF.

Efortul de reconstrucție a Afganistanului a implicat și participarea la proiectul „Echipe pentru reconstrucția provinciilor” în provincia Konduz cu:

- echipă logistică, formată din doi ofițeri și un subofițer;
- echipă EOD, formată din doi ofițeri și un subofițer;
- un medic și doi asistenți medicali/sanitari.

Militarii români au fost dislocați în două PRT-uri din nordul Afganistanului. Tot aco-

Echipă OMLT la final de misiune

lo (MAZAR-E-SHARIF) a acționat și o echipă mobilă de observare (Mobile Observation Team – MOT), sub OPCON al comandantului grupului nord Provincial Reconstruction Team, având ca sarcini:

- monitorizarea dezvoltării infrastructurii provinciale;
- identificarea eventualelor proiecte de reconstrucție și a celor umanitare;
- monitorizarea progreselor structurilor de securitate.

Pentru misiuni specifice, au fost introduse în teatrele de operații structuri din cadrul forțelor pentru operații speciale, care acționează în diferite provincii, potrivit sarcinilor primite.

Începând din luna octombrie 2008, în teatrul de operații din Afganistan a fost introdusă echipa interimară de comandă și control (EICC), cu misiunea de a conduce operații în sprijinul păcii sub comandă NATO, în cooperare cu celelalte forțe aparținând ISAF, în aria de responsabilitate (AOR) ordonată de comandantul Comandamentului Regional Sud (RC-SOUTH), în scopul sprijinirii guvernului afgan în procesul de menținere a securității, stabilității, extinderii autorității de guvernare și justiție, precum și de susținere a efortului de reconstrucție și dezvoltare.

Tot în aceeași perioadă a mai fost adusă în teatrul din Afganistan o echipă operațională de consiliere și legătură („Operational Mentor and Liaison Team” – OMLT, tip garnizoană), care participă la îndrumarea, instruirea și consilierea militarilor din cadrul unei garnizoane

ANA, în cadrul operației ISAF. Din luna iunie 2009, a fost introdusă și OMLT tip batalion, care participă la îndrumarea, instruirea și consilierea militarilor din cadrul unui batalion ANA, în cadrul operației ISAF. Între timp, numărul acestor echipe a ajuns la patru.

Pe fondul escaladării atacurilor teroriste internaționale, al interzicerii activităților comisiilor de control pe teritoriul Irakului, Coaliția antiteroristă condusă de SUA, în martie 2003, a declanșat operația din **Irak**, denumită „IRAQI FREEDOM”.

Angajamentul României de a participa la lupta internațională împotriva terorismului s-a concretizat prin participarea la operațiile militare din Irak, în perioada aprilie 2003-iulie 2009, pe o durată de șase ani, cu un efectiv de peste 8 400 de militari, îndeplinind un spectru variat de misiuni, de stabilizare și sprijin al păcii, de pază și protecție, deminare și construcții, cercetare și recunoaștere, control și monitorizare trafic, sprijin medical, contribuind semnificativ la promovarea stabilității, securității și valorilor democratice în rândul comunității irakiene.

Cea mai importantă structură care a desfășurat misiuni în acest teatru de operații a fost de nivel batalion de infanterie, începând cu luna iulie 2003. Seria acestora a fost deschisă de Batalionul 811 Infanterie, unitate care a executat 2 misiuni, urmat de Batalionul 26 Infanterie (2 misiuni), Batalionul 812 Infanterie, Batalionul 2 Infanterie, Batalionul 20 Infanterie și Batalionul 280 Infanterie. Aceste unități au acționat

în subordinea Brigăzii multinaționale italiene, dispusă în Camp White Horse, localitatea An Nasiriyah, și, începând cu luna ianuarie 2005, în Camp Mittica, lângă aerodromul Tallil. Din februarie 2007, ca urmare a restructurării forței multinaționale, contingentul național a fost resubordonat direct Diviziei multinaționale de sud-est, condusă de Marea Britanie (MND SE/UK), iar din februarie 2008, Diviziei multinaționale centru, condusă de SUA (MND C/SUA). În această ierarhie de comandă-control au acționat: Batalionul 495 Infanterie, Batalionul 32 Infanterie, Batalionul 151 Infanterie și Batalionul 341 Infanterie, până în februarie 2009.

Din februarie 2009, Batalionul 26 Infanterie, constituit ca detașament de instruire, a executat misiunile cu caracter preponderent de instruire, până la 31 mai 2009.

Compania de poliție militară a desfășurat misiuni, în perioada iulie 2003-august 2006, în subordinea Regimentului Multinațional de Carabinieri, din cadrul Grupării de forțe intrunite italiene, și a fost dispusă în Campul din An Nasiriyah și Camp Mittica/Tallil. Misiunile specifice au constat în asigurarea securității personalului și a tehnicii dispuse în Camp Mittica, misiuni de recunoaștere și patrulare, control trafic, asigurarea securității unor transporturi de valori, însoțire VIP.

Detașamentul de geniu a fost introdus în luna iulie 2003 și extras în luna august 2006, în subordinea Diviziei multinaționale centru-sud, condusă de Polonia (MND CS), cu dislocare în Camp Charlie (Al Hillah) și, apoi, din ianuarie 2006, în Camp Echo (Ad Diwaniyah).

Misiunea detașamentului a fost una specifică, de sprijin de geniu pentru forțele multinaționale, cu componentă atât militară, cât și civilă. Una dintre sarcinile importante ale acestuia a constituit-o amenajarea și extinderea Camp Echo (Ad Diwaniyah). Astfel, comandamentul Diviziei multinaționale centru-sud s-a mutat în această bază cu o lună mai devreme decât fusese planificat.

Compania de infanterie pentru protecția personalului ONU (UNAMI) a acționat, în perioada martie 2005 – aprilie 2007, în subordinea forței multinaționale pentru Irak (MNF I). Împreună cu forțe din SUA și Marea Britanie, a asigurat securitatea personalului misiunii Națiunilor Unite dislocat în zona localității Basra

prin escorte, pază și securitate și organizarea de puncte de control.

Detașamentul medical a fost introdus în luna iulie 2003 și a fost extras în luna iunie 2009. A fost subordonat Task Force Medical din cadrul forței multinaționale pentru Irak (MNF I). În cadrul misiunii, personalul medical a acordat asistență de specialitate persoanelor deținute și populației civile din zonă, sub coordonarea partenerului american.

Compania de apărare NBC a participat, în perioada 12 aprilie-17 octombrie 2003, la acțiunile militare de monitorizare nucleară (radiologică) și chimică, decontaminarea echipamentelor ce urmau a fi repatriate, supravegherea și paza obiectivului, în raionul portului de îmbarcare, precum și asigurarea stingerii incendiilor, în caz de accident aviatic, la heliport. A acționat în subordinea Brigăzii Cluster, în Kuwait.

În scopul asigurării sprijinului logistic pentru contingentele naționale a fost introdus nucleul elementului de sprijin național, din luna februarie 2004 până în luna august 2007.

O participare semnificativă în cadrul operațiilor au avut-o militarii români care au încadrat funcții în comandamentele multinaționale, în domeniul informații, operații, logistică, geniu și reconstrucție. Începând cu decembrie 2006, a fost constituită instituția Reprezentantului Național, care, prin activitatea desfășurată, a adus un plus de valoare și de imagine efortului depus de militarii români în cadrul Coaliției Multinaționale pentru realizarea unui Irak democratic și sigur.

Misiunea contingentelor militare românești în teatrul de operații din Irak s-a încheiat, în mod oficial, la 4 iunie 2009, când, în baza Tallil, s-a desfășurat ceremonialul care a marcat încetarea misiunii.

*

Până în prezent, țara noastră a participat cu mai mult de 20 000 de militari în misiuni de menținere a păcii, cu un spectru variat de forțe: batalioane de infanterie și geniu, detașamente de forțe speciale, detașamente de informații, spitale de campanie, poliție militară, capacități de transport, observatori militari, ofițeri de stat major. Palierul larg de operațiuni militare, de la cele umanitare și de reconstruc-

ție până la cele de luptă, a contribuit în mod direct la dezvoltarea instruirii și interoperabilității forțelor armate și la definirea domeniilor de adaptare a forțelor armate, în conformitate cu lecțiile învățate, prin participarea la misiuni multinaționale.

Trebuie subliniate câteva aspecte definitorii ale participării Armatei României, până în prezent, la misiunile multinaționale, cu relevanță inclusiv din punct de vedere al exercitării comenzii și controlului, astfel:

- implicarea tuturor categoriilor de forțe ale armatei și comandamentelor în efortul comun de pregătire, evaluare, introducere și susținere în teatrele de operații, repatriere, refacere în țară și valorificare a lecțiilor identificate;

- asigurarea capacității naționale de transport strategic al trupelor și al materialelor, cu mijloacele de profil ale forțelor aeriene și navale, capacitate cu care puține dintre statele contribuitoare la operațiile din Afganistan și Irak se pot mândri;

- planificarea și realizarea unei excelențe cooperări între structurile/detașamentele de manevră din teatrele de operații și structurile naționale de informații, precum și între acestea și structurile de informații ale aliaților;

- realizarea unor beneficii de anvergură, îndeosebi în domeniul operațional, privind expertiza acumulată pe timpul pregătirii și desfășurării misiunilor, experiența de război „la cald”, însușirea și aplicarea de noi tactici, tehnici și proceduri, ridicarea la un nivel fără precedent a gradului de interoperabilitate structurală și acțională cu structurile aliate, perfecționarea capacității de sincronizare și cooperare pe durata acțiunii în comun cu celelalte forțe din teatrul de operații.

În concluzie, putem menționa că, pe toată durata derulării operațiilor multinaționale la care contingentele militare din Armata României au participat la misiuni în diferite teatre de operații, conducerea acțiunilor acestora s-a exercitat prin aplicarea unor principii moderne, unanim acceptate de către statele membre ale coalițiilor, Alianței Nord-Atlantice sau Uniunii Europene, de către structurile de comandă multinaționale. În toate cazurile, însă, co-

manda națională a prevalat, dar fără a afecta în vreun fel aspectele operaționale din câmpul de luptă, unde prioritare sunt misiunile repartizate structurilor militare implicate, indiferent de apartenența lor națională.

Bibliografie selectivă

- ♦ Visarion Neagoe și colectiv, *Armata României în misiuni internaționale – 1991-2009*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010.

- ♦ Visarion Neagoe, *185 de zile în Irak, jurnal de front*, Editura militară, București, 2009.

- ♦ Teodor Frunzeti și colectiv, *Lumea 2007*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.

- ♦ Thomas-Durell Young, *The Revolution in Military Affairs and Coalition Operations: Problem Areas and Solutions*, Paper prepared for the Conference: “The RMA and the Asia Pacific: Challenge and Response”, organised by the Australian Defence Studies Centre, Australian Defence Force Academy, 1997.

- ♦ ^{***}, *The Clinton Administration's Policy on Reforming Multilateral Peace Operations*, PDD-25, mai, 1994.

- ♦ ^{***}, Statul Major General, Concepția de comandă și control a Comandamentului 2 Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”, iunie, 2007.

- ♦ Revista Gândirea militară românească, colecția 2002-2011.

- ♦ ^{***}, Statul Major General/PF 3, Doctrina pentru operații întrunit a Armatei României, București, 2009.

¹ Direcționarea convertește decizia comandantului în acțiunea efectivă a forțelor. Comandanții generează acțiunea efectivă prin direcționarea forțelor și sincronizarea funcțiunilor de luptă. Comandanții direcționează rezultatele operațiilor prin: darea misiunilor, prioritizarea și alocarea resurselor (forțe sau alte tipuri, puse la dispoziție de națiuni), evaluarea și asumarea riscurilor, luarea deciziei când, unde și cum să se facă ajustări, angajarea rezervelor, constatarea și înțelegerea nevoilor subordonaților și superiorilor, îndrumarea și motivarea structurii pentru îndeplinirea misiunii.

OBSERVATOR MILITAR ONU ÎN DEȘERT

Colonel (r) DOREL PIETRĂREANU *

Abstract

Romania was one of the contributors to The United Nations Iraq–Kuwait Observation Mission (UNIKOM). This is the account of one of the Romanian officers who participated to this mission between July 22, 1992, and October 14, 1993. The author leaves behind the usual technicalities and military jargon and focuses instead on the daily life of the observers, managing to recreate a vivid picture of both hardships and happy moments spent in the desert, all with a bit of local color.

Keywords: *Romania, UNIKOM, Iraq, Kuwait*

În perioada 22 iulie 1992 – 14 octombrie 1993 am fost observator militar în Misiunea ONU de Observare pentru Irak și Kuwait (UNIKOM). Primele 10 luni am lucrat în deșert în bazele de Observare și Patrulare (POBs), de-a lungul graniței dintre cele două țări. O lună am lucrat într-o bază situată pe o mică insulă în nordul Golfului Persic, iar în ultimele 4 luni am fost trimis în capitala Irakului, în cadrul Biroului de Legătură al UNIKOM de la Bagdad, pentru relația cu autoritățile irakiene militare și politico-diplomatice.

De la început subliniez faptul că, spre deosebire de forțele internaționale aflate acum în Irak, noi eram observatori militari, nu forțe de menținere a păcii. Deci, nu eram înarmați! Eram ofițeri din peste 30 de țări și nu aveam voie să lucrăm la un loc doi ofițeri de aceeași naționalitate, această condiție având drept scop de a se asigura neutralitatea și obiectivitatea activității de observare.

În capitolul acesta voi relata unele aspecte ale vieții din această zonă de conflict, atât cât cunosc, de fapt atât cât am reușit eu să cunosc despre oamenii și locurile întâlnite, așa cum le-am trăit și le-am perceput eu la acea vreme, fără a mă lăsa cumva influențat de situația actuală de acolo. De asemenea, precizez că nu am de gând să mă refer la aspectele oficiale ale misiunii (planificare, organizare, desfășurare activități oficiale etc). Acele aspecte pot fi găsite, de către doritori, pe paginile de internet asigurate de ONU. Nu am de gând să prezint într-o anumită ordine cronologică, ci așa cum îmi vin în minte. Am încercat, totuși, o grupare a amintirilor pe diverse tematici și pentru a facilita lectura le-am denumit și numerotat.

1. Sosirea în Misiune și acomodarea

Pe 24 iulie 1992 am ajuns în Kuwait City, pe la ora cinci și jumătate, dimineața. Primul șoc

* Colonel (r) Dorel Pietrăreanu a lucrat în Departamentul pentru Politică de Apărare și Planificare.

I-am avut în avion când, survolând Kuwaitul, stewardesa ne-a anunțat că la sol sunt numai... 38°C. Noi, cei șase ofițeri români, eram îmbrăcați în uniforma de fresco, cu cravată. Plus cascheta... Vă dați seama ce a urmat! Curgeau deja apele pe noi. Pentru noi, observatorii militari ONU, începea o lungă vară fierbinte...

Aeroportul din Kuwait, pentru acea perioadă, era realmente o bijuterie arhitectonică. Nu mai vorbesc de curățenie, de servicii, de organizare! Pasagerii sosiți cu avionul intrau printr-un burduf direct în clădirea centrală a aeroportului și așteptau cel mult 10 minute sosirea bagajelor pe banda rulantă, bagaje în care nimeni nu băga mâna, cum se întâmpla prin alte locuri.

Am fost așteptați la aeroport de către locotenentul colonel Lucian J., (viitorul nostru coleg pentru următoarele patru luni) și de către căpitanul Dan P., unul dintre observatorii militari români care urmau să se întoarcă în țară. Trebuie să spun că noi, cei șase, făceam parte din al doilea contingent român trimis în UNIKOM. Misiunea primului contingent de observatori militari români se încheiase. Urmam noi!

Am ajuns în apartamentul nostru, unde ne așteptau cu masa gata pregătită colegii noștri români pe care îi înlocuiam. Atunci, la 7 dimineața, s-a încins un chef pe cinste. Ca la români! Fiecare dintre colegii găsiți acolo voia să afle cât mai multe despre ce mai e prin țară, ce mai știm despre familiile lor. Internetul era o problemă de viitor, iar de ziare românești nici nu putea fi vorba. Avionul avea doar o cursă pe săptămână. La rândul nostru, noi doream să aflăm cât mai multe date concrete despre ceea ce vom face acolo, despre oamenii și locurile pe care le vom întâlni etc. Am întrerupt cheful pe la prânz, pentru un somn necesar. L-am re-luat gospodărește, spre seară, până la plecarea colegilor noștri spre țară, cu avionul.

Statul Kuwait are o suprafață cam cât Dobrogea și o populație cam cât Bucureștiul. Fiind așa mititel, are și vecini puțini, dar... buni: Irak, Arabia Saudită și... Golful Persic. În context, ca o „picanterie”, trebuie spus că Iranul (aflat de cealaltă parte a golfului) se numea în trecut Persia, motiv pentru care golful îi poartă

numele – „Golful Persic”. Celelalte state arabe denumesc aceeași apă ca fiind „Golful Arabiei”. Chestie de „mușchi” sau o problemă de patriotism regional? Cine știe!? Apa Golfului era caldă și calmă și îmi plăcea să înot până departe în larg. Mă amuza faptul că femeile și fetele nu se scăldau la un loc cu bărbații, ci în locuri mai izolate. Nu foloseau costume de baie, ci cămăși foarte largi și foarte lungi. Parcă erau niște pinguini intrați la apă. Dar, mă rog, așa era tradiția acolo.

Teritoriul kuweitian este sub forma unui platou deșertic nisipos, de mică altitudine. Pe ici, pe colo, câte o colină mai răsarită, să înlăture monotonia. De-a lungul Golfului este o câmpie îngustă care colorează pe alocuri peisajul, îl mai înviorează. Am luat cunoștință pe pielea mea de doar două anotimpuri: cald și rece (mai bine-zis, „răcoros”). Cred că nu au în vocabular cuvântul „zăpadă”! Plouă rar și puțin. Gradul de umiditate este scăzut, motiv pentru care poți rezista binișor pe la 48-55°C. Vegetația naturală este absentă sau, acolo unde totuși este ceva, e una foarte săracă. Cu apa stau rău. Rău de tot! Importă apă potabilă. Nu sapă puțuri, așa ca la noi, pentru că în loc de apă țâșnește petrolul! Sondele lor nu aveau acel braț care se ridică și coboară, ca la sondele de pe la noi, pentru că nu era nevoie să bage presiune. La ei, țiteiul ieșea din străfunduri de bună-voie și nesilit de nimeni și o lua agale, prin conducte, către depozitele sau rafinăriile din apropierea portului... Kuwaitul, deși un stat așa de mic, deținea o cincime din rezervele mondiale de țitei! Mic, dar..., uite-așa a ajuns una dintre cele mai bogate țări din lume. Și asta se vedea la tot pasul!

*

Locuiam toți colegii români în același apartament, într-un bloc, în cartierul Farwanya, situat în partea de sud-vest a orașului Kuwait, adică în partea mai puțin bogată a orașului. Ne întindeam și noi cât ne era plapuma! Apartamentul se compunea din două dormitoare, o sufragerie mare, o bucătărie, două grupuri sanitare și un balconel și era situat la etajul doi al unui bloc cu opt etaje. În camere aveam stric-

tul necesar. Chiria o plăteam lunar, din banii noștri. În acel apartament locuiam, fiecare nu mai mult de 8 zile pe lună, deoarece în restul timpului eram de serviciu în Zona Demilitarizată a ONU, adică „zona tampon” la granița dintre Irak și Kuwait. Rareori s-a întâmplat în cele 15 luni de activitate să ne întâlnim cu toții în acel apartament. Probabil de 2-3 ori, din care o dată a fost de Ziua Națională a României, în decembrie 1992.

Blocul aparținea unui maior kuveitian de aviație. El era proprietar a încă 9 blocuri. Era afacerea lui din viața particulară. Serviciul este serviciu, *business is business!* La fiecare bloc avea câte un administrator, care se ocupa de toate problemele necesare bunei funcționări a blocurilor. Administratorul nostru era un personaj mai trăznit și, din când în când, Vasile sau Ionuț (doi dintre colegii mei) trebuiau să-l aducă cu picioarele pe... nisip. Era foarte haios să-i vezi cum discutau ei cu administratorul care nu prea știa limba engleză. Rupea câteva cuvinte, restul era limba gimnastică de ambele părți. Parcă-l văd pe Ionuț cum zicea cu zâmbetul pe buze: „Cred că-i dau una, de-i sună apa-n cap, deși ăștia stau rău cu apa!”. După care se întorcea calm și contrariat către noi și cu cel mai mare calm întreba: „Oare cum s-o traduce chestia asta în engleză?”. Ce puteai să mai zici!? Se detensiona imediat atmosfera. Discuțiile apăreau de regulă atunci când băiatul acela plusa la nota de plată, pretinzând unele prestări de servicii despre care noi nu aveam habar. Se întâmplă și la alții!

*

Primul zbor cu elicopterul în UNIKOM l-am avut în ziua de 27 iulie 1992, în perioada de pregătire organizată de către Comandamentul Misiunii, aflat într-un orașel irakian de graniță, pe malul Golfului Persic. A doua zi am avut examenul de conducere auto la Doha, o localitate la nord-vest de Kuwait City. Potrivit regulilor ONU și ale statului kuveitian, trebuia să-ți reconfirmi permisul auto. Ni s-a eliberat un permis în limbile arabă și engleză.

La termocentrala de la Doha lucrau și vreo 50 de muncitori români, iar la unele spitale din Kuwait lucrau vreo 70 de români: doctori, asis-

tente și surori medicale. Mai târziu, aveam să aflăm că cinci dintre muncitorii români au fost expulzați, deoarece își făcuseră un alambic, iar din fructele deteriorate pe care marile magazine le aruncau, aceștia și-au făcut țuică și au vândut-o... prin cartier. În Kuwait și în Arabia Saudită, băuturile alcoolice sunt interzise. Nu și în Irak.

Am amintit de examenul de conducere auto. Ca să nu uit, voi povesti aici o întâmplare nostimă, petrecută în noiembrie 1993, la întoarcerea din misiune. Aveam concediu de odihnă și plecasem cu soția prin țară. Nu aveam un program anume. Mergeam unde voiam. Într-una din zile, pe înserat, ne apropiam de Bacău când, la un moment dat, un echipaj de poliție ne face semn să tragem pe dreapta. Ni s-a spus că nu funcționa un far și mi s-au cerut documentele. Am prezentat actele la control. Tot ce aveam, fără a alege: permisul românesc de conducere, permisul ONU de conducere auto în limbile engleză și arabă, legitimația militară, pașaportul diplomatic, actele mașinii etc. Ceea ce a urmat ar fi stârnit invidia și a celor care au regizat filmele din seria „Brigada Diverse”. Șeful echipajului, un tip simpatic, în vârstă, îl chemă pe colegul lui și-i spune:

– Vasili, vini bre așea să vezi ște acti are domnu', că eu luna viitoare voi izbândi să ies la pensie, da' io așe șeva n-am mai văz't. Domnu' ofițer, eu înțeleg că sunteți căpitan, dar di ște aveți, bre, și pașaport diplomatic. Ori sunteți ofițer, ori sunteți diplomat!

I-am răspuns omului.

– Nu știam că avem și noi ofițeri la misiuni ONU, zise el.

A început apoi să se uite la carnetul de conducere eliberat de poliția militară ONU. Îl sucea pe toate părțile, se uita la mine, la permis, la colegul lui, iar la permis etc.

– Mă iertați de-o vorbă proastă, dar cartonașu' ista cu scrisul străin și cu literele așelea ca niște viermișori la ște folosește?

I-am spus și am precizat că nici nu mă pricep să remediez defectul de la mașină. Într-un elan patriotic greu de descris, ne-a spus să urmăm mașina poliției, că are el o rudă în apropiere care se pricepe. Zis și făcut. Am mers acolo. S-a rezolvat problema, timp în care am fost

serviți de soția gazdei cu niște dulceață și apă. Ba, mai mult, echipajul de poliție ne-a condus la un hotel și ne-a rezolvat și problema cazării. Deși am insistat, nimeni nu a vrut să primească nimic. Sincer, am fost foarte impresionați de colegii noștri de la poliție! Deci, se poate!

2. Primii mei colegi străini

Pe 30 iulie, după perioada de pregătire, m-am prezentat la una din Bazele de Observare și Patrulare (POB) din Sectorul „Nord” al Misiunii, situată în partea irakiană a Zonei Demilitarizate.

La început, în acea bază, am avut colegi din Franța, Turcia, Marea Britanie, SUA, China, Uruguay, Suedia, Venezuela și Polonia. Până la plecarea de la acel POB (14 noiembrie 1992), am mai avut colegi din Malaezia, Argentina, Pakistan și Danemarca. Colegul din Marea Britanie spunea că el nu este englez, ci scoțian. Al doilea coleg american (pentru că în octombrie primul coleg din SUA a fost înlocuit) semăna foarte mult cu personajul J.R. din serialul „Dallas” și de multe ori când se prezenta cuiva spunea că e „frate” cu J.R.! M-am înțeles foarte bine cu toți, dar cel mai bun prieten al meu de acolo a fost Erdal, ofițerul turc. Doar aveam ceva tradiții istorice comune, nu?

Prima patrulă cu una dintre mașinile noastre de teren, Toyota, a fost pe data de 2 august 1992, împreună cu colegul polonez. Menționez că în misiunile ordonate plecam numai câte doi ofițeri. În patrula de noapte, din seara aceleiași zile, în deșert, unde am avut coleg pe ofițerul american, am rămas împotmoliți în nisip. Regula oficială strictă era că unul trebuia să rezolve problema tehnică, iar celălalt „să asigure protecția” față de posibila inamici zoo. Ce spaimă am tras! Vedeam în jurul meu numai scorpioni, șerpi și alte lighioane de prin partea locului. Cu timpul m-am obișnuit!

În baza de observare din sectorul „Nord”, era tradiția ca masa de seară să se servească în comun. Adică în fiecare seară, pe rând, cina să fie pregătită de către unul dintre noi. Era o idee bună pentru că reușeam să ne cunoaștem mai bine, petreceam util și plăcut serile, ne îmbogățeam vocabularul în limba engleză și multe altele. Nu se pregătea mâncare din carne de

porc, deoarece Erdal (turcul) și Saleh (malaezianul) erau de religie islamică, iar pentru ei carnea de porc este interzisă. În Kuwait și în Arabia Saudită nu era carne de porc în magazine, tot din motive de religie. În Irak, în marile magazine din orașe și în zonele cu populație de religie ortodoxă găseam carne de porc. La sate, mai rar.

Jean-Mark, francezul, era un „bucătar” foarte bun. Dar cel mai mult îmi plăcea plăcinta cu mere făcută de el. Era într-adevăr delicioasă. În mod surprinzător, James englezul (pardon, scoțianul!) pregătea, de regulă, spaghetti cu carne tocată și mult ketch-up. Tatăl lui este italian, iar mama franțuzoaică. Cum s-ar zice, o familie internațională. Părinții lui s-au despărțit când James era la școala generală. A rămas cu mama lui care s-a stabilit în Scoția. James vorbea doar limba engleză, cu un puternic accent scoțian. Mai știa și ceva cuvinte în franceză, dar nu putea purta o discuție integral în franceză. Nu-i plăcea limba franceză. Ar fi vrut să învețe italiana, dar nu a mai avut de la cine.

Florio, argentinianul, era neîntrecut în preparate pe grătar, la foc în curte. Era tipul cel mai nostim dintre toți. În primăvara anului 1992, fusese în vizită în România, la Timișoara, împreună cu soția sa și cu socrul aferent, care era reprezentant militar al ONU la Zagreb și le-a facilitat și acea excursie. Era un fan declarat al lui Gheorghe Hagi și Gică Popescu, despre care știa foarte multe lucruri. Mă puneam de multe ori să vorbesc românește pentru că, spunea el, îi plăcea să asculte o limbă destul de asemănătoare cu limba spaniolă.

Dar, cred că cele mai interesante feluri de mâncare le pregătea chinezul, Wang. Firește, orezul era de bază, orez pe care Wang ne îndemna să-l mâncăm cu bețișoarele... Ne amuzam teribil, dar oboseam folosindu-le. Făcea niște sosuri și salate și avea un mod ciudat de a pregăti carnea, că ne lingeam pe degete de bune ce erau. Unele trucuri de a pregăti ciorba și carnea de pui le-am învățat și eu și le folosesc și acum, spre bucuria familiei mele. Celălalt chinez care l-a înlocuit pe Wang habar nu avea să gătească. Dar era băiat bun!

Saleh, malaiezianul, pregătea foarte bine mâncarea, dar făcea un sos verde-venin în-

cât, văzându-l, îți cam pieria cheful de mâncare. Era bun la gust, aromat, dar cu toții l-am rugat să schimbe culoarea. A găsit soluția, nu știu cum, dar a rezolvat problema! Eu, de regulă, pregăteam pui la ceaun, cu puternice accente de usturoi, c-așa-i românul..., cu cartofi prăjiți sau cu piure, diferite salate. Și ciorbă.

*

Într-o zi, am cumpărat o pungă cu lapte de cămilă și am vrut să beau. Chestie de curiozitate. Pe la noi pe la Vulcana-Pandele *of* Dâmbovița, tata nu a vrut să crească și cămile. Eu tot îi spuneam „Ia-ți, bre, o cămilă să vedem cum e!”. El „Nu și nu, că o vacă e mai bună!”. Și uite așa am văzut și eu *live* o cămilă *face-to-face*, în habitat natural, abia când aveam vreo 35 de ani, cu TVA inclus. Deci, am vrut să beau lapte de cămilă. A fost imposibil! Și nu se poate spune că eu sunt un mofturos. Are un gust, un damf, un miros ciudat de... leșini. Mi-au apărut „herpesuri” cu „succesuri”.

*

Pe la jumătatea lunii august 1992, într-una din zile, conform planificării, am plecat cu James, englezul-scoțian, la baza aeriană Camp Khor de lângă orașelul Umm Qasr, pentru o misiune de patrulă aeriană, cu avionul Pilatus al colegilor noștri elvețieni. Mai fusesem în patrulă aeriană, dar cu elicopterul, cu colegii din Chile, și chiar și cu Pilatusul, cu elvețienii, dar în acea zi, surpriză de proporții.

Când ne-am prezentat la avion, căpitanul de aviație Dietmar m-a abordat direct în românește, pentru că văzuse tricolorul românesc pe mâneca uniformei mele și înscrisurile cu „Armata României”. Realmente am rămas blocat și i-am răspuns în engleză. La care, el adaugă, tot în românește, râzând:

– Ia-uite domnule, eu, elvețian, îl întreb pe român în limba română și el îmi răspunde în limba engleză.

Firește, îi răspund:

– Stai puțin, domnule, cine ești dumneata? Eu m-așteptam, știind că nu ești român, ci elvețian, și că limba oficială în Misiunea UNIKOM este engleza, să-mi vorbești în engleză.

Oricum acesta a fost începutul dialogului. Mi-a povestit apoi, că după Revoluția noastră din 1989, el s-a căsătorit cu o româncă, o fată de prin zona Sibiului. Acolo are și o casă. Pe timpul cât el se află în Misiunea UNIKOM, soția și fetița lui se aflau în România. El a învățat de la soție foarte bine românește, pentru că știa italiana. Cu haz, spunea că în timp îi vinea mai greu să vorbească italiana, pentru că s-a obișnuit cu româna. Și, dacă mai era și ceva pălincă alături... Am rămas prieteni și ne-am întâlnit adeseori.

*

În general, am suportat bine temperaturile din această zonă de deșert, de-a lungul graniței dintre cele două țări. Cea mai scăzută temperatură în luna august, acolo, în zona deșertului, a fost pe data de 6 august, când termometrul a indicat doar 45° C, iar cea mai ridicată a fost pe 22 august, când același termometru a ajuns la 62° C. În acea zi, am simțit că ne fierb creierii. Pământul parcă luase foc. Aparatul de aer condiționat parcă se transformase în aerotermă. Nu mai știai unde să te adăpostești.

3. Riscurile meseriei

Pe 30 august 1992, fiica mea Crina-Maria urma să împlinească 7 ani, iar eu eram tare departe de casă, în deșert, la granița dintre Irak și Kuwait. Cu o seară înainte, pregătisem ceva mai deosebit pentru cină și am sărbătorit acest eveniment cu colegii mei din baza din sectorul „Nord”.

A doua zi, pe la prânz, Lucian, știind că este ziua Crinei, a venit pe la mine să bem ceva (Lucian era colegul meu de serviciu și în țară, și îmi cunoștea familia). Nu avea de unde să știe că, peste doar o jumătate de oră, eu trebuia să plec în postul de patrulare (pentru patru ore) împreună cu Randy (ofițer american), la marginea deșertului, în „zona fermei”. Zona respectivă, aflată la granița dintre cele două țări, era un permanent „loc de gâlceavă” între puținii localnici băștinași: irakieni și kuweitieni.

Văzând că am un oaspete, Andrew (colegul suedez) s-a oferit să plece el la acea oră în patrulă în locul meu, iar eu să merg noaptea, în locul lui, în aceeași zonă. Zis și făcut. Am mers

în bucătărie și am invitat și ceilalți colegi din bază să ni se alăture. Știind ce gânduri aveam, nimeni nu a refuzat invitația. Nici măcar colegul care era „ofițer de serviciu” pe bază. Și-a luat două stații radio, plus un suc și a participat la discuții. Toți îl cunoșteau pe Lucian, pentru că mai fusese pe la mine. Noi nu am băut suc. Ar fi fost culmea!

Cum stăteam noi și petreceam, deodată am auzit apeluri prin stații de la colegii noștri aflați în patrulă. Stațiile radio parcă explodaseră! Erau pur și simplu strigăte, nu mesaje. Cei doi, Randy și Andrew, cereau ajutor de urgență, pentru că în zonă se trăgea cu pistoale mitralieră. S-a ales praful de cheful nostru. Ne-am „trezit” brusc. Ne-am pus vestele anti-glonț și căștile ONU (albastre) și am zburat la mașini. Din mers, am anunțat Comandamentul să trimită și ei echipe la fața locului. Lucian și-a luat „jucăriile” și a plecat la el în bază (la câțiva kilometri), pentru că și ai lui fuseseră alarmați.

La noi în bază a rămas doar ofițerul de serviciu. Ceilalți am plecat în „zona fermei”, cu cele trei mașini pe care le mai aveam la dispoziție. Pe drum, l-am auzit pe Randy cum cerea la Comandament intervenția elicopterului pentru evacuarea medicală din zonă a lui... Andrew, cel care mă înlocuise și care fusese împușcat în picior. Am mai spus că noi – observatorii militari ONU – nu eram înarmați! Era interzis prin regulament.

Am ajuns acolo și, împreună cu colegii mei, i-am acordat primul ajutor, atât cât ne-am priceput și cât fuseserăm instruiți pentru asemenea situații. A venit elicopterul, l-a luat pe Andrew și l-a dus urgent la un spital în Kuwait, unde deja se făceau pregătiri pentru operația rănitului. În zonă, doi morți: câte unul de fiecare tabără. Niciun rănit. Localnicii și-au luat morții și au plecat. Fără regrete. Și fără cuvinte. Ca de obicei, reprezentanții poliției din cele două țări și ai poliției militare a Misiunii nu au putut afla motivul celor întâmplate în acea zi, sau în alte zile. Pentru că au mai fost asemenea întâmplări! Probabil că motivele își aveau izvorul în „cauze” din trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat... Să le zicem, deci, „rădăcini istorice”.

Nici Andrew, nici colegii nu au adus vre-

odată în discuție, în lunile în care am stat împreună, faptul că puteam să fiu eu cel împușcat și nu colegul suedez. Se putea întâmpla oricui! Așa spuneau. Când am ales să venim în misiune, ne-am asumat și acest risc. Aceasta era nota dominantă a discuțiilor.

Eu, însă, știam și altceva: că îngerul păzitor al Crinei a vegheat și asupra mea, de ziua ei. Și pentru asta sunt recunoscător. Și, probabil, că și acesta este unul din multiplele motive pentru care, după acea întâmplare, altfel am văzut viața.

Din motive lesne de înțeles, când am venit în concediu, eu nu am povestit acasă despre această întâmplare deloc fericită. Familia mea a aflat însă, ulterior, de la Lucian, care le-a povestit, când el s-a întors definitiv acasă, cu câteva luni mai devreme decât mine. Împreună cu colegii, l-am vizitat pe Andrew la spital de mai multe ori. După două luni, Andrew s-a întors în bază. Când m-a văzut, primul lucru pe care m-a întrebat a fost dacă mai am pălincă și dacă tot la fel de bun este puiul la ceaun pe care îl pregăteam.

În după-amiaza respectivă, am fost bucătarul șef al bazei. Deși nu era rândul meu! Nici nu se putea altfel!

4. La nuntă în deșert

Aveam un prieten kuveitian, care era patron al unui magazin de vânzare și închiriere a casetelor video. Pe lângă videotecă, el mai era proprietar și al unui magazin de textile și al unei frizerii. Avea numai 23 de ani, era locotenent în armata kuveitiană și îl cheamă Michel. El mi-a spus că acest nume, în limba arabă, înseamnă flacăra unei torțe. Așa o fi!

Un ofițer kuveitian cu grad mic avea salariul lunar de 1000 de dinari, adică aproape 3500 USD. Pe lângă acesta, dacă era căsătorit, lunar primea de la stat o indemnizație pentru fiecare soție de 250 dinari, iar pentru fiecare copil 100 dinari. Nu am stat să verific dacă acele cifre erau reale, pentru că nu m-a interesat în mod deosebit subiectul. Datele mi-au fost precizate de interlocutor din proprie inițiativă, în discuții libere, neoficiale. Oricum, era destul de evident că ofițerii kuweitieni erau oameni... bogați. Atenție însă! Mi s-a spus că numai cine

este kuveitian „pur sânge” primea acei bani de la stat!

Am mai reținut (și nu comentez care a fost atitudinea „nekuveitienilor” din jur!), că un kuveitian are dreptul la cel mult patru soții în același timp! Cum își organizează programul la cele patru soții, mă rog, e treaba lor. Obligația „împlicinutului” era de a le asigura condiții identice de viață celor patru soții și copiilor lor.

Michel, prietenul meu, avea pe atunci numai o soție. Pusese deja ochii pe o altă fată, dar era în „perioada de verificări”. Așa zicea el, iar eu nu mi-am permis să-l întreb cam ce înseamnă acele „verificări”... Tatăl lui avea trei soții în Kuwait și una în Arabia Saudită. Michel „dispunea” de 25 de frați și surori, cei mai mulți dintre ei căsătoriți deja. Tot el mi-a arătat unele blocuri din cartierul nostru în care locuiam, Farwaniya, care erau proprietatea tatălui său.

O căsătorie între kuveitieni era (în opinia mea) foarte costisitoare, deoarece mirele trebuia să cumpere mireasa. Adică (ironizând un picu!) să se bucure și socrii mici că au scăpat de beleaua din casă! Mirele trebuia, de asemenea, să cumpere bijuterii din aur: scumpe și multe. În valoare de vreo 5 mii de dinari. Trebuia să asigure nunta și petrecerea din seara dinaintea nunții cu mâncare, băuturi răcoritoare și ceaiuri de tot felul, cafea, dulciuri.

Totodată, să asigure casă și mașină miresei. Pentru ei era ceva normal. Făcea parte din tradiții, din obiceiuri. Și se străduiau să ducă tradiția mai departe. Dacă eu eram în locul lor, rămâneam neînsurat, chiar dacă aveam dreptul la patru soții!

Cu o seară înaintea nunții, mirele dă o petrecere. Mireasa la fel. La petrecerea mirelui, vine numai parte masculină, ca să zic așa, iar la petrecerea miresei vine cealaltă parte. La nunta propriu-zisă, care are loc de regulă joia (pentru că în lumea arabă vinerea e pe rol de duminică, adică nu se muncește, e liber), vin și bărbați și femei.

Și la ei, ca și la noi, nuntașii dau un dar. Există un „responsabil” care scrie într-un caiet cine și cât a dat. Nu se strigă darul, dar sunt martori la primirea darului și nu ai cum s-o cotești, nu ai cum să jonglezi cu banii. Și vă asigur că e vorba de bani mulți. Darul minim era în jur de

150 de dinari (adică vreo 500 USD). Toți banii strânși se înmânau mirelui, pentru rezolvarea problemelor amintite mai înainte.

Am spus că erau interzise băuturile alcoolice în Kuwait. Și în restaurante se servea doar ceai, cafea, ori băuturi răcoritoare. Dar ce se mănâncă la nunți? Am văzut meniul de la petrecerea mirelui. Unul din frații lui Michel s-a căsătorit (era vorba de soția numărul 3) și am fost invitat și eu la petrecerea mirelui... Petrecerea s-a desfășurat seara, într-un loc special amenajat, în aer liber, cu ghirlande de becuri dispuse sub formă de cort.

Când am ajuns cu Michel acolo, lângă locul de desfășurare a „ostilităților”, am văzut un țarc în care erau vreo 10-12 oi crețe și o cămilă. Lângă țarc, pe un gard de sârmă erau atârna-te vreo cinci piei de oaie și o piele de cămilă. Am întrebat ce este cu „obiectele” alea acolo și Michel mi-a spus, cu mândrie, că animalele au fost și vor fi sacrificate pentru ospățul din seara respectivă. Am simțit imediat un nod în gât și parcă vedeam cum se topește tot entuziasmul meu inițial. Dar, intrasem în horă și trebuia să joc până la capăt.

Am pătruns în „arena” pentru petrecere. Pe jos, chiar pe nisip, fuseseră întinse pe întreaga suprafață covoare persane de toată frumusețea. Cred că dacă le-ar fi văzut Sonia, soția mea, cum erau întinse pe jos, direct pe nisip, murea de ciudă. Michel m-a prezentat tatălui său, fraților lui și invitaților care erau prin preajmă. Am schimbat amabilitățile de rigoare. Erau foarte încântați de prezența la petrecerea lor a cuiva de la Misiunea ONU – UNIKOM. Adică de prezența mea! Am fost oaspete de onoare și pentru că nu am plătit nimic, dar și pentru că am mâncat cu furculița. Dar să nu anticipăm... Să revenim la oile și... cămilele noastre!

Pe marginea suprafeței acoperită de covoare erau numeroase canapele și fotolii. Niciun scaun și nici o masă pe covoare. Din loc în loc, ședeau pe covoare, în stil turcesc, numeroși invitați, în jurul unor mari tăvi de aluminiu, pe care se afla o imensă cantitate de orez fiert, garnisit cu ghiveci de legume. Și peste toate acestea tronau hălci întregi de carne de oaie sau cămilă, fierte sau fripte. După gust. Nu se foloseau furculițe și cuțite. Direct cu mâna, inclusiv orezul. Se făceau „gogoloaie” de orez, îl

încingeau ușor prin garnitura respectivă, după care îl duceau vioi la gură, ca nu cumva să le pice pe haine (adică pe acele cămăși largi și lungi). Carnea era direct ruptă cu mâna într-un entuziasm general, după care se împărțea frățește, aruncându-se cu grijă oasele peste umăr, ca să nu murdărescă covoarele.

La îndemnul prietenesc al lui Michel, ne-am „așezat” (cred că se poate spune și așa!) la masă. Ca să nu par nepoliticos față de gazde, am luat o bucăciță din carnea de cămilă. Vă mai amintiți de experiența avută cu laptele de cămilă. Eram curios să văd cum e și carnea. După ce văzusem ceea ce văzusem în jur, îmi era totuna. Nu mai conta! Culmea a fost că mi s-a părut destul de bună carnea aceea. Aducea a vânat. Avea un ușor damf peste care, în condițiile date, puteai trece cu ușurință.

Michel, văzând „entuziasmul” meu în ale mâncării (în paranteză fie spus, trecuseră 3-4 minute și eu tot ronțaiam la centimetrul cub de cămilă luat de pe tavă), ce și-o fi zis: „Acu-i acu!”. A chemat un servitor (atenție – nu am spus ospătar!) și i-a spus ceva în arabă. După câteva secunde a venit omul respectiv cu o furculiță, pentru că Michel își dăduse seama că nu prea mă descurcam cu mâna originală. Mai ales cu orezul. Michel a precizat că este o furculiță din argint aurit, dintr-un set primit de către maică-sa cu mulți ani în urmă. Se vedea.

În sfârșit, am mai servit și noi niște ceai, cafea, pepsi, după care s-a strâns masa. Vorba vine. Michel mi-a zis:

– Acum începe muzica. Și va începe și dansul.

Eram curios. Neam de neamul meu, de la Burebista-ncioace, nu mai fusese la o nuntă la arabi bogați. Nici la ăia săraci! M-am uitat în jur. Nu era niciun lăutar. În mijlocul arenei, erau deja instalate două microfoane. Cam la 4-5 metri unul de celălalt. Între timp s-au constituit două grupuri de bărbați de toate vârstele (dintre cei aflați la petrecere). Fiecare grup avea un șef. Șefii erau la microfoane. Ceilalți membri ai cetei, aliniați în spatele lor. Unul din șefi cânta ceva, cam așa ca o strofă, iar ceilalți repetau ce a zis șeful (parcă pentru a-i convinge pe cei din echipa adversă!). Dansul celor ce cântau era mai degrabă un legănat spre stânga sau dreapta. (Dansul fetelor de la Căpâlna era vioi foc față de dansul arabilor!). După ce ter-

mina primul grup, dădeau răspuns cei din celălalt grup. Cele două grupuri au dialogat timp de vreo oră. Michel mi-a spus că erau vechi cântece arabe de petrecere. L-am crezut, pentru că prea erau serioși toți nuntașii...

În acest timp, au mai fost tăiate niște oi, plus cămila number 2. Apoi am mai mâncat de vreo două ori. S-a mai cântat, s-a mai dansat, în stilul mai sus arătat. Pe la 4 dimineața am plecat și noi pe la casele noastre. Obosiți, dar treji!

Eu n-am reușit niciodată să mă îmbăt numai din răcoritoare!

5. Nisip, nisip, nisip...

Unele dintre cele mai neplăcute situații erau generate de furtunile de nisip. Am avut „șansa” să mă prindă furtuna de nisip, atât când eram în patrulă cu mașina prin deșert, cât și în patrula aeriană cu elicopterul sau cu avionul lui Dietmar, elvețianul despre care am mai vorbit.

Vântul fierbinte se isca brusc, din senin, antrenând o mare cantitate de nisip foarte fin, pe care o ducea de-colo-colo. Venea pur și simplu ca un perete de nisip, iar particulele acelea mici, mici, mici îți intrau și-n... peste tot... Nu mai vedeai și nu mai auzai nimic, doar vuietul sau şuieratul vântului care răscolea și amesteca jetul nisipul, în tot felul. Nu mai era nimic în jur decât nisip, nisip, nisip. Venea ca un tăvălug, care mătura totul în cale. Ați văzut ce senzație neplăcută aveți atunci când, din greșeală, îndreptați jetul fierbinte al foenului către față!? Ei bine, la aceasta mai adăugați și nisip fin, din belșug, și închipuiți-vă rezultatul. Cam așa era!

Fuseserăm instruiți ca, în astfel de situații, să ne oprim și, dacă nu avem unde să ne adăpostim după vreo clădire, vreun parapete, vreun dâmb, vreo dună ori vreun alt „obstacol”, să oprim deplasarea, să întoarcem mașina cu spatele către direcția de deplasare a imensului nor de nisip, să nu oprim motorul, să pregătim gradenele de lemn și lopetile pe care le aveam tot timpul cu noi, și din când în când, dacă putem și dacă avem curaj(!), să ieșim din mașină și să săpăm pe lângă roțile acesteia, pentru a ne fi mai ușor să ieșim din „parcarea” forțată, când s-o potoli grozăvia.

Atunci când ieșeam afară din mașină, aveam grijă să înlăturăm nisipul și din țeava de

eșapament. Riscam fie să ne asfixiem în mașină, fie să ni se oprească motorul. În mașină nu prea aveai ce face. Mașina se balansa mai tare decât un vapor pe o mare în furtună. Ne uitam unul la altul și zâmbeam tâmp. După o furtună din astea m-am apucat și am citit Biblia, pe care mi-o adusesem din țară, când fusesem în concediu, dar pe care o uitasem pe masă, la mine în cameră, în deșert. Te învață multe deșertul!

După furtună, urma calvarul scoaterii mașinii din „veșmântul” de nisip și deplasarea către bază. Firește, „mai lungă ne părea calea” la întors în bază, deoarece, de foarte multe ori, ne opream să înlăturăm grămezile de nisip care ne blocau drumul. În afara drumului marcat de jaloane nu puteam ieși, pentru că zona nu fusese deminată și dădeam de alt bucluc! De multe ori, de-a lungul drumului, unele jaloane abia se mai zăreau! Nici în școala militară nu am muncit la săpat tranșee și nici la mama acasă nu am săpat la pus brazde, așa cum am săpat în deșert, după furtunile de nisip, să ajungem înapoi în bază! Și ce fericiți eram când, odată ajunși în bază, după o astfel de experiență, ne delectam cu câte o bere rece! Ce puțin îi trebuie omului să fie fericit!

Într-o zi, zburam cu elicopterul pe deasupra zonei demilitarizate, de-a lungul graniței

dintre cele două țări, când am văzut undeva în dreapta noastră, la câteva sute de metri, cum venea spre noi năvalnic peretele de nisip. Colegul meu de patrulă, abia îl întrebasese pe pilot de ce se zgâlție așa elicopterul. Nu era o senzație prea plăcută. Inițial am crezut că este iar vorba de vreo ghidușie a pilotului, dar acesta ne-a arătat spre dreapta și am priceput singuri răspunsul.

Din fericire, eram în apropierea unei baze de-a noastră, am luat legătura prin stația radio cu ofițerul de serviciu din acea bază și i-am cerut permisiunea să aterizăm de urgență acolo (fiecare bază avea un loc propriu pentru aterizarea elicopterelor) și l-am rugat să ne deschidă porțile, să ne adăpostim. Ajuns la câțiva metri de locul de aterizare, la 1-2 metri înălțime, împreună cu colegul am sărit din elicopter pe nisipul fierbinte și ne-am culcat pe burtă, iar elicopterul a aterizat pe locul cimentat. După ce elicea s-a oprit din rotație, împreună cu pilotul și cu colegii din baza care ne primise, am ancorat elicopterul cu tot ce am avut la îndemână, pentru a nu fi smuls de vântul furtunii. Am plecat de acolo, după vreo patru ore, timp în care gazdele noastre, tot observatori militari, s-au dovedit foarte ospitaliere... Pilotul a primit o sticlă la pachet. Să se bucure și el de viață. Slujba-i slujbă, drujba-i drujbă!

PRIMUL OFIȚER ROMÂN LA UN SUMMIT NATO WASHINGTON 1999

CONSTANTIN DUMITRU MOISA *

Abstract

The period between 1997 and 1999 represented the final – and most dynamic – stage in Romania's bid for NATO membership. Being the first country who signed the Partnership for Peace back in 1994, Romania embarked on a long process of political and military transformation in order to meet NATO's criteria for membership. The event that improved Romania's visibility as a viable partner and future member of the alliance was NATO's 50th Anniversary Summit in Washington, DC, in April 1999. The article below consists in the recollections of one of the very few Romanian officers who participated to this historic summit.

Keywords: Romania, NATO, 50th Anniversary Summit in Washington, Partnership for Peace

În loc de introducere

Perioada anilor 1997-1999 avea să însemne pentru România schimbări și evoluții determinante pentru istoria sa contemporană precum și parcurgerea unui drum fără precedent în eforturile sale de aderare la Alianța Nord-Atlantică. Țara noastră a solicitat formal aderarea la Alianță în 1993. La 26 ianuarie 1994, România a fost prima țară care a semnat Parteneriatul pentru Pace, principalul instrument de cooperare militară dezvoltat de NATO cu statele europene nemembre, în contextul amplificării dialogului politic cu acestea în cadrul Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică (NACC) și ulterior al Consiliului de Cooperare Euro-Atlantică (EAPC).

Pentru a fi invitată să adere la Tratat, România a parcurs un proces complex de reforme militare, economice, de consolidare a democrației și a statului de drept, proces care din anul 1999 a fost ghidat de Planul Național Anual de pregătire pentru aderarea la NATO (PNA), elaborat în baza programului de pregătire a candidaților pentru aderare – „Membership Action Plan” (MAP) – adoptat de Alianță în anul 1999, la Summit-ul NATO de la Washington.

După Summitul de la Madrid, văzut fie ca un eșec, fie ca un semi-eșec, dacă avem în considerare că, cel puțin în domeniul militar, cele 3 state invitate să adere la NATO – Republica Cehă, Polonia și Ungaria – nu aveau realizări cu mult peste țara noastră, Alianța

* Colonel în retragere și diplomat.

Nord-Atlantică a inițiat proiectul Programului de Parteneriat pentru Pace Intensificat, al Programului de Educare și Instrucție Intensificat, concomitent cu dezvoltarea unei Capacități Partenerie de Instruire prin Simulare în Rețea Permanentă (*Development of a Persistent Partner Simulation Network Capability*).

Prezentul articol nu își propune să analizeze Summitul de la Washington din anul 1999, summitul care a aniversat 50 de ani de la crearea Alianței, eveniment cu siguranță de o importanță deosebită atât pentru NATO cât și pentru țara noastră, ci dorește să mențină în istoriografia militară date și informații privind angajamentul partenerilor americani față de țara noastră și semnalele transmise cu ocazia acestui summit privind menținerea României în grupul țărilor care, urmând Membership Action Plan, vor fi invitate să adere la Alianța Nord-Atlantică în următorii ani. Totodată, vor fi prezentate aspecte privind participarea primului ofițer român invitat la un summit NATO și selecționat să prezinte o scurtă informare operațională șefilor de stat și de guvern din statele membre ale Alianței Nord-Atlantice și din cele membre PfP.

În acest context, rememorez că între alte măsuri care au avut drept scop intrarea țării noastre în NATO, concomitent cu inițierea primului plan de masuri pentru reorganizarea Armatei Romane (rog a se citi reducerea efectivelor prin desființarea unui număr impresionant de unități și mari unități), România a înființat în vara anului 1997 Centrul Operativ Pentru Situații de Criză, cunoscut la vremea respectivă sub acronimul COPSIC. În calitatea de membru al Echipii de Implementare a acestei structuri, am gestionat, împreună cu coloneii – la acea vreme – Mircea Mandru și Nicolae Dohotariu, înființarea COPSIC, elaborarea primului proiect al Manualului de Gestionare a Crizelor, am elaborat principalele capitole ale Procedurilor de Operare Standard, inclusiv conținutul rapoartelor și sintezelor ce urmau a fi transmise în țară de contingentele dislocate în diferite misiuni și Teatre de Operații, am asigurat managementul resurselor umane al echipelor de ofițeri de stat major precum și cel al unităților disponibilizate de Armata României pentru misiunile de PKO/PSO conduse de ONU și respectiv de NATO. Am parti-

cipat ca Reprezentant Militar Național la Cartierul General NATO de la Bruxelles la primul exercițiu de management al crizelor, CMX-98, exercițiu condus de NATO cu participarea statelor PfP. Concomitent, la solicitarea șefului SMG la acea vreme, gl. Constantin Degeratu, am sprijinit înființarea Centrului Regional de Pregătire PfP, care ulterior va fi acreditat de NATO. Trebuie să recunosc că meritele mele sunt limitate în funcționarea acestui centru de pregătire. Dar vom mai reveni. În aceeași perioadă, am fost membru al Echipii de Planificare (în cadrul Direcției Operații din SMG) pentru constituirea detașamentului, desfășurarea trupelor și monitorizarea misiunii Detașamentului ALBA, unitate constituită și dislocată în Albania, în cadrul Operației ALBA. În perioada 1996-1997, am reprezentat POC unic la Secția PfP și Misiuni de Menținere a Păcii din cadrul Direcției Operații a Statului Major General, pe relația cu ONU și NATO pentru pregătirea, verificarea, dislocarea și redislocarea observatorilor militari în UNIKOM și a unităților de menținere a păcii în UNAVEM III, ulterior MONUA, precum și a subunităților din IFOR/KFOR. Am reprezentat șeful SMG la prima evaluare executată de un Comandament NATO în România, respectiv AFSOUTH, pentru confirmarea Batalionului 26 Infanterie ca Rezerva Generală NATO în KFOR.

În cadrul noilor concepte NATO care vor fi validate împreună cu noul Concept Strategic al Alianței Nord-Atlantice în cadrul Summitului de la Washington în 1999, se aflau Parteneritul pentru Pace Intensificat și Programul de Instruire și Educare Intensificat, cu o mențiune pentru conceptul de instruire prin simulare în rețea, concept dezvoltat de către secretarul apărării al SUA, William Cohen, care a prezentat o nouă viziune privind realizarea interoperabilității de către statele partenerie prin instruire, antrenamente și exerciții prin simulare în rețea, concept inițiat și prezentat în cadrul „Towards a Cooperative Security Network for the 21st Century”. Tot în cadrul acestui concept, NATO intenționa să ofere posturi în unele din comandamentele sale, pe care să fie încadrați ofițeri și subofițeri din statele membre PfP, atât ca o deschidere a Alianței, cât și ca metodă de intensificare a pregătirii militarilor din armatele acestor state.

Să ne amintim că, în acei ani, România era angajată cu unități și subunități de menținere a păcii în misiunile ONU din Kuweit-Irak și din Angola și în misiunile NATO din fosta Iugoslavie. NATO aprecia eforturile României, dar le considera insuficiente pentru aderarea în primul val. Domenii ca Reforma sistemului militar, Planificarea strategică și operațională, Managementul Resurselor Umane, Sistemul logistic, Capacitățile de Interoperabilitate educațională și operațională erau câteva dintre cele mai sensibile în viziunea NATO.

Cam acesta era contextul în care, în vara anului 1997, Bucureștiul a primit un dosar consistent cu posturi de ofițeri și subofițeri de stat major, posturi oferite statelor membre ale Programului PFP spre încadrare în Comandamentele NATO. Între scopurile principale ale acestei oferte, așa cum am amintit, erau și acelea de a asigura pregătirea ofițerilor de stat major din statele ce vor fi invitate să adere la NATO, astfel încât aceștia să facă față cerințelor operaționale ale NATO, să cunoască și să aplice procedurile de stat major. Experiența ulterioară cu ofițerii din cele trei state invitate în primul val (să nu ne ferim să spunem că NATO a fost dezamăgit de nivelul de pregătire al unora dintre aceștia) va demonstra utilitatea acestui proiect.

În virtutea poziției mele, care între altele avea și responsabilitatea managementului resurselor umane în misiunile internaționale ale României, la ordinul șefului SMG la acea vreme, dl. gl. Degeratu, am tradus mare parte din aceste documente. La vremea respectivă, am fost obligat să pastrez confidențialitatea informațiilor NATO. Cu această ocazie, însă, am identificat posturi de „Ofițer cu Operațiile”, ale căror cerințe corespundeau perfect cu CV-ul meu. Trebuie să menționez că fusesem primul ofițer român încadrat ca „Ofițer cu Operațiile” la Cartierul General al Forțelor ONU din UNAVEM III, îndeplinisem funcția de Ofițer Specialist în Misiuni de Menținere a Păcii (PKO) în cadrul Direcției Operații a SMG (și gestionasem funcția de șef al Biroului Misiuni PKO, conform obiceiului de la acea vreme, prin cumul), fusesem CMPO în cadrul COP-SIC, asta în afara altor funcții similare la nivel tactic, operativ și strategic la nivel de regiment, divizie și armată. Absolvisem cursuri NATO și

ONU pentru ofițerii de stat major și participasem la cursul pilot „Terminologia militară în NATO” pentru ofițerii de stat major, curs derulat de AFCENT.

Spre sfârșitul lunii septembrie 1997, am aplicat pentru acest post și am trecut în ordinea preferințelor următoarele comandamente: SHAPE, AFCENT și AFSOUTH. Ceea ce a urmat nu poate fi confirmat decât de reprezentantul României la NATO din acea vreme, gl. Gheorghe Rotaru, și de șeful SMG de atunci, dl. gl. Constantin Degeratu. Comisia de selecție din Statul Major Internațional NATO a întrebat România dacă selecția mea într-un alt comandament NATO, respectiv IBERLANT, creează vreo sensibilitate. Era luna ianuarie 1998 și mă aflam într-un stagiu de pregătire la PCC/SHAPE/Mons, Belgia. Fac o paranteză: prin abilitatea șefului Echipelor Române la PCC, comandorul Marcu-Bucur Hariton, România a trimis în scurte stagii de pregătire la PCC ofițeri de stat major cu perspectiva de a fi selecționați pentru funcții în Comandamentele NATO. Deci, eram la Mons când am fost chemat la Bruxelles de gl. Rotaru, care m-a întrebat tranșant dacă în afara comandamentelor menționate în aplicația pentru post aş avea obiecții pentru propunerea comisiei NATO de fi încadrat în funcția de „Ofițer cu Operațiile și Exercițiile” la Iberlant, Comandamentul Regional al NATO din Portugalia. Am rămas pentru moment blocat. Mi-am revenit repede: totuși aplicasem pe post NATO, convins că am șanse, iar acum acestea existau în mod concret. Am spus că este onorant și a lucra în NATO înseamnă orice comandament al Alianței-Nord-Atlantice. A fost momentul când gl. Rotaru mi-a confirmat că și șeful SMG nu a avut obiecții.

În final, IMS a selecționat cinci ofițeri, iar în „prelungiri” a numit șase ofițeri români să lucreze în funcții de International Staff Partner, la diferite Comandamente NATO. Conceptul era intitulat Partnership Staff Element, cunoscut pe scurt ca PSE.

Sunt mandru că am fost primul și – la vremea respectivă – singurul ofițer de stat major român selecționat în funcția de „Ofițer cu Operațiile și Exercițiile” la Comandamentul NATO pentru Atlanticul de Sud, Comandamentul Regional fiind unul cu valoare operativ-strate-

gică, care în următorii ani urma să devină comandament tip Joint, transformare la care am avut privilegiul de a participa în mod direct și activ.

Despre celelalte funcții pentru care au fost selecționați ceilalți colegi, lt. coloneii la acea vreme Cornel Dobrițoiu, Lucian Constantin, Constantin Manolache, Sorin Nicolescu și Florin Boștină Bratu, las plăcerea acestora, și ei primii români selecționați să lucreze în NATO, să își aducă contribuția la memorialistica militară cu momente importante din activitatea lor.

Era sfârșitul lunii ianuarie 1998. Plecarea noastră la posturi avea să fie undeva în lunile iunie-august ale aceluiași an.

Așa cum am menționat, o parte semnificativă a istoriei recente a României a fost marcată de procesul de aderare la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, iar activitatea mea profesională a fost legată și semnificativ marcată de perioada 1998-2001 la Comandamentul IBERLANT, devenit din septembrie 1998 SOUTHLANT, Comandament Operațional al NATO cu sediul la Oeiras, Portugalia.

În acest post am înțeles cât de serioasă, dar și de sensibilă, era problema aderării, am putut sesiza oarecum din interiorul NATO dificultățile numeroase și profunde ale atingerii acestui obiectiv, dar și interesele și conduita actorilor principali, precum și natura rolului fiecăruia dintre ei.

De aceea, în primul plan al acestui articol se vrea a se afla influența exercitată de către SUA cu privire la aderarea țării noastre la NATO, unele dintre implicațiile parteneriatului româno-american în fazele sale incipiente versus modelarea atitudinilor României și a conduitei aliaților săi față de România în acei ani, poate chiar și surprinderea unor aspecte de natură istorică ale procesului de integrare și a implicațiilor sale mai largi.

Mi-am propus să supun atenției cititorilor RIM câteva aspecte generale puțin cunoscute sau chiar necunoscute din prezența militarilor români în comandamentele NATO și mai ales experiența mea ca prim ofițer român invitat să facă o prezentare șefilor de stat și de guvern din statele membre NATO și PfP la Summitul de la Washington din aprilie 1999.

Reiterez faptul că, la 26 ianuarie 1994, a fost lansat Parteneriatul pentru Pace sau *Partner-*

ship for Peace (PfP), țara noastră fiind primul stat partner semnat al acestui program, de altfel cel mai important program care a reunit membri și parteneri NATO, iar în 2004 a fost, în mod oficial, finalizat procesul de aderare a României la NATO, împlinindu-se astfel 10 ani de participare a României la PfP.

Amintesc totodată faptul că Summit-ul de la Washington (din 1999) a reprezentat un nou moment cheie în drumul României spre NATO. Chiar dacă nu a fost lansată nicio invitație de aderare, în comunicatul final al Summit-ului România este nominalizată în fruntea listei de candidați, alături de Slovenia. Pe lângă această realizare, a fost lansat și Planul de Acțiune pentru Aderare (Membership Action Plan – MAP), care era destinat sprijinirii țărilor aspirante în eforturile de pregătire pentru aderarea la NATO.

În urma unui proces relativ îndelungat, cele șapte state au devenit membri cu drepturi depline ai NATO la 29 martie 2004, când a avut loc depunerea instrumentelor de aderare la Washington, D.C. Începând cu data de 2 aprilie 2004, drapelele noilor membri flutură în fața Cartierului General NATO de la Bruxelles și la Comandamentele subordonate (în aprilie 2004, în calitate de atașat al apărării, militar, aero și naval al României la Lisabona, am avut privilegiul ca împreună cu ambasadorul la acea vreme, excelența sa domnul Teodor Baconschi, să particip la ceremoniile organizate cu această ocazie la Comandamentul Joint Command Lisbon).

Drumul spre Summitul de la Washington, via Lisabona

Am plecat spre Lisabona, împreună cu familia, pe data de 29 iunie 1998. Nu voi insista asupra procedurilor de plecare: vid legislativ, necunoscute financiare la nivelul structurilor de profil din SMG, statutul neconfirmat în țările noastre de destinație, unde funcționau comandamentele NATO, neclarități privind certificatele de securitate etc. (toate aceste necunoscute ar putea constitui obiectul unui alt articol). La aeroportul din Lisabona am fost întâmpinat de atașatul militar român, col. Ioan Bucuroiu și de șeful Secției Plans and Policy din SOUTHLANT, comandorul Fernao

Malaquias Perreira, care avea să fie și șeful ofițerilor parteneri. Am beneficiat din start de sprijinul colegilor din Comandamentul SOUTHSLANT. Masină transport pentru mine, familie și bagaje, un ofițer numit drept sponsor (să nu creadă cineva că am fost sponsorizat de acesta cu bani, noțiunea referindu-se la sprijinul de integrare în activitățile comandamentului), timp de rezolvare a problemelor personale (închirierea locuinței, școala pentru copii, conturi bancare, asigurări de sănătate, autoturism etc. și cât de mult am fost ajutat de contingentul american numai eu și familia cunoaștem), pregătire și intrare pe post etc.

După 1 luna de pregătire și instructaje specifice, am intrat pe post.

La începutul lunii ianuarie 1999, sincer nu imi amintesc data cu exactitate, am fost chemat la șeful de stat major al SOUTHSLANT, vice-amiralul J. Padock Jr. (US NAVY). Nu trebuie descrise emoțiile avute; nu știam care este subiectul și încercam să identific vreo greșală în activitatea mea. Mai ales că amiralul Padock mă invitase la domiciliul său cu ocazia celebrului Thanksgiving Day. Discuția a fost scurtă: am fost întrebat dacă știu ceva despre solicitările privind contribuția statelor PFP cu ofițeri de stat major la exercițiul demonstrativ ce va fi prezentat șefilor de stat și de guvern cu ocazia Summitului de la Washington și eventual dacă șeful SMG intenționează să numească unul dintre ofițerii din comandamentele NATO sau unul din țară. Am răspuns scurt că nu cunosc nimic din cele solicitate, dar, dacă voi fi contactat, îl voi informa (subliniez că, lunar, îl infor-

mam pe șeful SMG cu activitățile planificate pentru a fi desfășurate, mai ales cele care necesitau sprijin financiar, iar amiralul cunoștea probabil corespondența mea cu șeful SMG).

Nu cunosc evoluțiile, dar în prima jumătate a lunii februarie am fost chemat de Șeful Operațiilor și Informațiilor, Commodorul Tom Morton, care m-a întrebat dacă pot raporta în țară solicitarea CENTCOM/USA de a participa la Exercițiul Demonstrativ de Simulare în Rețea care va fi prezentat cu ocazia Summitului NATO, deoarece România, ca și alte câteva state partenere, nu a comunicat la NATO poziția față de aceasta solicitare.

Exercițiul se numea Partnership Demonstration Network Demonstration, pe scurt PSND. Ce a urmat a fost scurt: raport în țară, aprobarea șefului SMG și... la treabă.

În perioada de pregătire, am discutat cu reprezentantul SACSLANT, cdr. Lucarelli; mi-a confirmat că NATO și CENTCOM solicitaseră statelor member PFP desemnarea a câte un ofițer de stat major cu experiență operațională pentru a reprezenta țara și a participa la PSND. Din cauza lipsei de răspuns a unor state partenere, printre care și România, din păcate, NATO a luat decizia ca ofițerii ce vor participa la Summit să fie din Comandamentele NATO, cu respectarea procedurilor de angajare a acestora (nu se dorea crearea unei situații sensibile, unele state prezente cu ofițeri naționali, altele cu cei internaționali de la NATO). Aceasta a fost rațiunea pentru care mi-a fost adresată invitația și solicitat răspunsul privind disponibilitatea de participare la Summitul NATO, mai exact la Partnership Simulation Network Demonstration (PSND). Oricum, este mai mult decât onorant pentru mine faptul că dintre cei șase ofițeri români, alegerea NATO a căzut asupra mea.

Datele generale

Conform programului activităților, la 22-23 martie 1999 a avut loc o convocare de pregătire a PSND. Activitatea s-a desfășurat la Baza Aeriană Nieuw Milligen. Aceasta reprezintă (The Air Operations Control Station Nieuw Milligen / AOCS NM) centrul de Comandă și Control Aerian Tactic, responsabil de patrularea aeriană și controlul spațiului aerian Olandez și

NATO. Aici au fost constituite Comandamentele și structurile componente, listele cu POC și prezentate pe scurt concepția exercițiului PSND și a modului de desfășurare a acestuia.

Participarea la Summitul de la Washington.

Plecarea a fost pe 10.04.1999. Cursa Delta Airlines Lisabona-Washington a avut la bord un român care încă de la *check-in* și imbarcare a trebuit să facă față întrebărilor Delta Air Security Service. Deși nu era prima dată când călătoream în SUA, am sesizat fără dificultate măsurile sporite de securitate pentru zborurilor către Statele Unite.

Am fost chemat în lateral de ofițerul DSS. Am fost întrebat – pe un ton ciudat, recunosc – dacă sunt român; am răspuns, firește, afirmativ; m-a mai întrebat dacă lucrez la NATO; am răspuns că, cel puțin după ID și ordinul de misiune, lucrez la NATO. Are vreo suspiciune despre aceste documente? Este ceva legat de visa acordată de Ambasada SUA la Lisabona? A spus că totul este OK, dar mai trebuie să răspund la unele întrebări. În acest moment, ca în filme, a apărut o tânără blondă, așa spune superbă. Cum impresia mea era că femeile portugheze nu sunt la acest capitol chiar pe primele locuri în gusturile mele, am fost pe moment realmente surprins. M-a întrebat, după ce s-a prezentat în cea mai frumoasă limbă română, dacă „domnul Moisa este încă cetățean român sau are schimbată cetățenia”. Am răspuns că mă bucură faptul că un compatriot lucrează în cadrul Delta Airlines și pot conversa în limba maternă pentru a evita orice neînțelegeri ce pot fi cauzate de folosirea unei limbi străine. Deci, da, sunt român fără vreo altă cetățenie. Clar puțin surprinsă m-a întrebat dacă România a devenit membru NATO. A fost momentul când m-am jucat un pic cu această tânără și frumoasă fată al cărei nume nu l-am reținut – emoțiile bărbățești în fața femeilor frumoase nu îmi sunt străine nici mie. Am răspuns scurt că nu. Atunci m-a întrebat cum de un ofițer din stat non-NATO poate să lucreze aici. Am răspuns că numai IMS poate răspunde și am repetat întrebarea dacă documentele mele sunt de natură să creeze suspiciuni (este ușor să te dai mare când știi sigur că ești corect). A avut același răspuns, că documentele sunt OK. Totuși

ar vrea să știe de când lucrez și cum am ajuns la NATO. Am răspuns că și eu sunt curios cum a ajuns să lucreze la Delta. Zâmbind a spus că a plecat cu mult timp în urmă împreună cu părinții și după școală a ales acest job. Am lăsat gluma și am spus despre posturile deschise de NATO pentru ofițerii din țările PfP ca un pas spre pregătirea viitorului statut de membru al Alianței Nord-Atlantice și că nu sunt singurul român care lucrez la NATO, ci suntem o echipă de șase militari. Și-a cerut scuze pentru un moment, a intrat după paravan – cred că a discutat cu securitatea de la NATO de unde a primit confirmarea – a revenit și mi-a spus că se bucura sincer de prezența românilor la NATO și ne dorește mult succes „on the way to NATO”.

Aspecte administrative și organizatorice

Principalele costuri legate de participarea noastră la Summitul de la Washington au fost suportate de CENTCOM și IMS. Astfel, biletele de avion au fost transmise Comandamentului SOUTHLANT împreună cu voucherul pentru mașina închiriată. Trebuie să fac cunoscut cititorilor un detaliu interesant: pentru orice misiune desfășurată pe teritoriul SUA, ofițerii din comandamentele NATO beneficiau de mașini închiriate. Era exclus transportul cu alte mijloace. Pentru deplasare, în afara mașinilor închiriate, am primit și 10 tichete de metrou, pe care urma să le folosim în zilele premergătoare și pe timpul Summitului, când din motive de securitate nu se putea intra cu autovehicule în zonă. Anticipiez că stația de metrou, care era chiar sub clădirea Ronald Reagan, a fost închisă din ziua premergătoare și pe toată durata Summitului. Cazarea și, după caz, hrănirea au fost asigurate de organizatorii PSND, hotelul ales fiind Doubletree Hotel în Alexandria VA, în apropiere de aeroportul R. Reagan. La Hotel am avut în permanent un ofițer de legătură din partea gazdelor, CENTCOM și SACLANT.

Deplasarea a fost Lisabona-Washington Ronald Regan Airport. Aici, după formalitățile de intrare în SUA, de altfel derulate rapid și fără probleme, am traversat și am ridicat mașina închiriată. Simplu și fără birocrație inutilă: pașaportul, permisul de conducere și voucherul. Am fost întrebat dacă sunt familiar cu autotu-

Casa Albă nu putea lipsi
din arhiva personală

rismele care au transmisie automată. Am răspuns că nu și timp de câteva minute am fost rapid instruit de modalitatea de a conduce aceste autoturisme. Am reținut că, în staționare, ridicarea piciorului de pe pedala de frână înseamnă plecarea mașinii și riscul ridicat de a lovi/tampona mașina din față (mai ales la staționările de la semafoare). Amabil, mi-a recomandat ca timp de 10-15 minute să conduc prin cartierul din apropiere, pentru a mă familiariza cu acest gen de mașină, de altfel un Chevrolet de clasă medie, culoare bleu metalizat, cu echipare completă. Am primit o hartă turistică, unde am marcat locația hotelului și... la treabă. Am ieșit din zona aeroportului și am intrat undeva spre cartierul unde am găsit – din întâmplare – Mount Jeferson Park, o zona liniștită, cu străzi largi și multă verdețură. După circa 10 minute de condus, am considerat că stăpânesc perfect mașina și am plecat spre hotel (asta nu m-a împiedicat să uit de frâna de picior și, la cateva semafoare, să mi se întâmple să las mașina se plece spre autoturismul din față). După sosirea la hotel, *check-in* rapid, am primit un Readahead Package. În lista cu participanți am descoperit colegi din alte comandamente NATO. Apoi... direct la somn, căci era sâmbătă spre seară deja și zburasem aproape toată noaptea. Din cauza diferenței de fus orar, din experiențele anterioare aveam nevoie de 24 de ore pentru odihnă, recuperare și acomodare la ora locală. Duminecă dimineața, reprezentantul SACLANT și cel al CENTCOM au adresat cuvinte de bun venit și au făcut o scurtă prezentare a programului activității. Ofițerul responsabil cu securitatea a făcut o scurtă informare pe aspectele specifice Summitului, dar și asupra situației infracționale din zonă (cu 5 zile înaintea Summitului a ur-

mat din nou briefingul de securitate updatat). Am primit ID-urile, instrucțiunile de *security*, cele privind programul și... cam atât. Am stat puțin de vorbă cu ceilalți colegi. Apoi am urcat în mașini și... la plimbare. Eram singurul din SOUTHLANT și prin urmare singur în mașină. Din alte comandamente NATO, erau 2 sau 3 participanți și împărțeau o singură mașină, cu avantajele și dezavantajele ce decurg de aici.

A fost ocazia unică de a cunoaște Washingtonul. În cele aproape două săptămâni, m-am plimbat și am vizitat cam tot ce era de vizitat. Am ajuns să cunosc capital SUA aproape ca și Bucureștiul.

Locația Summitului

După cum se știe, Summitul de la Washington a avut loc în celebra clădire Ronald Reagan, situată în apropiere de Casa Albă, pe Pennsylvania Avenue.

Programul de pregătire

În afara convorbirilor oficiale și adoptării documentelor stabilite în agendă, în programul de desfășurare a activităților Summitului aniversar al NATO de la Washington au fost incluse:

- Exercițiul Demonstrativ „Partnership Simulation Network Demonstration” (PSND, care, așa cum am mai spus, a reprezentat motivul prezenței mele) și
- Expoziția Instruire și Antenament pentru Misiuni de Menținere a Păcii.

Trebuie să subliniez că toate delegațiile prezente la summit, atât cele din statele NATO

Ronald Reagan Building
(vedere dinspre Pennsylvania Avenue)

cât și din cele partenerere, au fost informate că în zilele de 23 și 24 aprilie, programul include între 15.00 și 19.00 vizionarea Exercițiului PSND și vizita Expoziției.

Scurt istoric al Exercițiilor de Instruire prin Simulare.

Acest tip de instruire și antrenament prin simulare a fost lansat după conceptul prezentat de Secretarul Apărării al SUA, W. Cohen, la jumătatea anului 1998, cu contribuțiile lui Jim Bolcar, director al *Joint Programs Strategic Planning Division*, și Dan Collins, *Regional Security Cooperation Network* din *United States Joint Forces Command Joint Warfighting Center* (JWFC), precum și a generalului de brigadă Swen G Persson, comandant al *Swedish Defence Wargaming Centre* din Stockholm. Acest tip de instruire aducea avantajul pregătirii de la distanță, în centre de simulare, a militarilor din statele membre ale Pfp la standarde NATO și asigura interoperabilitatea între toate forțele dislocate în teatrele de operații, fără o pregătire comună anterioară, la costuri mai mult decât rezonabile.

La baza unei cooperări militare de succes stă principiul *interoperabilității*. Programul Consolidat Pfp de Instrucție și Educație (The Pfp Training and Education Enhancement Programme – TEEP) asigură consiliere privind interoperabilitatea și facilitează identificarea cerințelor privind instruirea la distanță și simularea. Deși autodiferențierea și deschiderea totală sunt principii Pfp, interoperabilitatea rămâne numitorul comun între NATO și Parteneri. Astfel, modalități de consiliere și recomandări militare în domenii esențiale privind interoperabilitatea pentru Parteneri au fost identificate și stipulate în cadrul ghidului ministerial privind Procesul Pfp de Planificare și Reevaluare (PARP).

Aceste domenii esențiale includ:

- a. Aranjamente de Comandă și Control;
- b. Abilitatea de a comunica în mod efektiv (include abilitățile de limbă, procedurile și terminologia militară specifică NATO);
- c. Înțelegerea doctrinei militare și a standardelor și procedurilor NATO.

În mod clar, interoperabilitatea dintre Parteneri și NATO poate fi facilitată prin pregătirea în domeniul linvistic și instruire în domeniul Conceptelor, Doctrinelor și Procedurilor NATO. Cerințele specifice fiecărui partener pot fi obținute în evaluarea/identificarea prevederilor/acceptarea prevederilor MIRs (Cerințe de Interoperabilitate Militară), a MTIs (Sarcinilor pentru Interoperabilitate Militară) și a PGs (Obiectivelor de Parteneriat).

Astfel, următoarele domenii sunt prioritare pentru TEEP și au la bază experiența dobândită pe timpul exercițiilor și al operațiilor conduse de NATO cu participarea statelor membre Pfp, precum și inputurile partenerilor:

- a) Limbajul de bază, pregătirea specializată și terminologia specifică NATO la nivelele tactic și operativ;
- b) Practica procedurilor de stat major;
- c) Aranjamentele de Comandă și Control;
- d) Înțelegerea corectă a doctrinei militare și a standardelor Alianței Nord-Atlantice;
- e) Antrenamentul și instruirea ofițerilor și subofiterilor pentru acțiuni în mediul Operațiilor Multinaționale Întrunite.

Acestea ar fi ideile de bază ale acestui concept. Dar să revenim la Washington.

Programul de pregătire și antrenament a fost planificat pe durata a două săptămâni.

Programul de pregătire a fost el însuși o lecție de pedagogie, a avut o intensitate medie, care a crescut progresiv către zilele de desfășurare a summitului.

În săptămâna 12-17 aprilie, orarul zilnic a fost 08:30-13:30 (duminică, 18 aprilie, a fost zi de odihnă și recreere). În săptămâna 19-22 aprilie, orarul zilnic a fost 08:30-18:30. În zilele de 23-24 aprilie au avut loc Summitul NATO și activitățile de sprijin a acestuia, între altele PSND și Expoziția privind Capacitățile de Instruire și Antrenament pentru PKO. Ziua de 25 aprilie a fost destinată încheierii exercițiului și activităților aferente (medalii și scrisori de mulțumire, predare documente și ID-uri etc.).

Aș dori să menționez că, datorită programului prelungit din zilele premergătoare Summitului, organizatorii au asigurat masa la locul activităților (catering de mare rafinament, pentru care în final tot ei ne-au dat bani cu care să

achitam) cele comandate). Ținuta pe toată durata a fost cea mozaic/camuflaj.

Desfășurarea PSND a fost făcută prin instalarea și funcționarea elementelor specifice conceptului și Comandamentelor CJTF.

Scopurile principale ale exercițiului erau două:

- prezentarea performanțelor și a beneficiilor unui sistem de instruire și antrenament prin simulare la distanță în rețea permanentă, modalitate viabilă și eficientă de a asigura interoperabilitatea între forțele NATO și cele ale PFP;

- familiarizarea tuturor participanților cu elementele de bază ale noului concept CJTF și ale unei noi arhitecturi de securitate.

Organizarea pentru PSND a fost simplă, dar efektivă.

- Comandamentul CJTF funcționa la Washington (aripa Willard lângă Ronald Reagan Building);

- Land Component Command funcționa la Budapesta, în Ungaria. Pentru a respecta adevărul istoric, aici România a avut drept reprezentant pe lt. col. Mircea Tugurel, din cele discutate cu el pe timpul Summitului, având funcția de ofițer cu operațiile. Nu cunosc alte detalii;

- Maritime Component Command funcționa la Stockholm și nu cunosc să fi avut vreun reprezentant;

- Air Component Command funcționa la Nieuw Milligen, unde cu siguranță nu am avut reprezentare;

- Celelalte componente – Special Forces Component Command, Joint Logistic Command etc. funcționau tot la Washington, asigurate de CENTCOM și Pentagon.

În prima săptămână, programul a fost concentrat pe însușirea documentelor exercițiului de simulare, configurarea rețelei de instruire prin simulare, realizarea legăturilor și conexiunilor informatizate, schimbul de date și de informații.

Elementele conceptuale nu aveau nimic spectaculos: scenariul classic al escaladării unui conflict intern, tensiuni etnice, mandate ONU, planificarea operației pentru misiune

Date operaționale ale Exercițiului PSND

condusă de NATO cu participarea statelor PFP, generarea forțelor în concepția NATO, desfășurarea trupelor și realizarea dispozitivului, îndeplinirea mandatului.

Datele și informațiile introduse în sistemul informațional și configurarea rețelelor componente acestuia erau conform principiilor și regulilor NATO. Procedurile de stat major folosite erau similare cu cele folosite în Comandamentele NATO. În fapt, parțial, au fost folosite rețelele informatice ale NATO. Preponderent a fost urmărită creșterea abilităților de instruire la distanță prin angajarea simultană a forțelor tip Combined Joint ce ar putea fi angajate într-o misiune condusă de NATO cu participarea țărilor membre PFP. În această săptămână, am fost roțiți pe posturi, fiecare în cadrul direcțiilor unde eram încadrați, și am făcut scurte prezentări operative. Tot acum s-a cristalizat conceptul privind „Political-Military Framework for NATO-led PFP Operations”, concept care îmi va fi deosebit de util pentru elaborarea acestei prezentări; aceasta prezentare/briefing PP mi-a fost repartizată la SOUTHLANT și voi fi răspunzător de actualizare și de prezentare în multe ocazii.

În cea de-a doua săptămână, luni a avut loc prezentarea elementelor stabilite și aprobate pentru desfășurarea PSND și briefingurile ce urmau a fi făcute șefilor de stat și de guvern participanți. Am rămas blocat: am fost numit să prezint briefingul operativ împreună cu reprezentantul Suediei, comandorul Markus Gronblad, colegul din Comandamentul EAST-

LANT (Londra). Mai concret, el urma să prezinte situația operativă și concepția operației în ziua de vineri, 23 aprilie, iar eu sâmbătă, 24 aprilie. Am fost întrebat dacă până mâine pot prezenta draftul acestui briefing pentru validarea de către Sir Air Marshall Chris Coville.

Prezentarea briefingului privind Asigurarea efectivelor și contribuția cu trupe / managementul personalului în misiuni conduse de NATO urma să fie făcută de reprezentantul Poloniei și cel al Ungariei.

A fost momentul în care am început să fiu privit de ceilalți participanți cu interes și respect. A fost, de asemenea, momentul în care am înțeles că țara gazdă dorește să transmită un mesaj prin numirea unui ofițer român în a face o prezentare operațională la acest nivel de auditoriu, lucru confirmat în discuțiile ulterioare.

Luni seara, după sosirea la hotel, a început greul. Am creionat draftul operațional. Încercam să imi amintesc momente similare, mai ales la cursurile ONU de la Cornwallis și Suedint și prezentările făcute atunci. Încercam să intuiesc ce ar fi interesant pentru destinatarii prezentării, respectiv șefi de stat și de guvern din NATO și țări PfP. Niciodată nu mai fusesem pus în fața unui astfel de auditoriu. Aici începeau limitele imaginației. Oricum, pe la 1 noaptea aveam aproape trei pagini scrise. Asta însemna circa 7-8 minute, mult pentru audiența stabilită, dar am mers pe principiul că Sir va avea de unde să taie.

Mărți dimineață am fost chemat cu draftul. Sir Air Marshall a spus că este bine conturat conținutul operațional, dar că durata este mare. Mi-a cerut să reduc la jumătate. Nu a spus un

cuvânt de unde să tai sau la ce să renunț. Am uitat să menționez că în sala Centrului Operațional Întrunit, unde făceam prezentările, erau cele două ecrane cu situația operativă și planul de operații, iar ambientul era asigurat de o lumină slabă ce oferea posibilitatea unei imagini perfecte a ecranelor. Delegațiile soseau în acest ambient și ascultau, întrebau sau exprimau opinii în atare condiții.

Am intrat în sala de conferințe și am reluat draftul. Cu chiu cu vai am redus prezentarea la jumătate, respectiv puțin peste o pagină și jumătate. Sir mi-a cerut să citesc materialul. Eram cu puțin peste 2 minute. A cerut să mai cosmetizez puțin prezentarea și mâine, respectiv miercuri 21 aprilie, să prezint briefingul în cadrul repetițiilor generale de dimineață și de după amiază.

Seara la hotel am văzut ce înseamnă să fii actor: primul lucru făcut a fost de a învăța pe dinafară briefingul. Apoi, în fața oglinzii, l-am repetat în neștire. Am lucrat la accentul necesar în limba engleză, la coordonarea între conținutul prezentării și prezentarea pe ecran, chiar la gestică sau mimica feței. Chiar și lumina din camera era lumina de serviciu. Cred că voi fi crezut dacă spun că noaptea am visat cum derulam prezentarea.

Miercuri, 21 aprilie, au avut loc două repetiții generale, una dimineață și una după-amiază. Cea de dimineață, cu echipa pentru prima zi a Summitului, respectiv din 23 aprilie. Cea de după amiază, cu echipa din ziua a doua, respectiv 24 aprilie, deci și subsemnatul. Remarc faptul ca echipele au prezentat separat briefingurile, astfel că eu nu știu conținutul și prezentarea colegului suedez și nici el pe a mea.

Aș face o scurtă remarcă despre Expoziția de Instruire și Antrenament pentru Misiuni de Menținere a Păcii. De fapt, cam din această perioadă putem vorbi despre schimbarea conceptului privind Operațiile de Menținere a Păcii, cunoscutele Peace Keeping Operations dezvoltate de ONU, cu conceptul privind Operațiile de Sprijin a Păcii cunoscute ca Peace Support Operations, ce vor include Peace Enforcement Operations, actualele Operații de Impunere a Păcii. Drept urmare, și teoriile de instruire și antrenament vor suferi modificări.

În cadrul expoziției, majoritatea țărilor partenere au avut mici standuri de reprezentare. Menționez numai câteva dintre acestea: Slovenia, Estonia, Lituania, Tadjikistan, Suedia, Austria și Bulgaria. Rememorez că Bulgaria, vecinul din sud cu care vom fi permanent relaționați atât în procesul de aderare la NATO cât și mai tarziu în UE, a avut, fără exagerare, două mese/birouri, două calculatoare și două blonde (rog a fi crezut pe cuvânt că cele două frumoase blonde au atras privirile multora dintre vizitatori) care prezentau pe aceste calculatoare trei filmulețe de instrucție

din Armata acestei țări și un CD care era oferit vizitatorilor, CD care era intitulat „Bulgaria on the way to NATO” (pe care îl păstrez în arhiva personală). Nu trebuie să menționez sentimentele de disconfort cauzate de faptul că Armata României nu a avut nimic. Absolut nimic. Și noi aveam constituit Centrul Regional de Pregătire PFP, ca să dau doar un exemplu din câte puteam prezenta.

Joi, 22 aprilie, am avut un ultim antrenament general. Am discutat prin VTC cu colegul român lt. col. Tugurel la Budapesta, între altele despre eficiența unui astfel de model de instruire prin simulare. După amiază am avut liber. Am preferat o scurtă plimbare prin Washington și seara am pregătit ținuta pentru marele eveniment.

Summitul de la Washington

Nu mă voi opri asupra primei zile a Summitului. Mi-am îndeplinit atribuțiile stabilite ca ofițer cu operațiile în punctul meu de lucru. Cea de a doua zi a summitului, însă, a fost poate cea mai frumoasă amintire din cariera mea militară.

În ordine, de la dreapta la stânga, Lt. Doncev (Bulgaria), Lt. Danceloti (Italia) și autorul.

În medalion, drapelul României pe calculatorul alocat subsemnatului și ofițerului italian cu care lucram în ture

Doresc și îmi face plăcere să îmi amintesc faptul că în cursul celei de a doua zile, ordinea informărilor și a briefingurilor era următoarea:

- Sir Air Marshal Coville prezenta pe scurt ideile de bază ale concepției exercițiului de simulare;

- Următoarea prezentare îmi aparținea; era briefingul privind situația operativă și concepția operației;

- Reprezentantul Poloniei, cdr. Kristof Przesniak (colegul și prietenul de la SACLANT), prezenta elementele de management al efectivelor și situația personalului dislocat în TOO;

- Reprezentantul CENTCOM prezenta concepția constituirii și funcționării rețelei informatice pentru instruirea prin simulare;

- În final, Sir Air Marshal Coville concluziona asupra avantajelor și eficienței instruirii prin simulare în rețea;

- Concomitent, pe ecrane se derulau elemente din situația și planul operativ.

Din Centrul Operațional, delegațiile se deplasau către posturile de lucru și asistau la VTC care se derulau în direct (*on line*) cu celelalte comandamente componente.

Este onorant să menționez cititorilor RIM că am avut ocazia de a face prezentarea menționată delegațiilor din țări între care Polonia, Franța, SUA, Germania, R. Cehă, Finlanda, Danemarca, Estonia, Macedonia și Bulgaria. Nu ma bucură faptul că trebuie să menționez absența delegației României în ambele zile ale exercițiului PSND. La întrebările unora dintre colegi și chiar din partea organizatorilor din partea CENTCOM... am tăcut și am răspuns glumind că președintele nu îmi raportează programul său.

Prezentarea mea a avut un singur moment de... emoție. Și nu îmi este rușine să recunosc. Deja prezentasem briefingul delegațiilor din Franța, Germania, Estonia și, cred, Bulgaria. Eram în fața secretarului apărării al SUA, W. Cohen, și cam la jumătatea prezentării m-am blocat câteva secunde (deși chiar și astăzi o pot recita fără probleme), l-am privit, acesta mi-a zâmbit încurajator, mi-a făcut cu mâna să continui... și memoria mi-a revenit imediat. Am terminat ușor transpirat. Mi-a întins mâna și mi-a spus ceva de genul: „multumesc, privesc cu în-

credere și aștept în viitorul apropiat România ca membru al Alianței și prieten al SUA”.

Sunt mândru și nu voi uita nici mâna strânsă de regretatul președinte al Cehiei, V. Havel, strângerea de mână a președintelui Finlandei, Martti Ahtisaari, a ministrului portughez al apărării V. Sino și, susprinzător pentru mine, felicitările adresate de șeful apărării al Franței, Alain Richard.

Trebuie să menționez, însă, fără intenția de a critica organizatorii, că au fost situații când delegațiile soseau fără să fim informați (soseau, deci, prin surprindere, cum se spune); eram imediat chemați și prezentam briefingul uneori fără să știm cărei delegații. Iar luminozitatea scăzută din JOC, menționată mai sus, făcea dificilă identificarea eventualilor oaspeți și personalități bine-cunoscute.

Este de subliniat că mediatizarea exercițiului a fost făcută inclusiv de CNN, care a transmis imagini de la exercițiul PSND. M-am regăsit în aceste imagini și regret că nu am avut posibilitatea de a obține o copie a reportajului.

Târziu, către ora 20:00, am plecat spre hotel. Este greu de descris satisfacția sufletească. Un român, un biet ofițer, prezentase mai marilor lumii o sinteză operațională la cel mai important summit din istoria NATO, cel care aniversa 50 de ani de la crearea Alianței Nord-Atlantice. Același biet ofițer avea să devină, numai 10 ani mai târziu, posesorul unei pensii nesimțite. Pensie ce trebuie și a fost redusă. Asta după ce în anii următori misiunii la NATO, același biet ofițer va reprezenta România în diplomația militară și apoi va conduce echipa de negociere a Autorității Desemnate a guvernului român pentru negocierea și semnarea celor 18 Aranjamente de Implementare ale Acordului dintre România și SUA privind staționarea Forțelor SUA pe teritoriul României. Trist, dar adevărat.

Revenirea la post, duminică 25 aprilie

În cursul dimineții am predat legitimațiile, cardurile de acces și celelalte materiale, iar spre prânz a avut ceremonia noastră de închidere.

Am primit medalia comemorativă „50 de Ani de la Înființarea NATO” și „Certificatul de Aprecieri” pentru contribuția avută la eveniment.

1999 Partnership for Peace Simulation Network Demonstration

Certificate of Appreciation

Is presented to

Lt Col Constantin Moisa

For outstanding support provided during the
Partnership for Peace Simulation Network Demonstration
21 - 25 April 1999, during the
NATO's 50th Anniversary Washington D.C. Summit.
Your efforts and dedication were instrumental in the success of
the demonstration, which showcased emerging technologies
to provide better training at lower cost.

Air Marshal Chris C C Coville, RAF
Commander, CJTF

Spre seară am plecat spre aeroport. Nu voi insista asupra detaliilor de plecare. O singură amintire. Eram pe aeroport. Efectuasem *check-in*-ul. Am sesizat, dar nu am dat importanță, câteva grupuri de tineri fără bagaje. Eram aproape de ușa de access spre poarta de îmbarcare. Nici nu am avut timp să înțeleg sau să reacționez, când am fost ridicat aproape și blocat la mâini de doi tineri. S-au prezentat scurt: agenți FBI, documentele mele. Abia atunci am observat că toti bărbații de la poarta de îmbarcare spre Lisabona eram „reținuți” de agenții

FBI. Am arătat ID-ul și Ordinul de misiune de la NATO, pașaportul și am fost eliberat imediat. Alții au fost însă duși către camera de verificare. În cele din urmă, am fost îmbarcați; apoi debarcați și noi și bagajele. Din nou verificare și îmbarcare; apoi din nou numai bagaje date jos, verificarea lor, inclusiv cu câini polițiști. În final am plecat spre Lisabona cu o oră întârziere. Fără explicații credibile, doar ceva de unele probleme tehnice și verificarea unor bagaje răstăcite. Cred că înțelegeți că nu a fost un zbor liniștit și tensiunea din avion a fost copleșitoare.

**North Atlantic Treaty Organization
Regional Headquarters South Atlantic**

LETTER OF COMMENDATION

The Commander-in-Chief South Atlantic takes pleasure in commending

**MOISA CONSTANTIN DUMITRU
LIEUTENANT COLONEL
ROMANIAN ARMY**

for service as set forth in the following

CITATION:

for meritorious service in the superior performance of his duties while serving as the Partnership for Peace Staff Element Officer for Operations and Exercises on the staff of the Commander-in-Chief, South Atlantic from June 1998 to August 2001. Lieutenant Colonel Dumitru distinguished himself as cooperative and talented staff officer, who brilliantly performed his varied duties. A participant in the 1999 NATO Washington Summit, he was selected to deliver a well-received "PFP Simulation Network Demonstration" briefing to the assembled Heads of State. He personally conceived, proposed and implemented a new and complex workshop to provide Combined Joint Task Force familiarization training to Partner Officers that was rapidly adopted by SACLANT. He also organized, managed and evaluated all command-sponsored PFP visits and activities. During LINKED SEAS 2000, NATO's largest live exercise of the year, he was particularly valuable as he coordinated all Partner nation forces' support and employment. Carrying forward a broad range of PFP core functions including exercise budget, command web page, and long term study management, he unquestionably increased the involvement of SOUTHLANT Headquarters in this important aspect of European stability and security. Through his distinctive accomplishments, Lieutenant Colonel Dumitru reflected great credit upon himself, the Romanian Army and this Regional Headquarters

**AMÉRICO DA SILVA SANTOS
Vice Admiral, Portuguese Navy
Commander-in-Chief**

În loc de încheiere

În ianuarie 2000, am fost în misiune la Comandamentul EASTLANT, de lângă Londra. Colegul suedez, comandor Gronblad, mi-a arătat cu mândrie nedisimulată scrisoarea de mulțumire primită de la regele Suediei, Carl

Gustav. Mi-a spus că a fost primit la rege pe timpul concediului din vara anului 1999, care i-a mulțumit pentru modul cum a reprezentat Suedia la Summitul NATO de la Washington și i-a înmănat scrisoarea de mulțumire. Va termina turul de serviciu în iunie 2000 și știa deja

postul pe care revenea în Suedia. Era șef Secție Misiuni Internaționale. Eu nu am avut ce să îi arăt sau să spun că am primit ceva. Adevărul este că nu am primit nimic, nici măcar mulțumiri. Ba greșesc, recent am primit o pensie redusă semnificativ.

Am încheiat misiunea la Comandamentul SOUTHLANT pe data de 31 iulie 2001 și am plecat spre țară pe 1 august 2001. Pentru activitatea desfășurată am beneficiat de extinderea cu un an a turului de serviciu și mi-a fost acordată Scrisoarea de Recomandare.

Aici apar activitățile la care mi-am adus contribuția și realizările cele mai importante. Pentru un Ofițer cu Operațiile, Comandantul Șef al SOUTHLANT a avut plăcerea și timpul să semneze scrisoarea alăturată.

Eram trist. Cu mai puțin de o lună în urmă am primit funcția pe care urma să fiu încadrat. Armata nu avea nevoie de experiența mea, de cele învățate la NATO. Nu a fost interesată nici măcar de banii cheltuiți cu mine pe timpul turului meu de serviciu. Este drept, noi românii aveam în general între cele mai mici salarii, dar armata totuși cheltuise niște bani. Am plecat la NATO din funcția de șef de birou la Centrul Operațional pentru Situații de Criză din SMG. Am revenit pe funcția de ofițer 1 la SMFT.

Dureroasă experiență și tristă retrogradare. Dar să nu credeți că am fost singurul în această situație. Cu o singură excepție, aproape toți colegii plecați primii la NATO au avut aceeași soartă. Nu am să dau nume. Oricum, dătez recunoștința unui mare ofițer al armatei române. Colonelul Mircea Mândru (cel care mi-a fost șef la COPSIC), care, atunci când a aflat unde am fost repartizat, a prezentat raport șefului SMG și am fost mutat în Secția Integrare în NATO din Statul Major General. Aici mai erau încă doi dintre colegii cu care am plecat în 1998 la NATO. Astfel, secția avea întreg personalul vorbitor de limbă engleză și o expertiză serioasă privind NATO. Am contribuit la elaborarea primului concept de standardizare și interoperabilitate în Armata României, am contribuit la elaborarea PARP Survey, am elaborat și răspuns de Planul de Implementare a Obiectivelor de Partenariat asumate de România pentru aderarea la NATO și am reprezentat MAPN la Consiliul de Parteneriat Euroatlantic (EAPC) cu diferite ocazii, inclusiv prezentarea de briefinguri la acest organism al Alianței Nord-Atlantice. Cu toate acestea, acum îmi dau seama că am fost apreciat și respectat mai mult de străini decât de liderii militari, de comandanții și de superiorii mei. Tristă concluzie după o viață dusă cu demnitate în serviciul Armatei Române și al țării mele.

TENDINȚE PRIVIND PROIECTAREA GRUPĂRILOR DE FORȚE LA NIVEL TACTIC, OPERATIV ȘI STRATEGIC ÎN TEATRELE DE OPERAȚII DIN BALCANII DE VEST, AFGANISTAN ȘI IRAK

Colonel dr. VASILE VREME *

Abstract

During the last two decades, Romania's Armed Forces participated, together with its allies, to a number of important peace keeping operations. The following presentation focuses on three such operations – and perhaps the most important and difficult ones Romania took part to –, as they were witnessed by the author, who played an active role in their unfolding. From Kosovo to Afghanistan and Iraq, all these missions required special training and dedication of the involved actors. This is the chronology and the direct and detailed account of the events.

Keywords: *Romania's Armed Forces, Kosovo, Afghanistan, Iraq*

Odată cu primirea drapelului de luptă la 15 iulie 1996, Batalionul 341 Infanterie a devenit unitate de sine stătătoare, cu sarcini și responsabilități majore, preluând totodată și tradițiile de luptă ale Regimentului 34 Infanterie Constanța.

După primirea drapelului de luptă, batalionul s-a înscris pe un drum greu, dar sigur – cel al restructurării și modernizării. Ne-am angajat cu toții, de la soldat la locotenent colonel, la o muncă asiduă și susținută, convinși fiind că ne vor aștepta misiuni importante. Am muncit mult, axându-ne pe pregătirea profesională și de specialitate și sperând că într-o zi cineva își va arunca privirea și în acest colț de țară (Topraisar) și ne va veni și nouă rândul să participăm la misiuni internaționale. Foarte mare mi-a fost mirarea când în anul 2004 am

primit un mandat pentru pregătire în vederea îndeplinirii unei misiuni în Balcani.

Cu toții am spus „a sosit soarele și pe strada noastră” și așa a fost. Am primit misiunea și am trecut cu toții la pregătirea ei. Așadar, prima misiune a Batalionului 341 Infanterie a fost în Balcani – butoiul cu pulbere al Europei – în Kosovo.

Aspecte privind pregătirea forței, deplasarea și executarea misiunii primite în aria de responsabilitate

Primirea ordinului de pregătire pentru misiune

Odată cu nominalizarea Batalionului 341 Infanterie pentru executarea misiunii s-a emis

* Colonel dr. Vasile Vreme este locțiitorul comandantului Brigăzii 9 Infanterie.

și ordinul de pregătire pentru misiune. Elementele esențiale ale misiunii erau:

a) Selecția personalului – executată la nivelul unității. Această activitate deosebit de importantă pare, la început, un lucru simplu, dar în realitate ea se desfășoară după un algoritm complex, respectând toate ordinele, legile și regulamentele care fac referire la acest capitol. Apreciez că această activitate este parte sensibilă pentru că personalul care o desfășoară nu are voie să greșească. Trebuie studiată, aprofundată și apoi aplicată corect toată legislația în domeniu, deoarece nimănui nu-i este permis să se joace cu destinele oamenilor.

b) Evaluarea nivelului la pregătire fizică – la această activitate participă tot personalul care și-a făcut raport și și-a manifestat dorința să participe la misiune. Având în vedere configurația terenului și condițiile climatice deosebit de solicitante, această activitate se desfășoară cu îndeplinirea unor bareme obligatorii. Acestea constând în:

- alergare 3000 m;
- abdomene;
- flotări.

c) Evaluarea psihologică – această activitate se execută de o echipă de psihologi constituită la nivelul Forțelor Terestre, care evaluează nivelul mental și testul de personalitate, la fiecare militar în parte.

d) Vizita medicală – se execută de către întreg personalul, constând într-o evaluare complexă pe două nivele:

1. examinarea medicală militară inițială – care se desfășoară la cabinetul medical de unitate, de către medicul unității, unde se urmărește:

- antecedente medicale patologice personale;
- înălțime;
- greutate;
- indice de masă corporală;
- tensiunea arterială;
- status actual de sănătate;
- misiuni externe (locul și data).

Batalionul 341 Infanterie „Rechinii Albi” în Teatrul de Operații din Kosovo

2. examinare clinică și paraclinică – care se execută de către medici specialiști în cadrul spitalelor militare regionale, unde se execută următoarele:

- investigații paraclinice de laborator și radio-imagistice (radiografie toraco-pulmonară, ecografie abdominală/pelvină);

- examinare clinică pe specialități medicale (interne, oftalmologic etc.).

Din cauză că condițiile meteo – mai ales cele din Irak și Afganistan – sunt total diferite de cele din țară noastră, putem afirma că acestea exercită o mare influență asupra fizicului și psihicului uman și, deci, asupra modului de îndeplinire a misiunilor. Afganistanul, datorită configurației de altitudine a reliefului, are un climat cu trăsături aparținând climei temperate și celei semitropicale. După alte considerații, țara ar avea o climă de stepă subtropicală cu o vară uscată. Climatul variază atât de la un anotimp la altul, cât și de la zi la noapte. Putem caracteriza clima țării ca fiind o climă fierbinte cu veri uscate și cu ierni friguroase, cu căderi masive de zăpadă în munți, mai ales la altitudinea de peste 1800 m. Temperaturile extreme, cu maxime care depășesc 50°C în timpul zilei și minime până la 0°C și chiar mai jos în timpul nopții, variația climei și totodată fenomenele meteo deosebite – cum ar fi furtunile de nisip foarte frecvente mai ales în zonele de deșert – au mare influență asupra desfășurării acțiunilor militare. Acțiunile militare s-au desfășurat în zone deșertice și semideșertice unde comandanții de la toate nivelurile au trebuit să ia în calcul foarte serios temperaturile foarte ridicate, vânturile care stârnesc nori de praf care intră în ochi, în nas și urechi și chiar în bagajele militarilor. Motoarele mașinilor sunt puse în situație critică, filtrele de aer se înfundă, iar vizibilitatea se reduce la câțiva pași. Pe durata cât suflă vântul (de regulă 4-5 ore), este recomandabil, atunci când este posibil, ca motoarele să nu funcționeze, fiind acoperite cu prelate impermeabile. Armamentul este recomandabil a fi protejat cu huse, iar după încetarea vântului și depunerea norilor de praf, armamentul să se curățe cu mare atenție, altfel mecanismele în mișcare (închizătoarele mai ales), cât și țevele

diferitelor categorii de armament (individual de infanterie și artilerie) se pot ușor deteriora (decalibra). Condițiile climatice sunt relativ similare și pentru Irak, diferă relieful care este în mare parte plat cu înălțimi mult mai mici decât în Afganistan.

Factorii care pot influența echilibrul psihic al militarilor sunt de ordin atât biologici, intra-psihici, cât și interpersonal.

Dintre cei biologici menționăm: oboseala, foamea și setea, privarea de somn și cea senzorială, mediul dificil, ritmuri zi-noapte întrerupte.

Factorii intrapsihici cuprind: teama de moarte, de schilodire, teama de a dovedi lașitate, încredere sau neîncredere în cauză, încrederea sau neîncrederea în tehnica și armamentul din dotare, credința că lupta va fi sau nu câștigată.

Factorii interpersonal se referă la coeziunea grupului, modul cum este percepută comanda unității, sistemul de prieteni, depărtarea de familie.

Apar, de asemenea, o serie de solicitări psihice specifice stresului de luptă: pericolul iminent al focului executat de inamic, prezența în sine pe câmpul de luptă, caracterizat de distrugeri, haos, zgomot, pierderi umane, problema siguranței proprii, sentimentul de neajutorare. Manifestările de frică (adecvate situației, până la un anumit nivel al intensității) pot genera inactivitate, indiferență, comportament neadecvat. Solicitățile fizice (somm insuficient, foamea și setea, diferențele de temperatură, zgomotul) pot determina o serie de reacții psihosomatice (apatie, tremurături, tahicardie, paliditate, slăbirea forței musculare etc.).

Toate acestea pot duce la multiple manifestări psihopatologice: reacții neadecvate, tendința de izolare, sentimentul de însingurare, atacuri de panică, consum abuziv de alcool/droguri, anxietate, tulburări de atenție, manifestări agresive verbale sau non-verbale, accese de furie, reacții nevrotice sau psihotice. Acestea, la rândul lor, epuizează capacitatea de adaptare a militarului la mediul specific.

Din cauza condițiilor existente în teatrele de operații și a celor prezentate mai sus, aceste trei seturi de evaluări: evaluarea nivelului de pregătire fizică, evaluarea psihologică și vizita

medicală se execută cu maximul de responsabilitate de către personalul specializat și au caracter decisiv.

Dacă la una dintre cele trei evaluări nu sunt îndeplinite condițiile specifice, militarul este declarat inapt pentru misiune.

e) **Testarea nivelului de cunoaștere a limbii engleze.** Limba engleză este limba unanim recunoscută ca limbă de circulație în toate armatele statelor membre NATO. Toate ordinele primite de la eșaloane și toate sesiunile de coordonare se desfășoară vorbind limba engleză, iată deci importanța cunoașterii acestei limbi. Nivelul de cunoaștere este stabilit pe diferite nivele: ofițerii și subofițerii care încadrează statul major, precum și comandanții de companii și plutoane, au un nivel mai ridicat de cunoaștere a limbii, iar militarii voluntari profesioniști un nivel atât cât să le permită să înțeleagă primirea unei misiuni în limba engleză și transmiterea acesteia atunci când este cazul.

f) **Pregătirea de specialitate** – aici fiecare militar este evaluat potrivit specialității pentru care funcția pe care este încadrat o impune.

g) **Pregătire militară generală** – sunt evaluate cunoștințele militare generale, inclusiv verificarea cunoștințelor minime privind cunoașterea zonei în care se desfășoară misiunea, a populației, obiceiurile acesteia, elemente de natură religioasă și câteva cuvinte uzuale în limba populației băștinașe.

Constituirea grupării de forțe pentru misiune

a. Comandamentul este constituit pe secții S-1, S-2, S-3 etc. și compartimente independente (jurist, financiar, preot, psiholog etc.);

b. Companiile sunt constituite pe plutoane/secții iar plutonele pe grupe.

Începerea pregătirii pentru misiune

Imediat după constituirea grupării de forțe începe pregătirea pentru misiune, conform ordinului de misiune primit de la eșalonul superior. Este indicat ca această pregătire să se execute după sloganul „instruiește-te așa cum vei lupta”, iar fiecare comandant trebuie să acționeze în spiritul ideii că „cu cât mai multă transpirație la instrucție cu atât mai puțin sânge pe câmpul de luptă”.

Este indicat ca această pregătire să se execute cu maximum de responsabilitate și pro-

fesionalism și în condiții cât mai apropiate de câmpul de luptă în care urmează să fie proiectată forța. Pentru toate misiunile executate pregătirea s-a desfășurat în baza de antrenament de la Cincu. Această locație asigură din toate punctele de vedere condiții foarte bune privind pregătirea tuturor misiunilor. Este o bază de antrenament complexă și, atunci când sunt puse în valoare toate oportunitățile ei, cu siguranță pregătirea va fi corespunzătoare. În baza de pregătire de la Cincu, am desfășurat câte un exercițiu complex (DMX, MAPEX, FTX, LFX) pe durata a două săptămâni de comandament cu transmisiuni și trupe în teren, încercând să ne apropiem cât mai mult de realitatea câmpului de luptă unde urma să fie dislocată forța. La final, acest tip de antrenament s-a dovedit a fi foarte benefic atât pentru comandament, cât și pentru trupe. CILFT-Cincu a jucat rolul eșalonului superior, iar batalionul eșalonul de execuție. S-a lucrat concomitent, comandament-trupe, subunitățile au pus în practică ordinele primite. Au fost inserate toate tipurile de incidente care puteau fi întâlnite în teatru, acestea fiind rezolvate concomitent de comandament și de trupe în teren. Tot timpul s-a jucat cu un număr de incidente maxim posibil. Experiența acumulată pe timpul acestei perioade de pregătire ne-a fost de un real folos în teatrul de operație. La finalul perioadei de pregătire a urmat evaluarea Batalionului 341 Infanterie de către eșaloanele superioare, evaluare care s-a finalizat cu calificativul excelent, după care confirmarea pentru misiune. A urmat apoi proiectarea pachetului de forțe în teatrele de operație.

Proiectarea forței s-a făcut pe etape și pe detașamente/eșaloane. Primul eșalon a fost detașamentul precursor cu misiunea de a pregăti predarea-primirea misiunii. Această activitate s-a desfășurat având în vedere două direcții de acțiune: predarea/primirea patrimoniului, concomitent cu predarea primirea ariei de responsabilitate și a misiunilor pe care trebuia să le execute Batalionul.

Arhitectura actului de comandă în contextul unor situații des schimbătoare, derulate sub imperiul stresului

„Un conducător trebuie să țină minte trei lucruri: mai întâi că el conduce oamenii;

al doilea că îi conduce după legi; al treilea că nu conduce întodeauna”(Agathon).

Comanda unei structuri mici sau mari este o artă, aici trebuie să se îmbine foarte judicios și proporțional exigența cu indulgența. „**Excesul de exigență produce ură, excesul de indulgență slăbește autoritatea**”. O altă calitate foarte importantă pe care trebuie să o dețină un comandant care conduce oameni în teatrele de operație este diplomația. Diplomația trebuie dovedită atât în relația cu subordonații, conaționalii, cât mai ales în relațiile cu partenerii de coaliție, cu partenerii străini. Exercitarea unei comenzi eficiente/corecte, profesioniste, trebuie să aibă la bază experiența acumulată în actul de comandă. Aceasta trebuie să existe atât la nivelul comandamentului, precum și la nivelul comandantului. Stilul de conducere în misiuni de acest gen trebuie să fie diferit față de cel din țară, și aici intervine diplomația comandantului. Exigența mărită, ieșirile nervoase, lipsa de inițiativă din partea comandantului pot fi foarte dăunătoare, foarte păguboase, și uneori chiar fatale.

Permanent trebuie să se țină seamă de relațiile interumane între oameni, de păstrarea unui climat de muncă liniștit și sănătos. Comandantul trebuie să comunice permanent atât cu comandamentul, cât și cu subunitățile luptătoare, iar atunci când este nevoie acesta trebuie să ajungă până la individ.

Particularități privind pregătirea operației la nivelul comandamentului, executarea misiunilor întrunită în cadrul operației propriu-zise, arta negocierii cu liderii cheie și cu populația civilă, aspecte comportamentale în relația cu partenerii de coaliție

Odată cu primirea OPORD de la eșalonul superior, comandantul și statul major trec la elaborarea deciziei militare. Comandantul conduce procesul militar de luare a deciziei și stabilește ce proceduri să fie utilizate în fiecare situație, la această activitate putând participa și partenerii de coaliție.

Procesul de planificare depinde de articularea clară a viziunii comandantului asupra câmpului de luptă precum și asupra modului de îndeplinire a misiunilor primite. El răspunde personal de planificarea, pregătirea și execu-

rea misiunilor în aria de responsabilitate. De la început până la sfârșit, rolul comandantului este central, participarea sa la proces asigură concentrarea și îndrumarea statului său major. Totuși, în astfel de situații, există responsabilități și hotărâri care îi aparțin numai comandantului. Gradul de implicare directă a sa este determinat de timpul disponibil, experiența și accesibilitatea personalului. Cu cât timpul disponibil este mai scurt, cu atât este mai mare implicarea comandantului. Comandantul folosește întregul stat major pe timpul procesului de elaborare a deciziei pentru a explora întreaga gamă de misiuni posibile, cursurile de acțiune posibile pentru fiecare misiune în parte, pentru a analiza și compara cât mai precis posibilitățile proprii cu cele ale inamicului.

Șeful de stat major administrează, coordonează și disciplinează munca statului major și asigură controlul calității. El trebuie să înțeleagă îndrumările comandantului deoarece el este cel care controlează întregul proces. El se asigură că statul major are informațiile, îndrumarea și facilitățile de care are nevoie, stabilește termene, stabilește momentul și locul desfășurării ședințelor (de informare și coordonare) și asigură orice instrucțiuni. Pentru emiterea îndrumărilor și participarea la informările oficiale și neoficiale, comandantul și șeful statului major (ofițerul executiv) dirijează statul major pe întregul proces de luare a deciziilor. O astfel de interacțiune ajută statul major să rezolve problemele și implică întregul stat major (personal) în procesul total. Varianta de acțiune selectată și ordinul de operație ce o implementează sunt legate direct de cât de bine este îndeplinită fiecare fază a procesului de elaborare a deciziei, atât de comandant, cât și de statul major. Locțiitorul comandantului este cel care suplinește comandantul la nevoie în situația în care comandantul este plecat, iar, când acesta este prezent, locțiitorul trebuie să cunoască la fel de bine situația unității și a subunităților, exercită atribuțiuni administrative la nivelul unității, îndrumă subunitățile în procesul de pregătire pentru misiune și este în măsură să îndeplinească la termen și de calitate alte ordine primite de la comandant.

În baza hotărârii comandantului și a indicațiilor finale, statul major definitivează cursul acțiunii și încheie planul, pregătind emiterea

OPORD pentru subunitățile de manevră și sprijin în vederea pregătirii misiunilor repartizate. Ordinele și planurile furnizează totalitatea informațiilor de care au nevoie subordonații pentru execuție, dar fără constrângeri inutile care ar putea inhiba inițiativa subordonaților. Statul major asistă elementele de decizie subordonate în planificare și coordonare, dacă este cazul. Și experiența ne-a dovedit că este necesar ca aceste elemente de decizie de la nivelul subunităților să fie substanțial asistate. În continuare se procedează la pregătirea personalului, armamentului, mijloacelor de transport și al materialelor pentru executarea misiunii primite în aria de responsabilitate, precum și la executarea propriu-zisă a misiunii. Toate misiunile executate în aria de responsabilitate, singuri sau în cooperare cu partenerii străini, trebuie să fie foarte bine cunoscute de eșalonul superior, vecini, autoritățile locale în aria cărora ne desfășurăm activitatea, precum și de alte persoane cu atribuții în domeniu, privind evitarea fratricidului.

Arta negocierii cu liderii locali și cu populația civilă

Pentru asigurarea unui climat relativ stabil privind securitatea forțelor proprii, trebuie planificat, dezvoltat și apoi pus în practică un plan al negocierii cu liderii locali și cu populația civilă. Pentru aceasta trebuie analizat foarte bine nivelul corupției în zonă în rândul liderilor locali, nivelul sărăciei în rândul populației civile și apoi aplicat în practică planul cu maximă abilitate și diplomatie. Este foarte important să ai relații strânse cu liderii locali, deoarece aceștia subordonează, dictatorial, toată populația din zona lor de responsabilitate. Este foarte important să ai un comportament civilizat și afectuos față de populația civilă deoarece aceasta poate să-ți furnizeze informații vitale. Dar pentru aceasta trebuie să știi următoarele: că trebuie să fii foarte politicoși și să utilizezi formule de salut în limba populației locale. Nu te costă nimic și vei câștiga imediat respectul lor. Mâna dreaptă așezată în dreptul inimii arată respectul și sinceritatea. Atingeri repetate ale mâinii drepte în dreptul inimii exprimă mulțumirea.

În cazul în care sunteți invitați la un ceai sau o cafea de un localnic trebuie acceptată situația.

Dacă gazda ne servește și insistă trebuie să bem cel puțin trei cești de cafea sau ceai, pentru a nu o jigni. Manifestarea admirației și încântării față de bunurile gazdei trebuie să fie reținută deoarece aceasta ți-ar putea oferi pe neașteptate unele obiecte. Bărbații musulmani sunt foarte afectivi cu propriii copii și foarte mândri și severi cu soțiile, aceștia se pot ofensa foarte repede dacă manifestați interes pentru soțiile lor.

Aspecte religioase: islamul este religia dominantă în Afganistan și Irak. Islamul este una dintre cele mai mari religii monoteiste și a doua în ceea ce privește numărul de credincioși, după creștinism. Prin practica religioasă islamică, modul de viață și conștiința practicanților sunt influențate în mare parte, iar din punct de vedere religios Afganistanul și Irakul sunt dominate în cea mai mare parte de islam. Musulmanul se întâlnește cu religia de cinci ori pe zi, moment în care îi sunt aduse aminte preceptele Coranului, obligațiile sale, dar și fericirea care îl așteaptă respectându-le.

Islamul se bazează pe cinci principii:

- shahada – mărturisirea de credință;
- salat – rugăciunea;
- zakat – milostivirea;
- saum – Ramadanul;
- haj – pelerinajul la Mecca.

Profilul psihologic musulman

Teme de evitat:

- teme cu impact negativ religios la adresa islamului;
- teme din care să rezulte interes față de femeile musulmane;
- teme care să incrimineze toți musulmanii pentru participarea la activități teroriste.

Considerații privind importanța misiunilor CIMIC

Executarea activităților CIMIC cu responsabilitate și profesionalism reprezintă un factor hotărâtor în îndeplinirea cu succes a misiunilor principale. Ajutoarele distribuite autorităților locale și populației civile, foarte săracă, au constituit elementul esențial al reușitei misiunii.

Misiunile CIMIC sunt de o importanță majoră pentru câpătarea încrederii populației, autorităților locale, astfel încât acestea să nu perceapă militarii români ca pe niște forțe ostile,

de ocupație. S-a muncit foarte mult pe această direcție, însă, ca acestea să fie credibile, trebuie să fie sustenabile, fapt care implică o alocare de fonduri majoră.

Participarea României și armatei sale la misiuni de stabilitate și de menținere a păcii în teatrele de operații din: Balcanii de Vest, Afganistan și Irak

Aspecte privind folosirea forței în teatrul de operație din Balcani

Prima misiune a Batalionului 341 infanterie a fost în Balcani – „butoiul cu pulbere al Europei” – Kosovo.

Balcanii și, în general, sud-estul european au constituit, de-a lungul secolelor, o regiune caracterizată prin instabilitate și frământări sociale, politice și militare, ale căror motive reale trebuie căutate într-o istorie zbuciumată, plină de contradicții și discontinuități de diverse feluri, în cursul căreia etniile conlocuitoare au fost nevoite, nu o dată, să interpreteze partituri scrise de alții, potrivit intereselor marilor puteri și rivalităților dintre acestea.

Coexistența în Peninsula Balcanică, pe un teritoriu relativ redus, a unui mare număr de etnii de diverse origini, într-un amestec complex de naționalități și religii, care justifică analogia cu o blană de leopard sau cu un mozaic, face inoperantă, în multe cazuri, orice tentativă de trasare a unor limite, care să separe net grupurile etnice în unități teritoriale „pure”, de o întindere cât de cât semnificativă și validă, din punct de vedere economic.

România a participat încă de la început alături de alte state și de organizații internaționale la asigurarea stabilității în Balcani. În cadrul misiunii conduse de Uniunea Europeană în Bosnia-Herțegovina (EUFOR), România a participat la început cu un pluton de poliție militară (IPU) în subordinea EUFOR-HQ. Acest pluton a participat cu 22 militari la misiunea SFOR începând cu data de 01.07.2000 ca parte a detașamentului național Bosnia, iar de la 02.12.2004 parte a EUFOR. Ulterior, România a participat la operațiuni de menținere/impunere a păcii cu un batalion de jandarmi și cu un detașament permanent de militari aflat în subordinea ITALCON/KFOR în vestul provinciei, inițial la Klina, apoi la Gorazdevac, enclavă

sârbească situată lângă orașul Pec, la frontiera cu Muntenegru. Detașamentul este compus dintr-o companie de infanterie, totalizând 86 de militari. La această misiune participă și Batalionul 341 Infanterie începând cu anul 2004, având ca misiune principală, în cooperare cu forțele ale Armatei Italiene, paza și securitatea unei enclave sârbești, localitatea Gorazdevac, și, totodată, paza și apărarea bazei militare în care eram dispuși noi, Batalionul 341 Infanterie și contingentul italian.

- verificarea respectării acordului de pace;
- asigurarea libertății de mișcare pe căile de comunicație în cadrul zonei de responsabilitate prin punct de control trafic și patrulare;
- căutarea și colectarea de armament și materiale explozibile;
- protecția populației civile pe timpul întoarcerii la căminele lor, aflate în zona noastră de responsabilitate.

A fost o experiență bine venită pentru batalion, având în vedere faptul că aveau să urmeze noi misiuni, mult mai complicate. Războiul etnic din Balcani a dus la o acutizare majoră a relațiilor dintre cele două etnii: sârbii și albanezii. Pe tot parcursul războiului s-au omorât reciproc și ca atare în zonă s-a stabilit o stare de ură greu de explicat și de transpus în cuvinte. Iată, deci, că într-un astfel de climat Batalionul 341 Infanterie a primit prima sa misiune, foarte dorită, de altfel, și bineînțeles destul de delicată. Mandatul misiunii se derula pe o perioadă de patru luni.

Îndeplinind prima misiune în condiții foarte bune, am primit a doua misiune, cu un detașament de o sută de oameni, tot în aceeași locație. Îndeplinind-o în condiții foarte bune și pe aceasta, batalionul a primit și a treia misiune, tot în Kosovo. Așadar, am fost singurul batalion din Armata Română care a avut trei misiuni, una după alta, în același loc. La finalul celei de-a treia, după ce aproape întregul batalion a rulat în Kosovo, am spus – fără să greșim – că, într-adevăr, a sosit soarele și pe strada noastră (de altfel, singura și principală stradă din Topraisar). La finalul misiunii, am fost onorat să raportez: „Misiune îndeplinită!”

Pe tot parcursul acestei misiuni, am avut relații foarte bune cu partenerii noștri de coaliție și, de asemenea, am dus ceva din bunătața și blândețea românului și celor două națiuni

– sârbii și albanezii – comportându-ne cu ei imparțial, cu căldură, și îndemnându-i permanent la reconciliere și înțelegere reciprocă. După finalizarea perioadei de refacere, având în vedere că cele trei misiuni s-au derulat foarte bine, praful Topraisarului – la angrenarea vântului caracteristic zonei – ne aducea și alte speranțe; așteptarea nu a fost prea lungă și vestea unei misiuni în Afganistan a cuprins întreaga micuță garnizoană. Nu a fost un vis, a fost o realitate: a sosit mandatul pentru pregătirea unei noi misiuni – Afganistan. Așadar „Înainte, marș!” ...la pregătire!

Aspecte privind folosirea forței în teatrul de operații din Afganistan

Considerat, pe vremuri, obiectiv strategic al securității externe, terorismul devine astăzi atât o problemă internă pentru fiecare stat în parte, cât și una externă, în atenția statelor lumi. Extinderea acestui flagel în plan internațional se face cunoscută din ce în ce mai mult.

Acutizarea la nivel global a condițiilor politice, sociale, interetnice și religioase, corupția, imixtiunea din exterior în treburile unor state mai slabe, conflictele locale și regionale au contribuit și contribuie, din ce în ce mai mult, la motivarea organizațiilor teroriste care dispun de numeroase resurse umane, de suport militar, material și financiar considerabile, astfel încât terorismul constituie cea mai periculoasă crimă descrisă de legea penală. Fiind o formă extremă de exprimare a radicalismului și extremismului social, etnic și religios, terorismul cunoaște o expansiune fără precedent la scară internațională.

În acest context, putem afirma că războaiele sau conflictele care se produc într-o anumită regiune globală capătă cu timpul valențe noi și se extind și asupra altor teritorii, antrenând noi forțe și mijloace și căpătând un caracter internațional. În acest sens, un exemplu grăitor îl poate oferi regiunea Asiei Centrale, care este, în prezent, obiectul expansiunii și agresiunii din partea forțelor terorismului și ale extremismului internațional.

Un deosebit pericol pentru securitatea statelor din regiunea Asiei Centrale, dar și al întregii lumi, îl reprezintă războiul din Afganistan, țară care este transformată, în prezent, într-un

poligon al terorii, o bază de sprijin pentru terorismul și extremismul internațional, un loc deosebit de favorabil traficantilor de droguri. Afganistanul reprezintă, la această dată, una din căile cele mai scurte de tranzitare a sutelor de tone de opiu și heroină spre țările Europei și Americii de Nord. Transportul poate fi făcut prin intermediul caravanelor din zonele tribale, în Baluchistan, de unde părăsesc Pakistanul spre Iran. O rută poate fi, de asemenea, și prin republicile din Asia Centrală. După ce plăcile sunt transportate și mânuite printr-o varietate de metode – incluzând catări, camioane și intermediari –, ajung în Europa și, de aici, peste ocean.

În anul 2006, insecuritatea Afganistanului a atins cote alarmante, acțiunile diversioniste și teroriste continuând să lovească necontenit zi și noapte, printr-o gamă diversificată și foarte ingenioasă, Forțele Coalitiei. Mare parte din regiunile de nord, nord-est și nord-vest sunt controlate de șefii milițiilor regionale, care colaborează cu talibanii și insurgenții. Autoritatea guvernului central de la Kabul este destul de limitată, fiind, în continuare, slăbită de fenomenul corupției care este în plină expansiune în această țară. Armata națională afgană – prost plătită, echipată și dotată – nu poate face față cu succes acțiunilor diversionist-teroriste ale forțelor anti-coaliție. Persistența insecurității, la nivelul întregului stat, este pe cale să compromită procesul de reconstrucție.

La acțiunile de instaurare a păcii în Afganistan au luat parte și unități militare aparținând C.E.E., dar și N.A.T.O. Între aceste trupe se numără și cele trimise de România între anii 2003 și 2012.

La 13 iulie 2002, cei 1551 delegați ai Marii Adunări tradiționale „Loya Jirga”, reuniți în prezența fostului rege Muhammad Zair Șah, au desemnat cu 81% din voturi exprimate pe Hamid Karzai „președinte al administrației islamice de tranziție”.

De acum, noi zori de viață nouă se deschid în fața cetățenilor Republicii Afganistan. Democrația, sub toate aspectele sale, libertățile omului, drepturile sale la o viață liberă încep, deși firav, să prindă rădăcini în Afganistan. Desigur, rănila lăsate de sângeroasele războaie, începând cu invazia sovietică și continuând

cu luptele interne, iar mai apoi cu războiul împotriva talibanilor, sunt încă sângărânde. Țara este secătuită, economia distrusă, învățământul, asigurarea sănătății, sunt ca și inexistente, dar pentru orice există un început.

Locuitorii afgani au înțeles acest lucru și prin efortul lor alături de cel al comunității internaționale, speranțele de o viață au renăscut fiindcă speranța nu moare niciodată. Pentru pășirea țării pe calea progresului și a democrației este însă nevoie de pace, o pace atât în interiorul țării, între toate etniile, egale în drepturi, și o pace impusă rămășițelor talibane care nu se impacă nici cum cu propășirea țării și înscrierea sa în rândul popoarelor civilizate ale lumii contemporane.

Tocmai pe această linie se înscrie și efortul României de a sprijini poporul afgan în edificarea noii sale țări.

România, aflată ea însăși într-un îndelungat proces de tranziție și de modernizare a structurilor sale economice, politice și sociale, a răspuns chemării organismelor internaționale de a contribui la instaurarea unui climat de pace, cu toate costurile enorme și pierderile de vieți ale tinerilor militari români chemați să îndeplinească această misiune ce se va solda, în cel din urmă, cu lichidarea acțiunilor talibane teroriste pentru că progresului societății nu i se pot opune la infinit forțele retrograde condamnate la pieire.

Primul detașament de militari români chemat să asigure instaurarea unui climat de pace, alături de alte forțe internaționale, a fost Batalionul 26 Infanterie supranumit „Scorpionii Roșii” din Brigada 2 Infanterie „Rovine” Craiova.

Așadar, după o scurtă introducere absolut necesară, iată că, în contextul politic internațional privind terorismul, găsim Batalionul 341 Infanterie „Rechinii Albi” angajat în deplinătatea forțelor sale și în această misiune, deosebit de complicată, într-o țară uitată demult de Dumnezeu, cu oameni foarte săraci dar, pe cât de săraci, pe atât de războinici și de necruțători.

Pregătirile au început din vara anului 2006 (iulie) și pot afirma cu maximă responsabilitate că s-a transpirat foarte mult pe perioada pregătirii, pentru că știam că vom avea o misiune foarte dificilă și așa a și fost. La sfârșitul perioadei de pregătire, a urmat transferul de autoritate către Comandamentul 2 Operațional În-

trunit Buzău și ceremonia de plecare în teatrul de operații, la care au participat personalități marcante ale armatei și politiciii românești.

Primul detașament (detașamentul precursor) s-a deplasat în Afganistanul fierbinte, în 17 decembrie 2006. Au urmat apoi încă 13 curse transportând tehnică, materiale și oameni, iar ultimul detașament a plecat pe data de 12 ianuarie 2007, când tot personalul destinat pentru misiune se găsea în teatrul de operații.

Odată ajunși acolo, a început preluarea misiunii de la colegii noștri moldoveni – oameni cu suflet mare din Batalionul 151 Infanterie „Lupii Negri”. Odată încheiată activitatea de preluare a misiunii, Batalionul 341 Infanterie se afla în fața unei mari responsabilități care crea imaginea atât a Armatei Române, cât și a României în lume. Pe scurt, nu aveam voie să greșim și să ne abatem nici măcar un milimetru de la ordinea și disciplina militară, de la îndeplinirea cu responsabilitate și profesionalism a misiunilor încredințate. Batalionul avea acum o arie de responsabilitate cu o dezvoltare aproximativ egală cu a Dobrogei. Aici se găseau două districte – Dand și Daman, adică Tulcea și Constanța – pe teritoriul cărora noi am primit un mandat încredințat pe o perioadă de șase luni pentru îndeplinirea tuturor misiunilor cuprinse în gama de reconstrucție și democratizare a Afganistanului:

- paza Bazei Aeriene Kandahar – obiectiv strategic de importanță deosebită al Forțelor Coalitiei în Afganistan. Aici se găseau dispuse toate forțele și mijloacele de ducere a acțiunilor militare din sudul Afganistanului; aceasta reprezintă centrul de greutate pentru desfășurarea tuturor acțiunilor militare din sudul și sud-estul Afganistanului;

- securitatea operațiilor logistice clasa I și clasa a-II-a;

- organizarea de puncte de control trafic fixe și mobile, pe principalele căi de comunicație din zona de responsabilitate;

- însoțire convoaie logistice;

- adunări și discuții cu lideri localităților (shura);

- săptămânal, o echipă a batalionului se deplasa la sediul districtului Dand (marțea), pentru a discuta cu liderii locali despre problemele cu care se confruntă, iar joia la sediul districtului Daman, pentru aceeași misiune;

– misiuni de evaluare directă a localităților cu liderii locali;

– misiuni umanitare, prin distribuirea de ajutoare populației înfometate și misiuni cu focus medical (VMO), asigurând asistență primară populației din aria de responsabilitate.

La ieșirea mea din prima misiune, vă mărturisesc că Afganistanul mi s-a părut „fierbinte”, la propriu și la figurat. Am conștientizat că avem de lucru foarte serios. A fost o experiență deosebită atât pentru mine, cât și pentru întregul personal al batalionului.

Am avut un colectiv valoros, oameni deosebiți, responsabili și profesioniști și doresc să folosesc acest prilej pentru a le mulțumi tuturor pentru responsabilitatea și profesionalismul de care au dat dovadă pe toată durata misiunii.

Tehnica s-a comportant în parametri buni, fiindu-ne de un mare folos.

Am fost apreciați de toți partenerii noștri de coaliție și pot afirma cu tărie, fără să greșesc, că am reprezentat Armata Română la un nivel foarte ridicat.

Odată încheiată această misiune, m-am întors în țară cu o mare durere în suflet: la apelul solemn, am fost nevoit să raportez că am un absent. Acesta se numește sublocotenent post-mortem Ionel-Ghiorgău Drăgușeanu, un camarad de excepție, Dumnezeu să-l odihnească în Pace!

Ajuns în țară, am epuizat perioada de refacere și ne-am întors la unitate cu gândul la instruire și pregătire pentru noi misiuni.

Vom spune „Am înțeles!” atunci când Armata și Țara ne-o va cere!

Cronologia desfășurării unităților și subunităților în teatrul de operații din Afganistan

Kandahar:

– 2003 iulie – decembrie, Batalionul 151 Infanterie Iași;

– 2004 ianuarie – iulie, Batalionul 280 Infanterie Focșani;

– 2004 iulie – decembrie, Batalionul 231 Infanterie Râmnicu Sărat;

– 2005 ianuarie – iulie, Batalionul 300 Sfântul Andrei Galați;

– 2005 iulie – decembrie, Batalionul 151 Infanterie Iași;

– 2006 decembrie – iulie, Batalionul 341 Infanterie Topraisar-Zabul;

– 2006 iulie – decembrie, Batalionul 2 Infanterie București;

– 2007 ianuarie – iulie, Batalionul 811 Infanterie Bistrița;

– 2007 iulie – decembrie, Batalionul 33 VM Curtea de Argeș;

– 2008 ianuarie – iulie, Batalionul 300 Sfântul Andrei Galați;

– 2008 iulie – decembrie, Batalionul 30 VM Câmpu Lung;

– 2009 ianuarie – iulie, Batalionul 280 Infanterie Focșani;

– 2010 ianuarie – iulie, Batalionul 33 VM Curtea de Argeș – ZABUL împărțiți în Nord și Sud;

– 2010 iulie – decembrie, Batalionul 811 Infanterie Bistrița în Sud;

– Batalionul 812 Infanterie Bistrița în Nord;

– 2011 ianuarie – iulie, Batalionul 26 Infanterie Craiova în Sud;

– Batalionul 20 Infanterie Craiova în Nord;

– 2011 iulie – decembrie, Batalionul 2 Infanterie București în Sud;

– Batalionul 495 Infanterie Clinceni în Nord.

Aspecte privind folosirea forței în teatrul de operații din Irak. Participarea României și a armatei sale la misiunea *Iraqi Freedom* în Irak

Istoricul participării

La începutul anului 2003, pentru conducerea Operațiunii *Iraqi Freedom*, a intrat în funcțiune Centrul de Coordonare a Coaliției pentru Irak (IC3). Cu aceasta ocazie, partea americană a prezentat elementele care stau la baza realizării Coaliției și a înaintat solicitările către partea română. S-au declanșat procedurile naționale (politico-militare) privind:

– negocierea participării la operațiune cu partenerul american;

– obținerea aprobării naționale (CSAT, Parlamentul României);

– finanțarea misiunii, prin Hotărârea Guvernului României.

Acte normative

Internaționale:

• Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU nr. 1483/2003, 1500/2003, 1511/2003, 1546/2004, 1557/2004, 1619/2005, 1700/2006, 1723/2006;

• Memorandumul de înțelegere cu partea britanică privind participarea cu forțe în cadrul diviziei României prin HG nr. 1382/2003;

• Memorandumul de înțelegere cu partea poloneză privind participarea cu forțe în cadrul diviziei Multinaționale Centru-Sud – ratificat de Guvernul României prin HG nr. 1381/2003

Naționale:

• Hotărârea Parlamentului României nr. 2/2003

• Hotărârea Parlamentului României nr. 15 și 17/2003

• Hotărârea Parlamentului României nr. 22/2003

Cronologia desfășurării unităților și subunităților în teatrul de operații din Irak

În **ieulie 2003**, desfășurarea unui batalion de infanterie, a unui detașament de poliție militară la Nasiriyah și a unei companii NBC (70 militari) a marcat momentul de început al contribuției militare românești la „Operațiunea Iraqi Freedom”.

Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani” de la Dej, comandat de Lt.col. Petru Pah, este prima unitate românească care a *descălecat* pe pământul sfânt al Mesopotamiei în „Țara dintre cele două râuri”, denumită de marii istorici ai vremii leagănul civilizației omenirii. Această unitate a fost dislocată în iulie 2003 în zona de responsabilitate **An Nasiriyah**.

În **anul 2004** este dislocat în Irak, preluând zona de responsabilitate și misiunile Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”, Batalionul 26 Infanterie „Scorpionii Roșii” de la Craiova, comandat de Lt.col. dr. Nicolae Ciucă, perioada desfășurării misiunii fiind februarie – iulie 2004.

În iulie 2004, Batalionul 26 Infanterie a prelat aria de responsabilitate și misiunile Batalionului 812 Infanterie „Șoimii Carpaților” de la Bistrița, comandat de Lt.col. dr. Dorin Blaiu.

În **anul 2005** ajunge în Țara dintre cele două râuri Batalionul 2 Infanterie „Căluga-

reni” din București, comandat de Lt.col. Daniel Petrescu, perioada misiunii fiind februarie – iulie 2005.

În iulie 2005, Batalionul 2 Infanterie predă zona de responsabilitate și misiunile Batalionului 20 Infanterie „Scorpionii Negrii” de la Craiova, comandat de Lt.col. Nicolae Ioan.

În **anul 2006**, preluarea misiunilor și a ariei de responsabilitate revine Batalionului 280 Infanterie de la Focșani, comandat de Lt.col. Ștefan Bălan, perioada desfășurării misiunii fiind februarie – iulie.

Din iulie 2005, zona de responsabilitate și misiunile Batalionului 280 Infanterie sunt preluate de Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani” de la Dej, comandat de Lt.col. Tudorel Dragonici.

În **anul 2007** este dislocat în Irak, preluând zona de responsabilitate și misiunile Batalionului 811 Infanterie, Batalionul 495 Infanterie „Căpitan Ștefan Șoverth” din București, comandat de Lt.col. George Constantin, perioada desfășurării misiunii fiind februarie – iulie 2007.

În iulie același an, sosește și este destinat să preia aria de responsabilitate și misiunile Batalionului 495 Infanterie, Batalionul 32 Infanterie „Mircea” din Timișoara, comandat de Lt.col. Cristian Dinulică.

În **anul 2008**, ajunge în „Țara dintre cele două râuri” Batalionul 151 Infanterie „Lupii Negrii” din Iași, comandat de Lt.col. Dan Cișlariu, perioada desfășurării misiunii fiind februarie – iulie 2008.

În iulie 2008, este dislocat din spațiul cuprins între Dunăre și Mare pe pământul sfânt al Mesopotamiei, în leagănul civilizației omenirii, Batalionul 341 Infanterie „Rechinii Albi”, comandat de Lt.col. dr. Vasile Vreme, pentru a prelua aria de responsabilitate și misiunile de la Batalionul 151 Infanterie și pentru a le duce la îndeplinire cu responsabilitate și profesionalism, calități deja confirmate de personalul batalionului în misiunile anterioare din Balcanii de Vest (Kosovo) și Asia Centrală (Afganistan).

În **anul 2009**, preluarea misiunilor și a ariei de responsabilitate de la Batalionul 341 Infanterie revine Batalionului 26 Infanterie „Scorpionii Roșii” de la Craiova, comandat de Lt.col. dr. Gabriel Toma, perioada desfășurării misiunii fiind februarie – iulie 2009. Această unitate deosebită, cu oameni minunați, a avut onoarea și, totodată, marea responsabilitate de

a încheia cu succes misiunea armatei României în Irak, misiune care, după părerea mea, nu a fost grea, dar nici ușoară, fiind o misiune care a prezentat Armata Română în corelație cu celelalte state membre ale Coaliției ca fiind o armată responsabilă, profesionistă, contribuind la crearea unei imagini favorabile a României în cadrul Tratatului Nord-Atlantic.

Misiunile desfășurate și îndeplinite de militarii români în teatrul de operații din Irak

Forțele armate românești au participat în cadrul Operațiunii Iraqi Freedom la faza a IV-a de stabilizare și reconstrucție a Irakului, îndeplinind următoarele misiuni:

- asigurarea libertății de mișcare a tuturor forțelor Coaliției, precum și a populației civile în aria de responsabilitate primită;
- asigurarea pazei și securității unor obiective strategice (podul peste râul Eufrat și altele), aflate în aria de responsabilitate românească;
- asigurarea pazei și intervenției în baza militară din Talil – Camp Mittica;
- executare de misiuni de iluminare pe timp de noapte;
- desfășurarea unor activități CIMIC deosebit de importante pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor permise;
- acțiuni de stabilitate și sprijin în cooperare cu Forțele Coaliției în scopul creării condițiilor pentru realizarea unui control stabil și de durată și sprijinirii autorităților guvernamentale irakiene în aria de responsabilitate desemnată;
- monitorizarea accesului în bază a populației locale civile și a tuturor vehiculelor încărcate cu materiale de natură logistică;
- instruirea armatei irakiene.

Scurtă cronologie a evenimentelor militare desfășurate de forțele armate române în cei șase ani de misiune în Irak

În **ieulie 2003**, are loc afluirea către Irak a primului batalion românesc, Batalionul 811 Infanterie, care a participat la faza a IV-a de stabilizare și reconstrucție a acestei țări.

Pe **18 iulie 2003**, la Batalionul 265 Poliție

Militară din București a avut loc ceremonialul prilejuit de plecarea în misiune a companiei de poliție militară (100 militari) care a participat, în conformitate cu Hotărârea Parlamentului României din 19 iunie 2003, la faza a IV-a de stabilizare și reconstrucție din Irak.

Începând din iulie 2003, șase subunități (o companie formată din 100 de militari) ale Batalionului 265 Poliție Militară au participat, sub controlul operațional al Regimentului italian (Unitatea Multinațională Specializată), la misiunea de stabilizare și reconstrucție a Irakului. Militarii au îndeplinit misiuni de cercetare și recunoaștere, escortă, însoțire și protecție a personalităților civile și militare, control și monitorizare a traficului. De asemenea, au participat la activități de pregătire a polițiștilor din noile structuri de asigurare a ordinii din Irak.

În data de **10 august 2003**, militarii români din Batalionul 811 Infanterie Dej au executat prima lor misiune în aria de responsabilitate (5600 kmp) repartizată de către Brigada italiană în subordinea căreia acționau.

Prima misiune a constat în culegerea de informații din zona de responsabilitate, printr-o patrulă de cercetare formată din 30 de militari. Aceasta s-a deplasat pe o distanță de aproximativ 100 km de-a lungul râului Eufrat folosind transportoare blindate.

Pe data de **25 februarie 2004**, primul ministru al Guvernului României, Adrian Năstase, împreună cu ministrul apărării naționale, Ioan Mircea Pașcu, i-au vizitat pe militarii români din Irak dislocați în provincia irakiană Dhi Qar.

În **4 aprilie 2004**, o patrulă formată din zece polițiști militari români aflați în misiune, la bordul a două transportoare amfibii blindate, la aproximativ 40-50 km sud-est de localitatea An Nasiriyah, a asigurat protecția și extracția din zonă a unor militari italieni și portughezi asupra cărora persoane necunoscute executaseră foc anterior, rănind cinci persoane și avariindu-le autovehiculele. În rândul militarilor români, care nu au ripostat cu foc, nu s-au înregistrat răniți și nu au fost pagube materiale.

Situația din Nasiriyah, Irak, se deteriorează brusc din cauza atacurilor declanșate de susținători ai liderului șiiit Moqtada Sadr asu-

Polițiști militari români în fața sediului central al poliției provinciei Dhi Qar

pra unor obiective din oraș, la data de **14 mai 2004**.

Pe fondul acestor evenimente, militarii români au intervenit, conform ordinelor și mandatului avute, pe căile de comunicație din afara orașului, cu misiunea de a bloca accesul insurgenților către localitate.

După executarea acestor misiuni, cu un grad ridicat de dificultate și risc în condițiile existente, cei 80 de militari imbarcați pe 10 transportoare blindate s-au întors cu bine în tabăra „White Horse”, aflată la 10 kilometri de Nasiriyah.

Pe data de **7 iunie 2004**, a fost adoptat în cadrul Consiliului de Securitate al ONU proiectul de rezoluție propus de România, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii privind transferul suveranității în Irak și constituirea Guvernului Interimar Irakian.

În **29 iulie 2004**, în tabăra White Horse de lângă Nasiriyah, s-a desfășurat ceremonia transferului autorității în zona de responsabilitate a detașamentului românesc, de la Batalionul 26 Infanterie „Scorpionii Roșii” către Batalionul 812 Infanterie „Șoimii Carpaților”.

În tabăra „White Horse” din Irak are loc, la data de **30 iulie 2004**, slujba de sfințire a capelei cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, înălțată de militarii Batalionului 26 Infanterie „Scorpionii Roșii”. Ceremonia religioasă a fost oficiată de Înalt Prea Sfințitul Teofan, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, împreună cu preoții militari ai Batalioanelor 26 și 812 Infanterie, Nicu Lulă și Ioan Cărpinișan.

În ziua de **2 august 2004**, la aproximativ 15 kilometri nord de localitatea irakiană Suq Ash Shuyuk, persoane necunoscute au executat foc cu mortiere (4 lovituri) asupra unui detașament de militari români din cadrul Batalionului 812 Infanterie, pe timpul îndeplinirii unei misiuni de rutină. În urma acestui incident, nu au rezultat victime sau pagube materiale.

Misiunea celor aproximativ 50 de militari români a constat în organizarea unui punct de control al traficului și asigurarea securității transporturilor pe șoseaua care face legătura între Suq Ash Shuyuk și Nasiriyah.

Deoarece focul a fost executat dintr-o zonă populată, militarii români nu au ripostat cu foc. După regroupare și primirea sprijinului ae-

rian din partea brigăzii italiene, detașamentul românesc a continuat executarea misiunii, fără alte incidente.

În data de **6 august 2004**, pe șoseaua Nasiriyah – Suq Ash Shuyuk, o patrulă românească din Batalionul 812 Infanterie formată din 60 de militari, îmbarcați în TAB-uri, a fost atacată cu focuri de arme automate și aruncătoare de grenade antitanc. În urma incidentului nu s-au înregistrat victime sau pagube materiale.

Militarii români, care aveau misiunea de a asigura securitatea șoselei menționate, au acționat conform procedurilor standard, iluminând zona și ripostând cu foc în direcția din care s-a tras asupra lor. Subunitatea și-a continuat apoi misiunea și a revenit în tabără fără alte probleme.

În data de **16 august 2004**, la aproximativ 40 kilometri est de Campul White Horse, un grup de 20-30 insurgenți a deschis foc cu arme automate și aruncătoare de grenade AG-7, într-o ambuscadă, asupra unei grupări de forțe compusă din militari români care executau o misiune ordonată. Detașamentul românesc monitoriza traficul pe comunicația Suq Ash Shuyuk – Nasiriyah, în vederea asigurării libertății de mișcare a forțelor coalitiei.

Militarii români au ripostat cu armamentul de pe tehnica blindată, conform procedurilor pentru astfel de situații, reușind să iasă din ambuscadă, iar apoi au continuat misiunea fără alte incidente. Nu s-au înregistrat răniți, două roți ale unui transportor blindat au fost ușor avariate.

Aproximativ 1.300 de militari români, italieni, britanici și irakieni au participat, în ziua de **15 octombrie 2004**, la acțiunea „Strong Hammer”, cea mai amplă operațiune militară executată în sudul Irakului în toamna aceluia an.

Această misiune, la care au participat și 200 de militari din cadrul Batalionului 812 Infanterie „Șoimii Carpaților”, a avut ca obiectiv principal supravegherea modului de acțiune al Gărzii Naționale Irakiene în cadrul unei operații de scotocire în zona localității Umm An-niesh, situată la aproximativ 100 de kilometri nord-vest de orașul Basra, unde existau informații că se află forțe insurgente și membri ai unor celule criminale.

Militarii români din Batalionul 812 Infanterie „Șoimii Carpaților” au executat, în **20 octombrie 2004**, o misiune de supraveghere a

conduței magistrale de petrol care traversează Irakul de la nord la sud. Scopul misiunii a fost de monitorizare a magistralei în vederea identificării eventualelor probleme care puteau afecta transportul de țiței.

Militarii români au identificat mai multe locuri în care s-au executat sabotaje asupra conduitei, descoperind în zonă elemente de muniție de artilerie și aviație.

În data de **31 octombrie 2004**, o coloană mixtă de autovehicule româno-salvadoriană, care executa misiuni de inspecție ale podurilor din zona de responsabilitate, a fost prinsă într-o ambuscadă la aproximativ 10 kilometri vest de localitatea Al Mashru (situată la 30 de kilometri nord de Al Hilla).

În timp ce se deplasau către ultimul pod pe care îl aveau de inspectat, cei 25 de genști din plutonul comandat de căpitanul Cătălin Șogor, îmbarcați la bordul a trei autocamioane escortate de militari salvadorieni, au fost atacați cu o încărcătură explozivă improvizată și două lovituri de aruncător, urmate de focuri de armament ușor de infanterie.

Atacul a fost executat din ambele părți ale șoselei de către persoane neidentificate, protejate de vegetația înaltă de pe marginea drumului.

Convoiul a fost oprit, iar militarii au debarcat și au ripostat cu armamentul din dotare. După schimbul de focuri, care a durat aproximativ 10 minute, convoiul și-a reluat deplasarea.

Militarii români au executat inspecția podurilor și s-au întors în baza de la Al Hilla. Nu au fost înregistrate victime sau pagube materiale.

În perioada **2-6 noiembrie 2004**, Batalionul 812 Infanterie „Șoimii Carpaților”, aflat în misiune în Irak, a desfășurat activități specifice de redislocare din tabăra „White Horse” în tabăra „Mittica”, aflată la 7 km sud de localitatea An-Nasiriyah. Batalionul românesc era cartiruit împreună cu celelalte unități din componerea Brigăzii italiene „Friuli”, căreia i se subordonează, și cu cei 100 de militari români din cadrul Companiei de Poliție Militară. „White Horse” a fost utilizată de infanteriștii români încă de la începutul misiunilor în sudul Irakului.

În perioada **6-9 noiembrie 2004**, aproximativ 100 de militari din Batalionul 812 Infanterie au participat la operațiunea „Iron Gate”,

desfășurată în sudul Irakului, în provincia Dhi Qar. Acționând în cadrul unei grupări de forțe întrunite, batalionul românesc a exercitat comanda tactică asupra unei companii din cadrul Batalionului 604 al Forțelor de Securitate Irakiene, respectând rezoluția nr. 1546 a Consiliului de Securitate al ONU și mandatul primit privind executarea misiunilor în comun cu acestea. Obiectivele acțiunii au fost: anihilarea elementelor teroriste și stoparea traficului ilegal de armament și de materiale explozive, demonstrându-se astfel capacitatea de a gestiona situația în zona de operații.

În data de **30 noiembrie 2004**, geniștii români au finalizat lucrările de extindere și amenajare a bazei militare din Ad Diwaniyah, noua locație a Comandamentului Diviziei Multinaționale Centru-Sud.

Geniștii români au amenajat, împreună cu colegii lor americani, spații de locuit, un nou depozit de muniție, platforme pentru construcții și lucrări de tâmplărie la spitalul de campanie și la serviciul de poștă militară americană. Militarii români au participat, de asemenea, la extinderea taberei și a platformei de aterizare a elicopterelor, precum și la îmbunătățirea rețelei de drumuri interioare.

În **19 ianuarie 2005**, baronesa Emma Nicholson, membră a Parlamentului European, a vizitat tabăra „Mittica”, în care erau dislocați militarii Batalionului 812 Infanterie „Șoimii Carpaților”, aflați în misiune în Irak.

Baronesa Nicholson a consemnat în cartea de onoare a Batalionului 812 Infanterie „Șoimii Carpaților” următoarele: *“Este o deosebită onoare pentru mine să constat realizările Batalionului 812 Infanterie în acest teatru de operații. Vă felicit pentru curajul și activitatea deosebită, profesionistă, pe care o desfășurați aici, în sudul Irakului”*.

În data de **9 februarie 2005**, în tabăra „Mittica” de lângă Nasiriyah, s-a desfășurat ceremonialul de transferare a responsabilităților asupra zonei de operații Bravo din regiunea Dhi Qar, între Batalionul 812 Infanterie „Șoimii Carpaților” și Batalionul 2 Infanterie „Călugăreni”.

La **14 martie 2005**, la Batalionul 26 Infanterie Neagoe Basarab, din Craiova, a avut loc ceremonialul prilejuit de plecarea în misiune

a **primilor 100 de militari care au acționat în cadrul Forței de Protecție a Misiunii de Asistență ONU din Irak (UNAMI)**, subordonată comandamentului Forței Multinaționale, pentru a contribui la asigurarea unui climat de securitate mai stabil în această țară.

Pe data de **27 martie 2005**, președintele României, domnul Traian Băsescu, însoțit de șeful Statului Major General, general dr. Eugen Bădălan, i-a vizitat pe militarii contingentului românesc dislocat în Irak.

Militarii Batalionului 2 Infanterie „Călugăreni” au finalizat în Irak, la data de **19 aprilie 2005**, primul proiect umanitar integral românesc, în cadrul campaniei „Copii pentru copii”, inițiată de Societatea Română de Radiodifuziune și realizată cu sprijinul Ministerului Apărării Naționale.

În cadrul unei acțiuni de cooperare civilo-militari (CIMIC), românii au distribuit copiilor dintr-o grădiniță aflată în localitatea Al Fudliyah zece colete cu jucării, adunate de copiii din mai multe orașe românești.

La **15 august 2005**, în tabăra românească Camp Mittica s-a desfășurat ceremonialul prin care maiorul Daniel Petrescu, comandantul Batalionului 2 Infanterie „Călugăreni”, i-a predat locotenentului-colonel Nicolae Ioan, comandantul Batalionului 20 Infanterie „Scorpionii Negri”, responsabilitățile asupra zonei de operații din sudul provinciei Dhi Qar, unde își desfășoară activitatea militarii români care participă la Operațiunea „Antica Babilonia” din Irak.

Începând cu data de **28 august 2005**, militari din cadrul Companiei de Poliție Militară au participat, timp de patru săptămâni, în calitate de instructori, la un prim „curs de pregătire a noii poliții irakiene”, organizat de Regimentul italian MSU (unitate multinațională specializată), unitate în subordinea căreia se află polițiștii militari români.

La propunerea colegilor italieni, datorită faptului că noua poliție irakiană are în dotare pistolul mitralieră AK-47 (calibrul 7,62 mm), românii le-a fost alocat modulul destinat cunoașterii și folosirii armamentului, deoarece acest tip de armament se găsea și în dotarea Armatei României.

În data de **26 septembrie 2005**, militarii români din Irak primesc vizita ministrului apărării naționale, Teodor Atanasiu, și a șefu-

lui Statului Major General, general dr. Eugen Bădălan, iar în data de **10 octombrie 2005**, militarii Batalionului 20 Infanterie „Scorpionii Negri” și cei ai Companiei de Poliție Militară, dislocați în Camp „Mittica”, lângă localitatea irakiană An Nasiriyah, au primit vizita șefului diplomației române, Mihai-Răzvan Ungureanu.

Militarii detașamentului românesc de geniu „Irak V” au dat în folosință, în cadrul unei ceremonii desfășurate în apropierea orașului Ad Diwaniyah, pe **12 decembrie 2005**, două poligoane de instrucție în care militari ai armatei irakiene pot executa trageri cu armamentul ușor de infanterie.

Începând cu **14 decembrie 2005**, militarii români aflați în misiune în Irak au participat, alături de forțe ale Coaliției, la pregătirile pentru desfășurarea în bune condiții a alegerilor parlamentare din această țară. În aria de responsabilitate a batalionului de infanterie, militarii au patrat pe principalele căi de comunicații, inclusiv pe autostrada care traversează regiunea spre Bagdad.

Subunități de reacție rapidă dotate cu transportoare blindate erau pregătite pentru a interveni la cerere în sprijinul forțelor irakiene de securitate.

În colaborare cu autoritățile locale și cu armata irakiană, în perioada premergătoare alegerilor, „Scorpionii Negri” au supravegheat constituirea dispozitivelor de protecție a secțiilor de votare din localitățile situate la est de An Nasiriyah. Compania românească de Poliție Militară a pus la dispoziție un pluton care era pregătit să acționeze, la cerere, în sprijinul unei unități de carabinieri italieni.

La sfârșitul anului 2005, în Irak, în cadrul operației de stabilizare și reconstrucție „Iraqi Freedom”, Armata României participa cu aproximativ 860 de militari, **țara noastră situându-se pe locul al optulea în rândul statelor care contribuie cu forțe la coaliție.**

„O zi alături de militarii români din Irak, o zi în care și un președinte simte nevoia să redevină soldat. Mulțumesc Armatei Române”, sunt cuvintele consemnate de Președintele României în cartea de onoare a „Scorpionilor Negri”, în data de **21 decembrie 2005**.

Militarii români aflați în teatrul de operații din Irak au primit vizita președintelui Traian Băsescu, însoțit de ministrul apărării, Teodor

Atanasiu, și de șeful Statului Major General, general dr. Eugen Bădălan, cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

În cadrul unui ceremonial desfășurat pe data de **25 ianuarie 2006** în tabăra Mittica din Irak, Batalionul 280 Infanterie, din Focșani, a preluat de la Batalionul 20 Infanterie „Scorpionii Negri” din Craiova mandatul participării la operațiunea Antica Babilonia. Printre misiunile îndeplinite de infanteriștii români s-au numărat: patrulări pe principalele căi de comunicație în scopul asigurării libertății de acțiune a Forței Multinaționale, monitorizarea traficului și descurajarea actelor antisociale, asigurarea securității elementelor de infrastructură și a pazei taberei Mittica, precum și instruirea unor subunități din armata irakiană.

În data de **22 martie 2006**, cinci asistenți medicali români au primit, ca recunoaștere a profesionalismului și dedicației cu care își îndeplinesc misiunea din Irak, medalia *The Army Commendation Medal*.

România, alături de Statele Unite ale Americii, este singura țară din Coaliție care contribuie cu personal medical de specialitate la activitatea din cele două spitale.

La spitalul Abu Graib, specializat în acordarea asistenței medicale de urgență, acționează o echipă formată din trei medici și opt asistenți români, care își desfășoară activitatea în secția de terapie intensivă, în laborator, la serviciul de stomatologie și la farmacie. Echipa de la spitalul Camp Bucca, compusă din doi medici și șapte asistenți români, participă la asigurarea asistenței medicale pentru pacienții irakieni. În afara activității specifice din acest spital, personalul medical român a defășurat o intensă muncă de medicină primară, cu caracter profilactic (imunizări, controale medicale pentru evaluarea stării de sănătate).

La data de **27 aprilie 2006**, un militar român aflat în misiune în Irak și-a pierdut viața, în apropiere de localitatea An Nasiriyah. Caporalul Bogdan Hâncu din cadrul Companiei de Poliție Militară făcea parte dintr-o patrulă mixtă italiano-română care efectua o misiune de monitorizare și antrenare a poliției irakiene. Patrula a fost atacată, iar în urma exploziei unei mașini capcană, mai mulți militari, printre care și cel român, și-au pierdut viața, iar alții au fost răniți.

Militarii Batalionului 280 Infanterie, participanți la Operația Antica Babilonia din Irak, au descoperit, pe **30 mai 2006**, un depozit de muniție pe timpul unei misiuni de recunoaștere-cercetare pe care o îndeplineau în zona de responsabilitate.

Depozitul, situat la 30 de kilometri sud-est de localitatea An Nasiriyah, conținea aproximativ 350 de lovituri de artilerie de calibru cuprinse între 60 și 150 de milimetri.

Ceremonialul predării-primirii mandatului în cadrul misiunii „Antica Babilonia” între Batalionul 280 Infanterie, din Focșani, și Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”, de la Dej, a avut loc pe **26 iunie 2006**, în tabăra românească din Camp Mittica, Irak.

În șase luni de mandat în provincia Dhi Qar, militarii Batalionului 280 Infanterie au executat peste 1.500 de misiuni de patrulare, pază și însoțire, de instruire a forțelor de securitate irakiene și de reconstrucție. Proiectele de cooperare civil-militară (CIMIC) realizate de militarii focșăneni pe baza fondurilor de peste două milioane de dolari puse la dispoziție de Coaliția multinațională au vizat construirea de drumuri, stații de pompare a apei, sisteme de canalizare și transport a apei potabile, precum și utilizări de școli și spitale.

În data de **28 iulie 2006**, comandantul batalionului 280 Infanterie, locotenent-colonelul Ștefan Bălan, și-a pierdut viața în urma unui accident de circulație care a avut loc la ieșirea spre Focșani din Râmnicu Sărat. În accident a decedat și soția ofițerului, iar fiica acestora, în vârstă de 14 ani, a fost grav rănită.

Ofițerul revenise în dimineața zilei din Irak, unde a participat, timp de șase luni, la misiunea „Antica Babilonia”.

Pe 3 august 2006, polițiștii militari și-au încheiat misiunea în Irak. La Batalionul 265 Poliție Militară din București a avut loc un ceremonial militar prilejuit de revenirea în țară, după încheierea misiunii, a Companiei de Poliție Militară – IRAK VI.

Președintele Traian Băsescu i-a vizitat pe infanteriștii din Batalionul 811 din Dej, „Dragonii Transilvaniei”, dislocați în Camp Mittica, lângă Nasiriyah, în Irak, în ziua de **9 august 2006**.

În data de **23 august 2006, geniștii români din Irak – la final de misiune.** În tabăra din Al Kut, a avut loc ceremonialul militar pri-

lejuț de încheierea misiunii detașamentului de geniu „Irak VI”.

Detașamentul român de geniu și-a început misiunea în Irak în luna iulie 2003, cu un efectiv de 149 de militari. Aceștia au fost integrați în MND-CS și dislocați succesiv în tabere de lângă Al Hillah și Ad Diwaniah. La începutul anului 2006, numărul geniștilor a fost redus la 83, aceștia fiind redислоcați în campul situat în localitatea Al Kut, din provincia Wasit.

Geniștii români au îndeplinit misiuni de construcție și reparare de drumuri, amenajare de platforme pentru elicoptere, întreținere a unor poduri care asigură legătura între diferite localități irakiene, construcție de elemente genistice pentru creșterea gradului de protecție a forțelor în campurile de dislocare, precum și misiuni genistice în folosul armatei irakiene.

Pe parcursul celor trei ani, au participat la misiunea din Irak aproximativ 830 geniști, în cadrul a șase detașamente. Comandați de locotenent-colonelul Gheorghe Soare, maiorii Paul Nuțulescu, Adrian Iloiu, Florentin Cucu, Dan Cosma și Mircea Misceac, militarii geniști au contribuit, alături de forțele coaliției, la efortul multinațional de consolidare a securității și democrației din această țară.

„Le mulțumesc trupelor române care, împreună cu cele italiene, au contribuit la securizarea provinciei Dhi Qar și predarea acesteia forțelor italiene. Vreau, de asemenea, să le mulțumesc românilor și pentru disponibilitatea de a continua să asigure protecția în această provincie, dar este timpul ca această colaborare să se dezvolte și altfel. Într-un mediu de securitate asigurat, să lăsăm oamenii de afaceri să construiască «poduri» între poporul irakian și cel român.”, a declarat premierul irakian Nuri al-Maliki, pe **21 septembrie 2006**, cu ocazia ceremoniei de predare a controlului operațiunilor de securitate din provincia Dhi Qar. La data de 21 septembrie, Brigada 3 irakiană, comandată de generalul de brigadă Herbia Al Saad, a preluat de la forțele italiene controlul asupra securității din această zonă.

Pe 4 octombrie 2006, noi misiuni pentru militarii români din Irak; Militarii Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”, dislocați în sudul Irakului, lângă An Nasiriyah, au preluat de la partenerii italieni misiunea de asigurare a pazei podului peste fluviul Eufrat

și a securității autostrăzii care traversează regiunea spre Bagdad. Podul peste Eufrat este considerat obiectiv strategic pentru Coaliție, fiind singura legătură între Sudul și Nordul Irakului, respectiv între Golful Persic (orașul Basra) și Bagdad.

În contextul retragerii trupelor italiene din provincia Dhi Qar, comanda Diviziei Multinaționale de Sud-Est le-a încredințat militarilor români noi misiuni pe care aceștia le vor îndeplini în aprijinul Coaliției.

Începând cu data de 21 septembrie 2006, Brigada 3 irakiană a preluat de la forțele italiene controlul asupra securității Dhi Qar. Misiunile pe care militarii români le-au îndeplinit în aria de responsabilitate pentru sprijinul forțelor irakiene și ale Coaliției sunt paza permanentă la ambele capete ale podului strategic peste fluviul Eufrat, patrulare pentru securizarea căilor de comunicație din aria de responsabilitate și asigurarea pazei campului de dislocare.

Începând cu **noiembrie 2006**, Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”, aflat în misiune în Irak, a desfășurat activități specifice de redislocare din tabăra „Mittica”, aflată la 7 km sud de localitatea An Nasiriyah, în tabăra botezată de ei „Dracula”, situată în apropierea Aeroportului Tallil.

La data de **12 decembrie 2006**, ministrul apărării, Sorin Frunzăverde, și șeful Statului Major General, amiral dr. Gheorghe Marin, au inaugurat, în Irak, noua tabără românească, denumită „Camp Dracula”, situată în zona Aeroportului Tallil.

Ministrul apărării, Sorin Frunzăverde, a decorat Drapelul de Luptă al Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani” cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler, cu însemne de război, conferit prin Decret Prezidențial pentru rezultate deosebite obținute în procesul de instruire, în misiunile de stabilizare și reconstrucție îndeplinite în teatrul de operații din Irak.

„Am știut întotdeauna că batalionul românesc de infanterie oferă diviziei britanice siguranța de care este nevoie în flancul de nord-vest. Vă multumesc pentru modul cum știți să vă faceți datoria și pentru faptul că, atunci când a fost mai greu, voi, românii, ați sărit în ajutor”, a declarat generalul-maior Richard Shirreff, comandantul Diviziei Multinaționale

de Sud-Est din Irak, care i-a vizitat pe militarii români din Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”, dislocați în Camp Dracula, de la Tallil, pe **9 ianuarie 2007**.

Generalul britanic a vizitat tabăra „Dragonilor Transilvani” și a rămas plăcut impresionat de efortul depus, cu sprijinul logistic al partenerilor americani, pentru reamenajarea acesteia la scurt timp după ce a fost preluată de la brigada italiană.

Secretarul american al Apărării, Robert Gates, s-a întâlnit pe **19 ianuarie 2007**, la Tallil, pe timpul vizitei efectuate în Irak, cu militarii Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”. Robert Gates a fost însoțit de comandantul Forței Multinaționale din Irak, generalul George W. Casey Jr., și de generalul de brigada Dan Ghica-Radu, locțiitorul șefului operațiilor statului major al Forței Coaliției.

Începând cu **15 ianuarie 2007**, armata SUA a dotat transportoarele românești cu 24 sisteme electronice („warlock”) menite a detecta dispozitivele explozive improvizate. Totodată, pentru creșterea mobilității pe timpul desfășurării misiunilor comune de patrulare pe principalele căi de comunicație din aria de responsabilitate, batalionul românesc a primit, spre folosință, 15 autovehicule blindate Humvee.

Ceremonialul predării-primirii mandatului, în cadrul misiunii „Iraqi Freedom”, între Batalionul 811 Infanterie „Dragonii Transilvani” și Batalionul 495 Infanterie „Căpitan Ștefan Șoverth”, a avut loc pe **5 februarie 2007**, în tabăra românească „Dracula” din Irak.

În data de **21 februarie 2007**, la Dej, în prezența ministrului apărării, Sorin Frunzăverde, și a șefului Statului Major General, amiral Gheorghe Marin, a avut loc ceremonialul de întoarcere în țară a Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani”. La apelul solemn au răspuns prezent toți cei 405 militari, care au acționat, în perioada august 2006 – februarie 2007, în regiunea Dhi Qar din Irak. Timp de peste șase luni, „Dragonii Transilvani” au participat la efortul de stabilizare și de reconstrucție a Irakului, în cadrul Diviziei Multinaționale de Sud-Est, fiind dislocați la Tallil. Batalionul a executat peste 1200 de misiuni de patrulare, cercetare, escortă, pază și securitate a raioanelor de dislocare, acțiuni umanitare și cu focus medical.

Pe **1 martie 2007**, locțiitorul comandantului Corpului Multinațional Irak, generalul-maior canadian Peter Devlin, și locțiitorul șefului de stat major al Forței Multinaționale pentru operațiile coaliției, generalul de brigadă Dan Ghica-Radu, au vizitat Batalionul 495 Infanterie „Cpt. Ștefan Șoverth”, dislocat în Camp Dracula.

Ministrul apărării, Teodor Meleșcanu, împreună cu șeful Statului Major General, amiralul Gheorghe Marin, au efectuat o vizită de informare în teatrul de operații din Irak, pe **9 aprilie 2007**, pentru a-i vizita pe militarii Batalionului 495 Infanterie dislocați în Irak din luna februarie a anului 2007.

Pe timpul desfășurării unei misiuni de patrulare executată de militarii Batalionului 495 Infanterie, în regiunea Dhi Qar din Irak, un transportor amfibiu blindat a ieșit de pe carosabil și s-a răsturnat, la aproximativ 25 km NV de Tallil, pe **14 aprilie 2007**.

În urma accidentului, patru din cei șase militari aflați în transportor au fost răniți: plutonierul Victor Cornel Giuseppe Petrilă, plutonierul Alexandru Toma Petre, caporalul Iacob Valentin Muscă și fruntașul Dan Daniel Porumb.

În data de **8 mai 2007**, detașamentul românesc participant la misiunea de la Basra și-a încheiat mandatul. La Predeal s-a desfășurat ceremonialul de întoarcere în țară a subunității de vânători de munte care a făcut parte din Forța de Protecție a Misiunii de Asistență ONU din Irak – UNAMI IV, la Basra, în cadrul Diviziei Multinaționale de Sud-Est, alături de partenerii britanici.

Prima subunitate românească (o companie formată din 100 de militari) în sprijinul UNAMI a fost introdusă în teatrul de operații din Irak în martie 2005, la solicitarea ONU. În timpul mandatului, subunitatea românească a fost încadrată cu militari din Batalionul 26 Infanterie „Neagoe Basarab” din Craiova, din Batalionul 33 Vânători de Munte de la Curtea de Argeș, respectiv din Batalionul 21 Vânători de Munte din Predeal. Odată cu revenirea în țară a militarilor din Batalionul de la Predeal, s-a încheiat practic misiunea îndeplinită în cadrul Forței de Protecție a Misiunii de Asistență ONU în Irak – UNAMI. Militarii români au desfășurat, în principal, misiuni de asigurare a securității sediului UNAMI de la Basra, de

organizare a punctelor de control pentru accesul persoanelor și autovehiculelor, precum și de escortare a personalului ONU.

Pe data de **10 mai 2007**, fruntașul Dan Daniel Porumb, accidentat în data de 14 aprilie 2007, în urma răsturnării unui transportor amfibiu blindat, lângă Tallil, Irak, a fost transportat în țară cu o aeronavă militară americană. Militarul a intrat într-un program de recuperare postoperatorie la Spitalul Clinic de Urgență Militar central „Carol Davila” din București. Inițial, Porumb a fost supus unei intervenții chirurgicale la Spitalul Landstuddl, al bazei americane Ramstein (Germania). Fruntașul Porumb făcea parte din Batalionul 495 Infanterie dislocat în Irak, la Tallil, din luna februarie a anului 2007.

Pe **21 iulie 2007**, este consemnată vizita comandantului trupelor americane și al Forței Multinaționale din Irak, generalul David Petraeus, care s-a întâlnit cu militarii români dislocați în tabăra „Dracula”.

În data de **8 august 2007**, în tabăra românească din Camp Dracula, Tallil, a avut loc ceremonialul transferului de autoritate între Batalionul 495 Infanterie „Căpitan Ștefan Șoverth” din București și Batalionul 32 Infanterie „Mircea” din Timișoara în cadrul misiunii „Iraqi Freedom”.

Locotenent-colonelul Dorin Petruț a primit din partea generalului-maior Alessandro Pompegnani, locțiitorul comandantului Misiunii NATO de Instruire a Armatei Irakiene, la data de **17 septembrie 2007**, medalia și diploma „NATO award for non-art. 5 operations”.

Locotenent-colonelul Dorin Petruț a fost rănit la gamba piciorului stâng în ziua de 11 septembrie 2007, în urma unui atac cu rachetă asupra bazei Camp Victory, situată lângă Bagdad. Ofițerul român făcea parte din comandamentul Misiunii NATO de Instruire a Armatei Irakiene. Evacuat de urgență la Spitalul Militar de lângă Bagdad, a fost supus unei intervenții chirurgicale și i s-a aplicat un aparat gipsat și un dispozitiv special. Ulterior, locotenent-colonelul Dorin Petruț a fost internat în Germania la Spitalul Militar de la baza militară din Ramstein pentru investigații amănunțite și tratament special.

În data de **21 septembrie 2007**, un militar român (caporal Grosaru Ioan) a decedat și alți

cinci au fost răniți în urma avarierii unui transportor amfibiu blindat aflat în misiune în sudul Irakului. Cei șase erau încadrați în Batalionul 32 Infanterie „Mircea”, din Timișoara, dislocat în Irak din luna august 2007.

Plutonierul Nicola Dănuț, sergentul major Barbu Ilie Adrian, soldatul Popa Sorin Cătălin și fruntașul Iovi Marius Traian au fost evacuați la un spital militar de lângă Bagdad. Sergentul major Badea Gabriel a rămas internat în baza din Tallil.

Transportorul amfibiu blindat, al doilea dintr-o coloană de trei vehicule în care se aflau militarii, executa o misiune de patrulare în apropiere de baza Tallil, când a luat foc ca urmare a deflagrației unui dispozitiv exploziv improvizat.

Ministrul apărării, Teodor Meleșcanu, și șeful Statului Major General, amiralul dr. Gheorghe Marin, au participat pe aeroportul din Suceava la repatrierea sublocotenentului post-mortem Ioan Grosaru, la data de **24 septembrie 2007**.

În cadrul ceremonialului militar-religios s-a dat citire ordinului ministrului Teodor Meleșcanu privind înaintarea la gradul de sublocotenent post-mortem a caporalului Ioan Grosaru. Au fost prezentate, de asemenea, Decretul privind conferirea, post-mortem, a Ordinului Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război, în semn de recunoștință și apreciere pentru devotamentul excepțional dovedit de Ioan Grosaru în timpul executării misiunii.

Funeraliile sublocotenentului Grosaru au avut loc pe 25 septembrie, în satul Paiseni, comuna Cornu Luncii (județul Suceava).

În data de **21 octombrie 2007**, comandantul Batalionului 32 Infanterie „Mircea” din Timișoara, aflat în misiune în Irak, a inaugurat școala din localitatea Al Badur, provincia Dhi Qar, aflată în aria de responsabilitate a militarilor români. La inaugurarea școlii au participat comandantul Brigăzii 1 Mecanizate Britanice, generalul de brigadă James Bashall, șeful general al tribului Al Badur, Abber Fahad Al Shershab Al Badri, localnici, profesori și cei 85 de elevi beneficiari ai proiectului.

Școala primară de 4 clase din Al Badur a fost considerată un proiect prioritar pentru familiile tribului local de către contingentele

de militari români care au acționat în această zonă, în ultima perioadă. Astfel, în noiembrie 2006, militarii Batalionului 811 Infanterie „Dragonii Transilvani” din Dej au întocmit documentația și au înaintat proiectul spre aprobare Diviziei Multinaționale de Sud-Est. Proiectul s-a dezvoltat în prima jumătate a anului 2007, sub coordonarea militarilor Batalionului 495 Infanterie „Căpitan Ștefan Șoverth”, din București. Noua școală, dotată cu ventilatoare, sistem de iluminat, mobilier și tablă de sticlă, răcitoare pentru apă și facilități sanitare moderne, poartă o placă comemorativă pentru consemnarea participării Armatei României la reconstrucția Irakului.

Pe **11 noiembrie 2007**, la Zidul Memorial din fața Comandamentului Diviziei Multinaționale de Sud-Est din Basra, Irak, s-a desfășurat o ceremonie militară și religioasă în memoria militarilor din cadrul Coalitiei Multinaționale care și-au pierdut viața în misiunile desfășurate în Irak. Au fost dezvelite plăcile pe care se află înscrise și numele celor doi militari români, slt. (p.m.) Bogdan Hâncu și slt. (p.m.) Ioan Grosaru, căzuți la datorie în deșertul irakian.

În data de **19 ianuarie 2008**, militari din Batalionul 32 Infanterie „Mircea”, aflați într-o misiune de patrulare în zona Tallil, din Irak, au descoperit un dispozitiv exploziv improvizat care, după dimensiuni, a fost catalogat de specialiști drept unul dintre cele mai mari de acest gen folosite până la acea dată de insurgenții din Irak.

Debra L. Cagan, locțiitor al Asistentului Secretarului pentru Apărare pentru Coalitie și Operații Multinaționale, a vizitat baza militară multinațională Tallil și s-a întâlnit cu militarii Batalionului 32 Infanterie, pe **22 ianuarie 2008**.

La **18 februarie 2008**, în tabăra românească Camp Dracula din Tallil, Irak, a avut loc ceremonialul de predare-primire a misiunilor între Batalionul 32 Infanterie „Mircea” din Timișoara și Batalionul 151 Infanterie „Războieni” din Iași în cadrul misiunii „Iraqi Freedom”.

Pe **16 martie 2008**, militarii români dislocați în baza militară „Dracula”, din Tallil, au fost vizitați de reprezentanți ai Comisiei de apărare, ordine publică și siguranță națională din Senatul României.

Începând cu **10 iunie 2008**, comanda operațională a batalionului românesc de infanterie

a trecut de la Divizia Multinațională Sud-Est (britanică) la Divizia Multinațională Centru, batalionul de infanterie acționând în compunerea Brigăzii 1 americane.

Din **iulie 2008**, militarii batalionului de infanterie au executat misiuni în teatrul de operații din Irak, având la dispoziție un nou tip de tehnică. Vehiculul pe roți multirol de mare mobilitate HMMWV este o mașină de luptă blindată, de fabricație americană. Humvee-ul – așa cum este cunoscut în limbajul uzual – este destinat pentru deplasarea pe toate categoriile de drumuri, în toate tipurile de teren, de la junglă până la deșert. Se remarcă prin durabilitate și poate acționa perioade lungi de timp cu o minimă mentenanță. Securitatea militarilor este asigurată, pe de o parte, de nivelul avansat de protecție pe care-l au aceste mijloace, la nivelul celui utilizat de forțele Coaliției, iar, pe de altă parte, de existența unor echipamente speciale, a unor contramăsuri electronice care concură la siguranța militarilor din mașini. Un alt element care trebuie luat în calcul ca avantaj indiscutabil este mobilitatea pe care o asigură în raport cu specificul misiunilor în teatrul de operații din Irak. De asemenea, echipamentele de comunicații cu care sunt dotate aceste vehicule sunt de ultimă generație. Sistemele de monitorizare a mișcării asigură, în timp real, cunoașterea poziției vehiculului. Aceste echipamente dau o mai mare certitudine cu privire la siguranța și modul în care oamenii se află în teren și își îndeplinesc misiunile.

În perioada **iulie/august 2008**, are loc dislocarea în teatrul de operații din Irak a militarilor din compunerea Batalionului 341 Infanterie „Rechinii Albi” de la Topraisar, comandați de Lt.col. dr. Vasile Vreme, care îi înlocuiesc pe militarii Batalionului 151 Infanterie „Războieni” din Iași.

În data de **21 august 2008** a avut loc transferul de autoritate. La acest ceremonial au fost invitate următoarele personalități militare și civile, astfel:

► **din țară**

- Gl.fl.aer. Liviu Burhală
- Col. Gheorghe Hardon
- Col. Florin Helman
- Col. Ionel Cioabă
- Col. Niculae Vochin

► **din Teatrul de Operații Irak**

- Gl.Bg. Mihai Chiriță – MNFI – DCOM Ops.(SE)
- Gl.mr. Michael Oates – Comandantul Diviziei Multinaționale Sud
- Col. Philip Battaglia – Comandantul Diviziei 4 Cavalerie
- Lt. Col. Mark Simerly – Comandantul Batalionului 27 Sprijin
- Lt. Col. Timothy Norton – Comandantul Batalionului 4 Sprijin
- Lt. Col. Thomas Stackpole – Comandantul Batalionului 7 Sprijin
- Lt. Col. James Treece – Comandantul Batalionului 217 Sprijin
- Col. Jhon Drolet – CDR. GRS.
- Lt. Col. Timothy McKernan – Comandantul Batalionului 142 Logistic
- Lt. Col. Darell Daniels – Comandantul Batalionului 1-5 Cavalerie
- Col. David Mansfield – Comandantul Batalionului 407 AEG
- Ana Prouse – Șeful echipei de reconstrucție a provinciei Dhi Qar
- Aziz Alwan Al Ogheli – Guvernatorul provinciei Dhi Qar
- Gl. Bg. Sabah Al Fatlawi – Șeful Poliției Provinciale
- Gl. Mr. Taleb Abbais Mousa Habib – Comandantul Diviziei 10 Irakiene
- Gl. Bg. Enaimaf Faram Al-Tare Jaber – Locțiitorul Cdt. Bg. 40 Irakiene
- Gl. Bg. Saad Ali Ali Al Harbeah – Comandantul Poliției din Maysan
- Ali Muhammad Al Manshad – Șeic General al tribului
- Mohamed Al Tayeh – Membru al consiliului local Al Badri
- Sandra Williams – AFOSI
- Barclay Brinson – Departamentul de stat al U.S.A
- John Keith – Departamentul de stat al U.S.A

În data de **17 august 2008**, ofițerul CIMIC al Batalionului 341 Infanterie s-a întâlnit cu șeicul Hassan Ali Tallbab, lider al tribului Al Ghizzie. Discuția a avut ca subiect stadiul construcției școlii din localitatea Dat Al Elam și au fost identificate și recunoscute locațiile unde se vor construi alte două școli, în Khaibir Al Janoob și Al Mameih.

În data de **23 august 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita șeicului Hazim Muhammad Al Manshad din tribul Al Ghyzzie. Discuțiile s-au desfășurat într-un mod amiabil, șeicul subliniind relația bună pe care a avut-o cu contingentele românești prezente în provincia Dhi Qar.

În data de **23 august 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita șeicului Muhammad Al Taaeh, consilier local în Al Batha, acesta fiind însoțit de șeicul Ghazi Faysal Ajeel din tribul Al Husseinat, în aria căruia, începând cu sfârșitul lunii august, batalionul va începe să desfășoare misiuni de recunoaștere pentru preluarea acestei zone de operații intrunite. Discuția a fost direcționată către stabilirea unei legături și începerea unei cooperări bune între forțele românești și liderii importanți din tribul Al Husseinat.

În data de **26 august 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita lui Muhammad Al Taaeh, consilier local în Al Batha, acesta fiind însoțit de șeicul Abdulah din tribul Al Badoor, lider al unei localități situate la GRID REPEV 15900 34200; au fost discutate posibile proiecte în zona acestei localități. Ulterior a avut loc și întâlnirea cu șeicul Uday Fahad Al Shershab Al Badoor, care a ținut să ne asigure de întregul său sprijin în legătură cu problemele privind securitatea în zona tribului Al Badoor, în general, și a podului strategic peste Eufrat, în special.

În data de **27 august 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita șeicului Hazim Muhammad din tribul Al Ghyzzie. Discuțiile s-au desfășurat într-un mod amiabil, subiectul principal fiind necesitățile și nevoile din zona localității șeicului și posibilitatea demarării unor proiecte în zonă.

În data de **28 august 2008**, pe timpul misiunii de patrulare în JOA 1, s-a executat și o acțiune de tip KLE, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a participat la o întâlnire cu șeicul Hassan Ali Al-Tallab, în localitatea Khaibir Al Janoob, unde s-au discutat probleme referitoare la proiecte în derulare – trei școli primare de șase clase, o clinică medicală, o pompă de apă cu 12 km de rețea care să facă legătura între stațiile de filtrare a apei și cele trei școli, respectiv între stațiile Husayn Al Hunaish – Ash Sharif-Humud Al Barghash – Dat Al Elam.

În data de **31 august 2008** s-a desfășurat o misiune de tip KLE la casa șeicului Uday Fa-

had Al Badoor, la invitația acestuia din data de 27.08.2008. La întâlnire s-au discutat probleme referitoare la proiecte viitoare: construcția unei pompe de apă cu 4 km de rețea și un proiect pentru o stație de filtrare a apei. În cadrul întâlnirii au fost desfășurate acțiuni de acordare de asistență medicală și umanitară și s-au distribuit produse alimentare.

În data de **03 septembrie 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a participat la întâlnirea cu guvernatorul provinciei Dhi Qar la sediul Brigăzii 4 Cavalerie, la invitația comandantului brigăzii, colonel Battaglia. S-au discutat probleme referitoare la situația de securitate din provincie.

În data de **08 septembrie 2008**, în Camp Dracula, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita șeicului Ali Muhammed Al Manshad, liderul tribului Al Ghyzzie. La întâlnire au fost discutate probleme referitoare la proiectele din zona localității șeicului, respectiv o crescătorie de pești, o fermă de pui și o fermă de bovine. În aceeași zi, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit și vizita șefului poliției autostrăzii, Lt. Col. Ashan. Au fost discutate aspecte referitoare la cooperarea dintre forțele române și poliția autostrăzii în privința asigurării protecției podului strategic peste Eufrat, pe timpul desfășurării operațiunii Golden Gate (22.08 – 01.11.2008).

În data de **13 septembrie 2008**, Comandantul B 341 I și militari din cadrul batalionului au participat, în cooperare cu Armata Irakiană și Poliția autostrăzii, la ceremonia de deschidere a traficului pentru populația civilă pe podul strategic peste fluviul Eufrat, unde au fost invitați:

- Guvernatorul provinciei Dhi Qar, dl. Aziz;
- Comandantul Bg. 4 Cv., col. Battaglia;
- Locțiitorul șefului poliției provinciei Dhi Qar;
- Șeful poliției autostrăzii;
- 10 jurnaliști de la cele mai importante grupuri mass-media din provincie.

Dl. Aziz, guvernatorul provinciei, a dat declarații de presă, comentariile lui reflectând importanța podului pentru creșterea economică a provinciei.

În data de **15 septembrie 2008**, în Camp Dracula, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a primit vizita șeicului Uday Fahad

Al Shershab Al Badoor, însoțit de șeicul Nabil Mohammed Al Manshad. A fost discutat incidentul cu IED-ul care a fost detonat în data de 15.09.2008 pe comunicația TAMPA. Discuția cu cei doi șeici a fost direcționată către importanța securității situației în zona de acțiune a batalionului în vederea facilitării procesului de reconstrucție a provinciei Dhi Qar.

În data de **22 septembrie 2008**, în Camp Dracula, Comandantul Batalionului 341 Infanterie s-a întâlnit cu șeicul Ali Teejeel, liderul tribului Al Zahyria. Au fost discutate cele două proiecte în desfășurare din zona tribului și o școală primară în zona localității Issam Umn Malawiah.

În data de **02 noiembrie 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie s-a întâlnit cu col. Nadim Otawi, noul șef al poliției autostrăzii, la podul strategic peste Eufrat. În cadrul acestei misiuni au fost distribuite 20 de ghiozdane, 30 de pături, 20 de mingi și 40 de pachete cu dulciuri populației civile însoțite de copii, care traversau podul.

În data de **07 noiembrie 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a participat la *Senior Leader Interagency Council*, unde au fost discutate proiectele de sprijinire a reconstrucției provinciale.

În data de **16 noiembrie 2008**, s-a executat o misiune de patrulare și *Combined Medical Engagement* în aria de operații, în scopul interzicerii influenței elementelor ostile asupra populației și sporirea încrederii acesteia în FSI și în instituțiile guvernamentale și nonguvernamentale ale statului irakian. Militari din Batalionului 341 Infanterie, în cooperare cu Bg. 7 Log. SUA, personal medical al spitalului din provincia Dhi Qar și forțe ale poliției irakiene au organizat această activitate pentru acordarea de asistență medicală și ajutoare umanitare populației nomade din vecinătatea Cob Adder.

În data de **21 noiembrie 2008**, Comandantul Batalionului 341 Infanterie a participat la *Senior Leader Interagency Council*, unde au fost discutate proiectele de sprijinire a reconstrucției din provinciile Dhi Qar, Mayssan și Al Muthana. Discuțiile cu principalii șeici și reprezentanți ai ISF din zona de operații au fost purtate pe tema noului acord SOFA votat de guvernul irakian și despre opinia populației locale referitoare la prelungirea prezenței forțelor coaliției în Irak.

În data de **05 decembrie 2008**, în cooperare cu militari din Bg. 4 Cv. SUA, Bg. 7 Log. SUA și B. 151 Cv. SUA, comandantul Batalionului 341 Infanterie a condus o misiune de tip CMO pentru acordarea de ajutoare umanitare (rechizite școlare, ghiozdane, mingi de fotbal) pentru 500 de copii de la școala Al Annsam din localitatea Al Ajeel. Cu acest prilej, domnul locotenent colonel doctor Vasile Vreme le-a vorbit celor prezenți despre faptul că, în țara noastră, în această perioadă a anului, există tradiția să se dăruiască copiilor cadouri, iar militarii români au copii acasă și momentul bucuriei de a le face daruri l-au trăit aici în Irak, alături de copiii din această școală.

Directorul școlii Al Annsam, profesorul Ali Muhammad Nagad, a mulțumit militarilor români și americani pentru darurile făcute copiilor, declarând: „unii dintre voi ați venit din Europa, alții din America, în sprijinul unei școli de pe un al treilea continent, Asia. Educația nu are bariere, ea este reprezentată oriunde și, dacă va fi sprijinită de fiecare dată așa cum ați făcut-o voi astăzi, va reuși întotdeauna”.

În data de **21 decembrie 2008**, în cooperare cu militari din MiTT/Bg. 4 Cv. SUA, B. 27 Log. SUA și 4 echipaje ale poliției irakiene, comandantul Batalionului 341 Infanterie a condus o misiune de tip CMO pentru acordarea de ajutoare umanitare (rechizite școlare, ghiozdane, mingi de fotbal, materiale de igienă personală) pentru 150 de copii de la școala Ibn Rashed din localitatea Al Shekara.

În data de **23 decembrie 2008**, militarii batalionului, în cooperare cu militari din MiTT/Bg. 4 Cv. SUA și 4 echipaje ale poliției irakiene, au executat o misiune de patrulare în scopul asigurării dispozitivului de siguranță pentru ceremonialul prilejuit de predarea către autoritățile locale a podului Shat Al Khar peste fluviul Eufrat în urma definitivării lucrărilor de reparații. La ceremonial au participat comandantul Bg. 4 Cav. SUA, ofițeri din comandamentul brigăzii, generali ai poliției și armatei irakiene, lideri locali.

În data de **10 septembrie 2008**, militarii Batalionului 341 Infanterie „Rechinii Albi” au fost vizitați în Camp Dracula din Tallil, Irak, de colonelul Philip Battaglia, comandantul Brigăzii 4 Cavalerie din Statele Unite ale Americii.

Acestuia i-au fost prezentate structura, capacitățile și dotarea unității românești, situația de securitate și misiunile executate.

Cu acest prilej, a fost organizată o expoziție cu tehnică și armament, militarii americani având ocazia să cunoască echipamentele prezentate.

Colonelul Battaglia a apreciat faptul că Batalionul 341 Infanterie a preluat cu succes proiectele de reconstrucție și că are o relație specială cu localnicii și șeicii din aria de operații.

În data de **24 octombrie 2008**, locțiitorul șefului Statului Major General, general-locotenent doctor Mihail Orzeată, a condus o delegație militară care a vizitat Batalionul 341 Infanterie dislocat în teatrul de operații Irak, la Tallil.

Din delegație au făcut parte: general maior Nicolae Dohotariu, colonel Alexandru Poșircă, colonel Emil Tudose, colonel Cristian Niculescu, colonel Iulian Matei, colonel (r) Ioan Mija, colonel Gheorghe Panica. Echipa Combat Camera aparținând Trustului de Presă al Armatei a fost formată din plt. maj. Chița Ion, cameraman, și pcc. Mihalache Petrică, fotograf, iar echipa de jurnaliști civili, condusă de către locotenent colonel ing. Leonard Mocanu, a fost alcătuită din: Cristina Iliuță, editor Radio Constanța, Condruț Burdujan, reporter Telegraf de Constanța, și Claudiu Zamfir, corespondent Agerpres.

Pe aeroportul din Tallil delegația română a fost întâmpinată de generalul de brigadă Mihai Chiriță, locțiitor al rectorului pentru strategie, planuri și evaluări al Coaliției, și în campul românesc de locotenent colonel dr. Vasile Vreme, comandantul Batalionului 341 Infanterie „Rechinii Albi”.

În cadrul briefing-ului de informare au fost prezentate misiunile pe care unitatea le desfășoară în aria de responsabilitate (aproximativ 1400 kmp).

În cele aproape trei luni de la sosire, au fost executate peste 160 de misiuni de patrulare și peste 60 de misiuni de tip „Forță de intervenție rapidă”.

Militarii batalionului participă la derularea a șapte proiecte CIMIC de renovare a unor școli. Totodată, subunitățile continuă programul de instrucție în vederea menținerii stării operaționale. Peste 140 de militari au urmat, în cooperare cu partenerul american, diferite stagii de pregătire prin cursuri. Starea moralului este bună, iar tehnica din dotare se află în parametrii normali de funcționare.

Comandantul Brigăzii 4 Cavalerie americane, colonelul Philip Battaglia, care exercită controlul operațional al batalionului românesc,

a subliniat în cadrul întrevederilor cu generalul Mihail Orzeată că *„unitatea comandată de locotenent colonelul Vreme își îndeplinește cu profesionalism misiunile, iar militarii români sunt foarte bine instruiți”*.

În cadrul unei ceremonii la care a fost prezent tot personalul unității, a fost citit mesajul Șefului Statului Major General cu prilejul Zilei Armatei României și au fost înmânate distincții onorifice unor militari care s-au remarcat prin modul exemplar în care și-au îndeplinit misiunile.

În data de **03 martie 2009** a avut loc ceremonialul transferului de autoritate între Batalionul 341 Infanterie „Rechinii Albi” și Detașamentul de Instrucție Irak 2009 (Batalionul 26 Infanterie).

La ceremonial au participat următorii invitați:

► din partea partenerilor americani:

– de la Brigada 4 Cavalerie – CSM Edwin Rodriguez, LTC Cook Nathan, LTC Nelson, MAJ Boyce Edwards, MAJ Bradshaw;

– De la B.D.O.C. – LTC Tim Noton, CSM Dennis Eger, MAJ Jose Laguna;

– De la Batalionul 2-12 Cavalerie – LTC Scott Kendrick, CSM William May;

– De la Brigada 4 BSB – COL Smith, CSM Newton;

– De la Batalionul 14 Geniu – LTC Peter Helmliger, CSM Otto;

– De la PRT – MR Bunning, Ms. Anna Prouse;

– Dela MEDEVAC – LTC Raed, LTC Thafear, MAJ Meador;

► Din partea armatei și poliției irakiene:

– GB GEN Al Fatlawy, GEN Saad, GEN Habib, BG Jabbar;

► Din partea autorităților locale irakiene:

– Ali Muhammad Al Manshad Al Ghizzie, Taysser Muhammad Al Manshad Al Ghizzie, Ghazzi Faysal Ajeel Al Hussinat, Ali Teejeel Al Zahyria, Mahommed Al Tae, Abdul Nadjim Al Badoor, Hassan Ali Al Tallab Al Ghizzie.

S-a semnat transferul de autoritate de către generalul de brigadă Ghica Dan Radu, Comandantul Corpului Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”, și general de brigadă Cătălin Tomiță Tomescu, DDC J 5 și RO SNR în Irak.

PRIMA OPERAȚIE EXPEDIȚIONARĂ ÎN EUROPA CONTEMPORANĂ (I)

Col. (r) Dr. GRIGORE ALEXANDRESCU *

Abstract

NATO's first expeditionary operation came in the wake of the Dayton Agreement, signed in 1995. Consequently, the North Atlantic Council authorized the Supreme Allied Commander Europe to prepare the deployment of forces in Croatia and Bosnia-Herzegovina. These forces initially belonged to 15 NATO members, but shortly after comprised contingents from several PfP countries, including Romania. The following article details the background and the steps taken by Romania in preparing for the mission.

Keywords: NATO, North Atlantic Council, Yugoslavia, Croatia, Bosnia-Herzegovina, IFOR

Disparația Uniunii Sovietice și dezintegrarea partidelor comuniste din Estul Europei i-au determinat pe mulți locuitori ai Iugoslaviei să înțeleagă că viitorul lor nu înseamnă comunism¹.

Teama de o invazie sovietică, vehiculată de Tito pentru a ține unite republicile iugoslave, s-a evaporat, iar nevoia de a sta împreună împotriva unui pericol extern nu mai exista.

Liderii comuniști din fiecare republică au văzut cu claritate spectrul dispariției lor. De vreme ce comunismul nu mai putea fi utilizat ca bază ideologică pentru deținerea puterii, ei au avut nevoie de o nouă platformă motivațională. Ea a fost descoperită în ultranaționalism. Vechile diferențe, vechile temeri și nedreptăți au fost folosite pentru a-i menține la putere.

Aducerea problemelor etnice și religioase în primul plan al vieții cotidiene a populației

Federației ascundea criza economică profundă în care intrase Iugoslavia, grație politicilor economice neadecvate promovate de Belgrad. Soluția a fost imediat oferită de Washington, protector la acel moment al rebelilor împotriva Moscovei. Ea a constatat în propunerea președintelui Reagan de a aplica o „*terapie economică de șoc*”, susținută imediat de Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială². Nici în prezent analiștii politico-militari nu au ajuns la un consens dacă acesta a fost sau nu „click-ul” nefericit care a dus la exacerbarea sentimentelor naționaliste și separatiste în aria fostei Iugoslavii. Sigur este că, de data aceasta, ceea ce părea pur economic și ceea ce părea că solicită doar măsuri non-militare s-a finalizat printr-o intervenție armată. Cauzele acestei schimbări majore de instrumente necesare managementului crizei se află încă sub lupa analiștilor.

* A acționat pe teatrul de operații din fosta Iugoslavie cu funcția de comandant al Detașamentului Precursor al Batalionului 96 Geniu (în continuare B. 96 Ge.), apoi ca ofițer de legătură între Statul Major General al Armatei României și Corpul Aliat de Reacție Rapidă al NATO.

Sunt greu de sedimentat, în timp scurt, concluzii pertinente, în condițiile existenței unei multitudini de contradicții care mocneau într-un stat multinațional, aflat într-o zonă geopolitică cu potențial beligerant considerabil.

În Balcani, mai mult ca oriunde, logica majorității acțiunilor desfășurate în spațiul social și politic a fost puternic ancorată în domeniile religios și etnic. Ambele nu numai că fac eșichierul deosebit de vulnerabil, dar stau și la baza tuturor riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa zonei³.

Desigur, nu religia și etnicitatea în sine au condus la confruntări sângeroase, ci transpunerea lor în spațiul interesului, deci al politicii.

Confruntările armate intestinale și purificările etnice în masă din Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Kosovo și de pe întregul spațiu fost iugoslav au motivații politice mult mai puternice decât cele etnice și confesionale afișate. Asistăm, așadar, la o reconfigurare etnică și religioasă a politicii.

Pentru rezolvarea acestei situații și gestionarea crizei iugoslave a intervenit mai întâi ONU, apoi OSCE, iar când conflictul se îndepărta tot mai mult de o soluție pașnică, Alianța Nord-Atlantică.

Astfel, pentru punerea în operă a „Acordului de la Dayton”⁴, pe 21 noiembrie 1995, Consiliul Nord-Atlantic a autorizat Comandamentul Suprem Aliat din Europa (SACEUR) să înceapă, în luna decembrie 1995, dislocarea unei grupări de forțe în Croația și Bosnia-Herțegovina. Astfel, planificatorii militari trebuiau să pregătească planurile pentru prima operație expediționară reală a Alianței consemnată de la înființarea sa.

SACEUR l-a numit la comanda forțelor expediționare pe amiralul Leighton Smith (SUA), comandantul Comandamentului de Sud al NATO (AFSOUTH). Gruparea era alcătuită din militari aparținând a 15 state NATO. La scurt timp, aceștia i s-au adăugat și forțe din țări participante la Programul Parteneriat pentru Pace: Austria, Republica Cehă, Estonia,

Geniști români în Bosnia-Herțegovina

Finlanda, Letonia, Lituania, Polonia, România, Rusia, Slovacia, Suedia, Ucraina, Ungaria și Pakistan. Începând din 2 decembrie 1995, în teatru de operații și-au făcut simțită prezența elementele înaintate ale acestora.

Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a adoptat, la 15 decembrie 1995, Rezoluția 1031, care autoriza statele membre să constituie și să acționeze cu o Forță de Implementare a Păcii în Bosnia-Herțegovina (IFOR), compusă din militari aparținând țărilor NATO și din alte state pentru implementarea măsurilor stabilite de Acordul de Pace de la Dayton⁵.

În data de 16 decembrie, Consiliul Nord-Atlantic a aprobat planul Operațiunii „Joint Endeavor” și a declanșat, chiar din aceeași zi, proiecția propriu-zisă a forței. Astfel, IFOR începuse să funcționeze ca o forță expediționară care era autorizată să folosească toate mijloacele, inclusiv cele armate, pentru a transpune în fapt Acordul de Pace de la Dayton.

Pentru România devenise clar că era șansa ei de a cunoaște, anticipa și preveni oportunitățile care veneau dinspre Balcanii de Vest, doar dacă se va implica direct în gestionarea conflictului iugoslav. Calitatea de cel mai mare actor internațional din zonă îi crea obligații în acest sens. Totodată, era unul dintre cei mai buni cunoscători ai popoarelor implicate în conflict, iar lecțiile istoriei o învățaseră cum să abordeze negocierile cu acestea.

Astfel, imediat după adoptarea Rezoluției 1031 de către Consiliul de Securitate al ONU, Parlamentul României a aprobat trimiterea unei structuri militare cu specializare în domeniul refacerii drumurilor și a podurilor pentru a ajuta IFOR să „implementeze pacea” în Bosnia-Herțegovina. Aceasta era alcătuită din 200 de militari. Lipsa unei entități organizatorice specializate în operații de menținere a păcii a determinat Statul Major General să decidă înființarea unei unități de geniu care să fie încadrată inițial cu personal provenit din 34 de unități militare diferite.

Dotării tehnice a noii unități i s-a acordat o atenție deosebită. Pe lângă mijloacele de transport și apărare realocate de la alte unități, au fost făcute și achiziții de tehnică specială de la firme recunoscute pe piața internațională. Pre-

gătirea militarilor s-a făcut în timp scurt, dar cu intensitate maximă, urmărindu-se, în special, asigurarea securității punctelor de lucru, specializarea pe posturi și închegarea acțiunilor și a activităților în cadrul subunităților.

Statului Major General i-a revenit misiunea să pregătească proiecția forței în teatru. Întreprinderea nu era deloc simplă. Indiferent de mărimea și de structura forței, acesta necesita o suită de elemente de noutate însoțite de multă incertitudine.

De la încetarea celui de al Doilea Război Mondial, nu se mai executase „în teren” o operație expediționară. Aplicațiile militare jucate „pe hartă” în cadrul Tratatului de la Varșovia nu puteau servi drept model. Concepția operației trebuia să se desfășoare după alți parametri: acționam alături de NATO, care avea o altă doctrină, un alt mod de abordare a activităților în cadru multinațional și, totodată, desfășuram o intervenție de o factură deosebită față de ceea ce exersasem în ultima jumătate de secol – o operație de menținere a păcii, o activitate considerată până atunci nespecifică pentru armată.

De fapt, NATO câștigase o bună experiență în relația cu statele care se desprindeau din Federația Iugoslavă. Prezența militară NATO în Bosnia și Herțegovina s-a manifestat încă din anul 1992, când a pus la dispoziția Forțelor de Protecție ONU (UNPROFOR) un comandament operațional care a inclus aproximativ 100 de persoane, echipamente, provizii și sprijin financiar inițial.

În perioada 1992 – decembrie 1995, la cererea ONU, NATO a acționat în repetate rânduri în sprijinul UNPROFOR, în special prin bombardamente aeriene și distribuire de ajutoare umanitare. De la jumătatea lunii decembrie 1995, forțele ONU de menținere a păcii începuseră înlocuirea cu forța multinațională care se constituia sub conducerea NATO. În același timp avea loc și predarea comenzii operațiunilor militare din Bosnia-Herțegovina către Forța Multinațională de Implementare a Păcii (IFOR), aflată sub comanda NATO. Practic acesta este momentul în care NATO își face simțită efectiv prezența militară în teren în Bosnia și Herțegovina.

Transferul de experiență de la NATO la Armata Română s-a realizat în dublu sens. Experiență militară de la Bruxelles la București și cea din sfera relațiilor cu statele succesoare Iugoslaviei, de la București la Bruxelles.

În felul acesta, planificatorii și instructorii români s-au bucurat de atenția deosebită acordată de specialiștii Alianței Nord-Atlantice. Investiția de încredere acordată de aceștia și receptivitatea și profesionalismul românilor au determinat ca Batalionul 96 Geniu să poată fi pregătit, dotat și dislocat în Bosnia-Herțegovina într-un timp record pentru practica militară a acelei perioade – 30 de zile.

Operația expediționară pregătită de Statul Major General al Armatei României stabilea ca forța ce urma să fie pusă la dispoziția NATO să fie proiectată în teatrul de operații din Bosnia-Herțegovina în cinci eșaloane:

- Un detașament precursor care s-a deplasat „pe roți”, începând din 18 februarie 1996. Acesta era format dintr-o patrulă de cercetare de cap și din elementele principale ale detașamentului care cuprindeau personalul gărzii ce urma să preia viitoarea locație a B.96Ge., mijloace de transmisiuni, autovehicule de transport alimente, muniție, carburanți și o auto-sanitară. Deplasarea din București la Zenica, oraș din Bosnia Centrală, a durat două zile. Principalele probleme cu care s-a confruntat detașamentul au fost: pierderea legăturilor radio cu Bucureștiul (nu existau mijloacele tehnice mobile necesare), inadvertențe în coordonarea intrării în teatru (călăuze care nu au fost de găsit, neintroducerea în planul de traversare a râului Sava, hărți neactualizate, lipsa situației câmpurilor de mine, a porțiunilor de drum distruse și a podurilor avariate etc.).

- Forțele principale s-au deplasat de la București, începând cu 8 martie 1996, la Bijeljina, în Republica Srpska, pe calea ferată, în patru eșaloane. Debarcarea tehnicii a fost asigurată de elementele specializate ale ARRC. Pentru a se ajunge la tabăra amenajată de detașamentul precursor la Zenica, personalul și tehnica a trebuit să execute un marș „pe roți”. Coloanelor românești li s-au adăugat și mijloace auto specializate aparținând statelor NATO. Acestea au asigurat transportul tehnicii agabaritice. Problemele cu care s-au confruntat forțele principale au fost: greutate în comunicare, proceduri diferite de manevrare a materialelor, lipsa de informare exactă asupra stării drumurilor, înclinării pantelor, razelor de curbură, forței de suport a podurilor etc.

Ultimele elemente ale B.96Ge. au ajuns în tabăra Zenica în data de 14 martie 1996.

¹ Jakob W. Kipp, Timothy L. Thomas, *International Ramification of Yugoslav's Serial Wars: the Challenge of Ethno-National Conflicts for a Post Cold War European Order*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas, ianuarie 1993, p. 6.

² În 1989, Guvernul Federal al Iugoslaviei, sub conducerea lui Ante Marković, se pregătea de implementarea „Terapiei de Șoc” creată de Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială. Această „Terapie” avea să înceapă din 1990 cu puțin timp înaintea alegerilor parlamentare ce aveau să se desfășoare în mai multe republici ale Federației.

³ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, *Amenințări la adresa securității*, Editua UNAp, București, 2004, p.11.

⁴ Cf. *The Dayton Agreement*, Wright-Patterson, Ohio, 1995.

⁵ Idem, p. 23-25.

PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA CAMPANIA MILITARĂ DIN IRAK

PETRE OTU *

Abstract

After September 11, 2001, the Islamic world was increasingly perceived as the main source of non-conventional threats to the US, in particular, and to the Western world, in general. After the overthrow of the Taliban in Afghanistan, the US administration focused on Saddam Hussein's Iraq. Romania expressed its desire to participate in the reconstruction of Iraq, in accordance to the UN decisions, even before the beginning of the military campaign. Furthermore, the war launched by the US and its allies in March 2003 found Romania on a clear pro-American position, a stance also signaled by the so-called Vilnius letter signed by eleven Central and East European states. The piece below details the military support Romania gave to the US-led coalition.

Keywords: United States, Romania, Iraq, United Nations, Operation Iraqi Freedom

1. Contextul internațional

După momentul 11 septembrie 2001, lumea statelor islamice s-a conturat, treptat, ca fiind principala sursă geografică a amenințărilor neconvenționale pentru SUA, dar și pentru Occident, în general. Statele musulmane din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, majoritatea arabe, sunt „slabe”, cu deficit de legitimitate internă, impotență economică, explozie demografică, cu deficit democratic și tensiuni socio-economice acute, în plus memoria colectivă a populațiilor lor este marcată de umilința colonizării europene și de înfrângerile suferite în fața Israelului. Experiența tragică a Irakului saddamist, care și-a invadat vecinul sudic (Kuwait) și a fost zdrobit în două războaie, a demonstrat inutilitatea oricărui vis imperial în lumea arabo-musulmană și decizia SUA de a forma coaliții de voință contra perturbatorilor sistemici ai noii ordini mondiale. Intervenind militar, SUA și aliații au împiedicat apariția unui hegemon regional (Irakul în 1991), apoi

au eliminat un stat-problemă, care amenința stabilitatea în zona sa. În plus, a existat credința că transformarea Irakului într-un stat democratic, stabil și prosper ar putea fi un exemplu foarte bun de urmat pentru vecinii săi aflați în situații critice: Iran, Siria, Libia.

În paralel, eficiența organizațiilor teroriste trans-naționale, structurate în rețele de celule cu grad sporit de autonomie, a fost dovedită din plin începând cu 11 septembrie 2001, în ciuda acțiunilor globale ale SUA și ale aliaților săi care au decapitat în 2002-2003 organizația Al Qaeda. De aceea, actualii și viitorii adversari strategici (și de ce nu, existențiali, pe termen lung) ai SUA nu seamănă cu Saddam Hussein, ci cu Osama ben Laden, Zawahiri și Zarqawi! Iar Ben Laden a arătat adesea în mesajele sale că SUA depun eforturi să «fragmenteze» Irakul, Arabia Saudită și Sudanul ca un mijloc de a le slăbi, confirmând parcă teoria împiedicării de către Vest a ridicării unor mari puteri militare arabe!

Campania militară contra Irakului a fost pregătită de SUA cel puțin din anul 2002, în

* Director adjunct, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

contextul dorinței Administrației GW Bush de a „remodela” Orientul Mijlociu Extins. O.M.E. se întinde pe o axă ce leagă Marocul, Egiptul și Mediterana de Est (inclusiv Israelul), Golful Persic și sudul Caucazului și Asiei Centrale de Afganistan și chiar Bangladesh, un „arc de criză” caracterizat prin existența noilor riscuri și amenințări asimetrice, sub forma terorismului, fundamentalismului religios, dictaturilor, proliferării armelor de distrugere în masă și a statelor „prăbușite”. Aici se găsesc peste 280 milioane de arabi, locurile sfinte ale Islamului, grosul rezervelor mondiale de petrol și un deficit cronic de apă care accentuează instabilitatea. Factorii de turbulență se pot propaga cu ușurință, grație tehnologiei specifice globalizării, către spațiul Europei și al Americii, generic denumit Occident. Este vorba de un gigantic cordon de instabilitate care se caracterizează prin riscuri și amenințări la adresa Occidentului, a spațiului trans-atlantic de securitate – radicalism islamic, propensiune către terorism, proliferarea WMD, state slabe, guvernare coruptă și ineficientă, deficit democratic, înapoiere economică și culturală, sărăcie de masă, regimuri autoritare.

Președintele GW Bush a lansat o campanie internațională de sprijin în vederea promovării democrației, reformelor și statului de drept în Orientul Mijlociu Extins (OME). Această inițiativă a venit puțin înainte de campania victorioasă din Irak (2003), fiind o tentativă de a stabili regiunea Orientului Mijlociu, de a promova pacea și securitatea prin schimbarea regimului politic. Filosofia politică ce stă în spatele politicii externe americane se bazează pe credința în supremația valorilor democratice, pe teoria păcii democratice și a dezvoltării economice interne ca factori de normalizare și de facilitare a construcției statale și naționale incomplete.

Succesul militar din Afganistan, obținut de coaliția de voință, a sporit determinarea Administrației GW Bush Jr. de a elimina focarele de terorism și instabilitate din OME și a oferit și un context pentru pregătirea campaniei contra Irakului, în condițiile în care se credea că Al Qaeda ar fi obținut sprijin direct din partea regimului lui Saddam Hussein. Ulterior nu s-a putut proba această afirmație și s-a ajuns la concluzia că, în ciuda antiamericanismului

comun, cei doi actori politici nu au cooperat direct, având relații mai degrabă ostile (S. Hussein a fost un dictator laic care nu a privit cu ochi buni islamismul transnațional).

SUA au recurs la o coaliție de voință, ad hoc, formată din numeroase țări de pe mai multe continente, între care și România, spre a purta acest război și apoi spre a gestiona situația post-conflict de reconstrucție. În lipsa existenței unei unanimități în Consiliul de Securitate al ONU, SUA au evitat să se supună deciziilor organizației folosind metoda coaliției informale bazate pe interese comune. Țări precum Franța și Germania s-au opus vehement recursului la forță contra Irakului, altele precum Turcia au refuzat să ofere acces forțelor coalizate pe teritoriul lor, în timp ce Marea Britanie, Spania, Italia, statele ex-comuniste din Europe Central-Estică au susținut acțiunea SUA. A rezultat o polarizare puternică a statelor lumii, o tensiune sistemică dăunătoare stabilității mondiale.

După finalizarea campaniei militare care a condus la alungarea regimului baathist din Irak, la arestarea și apoi executarea lui Saddam Hussein de către noile autorități de la Bagdad, legitimitatea acțiunii politico-militare americane a fost parțial afectată de imposibilitatea de a descoperi arme de distrugere în masă și conexiuni clare între regimul său și Al Qaeda. De aceea, mulți analiști politici și militari au pus această campanie pe seama dorinței *establishment*-ului neoconservator republican de la Washington de a elimina focarele de instabilitate (Irak, Iran, Siria) ce împiedică instaurarea unei noi ordini în Orientul Mijlociu Extins. Fie că motivele au fost presupuse de ordin economic egoist (accesul la petrol și gaze), sau geopolitic (consolidarea hegemoniei SUA în regiune, ajutarea Israelului), ori ideologic (realizarea prescripțiilor doctrinei neoconservatoare), acuzațiile aduse SUA au făcut dificilă colaborarea cu o mare parte a comunității internaționale, cu toate că obiectivul reconstrucției Irakului a fost o prioritate clară. În iunie 2009, forțele americane s-au retras din orașele irakiene, predând ștafeta autorităților naționale. Președintele SUA, B. Obama, a anunțat în februarie 2009 că toate forțele americane din Irak vor fi retrase în maxim 18 luni. Vor continua să rămână însă mi-

litari americani pe post de consilieri ai forțelor irakiene și de experți în luptă anti-insurgență și culegere de informații, dar numărul lor va fi de cca. 30-40.000. Trupele britanice au pus capăt operațiilor de luptă pe 30 aprilie 2009.

Principalele rezoluții ale Consiliului de Securitate al ONU: Rezoluția 1441 cerea Irakului să se dezarmeze și să permită vizitele inspectorilor internaționali, Rezoluția 1483 din 22 mai 2003 considera SUA și Marea Britanie ca puteri ocupante și elimina sancțiunile economice impuse Irakului în 1991, Rezoluția 1500 din 14 august 2003 prin care se crea Misiune de asistență pentru Irak a ONU, Rezoluția 1546 consfințește disoluția Autorității Provizorii a Coaliției în favoarea creării Guvernului Interimar Irakian ca prim pas spre instaurarea în Irak a unui regim politic democratic etc. De menționat că, grație Rezoluției 1546, NATO a putut să demareze în anul 2004 programul NATO Training Mission-Iraq (NTM-I), prin care au fost instruiți mii de ofițeri și subofițeri irakieni din armată, poliție și forțele de securitate. De asemenea, prin programul aferent NATO Training and Equipment Co-ordination Group s-au făcut substanțiale donații de materiale și echipamente militare.

2. Rolul și acțiunea României

În ceea ce o privește, România și-a manifestat chiar dinaintea campaniei militare disponibilitatea de a se implica în reconstrucția Irakului, în concordanță cu deciziile ONU. Războiul contra Irakului demarat de SUA și aliații săi în martie 2003 a găsit România pe o poziție clar favorabilă americanilor, fapt exprimat și de declarația de la Vilnius a statelor central-est europene (candidate la integrarea în NATO) care se alăturaseră Olandei, Marii Britanii, Danemarcei în februarie 2002 în susținerea planurilor militare ale Washingtonului. Președintele Iliescu declara atunci că România va participa la efortul de eliminare a regimului Saddam Hussein și a programului WMD irakian, chiar fără un mandat ONU, în timp ce președintele Comisiei de politică externă din Camera Deputaților Radu Podgoreanu afirma că țara noastră nu a cerut SUA garanții de securitate deoarece nu se află „în zona de contact

direct cu Irak”, iar acest stat nu poate atinge teritoriul românesc. El a precizat că nu ar fi util ca România să se izoleze și să nu își ofere serviciile pentru reconstrucția Irakului, în virtutea Parteneriatului Strategic, deoarece ar suporta costuri mai mari. Ministrul de Externe M. Geoană declara pe 8 ianuarie 2003 că, în caz de război, România va fi solidară cu „partenerii săi naturali” și, în plus, România avea de protejat interese politice și economice directe în Irak. Pe 7 februarie, guvernul român anunța că SUA au solicitat sprijin militar țării noastre în caz de conflict armat cu Irakul. Sprijinul cerut de Washington consta în permisiunea de a survola spațiul aerian național și punerea la dispoziție a unor baze aeriene și a facilităților acestora pentru aterizări de urgență ale aeronavelor proprii, precum și participarea României cu echipe de specialiști NBC, poliție militară și medici.

Comisiile pentru apărare, ordine publică și siguranță națională ale Camerei Deputaților și Senatului au analizat, în ședința comună din 11 februarie 2003, solicitarea președintelui Ion Iliescu privind participarea forțelor militare române la coaliția împotriva Irakului, în urma solicitării Statelor Unite ale Americii, făcută prin intermediul Ambasadei americane la București, în eventualitatea declanșării operațiilor militare în zona de criză, cu subunități românești de decontaminare nucleară, chimică și biologică, de poliție militară, de geniu, precum și de asistență medicală. Cuvântul de ordine este angajarea țării noastre în promovarea democrației, libertății, ca valori euro-atlantice fundamentale. De aceea se acceptă punerea la dispoziția SUA a spațiului aerian românesc și a infrastructurilor necesare.

Pe 12 februarie, Parlamentul României adopta Hotărârea nr. 2 privind participarea României la coaliția împotriva Irakului cu subunități de decontaminare nucleară, chimică și biologică, de poliție militară, de geniu, precum și de asistență medicală, astfel: 4 ofițeri de stat major, în cadrul comandamentului coaliției, o companie de apărare NBC, alcătuită din 70 de militari, un pluton de poliție militară, alcătuit din 25 de militari, un detașament medical, alcătuit din 30 de cadre, un detașament de geniu, alcătuit din 149 de militari. De asemenea, se reconfirma

punerea la dispoziția coaliției a spațiului aerian al României și a elementelor de infrastructură necesare. Pe 20 februarie, soseau la baza de la Mihail Kogălniceanu primele avioane militare americane, în urma transformării acestui aeroport în baza de tranzit americană, în cadrul pregătirii intervenției contra Irakului.

După lansarea campaniei, a existat o scindare între adepții intervenției doar cu mandat al Consiliului de Securitate și cei ai intervenției prin coaliție de voință, chiar fără mandat al ONU. Însă România a fost implicată doar în faza de reconstrucție post-conflict, neluând parte la ostilitățile militare din martie-aprilie 2003.

În Irak, Armata României a participat încă din iulie 2003 la operațiunea *Iraqi Freedom*, fiind vorba de circa 700-800 de militari roțiți la fiecare șase luni. Acest număr a făcut ca țara noastră să ocupe locul opt în rândurile statelor participante la coaliția de voință. De asemenea, s-a implicat în reconstrucția forțelor armate, de poliție și de securitate ale noului stat irakian. Participarea la reconstrucția Irakului a reprezentat o manifestare a politicii de parteneriat și solidaritate cu SUA. De asemenea, țara noastră a contribuit la reforma Ministerului Irakian de Externe prin misiunea demarată în 2004 de Mihnea Constantinescu, directorul Direcției Afaceri Politice Generale din MAE. Peste 20 de tineri diplomați irakieni au fost trimiși la studii în România, între 2004-2006, în cadrul Academiei Diplomatice (ulterior Institutul Diplomatic Român). În paralel, misiunea condusă de parlamentarul Simona Marinescu a urmărit sprijinirea formării unei administrații moderne și eficiente în Irak. Pe 4 aprilie, plecau în Irak primii 10 militari români din cadrul Brigăzii 81 Bistrița, specializați în decontaminare chimică, împreună cu tehnica de luptă aferentă.

Pe 19 aprilie 2003, SUA au solicitat României să participe direct, cu forțe, la reconstrucția și stabilizarea Irakului. Între 7 și 9 mai, ministrul de Externe al României s-a aflat în vizită în SUA unde a confirmat intenția țării noastre de a participa la reconstrucția acestui stat din Golf.

Pe 14 mai, CSAT a decis propunerile de măsuri privind participarea forțelor române în Irak la misiunea de stabilizare și reconstrucție. Pe 28 mai, președintele României cerea Parlamentului să aprobe participarea la reconstruc-

ția acestui stat cu 678 de militari – infanterie, geniu, polție militară, ofițeri de stat major și de legătură. Semnificativă este participarea la misiunea „Antica Babilonia”, la sud-est de Nassyria, într-o zonă de responsabilitate de 5.600 kmp, cu o prezență în cadrul contingentului italian. Batalionul românesc de infanterie format din 405 militari a efectuat patrulări, cercetare, sprijin al acțiunilor umanitare și paza bazei. Brigada multinațională de infanterie Sassari se afla sub comandă italiană, iar Divizia multinațională de Sud Est se afla la Basra, sub comandă britanică. În anul 2002, în cadrul Direcției Operații din Statul Major General s-a elaborat concepția forțelor speciale, aprobată apoi de CSAT. O doctrină a forțelor speciale a apărut în 2003, fiind înființat un batalion de forțe speciale, după model american.

Ministrul de Externe român, Răzvan Ungureanu, se întâlnea, pe 7 februarie 2005, la Bruxelles, cu secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, iar acesta din urmă a cerut României să se implice în antrenamentul trupelor terestre irakiene și să contribuie la fondurile destinate securizării Irakului, în special a zonelor urbane. Pe măsură ce state participante la coaliția de voință, precum Spania, Bulgaria, Polonia și-au retras trupele din Irak, presiunile asupra României de a proceda similar au sporit. În așteptarea momentului când statul irakian va prelua controlul militar complet asupra teritoriului național, adică vara anului 2009, factorii de decizie politico-militari din România s-au temut că se pot confrunta cu situația în care țării i se va cere un efort suplimentar pentru stabilizarea regiunilor unde are contingente.

Misiunile din Irak și Afganistan au produs păreri divergente în rândul opiniei publice și al clasei politice. Victimele din rândul militarilor (în Afganistan), costurile umane și materiale sporite, incertitudinile strategice, economice, și-au spus cuvântul. Mai grav, luna iunie a anului 2006 avea să aducă în prim-planul atenției opiniei publice clivajul de opinie dintre șeful executivului (C. Popescu Tăriceanu), pe de o parte, și președinte (T. Băsescu), primul susținând alături de ministrul Apărării Naționale necesitatea de a ne retrage trupele din Irak, pe când cel de-al doilea s-a pronunțat ferm pentru menținerea lor. Tăriceanu și-a manifestat dorința de a se evita pierderi de vieți omenești

Ceremonia de retragere a trupelor române din Irak, București, 29 iulie 2009

din rândurile militarilor dislocați în zone periculoase și de a reduce costurile aferente domeniului apărării și securității naționale. Ministrul Apărării Naționale din acea perioadă, dl. Atanasiu, a adus un argument de ordin economic în favoarea retragerii: „Din estimările noastre, 11,8% din bugetul MapN, adică aproximativ 200 de milioane de dolari, se consumă pentru prezența militarilor în Irak. Dacă vom retrage jumătate, vom face o economie de 90 de milioane de dolari”. La rândul său, președintele T. Băsescu a afirmat că „Aș vrea să fiu foarte clar. Eu nu sunt un partizan al trimeriei de trupe în străinătate, sunt însă un partizan al respectării angajamentelor. România are un parteneriat cu Statele Unite, cu Marea Britanie, un parteneriat strategic care ne-a fost extrem de util pentru intrare în NATO”.

Noua Strategie de Securitate Națională a României din 2006 a reflectat preocupările pentru garantarea securității populației, statului și valorilor euroatlantice în contextul participării țării la campania antiteroristă mondială și la reconstrucția unor state eșuate. Doctrina acțiunii anticipative a produs numeroase debateri, însă, în ciuda controverselor, s-a degajat o unanimitate în favoarea necesității de a fi solidari cu aliații. SSN 2006 afirmă că „angajarea activă în procesul de înfăptuire a securității

prin promovarea democrației, lupta împotriva terorismului internațional și combaterea proliferării armelor de distrugere în masă reprezintă un imperativ pentru politica de securitate a României. Ea constituie condiția fundamentală a participării la beneficiile globalizării, exploatarea oportunităților pe care le prezintă mediul internațional și contracarării eficiente a riscurilor și amenințărilor majore”.

România s-a implicat activ și în operația NATO Training Mission, contribuind la instruirea a zeci de ofițeri și subofițeri irakieni, atât în cadrul UNAp cât și al altor centre de perfecționare din țară. În plus, a donat și armament și muniție noii armate irakiene.

În cele din urmă, forțele militare românești au fost aduse înapoi în țară în iulie 2009, punând capăt unui ciclu de șase ani de misiune, care a implicat trimiterea în teatre de luptă irakiene a peste 8000 de militari, prin rotație.

Prin acțiunea sa politico-militară și diplomatică (implicarea în co-gestionarea crizelor din Afganistan și Irak), România a devenit, de facto, unul dintre actorii implicați în regiunea Orientului Mijlociu Extins, chiar dacă nu unul dintre cei mai importanți, iar regiunea în sine a devenit destul de importantă în calculele strategice ale decidenților politico-militari și economici din țara noastră.

TEATRUL DE OPERAȚII DIN AFGANISTAN

CERASELA MOLDOVEANU *

Abstract

After 2001, Afghanistan represented the main theatre of military operations where Romanian military forces were deployed. The complexity of the situations and challenges that the Romanian troops had to face on a daily basis led to the conclusion that an early familiarization with the environment, population and potential dangers is absolutely necessary. Thus, it is vital to have thorough knowledge of the land, climate, economy, way of life, education and working conditions of the inhabitants of this country in order to prepare detailed combat missions and to successfully reduce the existing risks.

Keywords: *Afghanistan, theatre of operations, Romania's Armed Forces, demographics*

Intrarea României, după 1989, pe făgașul aderării la structurile europene și euroatlantice a presupus participarea activă a forțelor armatei române la operațiunile de pace internaționale. Aceste operațiuni, a căror continuitate s-a menținut în timp, s-au desfășurat, la început, sub egida ONU, OSCE, apoi, după aderarea României la PFP, sub cea NATO și UE, continuând și după 2004, când am devenit membri NATO cu drepturi depline.

Participarea României în teatrele de operații s-a realizat cu o gamă variată de forțe: batalioane de infanterie și geniu, spitale de campanie și personal medical, poliție militară, capacități de transport, instructori, observatori militari etc, fluxul personalului variind de la câteva zeci de militari la început, depășind cifra 20 000 de militari, în decursul timpului, până în 2011. Acțiunile militare, cele umanitare, de reconstrucție sau de luptă în care aceste forțe au fost folosite au necesitat, pe lângă realizarea unei adaptări și corelări cu gradul de interoperabilitate aliată, și cunoașterea cât mai detaliată a teatrului de operații unde aceste forțe își desfășoară misiunile.

Cel mai important dintre teatrele de operațiuni militare la care România participă încă din 2002 cu forțe militare, armament și logistică este cel din *Afghanistan*, teritoriu unde operațiunile militare nu s-au încheiat, iar procesul de stabilitate și de creare a unor forțe de apărare locale este încă în desfășurare. De altfel, contribuția armatei României la efortul multinațional de stabilizare și reconstrucție a Afganistanului se integrează demersurilor generale internaționale desfășurate în aceste sens.

La solicitarea președintelui României, Parlamentul aproba, începând cu 21 decembrie 2001, participarea forțelor armatei române la operațiunile din Afganistan, în cadrul Forței Internaționale de Asistență pentru Securitate din Afganistan (ISAF), iar cu patru luni mai târziu, la 30 aprilie 2002, se aproba participarea la operația *Enduring Freedom* din Afganistan. Din 2006, peste 200 de militari români din cadrul Comandamentului SEEBRIG (Brigada Multinațională din S-E Europei) au participat, de asemenea, la misiunea ISAF.

Prezența militară românească actuală în Afganistan însumează 1882 de militari, aflați

* Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

în cadrul ISAF. Menținerea acestor forțe, retragerea lor sau suplimentarea acestora se face în continuare în baza angajamentelor asumate de România în cadrul Alianței Nord-Atlantice, a consultărilor cu aliații sau a cererilor adresate de autoritățile de la Kabul, în funcție de necesități.

Încă din perioada de pregătire ale forțelor militare ce urmau să fie trimise în Afganistan, au fost analizate în permanență caracteristicile naturale ale zonei, care, coroborate cu ceilalți factori (tradiții, viață socială, religie, populație, istoria conflictelor anterioare ș.a), duceau la înțelegerea și interpretarea cât mai corectă a teatrului de operații, a naturii și amplitudinii obstacolelor ce puteau pune în pericol îndeplinirea misiunilor încredințate. De la început, Afganistanul, o țară înapoiată, primitivă, aflată în inima Asiei Centrale, a constituit un mister și o provocare deopotrivă pentru militarii din forțele ISAF, care s-au confruntat încă de la sosire cu vicisitudinile terenului, ale climei și ale vremii, cu prejudecățile și cutumele religioase adânc înrădăcinate în viața politică, socială și economică a țării.

Ce este de fapt Afganistanul?

În fapt, denumirea oficială actuală a statului este de Republica Islamică Afganistan, o țară musulmană, situată chiar în partea central-sudică a Asiei Centrale, cu o suprafață de

647 500 km pătrați și cu o populație estimată la 28 de milioane de locuitori. Statul afgan se învecinează cu Iranul la vest, Pakistanul la sud și la est, Turkmenistanul, Uzbekistanul și Tadjikistanul la nord, și cu China în estul extrem.

Înconjurată numai de uscat, fără ieșire la mare, caracteristica geografică predominantă fiind șirul de munți, Hindu Kush. Acest lanț muntos se prezintă ca o barieră între provinciile de nord, relativ fertile, și restul țării, constituind munții cu înălțimile cele mai mari ce străbat țara de la nord la sud. Alte lanțuri muntoase importante sunt munții Torkestan, derivați din Hindu Kush, Kasa Murgh, la sud de râul Hari, munții Hesar ce se extind spre nord, și alte două șiruri, Mazar și Kurd, cu extindere în direcția sud-vest. Munții Hindu Kish și cei adiacenți lui împart teritoriul afgan în trei regiuni geografice distincte: Regiunile Muntoase Centrale, Câmpiile Nordice, Plato-ul de Sud-Vest. Regiunile Muntoase Centrale sunt practic o parte din lanțul muntos Himalaya, cu o cuprindere de 160.000 km pătrați, o regiune cu văi adânci și înguste și munți înalți. Regiunea Câmpiilor nordice, situată la nord de cea Centrală, se extinde spre est, de la frontiera iraniană la poalele Pamirului, în apropiere de granița cu Tadjikistanul. Regiunea este intens cultivată, cu o populație densă, dispunând de

soluri fertile și resurse minerale bogate, în special depozite de gaze naturale și petrol. Platoul de Sud-vest, situat la sud de Regiunile Muntoase Centrale, este o regiune de platouri înalte, zone aride și de semi-deșert, un sfert din regiune reprezentând-o deșertul Rigestan. Platoul este brăzdat de numeroase râuri, precum râul Helmand și afluentul său, Arghandab. Majoritatea populației din zonă trăiește la înălțimi cuprinse între 600 și 3000 de metri.

Din punct de vedere al climei, Afganistanul are ierni extrem de reci și veri calde, tipic pentru un climat de stepă semiarid. În timp ce regiunile muntoase din nord au un climat arctic cu ierni uscate și reci, zonele de munte aflate la granița cu Pakistanul sunt influențate de monsonii indieni din perioada iulie-septembrie, ce aduc mase de aer tropical cu umiditate și ploi. Variațiile locale de temperatură sunt datorate diferențelor de altitudine, Afganistanul cunoscând o gamă largă de temperaturi, ce variază vara de la plus 40-45 C în zonele aride din regiunea Platoului de Sud-Vest, la peste minus 35 C, iarna, în regiunile muntoase înalte.

Populația Afganistanului formează un adevărat mozaic etnico-lingvistic. Limbile oficiale folosite sunt pashtu (65% din populație) și dari, dar sunt folosite și alte limbi, vorbite de grupuri mai mici de populație, limbi de sorginte indo-europeană sau de proveniență indică, pamiră, folosită în general în văile izolate din părțile de nord ale țării, sau turcă, în zonele extreme de sud-est. Populația actuală a Afganistanului este rodul unui fenomen istoric de suprapuneri de populații, cauzat de migrațiile pe scară largă și deseale cuceriri ale unor popoare precum dravidieni, indo-arieni, greci, perși, sciții, sazanizi, parți, arabi, turci și mongoli, care au populat de-a lungul timpului acest teritoriu, aducând o majoră contribuție la cultura și factorul etnografic al țării. Cucerit la 652 d.Hr. de arabi, care și-au impus religia și cultura, teritoriul Afganistanului a fost împărțit în sec. 16-17 între Persia și Imperiul Marilor Moguli. Dar statul afgan independent ia naștere la mijlocul secolului al 18-lea în timpul domniei lui Ahmed Șah (1747-1772), care cucerește o serie de teritorii – Kașmirul, Punjabul, Belucistanul, părți din Uzbekistan și Tadjikistan, întărind autoritatea centrală. La începutul secolului al 19-lea, în urma a două războaie afgano-engleze

(1839-1842 și 1878-1880), Marea Britanie și-a instaurat protectoratul asupra Afganistanului care va fi înlăturat în februarie 1919, când Afganistanul își proclamă independența.

Populația predominantă, formată din paștuni, se găsește, în număr mare, în părțile de sud și est ale țării, dar e bine reprezentată și în nordul și vestul țării. Aceștia sunt organizați sub formă de clanuri, unele nomade, altele sedentare. Locurile de proveniență tradițională a paștunilor se află în zonele de est, sud și sud-est de Kabul, capitala țării, dar mulți locuiesc și în teritoriile învecinate cu Pakistanul. Două din grupările politice cele mai importante ale țării, din care sunt recrutate elitele și conducătorii, sunt *durrani* – ce locuiesc în zone din jurul orașului Kandahar și *ghilzais* – ce populează regiunea dintre Kabul și Kandahar. Pe lângă paștuni există și alte grupuri etnice distincte, precum *tadjici* – majoritatea fermieri și meșteșugari, ce locuiesc în grupuri sedentare în câmpii, și semi-sedentare pe văi mai mari, în apropiere de Kabul, provinciile de nord din Badakhshan și regiunea Herat din vest; *nuristani* – cu tenul, ochii și părul deschise la culoare, în estul Afganistanului, ce sunt fermieri, păstori sau muncitori la ferme de lapte; ei au fost obligați să se convertească la Islam în 1985; *hazari* – de origini turco-mongole, ce populează zona centrală muntoasă Hazarajat; *chahar-aimaks* (aimaci) – de asemenea, de origine turcă sau turco-mongolă după aspectul fizic și limbă, ei se găsesc în vestul regiunii muntoase centrale; *uzbeci* – cea mai numeroasă populație vorbitoare de limbă turcică din țară, ce locuiesc în părțile de nord ale masivului muntos Hindu-Kush și sunt în mare majoritate fermieri; *turkmeni* și *kirkizi* – seminții de păstori semi-nomazi, ce populează zonele din extremul nord-est al statului afgan; alte populații restrânse, de sorginte semitică sau dravidiană, precum *evrei* și *brahui*, întâlniți în special în părțile sudice extreme.

Aproximativ 99% din populația țării este de religie musulmană. Trei sferturi din aceasta sunt din ramura sunniților, ceilalți sunt șiiți – de exemplu, hazarii. Există, de asemenea, câteva mii de hinduși și sikși.

Afganistanul este în esență o țară pastorală, deși numai 12% din suprafața țării este arabilă și

din aceasta doar jumătate este cultivabilă anual. Agricultură și creșterea animalelor reprezintă cele mai importante mijloace de subsistență, reprezentând mai mult de jumătate din valoarea totală a produsului intern brut. În zonele de munte și stepă există pășuni pentru creșterea animalelor. O mare parte a țării este acoperită de deșert, în timp ce pădurile acoperă aproximativ 3% din suprafața totală a terenurilor. Ele se găsesc în principal în partea de est a țării și pe pantele sudice ale lanțului muntos Hindu-Kush. Cele din partea de est constau în principal în conifere, oferind cherestea pentru industria de construcții, precum și unele fructe sălbatice, cu coajă lemnoasă, pentru export. Alți arbori, în special stejari, sunt folosiți drept combustibil. La nord de Hindu-Kush se găsesc arbori de fic și nuci, destinați în mare parte exportului.

Deoarece o mare parte din teren este arid sau semiarid, aproximativ jumătate din terenurile cultivate sunt irigate. Cea mai mare parte a terenurilor sunt cultivate cu cereale, din care grâu are supremația, fiind și alimentul de bază în alimentația populației. Alte culturi sunt cele de porumb, orez, și orz. Bumbacul este cultivat, fiind folosit atât în industria textilă internă cât și la export. Macul, din care se extrage opiumul și canabisul, este cultivat pentru comerțul ilegal de droguri internațional, Afganistanul fiind furnizorul numărul unu mondial de opium. Prin creșterea animalelor se asigură comunităților locale un minim necesar de carne, produse lactate, dar și piei (celebrul karakul) și lână – ultimile două atât pentru export cât și pentru țesutul covoarelor. Efectivele de animale includ o varietate mare – ovine, bovine, capre, cai, măgari, cămile, bivoli și catări (pentru transport).

Afganistanul dispune și de rezerve ale sub-solului, în special gaz metan, în timp ce rezervele de petrol s-au dovedit insuficiente. Există însă alte minereuri neexploatare sau parțial exploatare din cauza situației permanent agitate de-a lungul istoriei și a primitivismului general cu care se confruntă țara. Încă din timpul ocupației sovietice, experții ruși au făcut prospecții pe întreg teritoriul țării, confirmându-se prezența rezervelor uriașe de metale și minereuri, ce nu au putut fi exploatare și valorificate. Aceste căutări au fost reluate după 2001 de experții forțelor NATO. Cele mai mari resurse

sunt minereurile de fier, de bună calitate, cupru, cobalt, plumb, zinc, uraniu, sare, cantități mari de litu, aur, argint etc. Exploatarea acestora este greu de realizat și, implicit, nerentabilă din cauza lipsei de tehnologie, a mediului neprielnic, din cauza terenului, lipsei infrastructurii și a personalului local, dar și a situației politico-militare instabile și periculoase.

Industria afgană se bazează în principal pe materii prime agricole și animale. Cea mai importantă este industria de prelucrare a bumbacului, dar sunt produse și fibre de mătase artificială și cele de acetat. Alte produse industriale obținute sunt cimentul, zahărul, uleiul vegetal, săpunul, încălțăminte, produsele textile și de mobilier. A fost construită în Mazar – e Sharif o fabrică de îngrășăminte cu azot pe bază de gaze naturale și de fertilizanti azotați. În plus, Afganistanul a dezvoltat o gamă diversă de meșteșuguri tradiționale care reprezintă o proporție echitabilă a veniturilor provenite din export.

Cunoașterea cât mai temeinică a terenului, a climei, a gradului de dezvoltare economică și, nu în ultimul rând, a modului de viață, de educație și de muncă a locuitorilor acestei țări sunt factori absolut necesari în pregătirea detaliată a misiunilor de luptă și în înlăturarea sau diminuarea pericolelor existente.

Astfel, configurația zonelor muntoase, cu văi adânci, peșteri și ascunzători bine pregătite au constituit pentru forțele ISAF adevărate obstacole naturale, care au favorizat forțele insurgente cu forțe reduse numeric și cu mijloace relativ reduse. De asemenea, terenul accidentat, străbătut de crevase și șanțuri adânci, asigura condiții favorabile apropierii prin surprindere a inamicului. Vremea, de asemenea, a fost un sprijin pentru insurgenți, care au profitat de scăderile bruște de temperatură pentru a ataca liniile de aprovizionare și cele de legătură ale forțelor ISAF. Variațiile mari de temperatură au avut deseori un impact negativ asupra personalului și a tehnicii. Pe de altă parte, terenul plan, de câmpie, aparent propice desfășurării operațiilor ofensive, era împănăat cu dispozitive explozive improvizate, iar în urma unor ploii abundente sau furtuni de nisip devenea o capcană pentru forțele ISAF. Toate acestea au impus desfășurarea acțiunilor pe direcții con-turate de văi adânci, căi de comunicație, obiective țintă (sate, așezări nomade) cu structuri mici și cu un grad mare de independență.

PREGĂTIREA PARTICIPĂRII INDIVIDUALE LA OPERAȚII ȘI MISIUNI MULTINAȚIONALE

COSTEL SIMION *

Abstract

The Romanian personnel who takes part to multinational operations and missions can perform the tasks within a contingent or individually. In either case, the collective or individual training represent a fundamental prerequisite for the accomplishment of the missions. First and foremost, proper training saves lives – and not only those of the personnel, but also of the local population.

Keywords: *multinational operations, international organizations, peace, security, individual training*

Introducere

România face parte din sau cooperează cu multe organizații, organisme și inițiative mondiale sau regionale ce determină rolul, locul și raporturile țării noastre cu ceilalți actori statali și organizațiile internaționale și regionale.

Este unanim recunoscut că cele mai mari realizări ale anilor trecuți de la momentul 1989 sunt dobândirea statutului de țară membră a Organizației Atlanticului de Nord (NATO) și a Uniunii Europene (UE). Acest statut ne conferă drepturi și obligații în plus pe lângă cele avute anterior accederii în cele două organizații. Securitatea și siguranța națională trebuie să fie adaptate noilor cerințe.

România este un contributor de securitate în regiune și în lume. Derularea procesului de integrare în NATO și în UE este o dovadă că România a aderat ferm la valorile europene și euro-atlantice, că și-a asumat, conștient și responsabil, un nou profil strategic, afirmându-se

ca important furnizor de stabilitate regional și participant activ la dezvoltarea unor inițiative zonale.

Membră în toate organizațiile semnificative în procesul de asigurare a securității globale, România este obligată să considere solicitările acestora și să pună la dispoziția lor forțe militare, forțe de poliție și jandarmerie sau personal din serviciile specializate de securitate, pază și protecție sau informații pentru componenta militară a misiunilor internaționale sau personal diplomatic și experți în diferite domenii de activitate pentru componenta civilă.

Utilizarea eficientă a forțelor armate românești, dar și a personalului aparținând celorlalte structuri guvernamentale care participă la operații/misiuni internaționale de menținere a păcii și securității presupune cunoașterea zonelor de conflict de pe harta lumii, tipurile și caracteristicile operațiilor multinaționale, dar și modul de întrebuintare a diferitelor categorii de forțe armate.

* Colonel, lect.univ.dr.d., Șeful Centrului Regional de Pregătire NATO-PFP din Departamentul Managementul Crizelor și Operații Multinaționale al Universității Naționale de Apărare „CAROL I”.

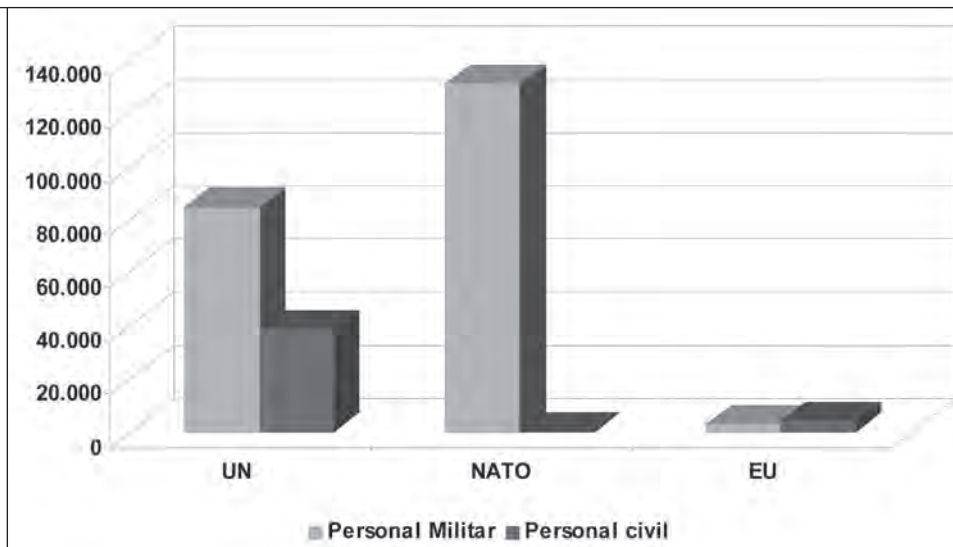

Figura nr. 1 – Personal (civili și militari) în principalele organizații de securitate

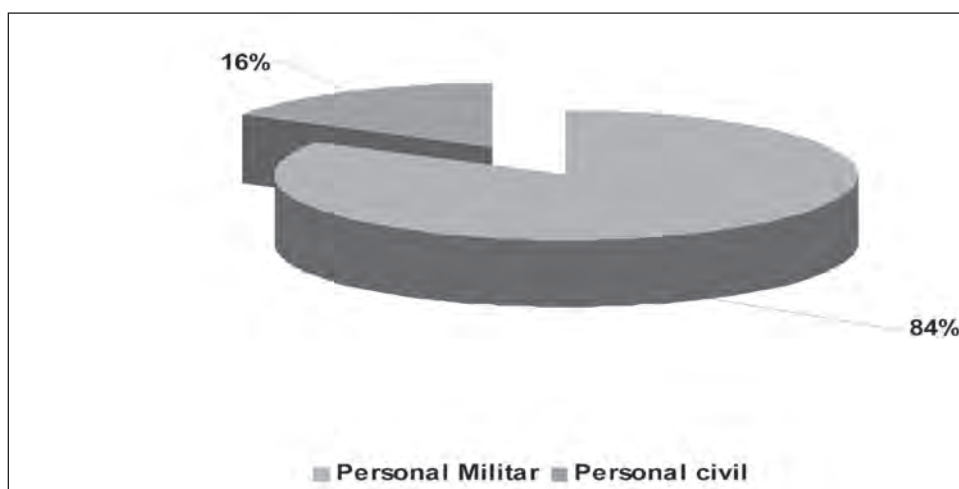

Figura nr. 2 – Proportia civili/militari implicați în misiunile principalelor organizații de securitate

Personalul destinat să ia parte la operații multinaționale o poate face în cadrul unui contingent românesc sau individual. În ambele situații, pregătirea individulă este o cerință fundamentală ce concură la îndeplinirea cu succes a misiunilor la care iau parte.

În urma cercetării științifice, desfășurată pentru teza de doctorat, privind operațiile și misiunile de menținere a păcii și securității conduse de către principalele organizații internaționale și regionale, Organizația Națiunilor Unite (ONU), NATO și UE, a rezultat că personalul implicat este covârșitor militar. În UE situația este relativ echilibrată (figura nr. 1), în

ONU proporția este de 2 la 1, iar în NATO, explicabil având în vedere statutul organizației, militarii sunt majoritari. În operațiile și misiunile de menținere a păcii și securității desfășurate de principalele organizații de securitate, personalul militar (sau militarizat) reprezintă 84% din total (figura nr. 2).

Structurile românești care pun la dispoziție personal pentru participarea în cadrul contingentelor românești sau individual vor continua acest proces și în anii următori.

Tendențele ce se manifestă astăzi în evoluția păcii și securității globale impun acest lucru.

Militarii vor fi folosiți pentru desfășurarea unor astfel de operații și misiuni, chiar dacă, în

ultimii ani, numărul experților civili, polițiștilor, jandarmilor sau al personalului pus la dispoziție de către alte structuri militarizate este în continuă creștere.

ONU recunoaște că una din măsurile necesare creșterii eficienței operațiilor de menținere a păcii este recrutarea personalului.

Voluntari sunt, însă problema se complică dacă este nevoie de specialiști care, pe lângă faptul că trebuie să îndeplinească cerințele profesionale specifice, trebuie să cunoască și una sau două limbi străine (engleză și, respectiv, limba națiunii gazdă). De asemenea, personalul recrutat ar trebui să cunoască destul de bine situația politică, economică și culturală din Teatrul de Operații în care va activa și să fie în măsură să preia postul în cel mai scurt timp.

Desigur, cele care ar trebui să rezolve aceste probleme sunt statele membre. Dacă s-ar dori susținerea concertată a ONU atât politic cât, mai ales, financiar, organizația ar deveni ceea ce s-a dorit la înființarea ei – organizația care să asigure pacea și securitatea mondială.

ONU are nevoie de mii de polițiști, militari și experți civili în domenii precum justiția, administrația publică, dezvoltarea economică, drepturile omului sau alte domenii.

Uniunea Europeană se confruntă cu aceleași probleme pentru componenta civilă a misiunilor sale. De multe ori statele membre se rezumă la a trimite numărul de oameni cerut fără a se îngriji de selecția și pregătirea corespunzătoare sau măcar minimă a acestora (vezi Manualul CSDP).

De aceea apreciez că pregătirea individuală a participanților la operații și misiuni multinaționale este capitală și influențează modul în care România este percepută pe plan internațional.

Operațiile/misiunile multinaționale conduse de Uniunea Europeană

Am avut șansa să particip la misiuni conduse de către ONU (Angola – 1996), NATO (Kosovo – 2002), o coaliție multinațională de forțe (Irak – 2004-2005), iar ultima, o misiune condusă de UE (Georgia – 2010-2012).

Dacă misiunile conduse de NATO, ONU și coaliții multinaționale (cea din Irak) sunt cunoscute în general, despre misiunile civile

conduse de Uniunea Europeană, în general, și despre misiunea din Georgia, în special, se știu puține lucruri.

Uniunea Europeană și-a propus obiective ambițioase în ceea ce privește politică externă comună în domeniile securității și apărării încă de la semnarea Tratatului de la Maastricht. Un pas concret în această direcție a fost Declarația de la Saint Malo din 1998. Întrunirile ulterioare ale Consiliului Europei au definit rând pe rând capacitățile militare și civile pe care Uniunea ar trebui să le dezvolte.

La Cologne în 1999 se pun bazele European Security and Defence Policy (ESDP) – Politica Europeană de Securitate și Apărare. Reuniunea Consiliului Europei de la Santa Maria da Feira din 2000 stabilește patru domenii prioritare pentru componenta civilă a ESDP, respectiv dezvoltarea capacităților pentru întreținerea forțelor de poliție, restabilirea și întărirea sistemului judiciar și penal, întărirea administrației publice și protecția civilă.

Anul 2003 este unul important pentru dezvoltarea ESDP. Aceasta devine practic operațională și UE lansează prima misiune la 1 ianuarie 2003, *European Union Police Mission (EUPM) in Bosnia and Herzegovina* – Misiunea de Poliție a Uniunii Europene în Bosnia-Herțegovina. În același an, în decembrie, este elaborată prima strategie europeană de securitate – *European Security Strategy (ESS)*.

Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a comunității europene, elaborat în 2007 și intrat în vigoare în 2009, stabilește clar Politica Comună de Securitate și Apărare a Uniunii Europene, *Common Security and Defence Policy (CSDP)*.

Tratatul de la Lisabona prevede modul în care UE va acționa pe plan global, pornind de la faptul că „acțiunea Uniunii pe scena internațională are la bază principiile care au inspirat crearea, dezvoltarea și extinderea sa și pe care intenționează să le promoveze în lumea întreagă: democrația, statul de drept, universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile egalității și solidarității, precum și respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite și a dreptului internațional” (art. 10).

Adoptarea Tratatului de la Lisabona și trecerea la punerea lui în aplicare aduc transformarea ESDP în CSDP, înființarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii Europene pentru Politică Externă și Securitate, dar și aprobarea extinderii misiunilor de tip Petersberg (vezi Manualul CSDP).

Tratatul prevede că Uniunea Europeană conduce misiuni în cadrul cărora „poate recurge la mijloace civile și militare, includ acțiunile comune în materie de dezarmare, misiunile umanitare și de evacuare, misiunile de consiliere și de asistență în probleme militare, misiunile de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii, misiunile forțelor de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiunile de restabilire a păcii și operațiile de stabilizare după încetarea conflictelor. Toate aceste misiuni pot contribui la combaterea terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat țărilor terțe în combaterea terorismului pe teritoriul acestora”(art. 28 B).

Structurile politice și structurile de comandă și control constituite la nivelul Uniunii Europene sunt: *Comitetul Politic și de Securitate*, compus din reprezentanți permanenți cu rang de ambasadori, sub autoritatea Consiliului Europei, exercită controlul politic și stabilește direcțiile strategice ale acestora; *Comitetul Militar al UE*, alcătuit din șefi de state majore ale forțelor armate, reprezentați prin delegații lor permanenți, avizează și/sau formulează recomandări destinate Comitetul Politic și de Securitate; *Statul Major Militar al UE* (EUMS) conduce operațiile militare desfășurate de Uniunea Europeană; *Capacitatea Civilă de Planificare și Conducere* (CPCC) conduce operațiile civile desfășurate de Uniunea Europeană.

Conform Protocolului privind cooperarea structurală permanentă, stabilită prin articolul 28 din Tratatul de la Lisabona privind Uniunea Europeană, participarea statelor membre la operațiile și misiunile conduse de UE este „deschisă oricărui stat membru care se angajează, de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona: să intensifice dezvoltarea capacităților lor de apărare, prin dezvoltarea contribuțiilor naționale și prin participarea, după caz, la forțe multinaționale, la principalele programe europene de echipare și la activitatea Agenției din domeniul dezvoltării capacităților de apărare, de cercetare, de achiziții și de armament

(Agenția Europeană de Apărare); să dispună de capacitatea de a furniza, până în 2010, fie cu titlu național, fie ca o componentă a grupurilor multinaționale de forțe, unități de luptă pentru misiunile preconizate, configurate pe plan tactic ca o grupare tactică, cu elemente de susținere, inclusiv în ceea ce privește transportul și logistica, capabile să întreprindă, în termen de 5 până la 30 de zile, misiunile menționate la articolul 28 B din Tratatul privind Uniunea Europeană, în special pentru a răspunde la solicitările Organizației Națiunilor Unite, care pot fi menținute pentru o perioadă inițială de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii până la cel puțin 120 de zile”.

Uniunea Europeană are în desfășurare 15 misiuni, personalul implicat numărând peste 7500 de persoane. În ceea ce privește ponderea personalului utilizat, militar sau civil (inclusiv polițiștii și militarii care iau parte la misiunile civile) situația este relativ echilibrată (figura nr. 3).

Pentru misiunile pe care le conduce, bugetul pe care îl alocă Uniunea Europeană se ridică la de aproape 400 de milioane de euro. O parte din bani sunt alocați din bugetul comun al Uniunii, (misiunile civile conduse de CPCC sunt integral bugetate din contribuțiile statelor membre la bugetul comun), iar cealaltă parte, pentru misiunile militare, provine în urma utilizării mecanismului de finanțare numit Athena ce asigură banii parțial din bugetul comun dar și de fiecare stat membru UE participant la misiunile conduse de EUMS. (costurile individuale, legate de personal, armament și tehnică). Misiunile care beneficiază de finanțare prin acest mecanism sunt EUFOR Althea, EUNAVFOR, EUTM și EUFOR Libia.

Pe linia contribuției în plan militar, România a confirmat participarea în cadrul a două Grupuri Tactice de Luptă (UE Battle Groups/BGs). Astfel, contribuțiile țării noastre au fost incluse în cadrul Grupului Tactic de Luptă alături de Grecia, Bulgaria și Cipru – stat cadru Grecia – și în cadrul altuia alături de Italia și Turcia – stat cadru Italia (conform site-ului Ministerului Apărării – www.mae.ro).

România nu neglijează nici participarea la misiunile civile cu personal militar și civil. Ministerul Afacerilor Externe, care coordonează și monitorizează participarea românească, prezintă modul în care țara noastră se achită

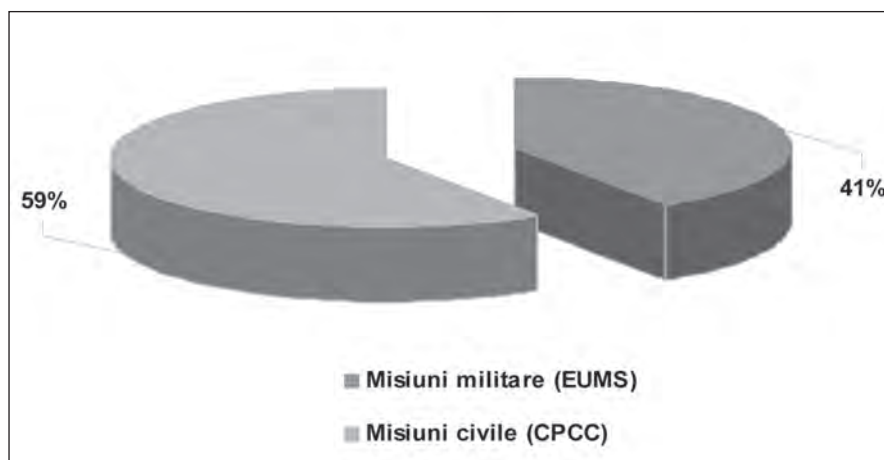

Figura nr. 3 – Proportia militari/civili în misiunile UE

de sarcini, subliniind că „din februarie 2011, România se află pe primul loc în ceea ce privește personalul detașat și pe locul al doilea privind contribuția totală, care include și personalul contractual din misiuni. Datorită rotațiilor contingentelor de experți din misiuni, cifrele pot prezenta ușoare modificări de la o săptămână la alta. Totuși, o cifră de aproximativ 230 de experți detașați (din 2008 constant peste 200) reprezintă o performanță românească realizată prin eforturile MAE (în calitate de coordonator), dar și prin contribuția unor instituții guvernamentale (Ministerul Administrației și Internelor – poliție și jandarmerie, Ministerul Apărării Naționale, Ministrul Justiției) și organizații neguvernamentale care activează în domeniul relațiilor internaționale” (www.mae.ro).

Misiunea Uniunii Europene de Monitorizare în Georgia

Misiunea Uniunii Europene de Monitorizare în Georgia (EUMM) este una din cele peste 20 de misiuni lansate de Uniunea Europeană în cadrul ESDP/CSDP începând cu anul 2003, misiune la care am participat în calitate de ofițer cu operațiile la Biroul Regional din Mtskheta (Field Office Mtskheta, Operations Officer). Misiunea a început la 1 octombrie 2008.

Uniunea Europeană, dar și vice-versa, este obligată să coopereze cu ceilalți actori din domeniul securității, ONU, NATO, OSCE. Nefiind prima în branșă, s-a inspirat din modul în

care celelalte și-au dezvoltat strategiile și capacitățile.

În contextul CSDP, misiunea de monitorizare a Uniunii Europene din Georgia este o misiune civilă și neînarmată condusă de CPCC. Misiunea cuprinde peste 200 de monitori aparținând statelor membre Uniunii Europene, care monitorizează, zi de zi, evoluția situației de pe teren după încetarea conflictului armat dintre Federația Rusă și Republica Georgia din august 2008. Acest conflict a încetat datorită eforturilor de mediere ale Președinției Uniunii Europene, deținută de Franța în perioada respectivă, prin încheierea unui acord între părți. Acordul conține șase puncte clare și a fost semnat la 12 august 2008, fiind urmat apoi, la 8 septembrie 2008, de un acord privind măsurile de implementare a prevederilor conținute de cele șase puncte convenite inițial.

EUMM a fost astfel trimisă să monitorizeze respectarea acestui acord. Monitorizarea efectivă a început la 1 octombrie 2008. Inițial, mandatul misiunii a cuprins o perioadă de 12 luni, dar acesta a fost extins de trei ori, misiunea fiind autorizată să-și desfășoare activitatea până la 14 septembrie 2012 și probabil va fi din nou autorizată pentru încă un an.

Mandatul EUMM are două componente distincte. Prima constă în participarea la normalizarea, stabilizarea și construirea (recăștigarea) încrederii între părțile implicate în conflict. Cea de-a doua componentă cuprinde informarea structurilor europene (automat și

a statelor membre) pentru luarea unor decizii corecte și trasarea politicii viitoare a Uniunii Europene în regiune.

Deși misiunea ar trebui să-și desfășoare activitatea de monitorizare atât în Georgia, dar și în Abhazia și Osetia de Sud, regiunile separate sprijinite de Federația Rusă, chiar recunoscute de aceasta ca state independente, acest lucru nu se întâmplă pentru că autoritățile *de facto* din cele două regiuni nu permit acest lucru, fiind, nu-i așa, state independente!

Prezența extrem de vizibilă în regiune a Uniunii Europene obligă părțile să se abțină de la acțiuni ce ar putea reaprinde conflictul.

Țările membre ale Uniunii Europene pun la dispoziția Misiunii personal cu o pregătire profesională diversă. Deși proporțiile nu sunt exacte, aproximativ o treime dintre participanți sunt militari, activi sau în rezervă, o altă treime este reprezentată de polițiști, la fel, activi sau în rezervă, și ultima treime o reprezintă personalul cu o pregătire profesională civilă foarte diversificată – avocați, activiști în domeniul drepturilor omului, reprezentanți ai unor ONG-uri etc.

Misiunea, deși declarat civilă, este organizată și condusă urmând un model militar, având comandamentul (EUMM HQ) la Tbilisi și trei birouri regionale subordonate (Field Office) la Mtskheta, Gori și Zugdidi.

Fiecare din cele trei birouri regionale au în componență, pe lângă un grup de conducere restrâns, trei echipe funcționale, legate de mandatul Misiunii, o echipă care se ocupă de aspectele umanitare cu care se confruntă refugiații din cele două regiuni, *Internal Displaced Persons* (IDP), o echipă care monitorizează forțele armate și cele de poliție ale Georgiei și o a treia echipă care monitorizează liniile de demarcație administrative (Administrative Border Line – ABL) stabilite la încetarea conflictului cu Abhazia, respectiv Osetia de Sud.

Detalii complete pe site-ul misiuni – <http://www.eumm.eu>.

Recomandări pentru participanții la operații și misiuni multinaționale

Folosind experiența personală acumulată prin participarea la operații/misiuni de menținere a păcii și securității începând din anul

1996, oportunitatea de a lucra într-una din unitățile de elită ale armatei române, Batalionul 26 Infanterie „Neagoe Basarab” (celebrul „Scorpionii Roșii”) sau în comandamentul eșalonului superior acestuia, Brigada 2 Infanterie Ușoară, dar și experiența didactică dobândită în ultimii șase ani în cadrul Departamentului de Management al Crizelor și Operații Multinaționale, vă propun un set de recomandări privind pregătirea înainte de misiune destinat participanților la operațiile/misiunile multinaționale indiferent de formația profesională a acestora.

Nu este un ghid propriu-zis, ci mai degrabă o listă cu tot ceea ce trebuie să facă un participant la astfel de misiuni înainte de plecarea în misiune începând de la viața familiei, care continuă și după plecarea în misiune, și până la ce trebuie să conțină trusa personală de prim-ajutor. Ceea ce vă propun reprezintă recomandări care vă pot rezolva multitudinea de probleme pe care orice participant la misiune trebuie să le considere înainte de plecarea în misiune.

Atunci când participarea se face în cadrul unui contingent militar sau militarizat, lucrurile sunt mult mai simple. Tot ce au de făcut participanții la astfel de misiuni este să execute ordinele superiorilor „întocmai și la timp” și nu vor avea probleme. Totuși, sunt lucruri pe care nu ți le spune nimeni să le faci pentru că se presupune că toate lumea le știe.

Dacă participați individual la o misiune, atunci lucrurile se complică. Dacă sunteți la prima misiune, e și mai greu. Dacă nu aveți tangență cu structurile militarizate, totul devine ambiguu.

Recomandările privind pregătirea individuală pentru misiune de către participanții la operații și misiuni multinaționale au un singur scop – înțelegerea a ceea ce trebuie făcut de către fiecare participant înainte de a urca în avion, tren, mașină sau navă cu destinația teatru de operații.

Informațiile puse la dispoziție nu țin cont de diferențele între diferite teatre de operații, tipuri de misiuni, cine conduce misiunea etc. De asemenea, nu contează – sau ar trebui să nu conteze, din punctul nostru de vedere – pregătirea profesională.

Perioada de timp pentru pregătirea misiunii

nii depinde de la caz la caz. De regulă, aceasta variază între o lună și câteva zile. În funcție de timpul avut la dispoziție, intensitatea efortului pe care trebuie să îl depuneți este mai mare sau mai mică.

Planificați-vă timpul la dispoziție în mod judicios! Cereți ajutorul familiei sau prietenilor pentru a câștiga timp și a acoperi toate aspectele plecării în misiune.

La sfârșitul perioadei de pregătire trebuie să aveți convingerea că, odată urcat în mijlocul de transport ce vă va duce în teatrul de operații, sunteți gata pentru noua misiune și că ați lăsat totul în ordine acasă.

Pentru un randament maxim în misiune, asigurați-vă că sunteți informat corect despre misiunea în sine, teatrul de operații și zona geografică în care veți activa pentru o perioadă (6 luni, un an sau chiar mai mult).

Alt aspect extrem de important este că trebuie să fiți siguri că sunteți apt medical pentru misiune, că ați urmat programul de vaccinare specific și că știți la ce să vă așteptați din acest punct de vedere.

Țineți cont ca viața familiei trebuie să continue în condiții optime și după plecarea dumneavoastră în misiune.

Aveți în vedere să pregătiți și să luați cu dumneavoastră documentele și echipamentul necesar pentru perioada misiunii.

La sfârșitul pregătirii, fiți siguri că știți unde mergeți și că sosirea dumneavoastră în teatrul de operații este pregătită.

Sursele de informare la dispoziția dumneavoastră sunt multiple, site-urile oficiale ale organizației care conduce misiunea, site-ul misiunii, alte site-uri relevante, participanți la misiune aflați la post, foști participanți la aceeași misiune, guvernul României și în special Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Administrației și Internelor și, desigur, mass-media.

Recomandările mele sunt detaliate în rândurile ce urmează:

1. Informați-vă și rețineți aspectele esențiale legate misiune, mediul și condițiile în care se desfășoară misiunea

Informarea trebuie să înceapă cât mai repede posibil, chiar din momentul când realizați că este posibil să plecați în misiune. Cu cât cu-

noștințele acumulate înainte de plecarea în misiune sunt mai multe și mai bine structurate, cu atât integrarea în misiune va fi mai ușoară.

Odată ajuns în teatrul de operații, timpul avut la dispoziție pentru documentarea generală va fi redus semnificativ pentru că va trebui să vă ocupați de activitățile curente specifice postului dumneavoastră.

Urmăriți patru obiective atunci când începeți documentarea, respectiv cât mai multe detalii și informații despre misiunea la care ieșiți parte, informații despre țara (TO) în care vă veți desfășura activitatea, amenințările și riscurile existente și situația igienico-sanitară generală din zona respectivă.

Informații despre misiunea la care participați. Este partea cea mai importantă a documentării. Probabil că știți deja destule lucruri despre misiune, dacă ați ajuns să vă pregătiți de plecare. Dacă ați trecut printr-un proces de selecție, bine organizat, și ați reușit înseamnă că ați fost bine pregătit. Totuși, informațiile pe care trebuie să le cautați sunt legate de mandatul misiunii, atribuțiunile postului pe care îl veți ocupa, ce documente trebuie să aveți cu dumneavoastră în momentul prezentării, codul de conduită cerut participanților, proceduri de operare standard utilizate de misiune, istoricul misiunii, amplasarea misiunii, echipamentele obligatorii și cine mai participă. Cu cât știți mai multe, cu atât va fi mai simplu să aveți un start reușit în misiunea la care participați!

2. Informații despre țara în care vă veți desfășura activitatea sau despre teatrul de operații

Documentați-vă, având în minte că trebuie să aflați detalii despre relieful și condițiile climatice, istoria țării gazdă și influența ei asupra prezentului, aspecte culturale actuale, dar și despre aspectele demografice care pot afecta misiunea.

Relieful și condițiile climatice – Care este forma predominantă de relief? Aflați detalii despre temperaturile minime și maxime, frecvența precipitațiilor și natura lor. Cum influențează toate acestea echipamentul de care aveți nevoie? Cum este afectată asigurarea logistică a misiunii?

Istoria țării gazdă și influența ei asupra prezentului. Concentrați-vă pe aspectele politice, economice și culturale relevante. Sunt tensiuni de natură rasială, religioasă sau etnică? Au provocat aceste tensiuni incidente în trecut? Există posibilitatea să apară astfel de incidente?

Aspecte culturale actuale și aspecte demografice care pot afecta misiunea. Care este rolul bărbaților și femeilor în societatea locală? Sunt mai multe femei? Sunt bătrânii respectați? Care sunt rata și cauzele mortalității infantile? Se confruntă populația cu fenomenul de îmbătrânire sau de întinerire? Sunt articolele de îmbrăcăminte adecvate culturii locale?

Amenințări și riscuri. Patru aspecte sunt cele pe care trebuie să le cunoșteți, terorism, activitatea infracțională, dezastre naturale și conflicte armate.

Informați-vă dacă și care este nivelul activităților teroriste în TO. Au fost cazuri în care membrii ai viitoarei misiuni sau ai altor organizații internaționale prezente în TO au fost ținte ale atacurilor teroriste?

Informați-vă asupra activității infracționale încercând astfel să reduceți la maximum riscurile la care veți fi expus la minim. Ce predomină, infracțiunile minore sau crima organizată? Aflați dacă răpirile sunt o practică în TO sau zonele adiacente.

În ceea ce privește dezastrele naturale aflați dacă zona geografică din care face parte TO este predispusă cutremurelor, tornadelor, activității vulcanice sau tsunami-urilor.

Cel de-al patrulea aspect, existența unor conflicte armate, este la fel de important precum celelalte, poate chiar cel mai important. Aflați dacă au fost conflicte armate interne în ultimii ani și care a fost rezultatul acestora. Există încă tensiuni între părțile implicate? Sunt membrii părților care s-au înfruntat încă înarmați? S-au folosit mine antipersonal sau alte dispozitive explozive? Au fost deminate zonele în care s-au utilizat acestea? Cum vă afectează toate acestea pe dumneavoastră sau misiunea la care luați parte?

Situația igienico-sanitară generală din TO. Aflați dacă apa este potabilă. Cel mai bine este să beți apă îmbuteliată și chiar să vă spălați pe dinți cu apă îmbuteliată. Care sunt standardele igienice în privința preparării alimentelor?

Care este sistemul general de salubritate în zona în care veți fi dislocat și în general în TO? Există canalizare? Care este situația în ultimii 5 ani în ceea ce privește bolile infecțioase grave cum ar fi holera, febra tifoidă, malaria, ebola etc.? Care sunt amenințările din punct de vedere al florei și faunei locale (plante toxice, șerpi, insecte etc.)? Există poluare industrială (aer, apă, sol și subsol)?

Pregătirea din punct de vedere medical. Starea dumneavoastră de sănătate este extrem de importantă pe timpul misiunii. Ea influențează decisiv performanța, dar și moralul. Înainte de a pleca în misiune treceți printr-un control medical complex. Gândiți-vă (și cereți sfatul medicului) dacă și în ce mod condițiile climaterice din zona în care mergeți vă pot influența starea de sănătate.

Nu uitați să vă rezolvați toate problemele stomatologice înainte de a pleca, astfel încât să evitați intervenții stomatologice de urgență. De regulă, națiunea gazdă nu dispune de facilități moderne în acest domeniu.

Alt aspect important îl reprezintă câte și ce tipuri de vaccinuri trebuie să vă faceți pentru zona geografică în care vă deplasați. Unele vaccinuri trebuiesc repetate sau continuate pe timpul misiunii – asigurați-vă că le aveți cu dumneavoastră sau că le puteți găsi în TO, prin grija misiunii. Explicați medicului specialist detalii despre zona în care veți merge. S-ar putea să fie nevoie să aveți un certificat internațional de vaccinare asupra dumneavoastră.

Nu uitați să vă luați medicamentele uzuale pentru primele săptămâni ale misiunii. Dacă urmați un anumit tratament, asigurați-vă că medicamentele respective se găsesc în TO și să avertizați serviciul medical al misiunii despre tratament.

3. Administrarea afacerilor personale

Viața de familie. Atunci când știți sigur că o să plecați în misiune, treceți în revistă toate aspectele legate de viața dumneavoastră și a familiei. Iată câteva exemple asupra cărora trebuie să reflectați: indiferent dacă sunteți o persoană optimistă sau pesimistă, lăsați un testament actualizat avocatului dumneavoastră; informați-vă rudele, părinții, frații sau surorile și/sau prietenii apropiați familiei ce pot oferi un sprijin real parteneriei (partenerului)

de viață și/sau copiilor; dacă este cazul, puteți informa și școala unde învață copii pentru ca profesorul diriginte să-i supravegheze mai atent; fiți convins că toate formularele și actele ce rămân în țară sunt corect completate, astfel încât persoanele avizate să poată fi informate în cazul unui incident.

Asigurarea de viață. Încheiați o asigurare de viață completă. Verificați cu atenție polița de asigurare de viață. Mai bine citiți cu atenție clauzele asigurării, decât să riscați omiterea, intenționată sau nu, a unora care ar putea schimba parametrii doriți ai asigurării. Aveți grijă ca asigurarea pe care o faceți să acopere teatrul de operații și țările adiacente. Lăsați detaliile asigurării de viață pe care o ați încheiat-o familiei și/sau unei persoane care vă poate reprezenta în relația cu asiguratorul pe perioada în care sunteți în misiune.

Asigurarea bunurilor personale de valoare (laptop, camere video sau foto, GPS etc.) pe care le veți lua cu dumneavoastră. Încheiați o asigurare care să acopere valoarea echipamentului. Țineți minte că „acoperirea totală” nu înseamnă, de multe ori, acest lucru! Puneți la dispoziția asiguratorului cât mai multe detalii privind bunurile pe care le veți lua cu dumneavoastră, chiar dacă asta înseamnă un preț mai mare. Verificați dacă asigurarea încheiată acoperă și eventualele deplasări în țările adiacente TO. Rețineți modul în care puteți lua legătura cu asiguratorul în caz de nevoie.

Relația cu banca sau băncile al căror client sunteți. Informați banca că nu puteți fi disponibil pentru perioada în care vă aflați în misiune. Verificați valabilitatea cardurilor bancare și asigurați-vă că nu expiră în perioada cât sunteți plecat. Mandatați o persoană de încredere care să se ocupe de relația cu băncile în absența dumneavoastră – procura notarială este cea mai indicată soluție.

Notați-vă detaliile despre banca și contul în care veți dori să primiți salariul, indemnizația sau diurna (denumirea și adresa băncii, codul SWIFT și IBAN și numărul exact al contului în valută. Dacă nu aveți cont în valută, va trebui să vă deschideți unul!

4. Documente personale. Îmbrăcămintea și alte echipamente recomandate pentru misiune

Asigurați-vă că aveți toate documentele cerute de misiune asupra dumneavoastră, dar și

că documentele personale sunt în regulă. Păstrați-le cu grijă! Fiți în măsură să le prezentați de fiecare dată când vă sunt cerute. Pașaportul trebuie să fie valabil. Dacă aveți nevoie de viză(e) pentru țara (țările) în care mergeți, faceți toate demersurile pentru a le obține în timp util.

Certificatul internațional de vaccinare trebuie să fie actualizat cu toate vaccinurile pe care le-ați făcut pentru misiune.

Vă recomand să aveți asupra dumneavoastră 3-4 fotografii tip pașaport recente și să fotocopiați toate documentele importante. Păstrați-le separat de documentele originale.

Înainte de a vă alege hainele pe care le luați cu dumneavoastră, aflați condițiile climatice din TO. Îmbrăcămintea pe care o luați cu dumneavoastră trebuie să îndeplinească trei condiții, să fie potrivită temperaturilor din TO (într-un climat excesiv de cald sunt recomandate hainele mai largi care să permită circulația aerului, iar într-un climat rece este recomandată îmbrăcămintea confecționată din mai multe straturi), să fie funcțională, dar să respecte și cultura și obiceiurile locale. Luați-vă haine suficiente de multe și diverse.

Articolele de echipament pe care le recomandăm reprezintă doar sugestii și nu sunt obligatorii. Multe misiuni formulează cerințe privind dotarea participanților individuali și le transmit statelor membre. De exemplu, EUMM Georgia, în anexa III la Scrisoarea adresată ambasadorilor statelor membre care recrutează și trimite personal în misiune, cere ca personalul selecționat să aibă la venirea în Georgia cel puțin următoarele articole de echipament: haină groasă pentru iarnă, haină împotriva ploii, pulover, mănuși, bocanci pentru vară și pentru iarnă, briceag multifuncțional, lanternă, kit medical pentru prim-ajutor personal, telefon cu conexiune prin satelit și specifică vesta antiglonț, cască de protecție și sacul de dormit ca fiind obligatorii.

Alte materiale și echipamente utile în misiune pot fi: laptop sau notebook personal, harduri de memorie externă (indicat este să poate fi securizate la accesare), filtre pentru apă, ceas de mână (nu foarte scump, dar fiabil) și un dispozitiv pentru păstrat și băut apă (*camelback*).

Trusa personală de prim ajutor poate conține medicamente de uz general, bandaj, pansamente sterile, bandă adezivă, plasturi, leu-

coplast, antiseptice pentru curățarea rănilor, foarfecă, ace de siguranță, pastile pentru purificarea apei, săruri pentru rehidratarea orală, soluție pentru ochi și un termometru, dar și prezervative (la nevoie se pot folosi pentru transportul apei), antifungice, pastile pentru tratarea diareei), ace sterile și seringi de unică folosință și mănuși medicinale.

Atunci când vă cumpărați materialele pentru trusa personală de prim ajutor țineți cont de faptul că nu trebuie să luați cu dumneavoastră lucruri pe care nu știți să le folosiți. Alt sfat util în ceea ce privește elementele componente ale acestei truse personale de prim ajutor este acela că, după folosirea sau expirarea termenului de utilizare a acestora, trebuie să le înlocuiți.

Rucsacul de urgență sau pentru supraviețuire este un accesoriu important. El trebuie să fie confecționat din material rezistent și impermeabil. Nu trebuie să fie foarte mare! Probabil, un rucsac cu un volum cuprins între 35 și 50 de litri este suficient pentru materialele pe care trebuie să le conțină.

Rucsacul de urgență ar trebui să vă însoțească permanent (de la plecarea în misiune și până la întoarcere) sau cel puțin să fie oricând pregătit pentru a fi folosit în caz de urgențe (evacuarea rapidă a misiunii, dezastru natural, incendii etc). Materialele pe care trebuie să le aveți în acest rucsac sunt documentele importante sau copii ale acestora, bani suficienți pentru 3-4 zile (în diferite valute), trusa personală de prim ajutor sau măcar parte din ea, telefonul mobil și/sau stația radio (misiunea pune, de regulă, la dispoziție o stație radio portabilă) cu încărcătoarele lor, lista cu contacte necesare, un carnet și 1-2 pixuri, briceagul sau patentul multifuncțional, o lanternă, haine de schimb (ciorapi, tricouri, chiloți, un pulover), pelerina de ploaie, o sticlă cu apă, biscuiți, una-două conserve, pastă și periuță de dinți. Desigur puteți adăuga și alte materiale, însă țineți minte că rucsacul nu trebuie să devină foarte greu, trebuie să fie ușor de transportat și utilizat. Verificați din când în când dacă materialele din el sunt în stare bună.

5. Pregătirea pentru deplasarea propriu-zisă

Legătura cu persoana de contact înainte de plecarea în misiune. Aflați detaliile pe care trebuie să le planificați la rândul dumneavoastră,

cine vă așteaptă (detalii), unde veți fi cazat, care este suma minimă de bani și în ce valută, programul primei (primelor) zile, dacă și cum puteți contacta familia etc). Nu uitați biletele pentru călătorie!

Bagaje. Fiți atent la modul în care vă pregătiți bagajele. Acordați atenție bagajului de mână pentru că este singurul pe care puteți conta 100% la destinație. Utilizați rucsacul de urgență ca bagaj de mână, evident, fără obiectele interzise pe timpul transportului, cuțite, lichide etc!

Nu vă transportați laptopul sau camera video (foto) în genți dedicate pentru că pot fi ușor identificate și astfel vă expuneți riscului de a fi jefuit.

Luați în calcul și respectați cerințele vamale! Nu uitați să declarați obiectele pe care le scoateți/introduceți în/din țară, dacă sunt pe lista cu obiecte ce trebuie declarate.

Păstrați cu mare grijă, asupra dumneavoastră, în loc sigur, pașaportul și alte documente importante!

Valuta utilizată în TO și moneda locală. Luați la dumneavoastră suficienți bani, în valuta necesară. Dolari, euro sau amândouă!? Care este suma pe care trebuie să o aveți asupra dumneavoastră? Unde veți păstra banii? Informați-vă despre ratele de schimb existente în TO. Fiți pregătit să schimbați din valuta pe care o aveți, în valuta locală, imediat ce ați ajuns la destinație, o sumă suficientă pentru primele zile de misiune.

Sosirea în teatrul de operații. Înainte de a vă urca în mijlocul de transport care vă duce în Teatrul de Operații, asigurați-vă că știți cine trebuie să vă aștepte, că aveți detaliile de contact și că ați confirmat cu persoana respectivă detaliile deplasării (mijloc de transport, locul, ora etc).

Luați-vă măsuri pentru a vă putea descurca în cazul celui mai rău curs de acțiune – nu vă așteptați nimeni și nici nu puteți (din varii motive) contacta pe cineva care să vă ajute.

Verificați condițiile meteo din ziua sosirii pentru a vă îmbrăca corespunzător. Când vă alegeți hainele, țineți cont și de obiceiurile (exigențele) în materie ale localnicilor.

Învățați și utilizați 3-4 expresii uzuale în limba locală (Bună ziua/dimineța/seara; Ce mai faci?; Eu mă numesc...; Mulțumesc!).

Concluzii și propuneri

România, care s-a angajat să-și asume un rol activ și eficient în promovarea valorilor și obiectivelor NATO și UE, atât prin participarea la operațiunile și misiunile acestor organizații, cât și în planul inițiativelor și evoluțiilor conceptuale, este obligată să-și joace rolul asumat cât mai bine posibil! Capacitatea militară a țării noastre o plasează în rândul actorilor importanți ce pot proiecta securitate și stabilitate în plan regional, dar și în alte zone de interes, atât, în primul rând, pentru țara noastră, cât și pentru NATO sau/și Uniunea Europeană.

Pregătirea individuală a participanților la operații și misiuni multinaționale este capitală și influențează modul în care România este percepută pe plan internațional.

Ministerul Afacerilor Externe coordonează și monitorizează participarea românească la misiunile și operațiile de menținere a păcii și securității.

Propunem ca tot personalul ce urmează să participe individual la misiuni și operații de menținere a păcii și securității, indiferent de instituția din care provine, civil sau militar, să

fie selecționat și pregătit de o structură specializată. Departamentul pentru Managementul Crizelor și Operații Multinaționale din Universitatea Națională de Apărare „CAROL I” poate realiza acest lucru sau poate fi un partener calificat pentru orice inițiativă în domeniu.

Propunem ca Guvernul României să sprijine participarea pensionarilor militari și a celorlalți pensionari din sistemul de siguranță și ordine publică care au pregătirea și experiența necesară participării la astfel de misiuni. Avantajele unei astfel de abordări sunt multiple.

Bibliografie selectivă:

1. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a comunității europene, 2007.
2. Protocolul privind cooperarea structurală permanentă, stabilită prin articolul 28 din Tratatul de la Lisabona privind Uniunea Europeană, 2007.
3. Manualul CSDP, 2010
4. www.mae.ro
5. www.eumm.eu

EVOLUȚIA EFECTIVELOR ÎN MISIUNILE INTERNAȚIONALE ALE ARMATEI ROMÂNIEI (1990-2012). SINTEZĂ DOCUMENTARĂ

DANIELA ȘIȘCANU *

Abstract

During the last 12 years, the Romanian Army actively participated and continues to participate in peacemaking and peacekeeping missions abroad. Romanian involvement in international missions conducted under NATO, EU and UN aegis are a proof the accomplishment of the commitments Romania acquired as a member of the international community.

Keywords: *Peacekeeping, Peacemaking, Military missions, Terrorism combat, Humanitary missions*

În ultimii 12 ani Armata Română a participat și continuă să participe activ la misiuni de realizare, menținere și consolidare a păcii, precum și la misiuni umanitare, împreună cu armatele altor state. Eforturile efectuate de militarii români și seriozitatea angajării lor în operațiuni sub egida ONU, NATO și UE au fost recunoscute de nenumărate ori.

Misiunile Forțelor Terestre Române

Bosnia-Herțegovina

Misiunea condusă de Uniunea Europeană (EUFOR)

Pluton de poliție militară, în cadrul Unității Integrate de Poliție (IPU) din subordinea EUFOR HQ

– Personal: 22 militari/Plutonul de Poliție Militară/ALTHEEA XIII; 2 militari/Echipa Mobilă de Instruire de bază pentru misiunea ALTHEEA;

– Locația: Sarajevo, Bosnia și Herțegovina;
– Perioada: A participat la misiunea SFOR începând cu data de 01.07.2000, ca parte a Detașamentului Național „BOSNIA”, iar de la 02.12.2004 este parte a EUFOR – în curs de desfășurare;

– Misiuni îndeplinite:

- Patrulare în zona localităților
- Participare, în colaborare cu forțele EUFOR, la dispozitive de luptă împotriva dezordinii publice.

Kosovo

În martie 2002, în baza Hotărârii Parlamentului României nr. 22 din 19 septembrie 2001, a fost dislocată prima structură tip ROFND în cadrul MN BDE South West, sub comandă italiană, concomitent cu introducerea în TO Kosovo a Celulei Naționale de Informații (RONIC).

* Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

În perioada martie 2002 – august 2005, un număr de 4 structuri au executat misiuni în KO-SOVO, misiuni care au avut ca durată 4 luni.

Începând cu august 2005, alte 7 structuri au executat misiuni în KOSOVO, durata acestora fiind de 6 luni. Trecerea misiunii KFOR la GATE 2 și ulterior la GATE 3 a implicat retragerea Detașamentului ROFND XXI la încheierea perioadei de misiune și participarea României cu o structură de același tip în cadrul rezervei strategice a SACEUR pentru KFOR.

Companie de Infanterie (Rezerva strategică a SACEUR pentru KFOR)

- Personal: 86 militari
- Locația: România
- Perioada: începând cu 01.03.2011
- Misiuni îndeplinite:
 - Posturi de observare;
 - Recunoaștere în aria de responsabilitate (AOR);
 - Patrulare și instalare posturi de observare fixe și mobile pe rutele principale și secundare pe timp de zi și de noapte în scopul monitorizării zonei de responsabilitate.

Afganistan

*Misiuni sub comanda NATO – OPERAȚI-
LINEA ISAF*

*Combined Team Zabul (CTZ) Combined
Task Force Arrow Head (CTAH) din mai 2012*
– Personal: 40 militari – Bg. 282 Inf.;
până în mai 2012 (Bg. 2 V.M. – mai-noiembrie
2012)

- Locația: Zabul;
- Perioada: în curs de desfășurare;
- Misiuni îndeplinite:
 - Executarea comenzii și controlului asupra tuturor detașamentelor naționale care execută misiuni în zona de operații Zabul;
 - Planificarea, conducerea deplasării și asigurarea mobilității proprii;
 - Planificarea, coordonarea și conducerea angajării obiectivelor naționale.

Batalionul 1 Manevra

– Personal: 617 militari – Bat. 300 Inf. Mec. până în mai 2012 (B. 21 V.M. – mai-noiembrie 2012);

- Locația: Zabul;
- Perioada: în curs de desfășurare;
- Misiuni îndeplinite:
 - Patrulare, control trafic, escortă convoi;
 - Căutare-cercetare în sprijinul securității forțelor coaliției;
 - Sprijin umanitar al populației afgane: acordare de asistență medicală.

Batalionul 2 Manevra

- Personal: 617 militari – Bat. 280 Inf. Mec. până în iulie 2012; (B. 33 V.M. – iulie 2012-ian.2013);
- Locația: Zabul;
- Perioada: în curs de desfășurare;
- Misiuni îndeplinite:
 - Patrulare, control trafic, escortă convoi;
 - Căutare-cercetare în sprijinul securității forțelor coaliției;
 - Sprijin umanitar al populației afgane: acordare de asistență medicală.

*Echipa Operațională de Consiliere și Legătură (Operational Mentor and Liaison Team)
– OMLT*

- OMLT – Garnizoană
- Personal: 20 militari; Bg. 282 Mc./D. 2L;
- Locația: Zabul;
- Perioada: în curs de desfășurare;
- Misiuni îndeplinite:
 - Elaborarea și coordonarea planurilor de instrucție;
 - Planificarea și conducerea exercițiilor de comandament și tactice în teren;
 - Elaborarea de planuri pentru acomodarea și aclimatizarea forței.

Conform Hotărârii CSAT nr. 57 din 27.06.2011, România nu mai participă la misiunea ISAF cu acest tip de structură.

OMLT – Batalion de infanterie

- Personal: 45 militari; Bg. 9 Mc. / D. 2L;
- Locația: Zabul;
- Perioada: în curs de desfășurare – martie-septembrie 2012;
- Misiuni îndeplinite:
 - Îndrumarea, instruirea și consilierea în toate domeniile funcționale în scopul dezvoltării capacităților operaționale ale batalionului de infanterie ANA;

- Coordonarea/menținerea legăturii cu CTZ pe timpul pregătirii și executării misiunilor;
- Consilierea comenzii batalionului de infanterie ANA în organizarea și executarea evaluării post-acțiune a tacticilor, tehnicilor și procedurilor întrebuintate.

OMLT – Combat Support

- Personal: 31 militari; Bg. 61 V.M./D. 4L;
- Locația: Zabol;
- Perioada: în curs de desfășurare – martie-octombrie 2012;
- Misiuni îndeplinite:
 - Îndrumarea, instruirea și consilierea în toate domeniile funcționale în scopul dezvoltării capacităților operaționale ale batalionului de sprijin de luptă ANA;
 - Asistarea batalionului sprijin de luptă ANA în elaborarea planurilor de instruire și înțelegere a prevederilor regulamentare;
 - Monitorizarea batalionului sprijin de luptă ANA în executarea instrucției colective de la nivel companie și batalion.

OMLT – Batalion Sprijin Logistic (CSS)

- Personal: 32 militari; Bg. 2I. / D. 1I.;
- Locația: Qalat;
- Perioada: în curs de desfășurare – ianuarie-august 2012;
- Misiuni îndeplinite:
 - Îndrumarea, instruirea și consilierea în toate domeniile funcționale în scopul dezvoltării capacităților operaționale ale batalionului de sprijin logistic ANA;
 - Coordonarea/menținerea legăturii cu CTZ pe timpul pregătirii și executării misiunilor;
 - Consilierea comenzii batalionului sprijin logistic ANA în organizarea și executarea evaluării post-acțiune a tacticilor, tehnicilor și procedurilor întrebuintate.

Din aprilie 2012, toate OMLT-urile și-au schimbat denumirea în MAT-uri (Mentoring Advise Team).

Misiuni în cadrul Coalitiei – Operațiunea ENDURING FREEDOM

- Detașamentul ROU SOF DET-10 se numește ROUSOTG 1 începând cu aprilie 2012
- Personal: 64 militari: 28 militari/Bg. 6 Op.Sp./S.M.F.T., 14 militari D.C.S.L./S.M.F.A., 13 militari Dn.F.O.S./S.M.F.N. și 9 militari/Bg.Inf.Mil.;

– Locația: provinciile Kabul, Kapisa și Lowgar (AFGANISTAN);

– Perioada: în curs de desfășurare – aprilie-decembrie 2012;

– Tipul misiunii: asistență militară și sprijin al Forțelor naționale de securitate afgane (ANSF);

– Misiuni îndeplinite:

- Instruirea și consilierea forțelor militare afgane, inclusiv pe timpul operațiilor desfășurate de acestea;
- Cercetare specială, independent sau în cooperare cu subunități militare afgane și structuri similare americane;
- Acțiuni directe împotriva entităților teroriste.

Detașamentul „ANA TRAINING XIV”

– Personal: 27 militari;

– Locația: Kabul;

– Perioada: în curs de desfășurare – ianuarie-august 2012;

– Misiuni îndeplinite:

- Planificarea, organizarea și desfășurarea instruirii militarilor ANA în centrele și poligoanele de instruire stabilite de comandantul care deține OPCON;
- Sprijinirea, antrenarea și consilierea personalului de stat major și a instructorilor Școlii de subofițeri ANA;
- Facilitarea instruirii de bază (alfabetizarea) concomitent cu instruirea de specialitate;
- Instruirea de bază a viitorilor instructori;
- Supervizarea evaluării și verificării;
- Instruirea în domeniul conducerii și mentenanței autovehiculelor (HMMWV și LTV).

Începând cu iunie 2003, Detașamentul ANA TRAINING a participat la operațiunea ENDURING FREEDOM, în prezent el acționând în cadrul ISAF. Din anul 2011, Detașamentul ANA TRAINING acționează în TO AFGANISTAN având în componență patru echipe (58 militari). Echipele fac parte dintr-un detașament numit INSTRUCTORI NTM (ANA TRAINING este doar o echipă în detașament).

Irak

Batalionul de infanterie

- Locul de dislocare: Camp Mittica – semestrul II / 2003 – semestrul II / 2006; Camp Dracula – semestrul I / 2007 – semestrul I / 2009.

– Perioada de desfășurare a misiunii: iulie 2003 – iulie 2009

– Misiunile principale pe care le-au avut de îndeplinit:

- Pază și securitatea unor puncte critice, situate pe comunicații sau în zone urbane, precum și paza taberei;

- Asigurarea pazei și securității podurilor din aria de responsabilitate;

- Asigurarea protecției forțelor coaliției și sprijinul libertății de mișcare a acestora pe comunicațiile din aria de responsabilitate;

- Asigurarea unei subunități de nivel pluton ca forță de intervenție rapidă (QRF);

- Culegerea de date și informații, precum și monitorizarea traficului prin patrulare, puncte de control fixe și mobile, precum și prin posturi de observare, în aria de responsabilitate, independent sau în comun cu militarii americani, australieni, britanici;

- Cercetarea unor zone și direcții, scotocirea unor raioane cu suprafață mai mare, care necesită executarea de acțiuni neîntrerupte, pe durata a 3-4 zile;

- Reacția organizată și oportună în cazul unor ambuscade și atacuri izolate, executate prin surprindere;

- Asigurarea securității operațiilor logistice și misiunilor umanitare care s-au desfășurat în zona de responsabilitate;

- Escortarea și asigurarea protecției echipelor EOD care execută lucrări de neutralizare a muniției neexplodate descoperite în aria de responsabilitate;

- Misiuni de luptă, independent sau în compunerea unor grupări de forțe stabilite de către comandantul structurii în compunerea căreia a acționat, în cooperare cu subunități de elicoptere, în special pe timp de noapte;

- Asigurarea instruirii și consilierii militarii irakieni din cadrul forțelor de securitate din provincia Dhi-Qhar;

- Asigurarea sprijinului umanitar pentru populația civilă din zona de responsabilitate.

– Efective (total pe cei 6 ani de misiune): 4800 militari.

– Principalele misiuni CIMIC desfășurate de batalioanele românești:

- Au fost executate peste 150 misiuni CIMIC, materializate în peste 80 de proiecte ce au însumat peste 30 milioane dolari.

- Activități CIMIC desfășurate:

- Contactarea liderilor locali din zona de responsabilitate;

- În domeniul educației: construirea a două școli, furnizarea de mobilier pentru școli, deschiderea și utilizarea unei școli de croitorie pentru femei, reabilitare școli;

- Furnizarea de ajutoare umanitare pentru populația săracă;

- Executarea de lucrări de reparații la infrastructura rutieră din apropierea unor localități din zona de responsabilitate;

- Curățarea unor canale de irigații;

- Construcții și lucrări de îmbunătățire la rețele electrice;

- Furnizarea de asistență medicală de specialitate pentru populația civilă;

- Distribuirea de îmbrăcăminte, rechizite, pachete cu alimente, prin donațiile colectate de asociații ale soțiilor cadrelor militare.

Compania de poliție militară

– Locul de dislocare: An Nassiryiah (iulie 2003 – martie 2004), Camp Mittica (martie 2004 – iulie 2005), Aeroportul Talil (iulie 2005 – iulie 2006).

– Perioada de desfășurare a misiunii: iulie 2003 – iulie 2006.

– Misiunile principale pe care le-au avut de îndeplinit:

- Menținerea/restabilirea ordinii și disciplinei;

- Controlul traficului;

- Culegerea de date și informații;

- Executarea recunoașterilor;

- Executarea de căutări și scotociri, în vederea descoperirii, reținerii sau anihilării forțelor ostile;

- Asigurarea acțiunilor forțelor armate;

- Sprijinirea ONG (Organizații Non-Guvernamentale) și a poliției locale;

- Asigurarea rezervei Forței Multinaționale;

- Sprijinirea prezenței militare;

- Supravegherea activităților în vederea respectării convențiilor.

- Executarea de patrule mobile, pe jos și imbarcat pe tehnică, executarea Punctelor de Control fixe și mobile, permanente sau temporare, în scopul prevenirii traficului de armament, muniții și/sau substanțe periculoase, drogurilor sau de ființe umane;

- Patrularea zonei de responsabilitate în vederea descurajării acțiunilor ostile împotriva unei Forțe Multinaționale;

- Executarea de acțiuni de luptă, în vederea menținerii unor obiective importante sau pentru scoaterea de sub focul inamicului a militarilor forței proprii sau aparținând Forței Multinaționale;

- Executarea patrulării raionului de staționare a Forței Multinaționale în vederea prevenirii atacurilor cu mortiere și/sau rachete balistice;

- Asigurarea securității unor aeroporturi;

- Asigurarea protecției personalităților militare și civile;

- Asigurarea punerii în aplicare a prevederilor SOP (Proceduri Standard de Acțiune);

- Asigurarea securității punctelor de trecere a frontierei;

- Executarea de patrulări în scopul descurajării acțiunilor ostile;

- Asigurarea securității în zonele de separație/frontiere;

- Escortarea și paza persoanelor reținute, de la locul de reținere până la predarea acestora;

- Executarea serviciului de QRF (Forța de Intervenție Rapidă) a bazelor.

- Efective: 600 militari.

Compania UNAMI

- Locul de dislocare: Basrah (martie 2005 – aprilie 2007);

- Perioada de desfășurare a misiunii: martie 2005 – aprilie 2007;

- Misiunile principale pe care le-au avut de îndeplinit:

- Asigurarea pazei și securității propriității ONU;

- Asigurarea securității pe inelul median al Basrah Palace;

- Asigurarea escortei convoaielor cu materiale ONU;

- Verificarea accesului în Basrah Palace și organizarea unui punct de control la poarta nr. 2 din obiectivul de pază;

- Asigurarea pazei și protecției demnitarilor ONU.

- Efective: 400 militari.

Detașamentul de geniu

- Locul de dislocare: Al Hillal (august 2003 – octombrie 2004), Ad Diwaniyah (octombrie 2004 – iulie 2006);

- Perioada de desfășurare a misiunii: august 2003 – iulie 2006.

- Misiunile principale pe care le-au avut de îndeplinit:

- Construcții drumuri și asigurarea viabilității celor existente;

- Amenajarea de heliporturi;

- Executarea de lucrări terasiere;

- Inspectarea periodică a podurilor metalice Mabey-Johnson;

- Executarea de lucrări simple de tâmplărie;

- Executarea de lucrări pentru protecția forțelor;

- Efective: 850 militari.

Misiunile Forțelor Aeriene

Serviciul Poliției Aeriene în Țările Baltice

Pentru o perioadă de trei luni, în a doua jumătate a anului 2007, Poliția Aeriană în Lituania, Estonia și Letonia a fost asigurată de 4 MiG-21 LanceR, aparținând Forțelor Aeriene Române.

Operațiunea s-a desfășurat în perioada 01.08-31.10.2007, conform planificării făcute de NATO. Locația de unde s-au coordonat activitățile a fost Baza Aeriană Siauliai din Lituania. La misiune au luat parte piloții și personalul tehnic de deservire a celor 4 MiG-21 LanceR, de la Baza 71 Aeriană. Misiunea principală a detașamentului românesc a constat în executarea serviciului Poliție Aeriană sub comandă NATO, în timp de pace, ca parte integrată a apărării aeriene colective, în scopul menținerii integrității spațiului aerian desemnat – Țările Baltice.

Comanda Aeroportului Internațional Kabul

În perioada 1.04–1.08 2006, militari ai Forțelor Aeriene Române au avut misiunea de conducere a Aeroportului Internațional Kabul (KAIA). Primul contingent de militari români a decolat spre Afganistan la 21 martie 2006, la bordul unei aeronave C-130 Hercules, de la Baza 90 Transport Aerian, urmat de un al doilea, în data de 26 martie 2006. În data de

30 martie 2006, Forțele Aeriene Române au preluat comanda Aeroportului Internațional Kabul (KAIA), din Afganistan, de la Forțele Aeriene Elene.

Cei 39 de militari români au fost încadrați în funcții în structura administrativă și în cea de comandă a aeroportului, desfășurându-și activitatea în cadrul Forței de Asistență de Securitate din Afganistan, ISAF, aflată sub comanda operațională NATO. În decursul a patru luni, detașamentul românesc a îndeplinit misiuni de conducere a aeroportului, coordonare a operațiilor aeriene zilnice, control al decolărilor, aterizărilor și monitorizare a traficului aerian din zonă, analiză și prognoză a condițiilor meteorologice, menținere a aparaturii de comunicații în parametri funcționali, precum și de suport logistic al operațiunilor de pe aeroport.

Sprijinul logistic al trupelor dislocate în Irak și Afganistan

Sprijinul logistic al militarilor români dislocați în Irak și Afganistan a fost asigurat cu ajutorul aeronavelor C-130 Hercules ale Forțelor Aeriene Române, cărora le sunt încredințate transportul personalului și materialelor în și din teatrul de operații.

Misiunea ALTHEA

Ca urmare a creșterii angajamentului Uniunii Europene în spațiul conflictual din fosta Iugoslavie, pe 2 decembrie 2004 a fost lansată misiunea Althea în Bosnia-Herțegovina, cea mai importantă operațiune de acest gen desfășurată sub egida Uniunii Europene, care a succedat misiunea SFOR a NATO.

În data de 4 ianuarie 2005, un detașament al Forțelor Aeriene Române, format din 4 elicoptere IAR-330 SOCAT și echipajele aferente (40 de militari), a decolat de la Baza 90 Transport Aerian, cu destinația Banja Luka, în Bosnia-Herțegovina. Forțele aeriene Române au asigurat transportul de tehnică și personal, recunoaștere aeriană, căutare-salvare și evacuare medicală.

La 4 iulie 2005, detașamentul Alpha și-a încheiat misiunea în teatrul de operații din Bosnia și Herțegovina, fiind înlocuit cu deta-

șamentul Bravo, care a continuat participarea Forțelor Aeriene Române la Operațiunea Althea. Detașamentul a revenit în țară în data de 5 ianuarie 2006.

Misiunile Forțelor Navale

Operațiunea Active Endeavour (OAE)

Operațiunea a fost lansată în luna octombrie 2001, cu scopul combaterii terorismului, al detectării și prevenirii acțiunilor teroriste în Marea Mediterană. Navele statelor participante la OAE desfășoară activități de patrulă, monitorizare a traficului naval și control și oferă escortă navelor civile prin strâmtoarea Gibraltar. Din luna aprilie 2003 au fost realizate operațiuni de inspectare a vaselor, pentru a descuraja proliferarea armamentelor și a mișcărilor teroriste.

România a participat la OAE cu fregata „Regele Ferdinand” în anii 2005, 2007, 2008 și 2010, precum și cu fregata „Regina Maria” în perioada septembrie-noiembrie 2006.

Operațiunea Unified Protector

În perioada aprilie-iulie 2011, România a participat la operația NATO „Unified Protector” cu fregata „Regele Ferdinand”, având un echipaj de 205 marinari; de asemenea, 2 ofițeri de legătură ai Forțelor Navale Române au făcut parte din Statul Major al grupării navale NATO din Marea Mediterană.

Fregata „Regele Ferdinand” a executat misiuni de impunere a embargoului asupra armelor în largul coastelor libiene.

Surse:

1. <http://www.forter.ro/ro/misiuni/>
2. <http://www.roaf.ro/ro/misiuni.php>
3. <http://nato.mae.ro/node/225>
4. <http://www.navy.ro/index.html>
5. <http://nato.mae.ro/node/463>
6. <http://militar.infomondo.ro/actualitate/fregata-regele-ferdinand-a-plecat-in-operatia-nato-unified-protector.html>

IN MEMORIAM. EROI CĂZUȚI ÎN TEATRELE DE OPERAȚII

Prezența României în teatrele internaționale de operații nu a fost lipsită, din nefericire, de pierderi umane. Pentru a păstra vie memoria celor dispăruți, colegiul de redacție al Revistei de Istorie Militară și-a propus să-i amintească pe cei căzuți la datorie în cei 21 de ani de prezență militară internațională a României. Pierderile umane nu au fost puține la număr, Afganistanul dovedindu-se cel mai dificil teatru de operații (20 decese), urmat de Angola (3), Bosnia-Herzegovina (2), Irak (2) și Kosovo (1). Întregul nostru respect pentru acești eroi.

♦ **Plutonier Butnariu Leontin** – Decedat în accident de muncă în Angola, misiunea „UNAVEM III”, în 1996.

♦ **Sergent Leoveanu Valentin** – Căzut la datorie în Angola, la 17 iunie 1996, în misiunea „UNAVEM III”.

♦ **Sublocotenent (pm) Remus Brânzan** – Sublocotenentul (pm) Remus Brânzan a cazut la datorie, la 17.09.1996, în timpul unei misiuni de largire a coridorului Gorazde în timp ce conducea excavatorul pe o panta abruptă din Bosnia-Herzegovina.

♦ **Căpitan Țifrea Cătălin** – Decedat în accident rutier misiunea „UNAVEM III”, în 1997.

♦ **Sergent Ion Filimon** – Decedat în misiunea SFOR, în 1997.

♦ **Plutonier major Ciobanu Victor** – Decedat în accident de muncă, KFOR, la 24.03.2002.

• **Sublocotenent (pm) Iosif-Silviu Fogarași** – Sublocotenentul (pm) Iosif-Silviu Fogarasi a fost împușcat, la 11.11.2003, în urma unui atac asupra transportorului amfibiu blindat în care se afla, în teatrul de operații din Afganistan. A fost decorat cu Ordinul „Virtutea Militară” în grad de Cavaler, cu însemn de razboi.

• **Sublocotenent (pm) Mihail-Anton Samuilă** – Sublocotenentul (pm) Mihail-Anton Samuilă a fost împușcat, la 14.11.2003, în urma unui atac asupra transportorului amfibiu blindat în care se afla, în teatrul de operații din Afganistan. A fost decorat cu Ordinul „Virtutea Militară” în grad de Cavaler, cu însemn de razboi.

• **Sublocotenent (pm) Narcis Șonei** – Sublocotenentul (pm) Narcis Șonei a decedat, la 24.04.2005, pe timpul desfășurării unei misiuni de patrulare în teatrul de operații din Afganistan, când TAB-ul în care se afla a trecut peste un dispozitiv explozibil improvizat ceea ce a declanșat detonarea muniției din interiorul transportorului. Militarul a fost decorat cu Ordinul „Virtutea Militară” în grad de Cavaler, cu însemn de razboi.

• **Sublocotenent (pm) Bogdan Valerian Hâncu** – Sublocotenentul (pm) Bogdan Valerian Hâncu a căzut la datorie, la 27.04.2006, în timpul executării unei misiuni de patrulare în teatrul de operații din Irak. În urma unui atac cu un dispozitiv explozibil improvizat, autovehiculul în care se afla a fost incendiat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

♦ **Sublocotenent (pm) Ionel Gheorghita Drăgușanu** – Sublocotenentul (pm) Ionel Gheorghita Drăgușanu și-a pierdut viața, la 20.06.2006, în timpul unei misiuni de patrulare în teatrul de operații din Afganistan. Transportorul în care se afla a trecut peste un dispozitiv explozibil improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

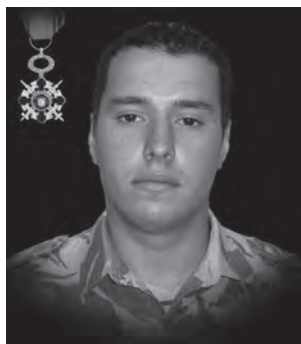
♦ **Aurel Marcu** – Sublocotenentul (pm) Aurel Marcu a căzut la datorie, la 06.09.2007, în teatrul de operații din Afganistan, pe când executa o misiune de patrulare, TAB-ul în care se afla trecând peste un dispozitiv explozibil improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

♦ **Sublocotenent (pm) Ioan Grosaru** – Sublocotenentul (pm) Ioan Grosaru a căzut la datorie, la 21.09.2007, în teatrul de operații din Irak, în timp ce executa o misiune de patrulare, TAB-ul în care se afla trecând peste un dispozitiv explozibil improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

♦ **Sublocotenent (pm) Ionuț Cosmin Sandu** – Sublocotenentul (pm) Ionuț Cosmin Sandu a căzut la datorie, la 20.03.2008, pe când executa o misiune de patrulare în teatrul de operații din Afganistan, HUMVEE-ul în care se afla trecând peste un dispozitiv explozibil improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

• **Sublocotenent (pm) Claudiu Marius Covrig** – Sublocotenentul (pm) Claudiu Marius Covrig și-a pierdut viața în Afganistan, la 13.06.2008, în timpul unei misiuni de patrulare pe Autostrada A1 (Qalat-Kabul). Transportorul amfibiu blindat, în care se afla, a fost atacat de forțele insurgente. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru militari, cu însemn de război.

• **Sublocotenent (pm) Dragoș Traian Alexandrescu** – Sublocotenentul (pm) Dragoș Traian Alexandrescu și-a pierdut viața în Afganistan, la 31.08.2008, în timpul unei misiuni de patrulare pe Autostrada A1 (Qalat-Kabul). Transportorul amfibiu blindat, în care se afla, a trecut peste un dispozitiv improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război.

• **Sublocotenent (pm) Claudiu Chira** – Sublocotenentul (pm) Claudiu Chira a căzut la datorie, la 26.02.2009, într-o misiune de patrulare pe Autostrada A1 (Qalat-Kabul) din Afganistan. Autovehiculul de tip HUMVEE, în care se afla, a trecut peste un dispozitiv improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, pentru militari, cu însemn de război.

• **Maior (pm) Tiberius-Marcel Petre** – Maiorul (pm) Tiberius-Marcel Petre și-a pierdut viața, la 03.04.2009, în timpul unei misiuni de intervenție rapidă în sprijinul unei subunități aliate atacate de insurgenți în teatrul de operații din Afganistan. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război.

• **Maior (pm) Iuliu-Vasile Unguraș** – Maiorul (pm) Iuliu-Vasile Unguraș a căzut la datorie, la 07.04.2009, în timpul unei misiuni de patrulare pe autostrada Kandahar-Kabul din Afganistan. Autovehiculul în care se afla a trecut peste un dispozitiv exploziv improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război.

• **Sublocotenent (pm) Florin Bădiceanu** – Sublocotenentul (pm) Florin Bădiceanu a căzut la datorie în Afganistan, la 23.02.2010, în timpul unei misiuni de patrulare pe autostrada Kandahar-Kabul. Autovehiculul în care se afla a trecut peste un dispozitiv exploziv improvizat. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război.

• **Sublocotenent (pm) Valerică Leu** – Sublocotenentul (pm) Valerică Leu a căzut la datorie în Afganistan, la 12.05.2010, în timpul unei misiuni de intervenție pentru securizarea unei căi de acces pe autostrada A1 (Qalat-Kabul). A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, pentru militari, cu însemn de război.

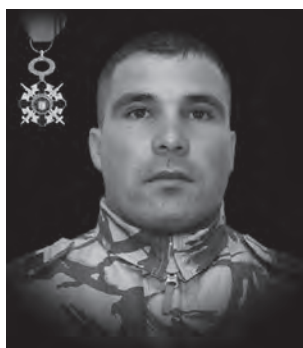
• **Sublocotenent (pm) Paul Caracudă** – Sublocotenent (pm) Paul Caracudă și-a pierdut viața, la 23.06.2010, în timpul unei misiuni de luptă pe autostrada A1 Kabul-Kandahar din Afganistan. Autovehiculul de tip HUMVEE în care se aflau a fost atacat cu un dispozitiv exploziv improvizat, acționat de la distanță. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

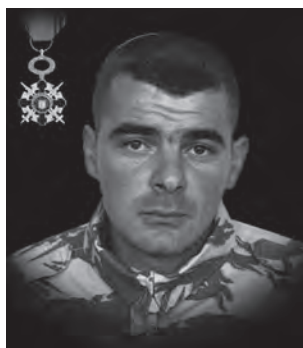
• **Sublocotenent (pm) Dan Ciobotaru** – Sublocotenentul (pm) Dan Ciobotaru și-a pierdut viața, la 23.06.2010, în timpul unei misiuni de luptă pe autostrada A1 Kabul-Kandahar din Afganistan. Autovehiculul de tip HUMVEE în care se afla a fost atacat cu un dispozitiv exploziv improvizat, acționat de la distanță. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

• **Sublocotenent (pm) Constantin-Laurențiu Lixandru** – Sublocotenentul (pm) Constantin-Laurențiu Lixandru a căzut la datorie în provincia Zabul din Afganistan, la 05.05.2011, în urma unui atac cu un dispozitiv exploziv improvizat, în timp ce executa o misiune de cercetare terestră a unui obiectiv. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

• **Sublocotenent (pm) Cătălin-Ionel Marinescu** – Sublocotenentul (pm) Catalin-Ionel Marinescu a căzut la datorie în provincia Zabul din Afganistan, la 10.05.2011, în urma unui atac cu un dispozitiv exploziv improvizat, în timp ce executa o misiune de cercetare terestră a unui obiectiv. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

• **Sublocotenent (pm) Cristian-Petru Filip** – Sublocotenentul (pm) Cristian-Petru Filip a căzut la datorie în timpul executării unei misiuni în Afganistan, la 01.10.2011, în urma unui atac cu un dispozitiv exploziv improvizat asupra vehiculului HUMVEE în care se afla. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

• **Sublocotenent (pm) Marius Florin Sfecheș** – Sublocotenentul (pm) Marius Florin Sfecheș a căzut la datorie în timpul executării unei misiuni în Afganistan, la 01.10.2011, în urma unui atac cu un dispozitiv exploziv improvizat asupra vehiculului HUMVEE în care se afla. A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, cu însemn de război, pentru militari.

• **Sublocotenent (pm) Ion-Lucian Leuștean** – Sublocotenentul (pm) Ion-Lucian Leuștean, din Batalionul 2 Manevră, a fost rănit grav la data de 7 septembrie 2011, în urma deflagrației unui dispozitiv exploziv improvizat, în timp ce executa cercetarea terestră a unui obiectiv în provincia Zabul. A decedat ulterior la spital, la 09.05.2012.

REDACTIA

¹ Prima misiune internațională la care a participat România a fost Misiunea de Observare din Irak-Kuweit (UNIKOM), din aprilie 1991.

² Informațiile au fost preluate de pe site-ul Ministerului Apărării Naționale și din Visarion Neagoe, *Armata României în misiuni internaționale*, Editura CTEA, București, 2010.

BĂTĂLIA DE LA OBERTYN (22 AUGUST 1531). ULTIMA FAZĂ A CONFLICTULUI MOLDO-POLON PENTRU POCUȚIA

Drd. RĂZVAN MIHAI NEAGU *

Abstract

The battle of Obertyn (August 22, 1531) was fought between Moldavian voivode Petru Rareș and Polish king Sigismund I the Old, in the town of Obertyn, north of the Dniester River, now in Ukraine. The battle ended with a Polish victory and the reconquest of Pokutia. Between 1529 and 1530, the Moldavians conquered the disputed territory of Pokutia. Since Moldavia was a vassal state of the Ottoman Empire, king Sigismund sent a letter to sultan Suleiman the Magnificent to ask him where he stood on the conflict. The Poles employed the crown hetman, Jan Amor Tarnowski, to led the army against the Romanian prince. Tarnowski was given cavalry, infantry, cannons, and a Tabor wagon train. He picked the town of Obertyn as his operation point. The Moldavians sent light cavalry to attack the Tabor wagons in the forest, but were repelled by the Polish infantry. The Moldavians cannons then started to fire on the Tabors, but were unsuccessful. Instead, the Polish artillery inflicted great damage on the Moldavians cannons. The Polish cavalry launched several succesful attacks on the Moldavian left, forcing Petru Rareș to rebuild it. He left some infantry to defend his right and secure the route to Obertyn, in case he needed to retreat. A final Polish attack routed the entire Moldavian army. Petru Rareș lost many soldiers, all the cannons and a large number of boyars were made prisoners.

Keywords. *Petru Rareș, Sigismund the Old, Moldavia, Pokutia, Jan Amor Tarnowski.*

Contextul internațional și preliminariile bătăliei

Petru Rareș a venit la conducerea Moldovei după moartea, la Hotin, la 14 ianuarie 1527, a nepotului său Ștefăniță Vodă. El a avut două domnii, 1527-1538 și 1541-1546. Fiu nelegitim al lui Ștefan cel Mare și al Mariei, Petru Rareș a condus Moldova într-o epocă tulbură pentru destinele Europei Centrale¹. Astfel, perioada la care facem referire a fost dominată de expansiunea maximă a Imperiului Otoman sub

domnia lui Soliman I Magnificul (1520-1566). Acest sultan a reușit să cucerească cetatea Belgradului (1521), să distrugă regatul ungar, în urma bătăliei de la Mohács (1526), să asedieze fără succes Viena (1529) și să transforme centrul Ungariei în pașalâc turcesc cu capitala la Buda (1541)². Desființarea Ungariei ca stat a determinat reacția Habsburgilor austrieci, care, începând cu acest cu acest moment, se vor insinua tot mai pregnant în Europa Centrală, țintele lor fiind Boemia și resturile regatului ungar. Celălalt vecin puternic al Moldovei, Po-

* Profesor titular de istorie la Colegiul Tehnic Turda și doctorand al Institutului de Istorie „George Bariț” Cluj din cadrul Academiei Române.

Petru Rareș

lonia, se afla în plină perioadă renașcentistă, o epocă de înflorire a artelor și a culturii, patronată de regele Sigismund I cel Bătrân (1506-1548) și regina Bona Sforza³.

Polonia ocupa o poziție cheie în sistemul relațiilor internaționale din Europa Centrală, iar Sigismund I s-a pronunțat mereu pentru menținerea unor bune raporturi cu turcii, pe care îi vedea ca o contrapondere a tendințelor expansioniste habsburgice. Astfel, în 1525, Polonia încheie un armistițiu cu Poarta, în urma invaziei otomane din 1524. După dispariția regatului ungar (1526), Polonia l-a sprijinit în lupta pentru tronul maghiar pe Ioan Zápolya, voievodul Transilvaniei și favorit al sultanului. Astfel, partida antihabsburgică, în frunte cu regina Bona Sforza și primul Poloniei, Jan Laski, și-a impus punctul de vedere, deși Habsburgii mai dețineau aliați prețioși, cum ar fi castelanul Cracoviei, Krzysztof Szydłowiecki.

Partida antihabsburgică va reuși să obțină căsătoria fiicei regelui Sigismund I, Isabella, cu Ioan Zápolya și să încheie *pacea veșnică* cu Imperiul otoman (1533), care va dura până în 1617. Aceste două evenimente au constituit puncte de referință pentru evoluția relațiilor internaționale din Europa Centrală, dar și pen-

tru politica externă a Moldovei. În plus între cele două state exista un mai vechi litigiu referitor la problema Pocuției, situată în nordul Moldovei, între valea Prutului superior și râul Ceremuș. Era locuită în majoritate de români și ruteni, toți ortodocși, iar până în 1539, preoții care slujeau acolo erau hirotoniți în Moldova⁴. Această provincie avea ca târguri mai importante: Sniatyn, Gwozdziec, Vtoropy⁵. Pocuția a fost anexată Poloniei în timpul lui Cazimir III cel Mare (1349), dar în 1388 acest teritoriu a fost dat drept gaj de către Vladislav al II-lea Iagiello domnului Moldovei, Petru I Mușat, pentru un împrumut de 3000 ruble *francești*, necesar polonezilor pentru finanțarea luptelor împotriva cavalerilor teutoni. Împrumutul nu a mai fost niciodată restituit Moldovei, dar după Petru I Mușat, unii domni moldoveni, pentru a-și atrage simpatia și sprijinul Poloniei, au renunțat la Pocuția. La sfârșitul domniei sale, pe fondul mării victorii asupra regelui polonez Ioan Albert de la Codrîi Cozminului (1497), Ștefan cel Mare și-a reiterat pretențiile asupra Pocuției. Tratatul moldo-polon din 1499 nu făcea nicio referire la teritoriul disputat, dar în împrejurări rămase necunoscute cele două state s-au înțeles să poarte tratative pentru re-

zolvarea diferendului. Aceste tratative nu s-au mai purtat din cauza morții regelui Ioan Albert (17 iunie 1501), dar și din lipsa de dorință a părții poloneze pentru rezolvarea chestiunii. În 1502, Ștefan cel Mare ocupă Pocuția, iar în noiembrie 1502 îi scria starostelui de Liov, cerându-i să intervină pe lângă regele Alexandru I (1501-1506) să-i recunoască stăpânirea întregii Pocuții, pe care Ștefan pretindea că a ocupat-o cu aprobarea regelui Ungariei⁶. Invocând Ungaria, Ștefan căuta un adăpost din punct de vedere politic. Evident, Polonia nu i-a recunoscut nimic lui Ștefan, dar era dispusă la negocieri. Astfel, între 3 și 5 noiembrie 1503, la Cernăuți sosește solul polon Firley care-i propune lui Ștefan să părăsească Pocuția, iar granița moldo-polonă să fie pe râul Colacin. Ștefan a refuzat, iar până la moartea sa Pocuția a rămas a Moldovei.

Urmașul lui Ștefan, Bogdan al III-lea (1504-1517), care dorea să se căsătorească cu Elisabeta, sora lui Sigismund I, cedează în 1505 Pocuția Poloniei, sperând să o recupereze ca zestre a viitoarei sale soții, dar cum căsătoria nu s-a mai consumat, domnul moldovean recuperează provincia în 1506 pe calea armelor, dar o va pierde din nou în 1509. S-a recurs la arbitrajul Ungariei și câteva sate au fost date spre administrare logofătului Tăutu, dar și aceste așezări au fost ocupate de poloni la moartea lui Bogdan al III-lea. Sub Ștefan cel Tânăr (1517-1527), nu s-a mai pus problema Pocuției datorită bunelor relații moldo-polone.

Venirea pe tron a lui Petru Rareș a redeschis problema Pocuției. Rareș a încheiat cu Polonia tratatul din decembrie 1527 prin care obținea promisiunea de ajutor împotriva tătarilor și a celorlalți dușmani, vorbindu-se chiar de o expediție generală autiotomană. Domnul Moldovei a cerut ajutor regelui polon pentru plata tributului, dar și libera trecere prin Polonia a solilor moldoveni, care mergeau la Moscova să cumpere *dinți de pește* (colți de morskă) pentru sultan. Victoriile sultanului și consolidarea poziției lui Zápolya ca rege al Ungariei au aruncat Moldova, în ciuda victoriilor din Transilvania (bătălia de la Feldioara 1527), într-o izolare politico-diplomatică. Petru Rareș a încercat să preîntâmpine această evoluție, prevalându-se de angajamentul antiotoman al Poloniei din tratatul de alianță din 1527⁷. Pe parcursul anu-

lui 1528, Petru Rareș a încercat, fără succes, să-l convingă pe regele Sigismund de realitatea pericolului otoman. Cu toate că papa Clement al VII-lea l-a excomunicat pe Zápolya pentru alianța cu turcii și l-a amenințat cu pierderea demnităților ecleziastice pe Jan Laski, primatul Poloniei, monarhia jagiellonă a promovat în continuare o politică amiabilă cu Poarta.

Sigismund a refuzat să-l ajute pe Petru Rareș la plata tributului, care încă din primul an al domniei lui Petru Rareș s-a majorat la 10.000 de galbeni⁸ și a afirmat că blănurile care se cumpărau din cnezatul Moscovei pentru sultan se găseau și în Lituania. Văzând că nu are succes în a atrage Polonia într-o coaliție anti-otomană, Petru Rareș a încercat atunci o strategie diplomatică: deteriorarea raporturilor polono-otomane. O dovadă în acest sens este o scrisoare a domnului moldovean adresată sultanului, în care se spunea referitor la regele Poloniei: *Sus-numitul rege, strângând oști, stăgata și se află în alianță cu fratele său Ferdinand. Ei sunt haini față de mânia-sa, fericitul padișah. Ei mă cred rău și pe supusul de mine, întrucât noi slujim cu dreptate pe mânia-sa fericitul padișah. De aceea ei ne dușmănesc.* De asemenea, Petru Rareș ruga pe sultan: *să-mi dea voie, supusului de mine, iar supușilor tătari ai domniei-voastre să le porunciți să ne ajute pe noi, supușii, ca să mergem asupra ținuturilor leșești și să ne străduim din tot suflul pentru mânia-sa fericitul padișah*⁹. În plus relațiile moldo-polone erau agravate și de dese conflicte de graniță. Petru Rareș a recurs la un mijloc extrem de presiune asupra Poloniei: ocuparea Pocuției, obiect de litigiu între cele două state de un secol și jumătate¹⁰. În august 1530, domnul Moldovei a trimis o solie regelui Sigismund cerându-i să returneze Pocuția. Cererea, bineînțeles, a fost respinsă. Ce anume l-a determinat pe Rareș să recurgă la ocuparea Pocuției? Atât în istoriografia română cât și în cea poloneză s-a conchis că atacul a fost minuțios pregătit. Rareș a încercat cristalizarea unui sistem de alianțe: și-a atras sprijinul domnului Țării Românești, Vlad Înecatul, ginerele său (1530-1532), și a încercat să-l determine pe marele cneaz al Moscovei, Vasile al III-lea, să atace Kievul, în timp ce Rareș avea să ocupe Haliciul, Sniatyn și Colomeea.

Desfășurarea și etapele bătăliei

Cronica episcopului Macarie spune foarte clar: *În anul 1531, luna august s-a întâmplat ca domnul Petru voievod, îndreptându-și privirile peste tot, să trimită la craiul leșesc cu rugămintea să-i întoarcă moșia părintească, ce fusese ruptă în timpul domniilor de mai înainte. Acesta însă nici n-a vrut să-audă, astfel că Petru voievod a hotărât s-o ia cu război*¹¹. În primele zile ale lunii decembrie 1530, armata moldoveană ocupă Pocuția, invocând acordul sultanului, care, de fapt, a refuzat să-l dea. Acțiunea a fost una rapidă, deoarece la 24 decembrie Petru Rareș a fost înapoi în Moldova. Domnul moldovean a lăsat în teritoriul cucerit 12 garnizoane sub conducerea lui Toma Barnovschi, staroste de Cernăuți. Sigismund I a condamnat vehement acțiunea Moldovei, dar a decis ca pentru moment lucrurile să rămână așa din cauza faptului că Rareș clama mereu sprijinul sultanului, ceea ce a lăsat loc bănuielii că ar fi putut exista o înțelegere cu Poarta sau că aceasta din urmă ar fi susținut tacit acțiunea domnului. În opinia polonezilor, a acționa înainte de a cunoaște exact opinia sultanului ar fi fost o greșeală majoră; Polonia nu a dorit să-și asume riscul unui conflict cu Imperiul Otoman. În consecință, s-a decis trimiterea la Istanbul a lui Jan Ocieski, *notarius terraie Cracovensis*. Scopurile misiunii sale erau două: de a se plânge sultanului de ocuparea Pocuției și de a afla poziția oficială a Porții despre acest eveniment. Această misiune diplomatică era una extrem de importantă, de ea depinzând reacția Poloniei la agresiunea lui Rareș. La începutul lui aprilie 1531, Ocieski se afla la Istanbul, unde a avut întrevederi cu Ionus-beg, tălmăciul Porții, marele vizir Ibrahim și a fost primit chiar de sultan¹². Din discuțiile cu aceștia, solul polon a realizat cu satisfacție faptul că Poarta dezaproba acțiunea lui Rareș, a cărui pretenție de a fi ocupat Pocuția la ordinul sultanului nu avea nici un fundament; această veste a fost trimisă ducelui Prusiei, Albert. Mai mult, la Istanbul, Ocieski s-a întâlnit și cu pretendentul la tronul Moldovei, Ștefan Lăcustă, care i-a cerut sprijin pentru detronarea lui Petru Rareș¹³. Pe baza rezultatelor soliei lui Ocieski, Polonia a pregătit riposta. Comandant al armatei însărcinată cu pedepsirea moldovenilor a fost numit Jan Amor Tarnowski (1488-1561), marele hatman

Jan Amor Tarnowski

al Coroanei, important nobil polonez, palatin al Galiției și voievod al Cracoviei și Ruteniei, care își alcătuieste o armată de aproximativ 6 000 de mercenari. Petru Rareș va aduna circa 20 000 de oameni, superioritatea numerică fiind de partea românilor. Tactica utilizată de Rareș a fost una greșită, încă de la început. Astfel, el a rupt un corp de 6 000 de oameni, care constituiau avangarda armatei moldovene. Acest corp condus de Vlad, pârcălabul Hotinului, și Toma Barnovschi, starostele de Cernăuți, suferă o primă înfrângere în încercarea de a prelua târgul Gwozdziec, recucerit de poloni de la moldoveni¹⁴. Petru Rareș s-a infuriat de acest eșec și a ordonat un marș forțat, străbătând distanța de aproximativ 100 kilometri dintre Cernăuți și Obertyn în două zile.

Tarnowski și-a poziționat grupele lângă orașelul Obertyn, la nord de râul Nistru, unde pe creasta unui deal a construit o tabără fortificată după model husit. Tactica husită a fost pusă la punct în Boemia de către Jan Žižka și consta în elaborarea unei fortificații rotunde sau patrulatere din care, strâns unite între ele, din loc în loc existând spații prin care se putea trage cu arma sau arcul. În interiorul fortificației era poziționată, în general, o trupă de cavalerie, care la semnalul conducătorului putea ieși din incintă, prin schimbarea poziției anuntor care. La fel a procedat și Tarnowski la Obertyn, construind o astfel de tabără. Părțile

Bătălia de la Obertyn

ei de nord și est erau protejate de o pădure, iar hatmanul și-a plasat artileria în părțile taberei neprotejate de pădure.

Infanteria polonă a fost menținută în interiorul taberei ca trupe de rezervă, în timp ce cavaleria a fost desfășurată în câmp deschis. Raportul de forțe era net favorabil moldovenilor (20 000 de oameni și 50 de tunuri, capturate anterior la Feldioara), în timp ce polonezii erau în număr de circa 6 000. Însă superioritatea moldovenilor a fost diminuată de faptul că Petru Rareș nu avea trăgători profesioniști pentru cele 50 de tunuri și de faptul că nu aveau o poziție favorabilă de tragere asupra polonezilor. Planul hatmanului prevedea împiedicarea retragerii moldovenilor, prin bararea drumului spre Moldova, mai ales că o parte a terenului era mlăștinoasă. De asemenea Tarnowski vroia să-l determine pe Petru Rareș să-și concentreze forțele asupra flancului stâng, departe de calea de acces. Bătălia a avut loc în data de 22 august 1531, având trei faze. În prima etapă, Petru Rareș a trimis cavaleria ușoară înspre zona împădurită într-o încercare de a lovi prin surprindere tabăra polonă, dar infanteria lui Tarnowski a replicat și inițiativa domnului nu s-a mai concretizat. Bombardamentele moldovenilor nu s-au concretizat nici ele deoarece, din cauza terenului, multe și-au ratat ținta, în

timp ce artileria poloneză a provocat importante distrugerii moldovenilor. În a doua fază a luptei, Tarnowski și-a trimis o treime din cavalerie să atace dușmanul prin poarta din spate a taberei. Aceste unități au produs dezastre în armata moldoveană; ele erau în formă de romb și atacau pe două linii, prima linie lansa atacul apoi se retrăgea pentru reorganizare și reface-re, în timp ce linia a doua lua locul în luptă, procesul repetându-se de mai multe ori. Aceste atacuri s-au concentrat asupra flancului stâng moldovean. În faza finală a bătăliei, Petru Rareș, văzând că flancul stâng este asediat, și-a concentrat acolo manevrele, dar a lăsat o parte a flancului drept în apropierea căii de acces pentru a-și asigura retragerea. Tarnowski a ordonat acelei treimi a cavaleriei care asediașe inițial flancul stâng moldovean să reintre în interiorul taberei. Celelalte două treimi ale cavaleriei polone au fost concentrate în fața Porții principale a taberei. În fața acestui atac, paharnicul Trifan Popescul a fost cel care a dat semnalul de retragere și a antrenat după el restul armatei moldovene¹⁵. Cavaleria polonă, într-o manieră riscantă, a înconjurat flancul central și stâng al armatei moldovene, fiind în raza de acțiune a tunurilor, care însă au fost capturate. Moldovenii au fost încercuiți, iar Tarnowski a ordonat să intervină și prima treime a cavaleriei. Petru Rareș a fost definitiv înfrânt pierzând 7 000 de oameni iar alți 1 000 de oameni au făcut prizonieri, între ei mulți mari sfetnici (între ei și Toader Bubuiog, ctitorul mănăstirii Humor). În retragerea care a urmat haosului luptei, mulți moldoveni nu au observat că drumul pe care apucaseră ducea într-o mlaștină. Mulți au pierit acolo înecați; Petru Rareș și-a pierdut calul fiind salvat de un sfetnic.

Cronicarul Grigore Ureche, care scrie la un secol distanță de cele petrecute, înregistrează faptul că hatmanul Tarnowski *multu au stătut în gânduri, ca să lase tabăra cu puști cu tot și el să fugă*¹⁶. Încercând să minimizeze victoria polonezilor, Ureche mai afirmă că, până la un punct, rezultatul bătăliei putea fi unul neutru: *multă vreme bătându-să, cu multă moarte dintru amândoașo părțile*. În finalul relatării sale despre bătălia de la Obertyn, Ureche admite, totuși, victoria polonezilor.

Urmările bătăliei

De ce a pierdut Petru Rareș bătălia de la Obertyn, în condițiile în care superioritatea numerică a moldovenilor a fost incontestabilă? O posibilă explicație ar fi din cauza erorilor tactice. Greșeala domnului de a disloca aproape 6 000 de oșteni pe care i-a trimis la poarta din spate, acolo unde Tarnowski a declanșat o abilă manevră, pierderea artileriei, personalul neprofesionist care deservea cele 50 de tunuri, defectiunea paharnicului Popescu care a sunat retragerea demoralizând complet trupele, dar și incapacitatea domnitorului de a impune repelierea au constituit cauze ale înfrângerii de la Obertyn. În vederea normalizării raporturilor moldo-polone, Cronica Moldovei de la Cracovia ne spune că: *Petru trimise apoi la regele Poloniei cerând un armistițiu de un an spre a putea să se străduiască pentru o pace trainică. Regele Ungariei trimise de asemenea reprezentanți pentru a grăbi pacea*¹⁷. Normalizarea relațiilor cu Polonia a fost posibilă cu largul concurs al lui Ioan Zápolya, care vedea în Rareș un sprijin direct pentru consolidarea pozițiilor sale în Ungaria, amenințate în permanență de Ferdinand de Habsburg. Pe de altă parte, regele ungar avea mare trecere la socrul său, regele polon. Situația internațională din Europa Centrală a impus și ea încheierea grabnică a unei păci între foștii combatanți, în sensul în care, în 1532, Soliman I se pregătea din nou să cucerască Viena. Astfel, prin mijlocirea lui Francisc, prepozitul Transilvaniei, la 20 februarie 1532 la Cracovia s-a semnat un armistițiu pe un an, cu începere din 1 mai, între Sigismund I și Petru Rareș. Cu toate acestea, Petru Rareș nu a renunțat la ideea recuperării Pocuției, trimițând în acest sens mai multe solii în Polonia, rămase fără rezultat. Luptele cu Polonia nu au încetat nici după bătălia de la Obertyn. Astfel, în octombrie 1531, o armată moldoveană face o incursiune în Pocuția, urmată în noiembrie de o expediție polonă în nordul Moldovei și de o alta în decembrie. La 4 februarie 1532, la Tărăsăuți, Petru Rareș înfruntă o armată poloneză. În aceste condiții, pentru a păstra bunele relații cu otomanii, Sigismund I a luat decizia de a trimite la Istanbul o solie solemnă condusă de castelanul de Lad, Petru Opalinski, cu misiunea de a încheia o pace pe o durată cât mai mare¹⁸. Un alt țel al soliei polone era să solicite

sultanului să intervină în favoarea Poloniei în conflictul pentru Pocuția.

Aflând de intențiile Poloniei, Petru Rareș i-a întins mai multe capcane lui Opalinski, în drumul său spre Istanbul, după cum rezultă din relatarea acestuia: *Mai întâi să binevoiască Majestatea Voastră (Sigismund I) să afle că împăratul turcilor și Ibrahim Pașa au fost înștiințați cât mai neîndoios – și totodată și eu – că voievodul (Petru Rareș) își pregătise împotriva mea prin anumite locuri ale cetăților sale pe care le are în Transilvania, vreo 100 de călăreți, care să mă prindă sau să mă omoare când mergeam la sultan, și să se îngrijească mai ales să mă aducă viu la el, voind prin aceasta să împiedice negocierile Majestății Voastre cu împăratul*¹⁹.

În ciuda atitudinii ostile a domnului Moldovei, în ianuarie 1533 se încheie *pacea perpetuă* polono-otomană, eveniment nefast pentru Moldova, deoarece acum o înțelegere moldo-polonă pe baza propunerilor lui Rareș era exclusă, sultanul afirmându-și dreptul exclusiv de suzeranitate asupra Moldovei și Țării Românești.

Cu toate acestea, Petru Rareș nu va renunța la negocierile cu Polonia și încearcă întrevederi personale cu polonezi. Astfel, la sfârșitul verii lui 1533 sosește în Moldova Nicolae Iskrzycki, omul lui Jan Tarnowski și staroste de Camenița. Atitudinea lui Petru Rareș în problema Pocuției nu era schimbată, el mizând acum pe cartea creștinătății: *Ar fi mai bine și mai cuviincios ca să mă despăgubească și să ni se dea acea bucată de țară pe care am cerut-o pentru marile mele pagube, făcându-mă prin aceasta îndatorat față de dânsul, decât să-și puie toată nădejdea în păgâni căci niciodată nu am auzit aceasta: „ca un câine să aibă treabă între sfinți, sau să ajungă la ceva bun. Așa este păgânul între domnii creștini, căci cea mai mare bucurie a păgânilor și viclesugul lor este să ațâțe ceartă între domnii creștini*²⁰. Solul polon a relevat și opinia regelui Sigismund I în chestiunea Pocuției: *Măria sa, regele, văzând o așa mare nedreptate făptuită în disprețul său, a pus de a fost trimis un număr de oameni acolo*²¹. Petru Rareș i-a dat indicații solului polon să intervină pe lângă regele Sigismund I pentru a-i restitui Pocuția.

În concluzie, se poate afirma că reactualizarea conflictului pentru Pocuția a fost una din cauzele esențiale, care au afectat grav și pe ter-

men lung poziția internațională și integritatea teritorială a Moldovei. Conflictul cu Polonia a marcat și progresiva evoluție a Moldovei într-un sistem de alianțe ostil Imperiului Otoman, de ale cărui interese Polonia era mai apropiată decât de ale Habsburgilor. Victoria de la Obertyn poate fi interpretată și în sensul renașterii Poloniei față de înfrângerea de la Codrîi Cosminului din 1497. Dar, mai mult decât un eșec militar, deznodământul conflictului moldo-polon anunța evenimentele anului 1538, când Petru Rareș va fi înălțat de otomani și polonezi, iar teritoriul Moldovei va suferi grave amputări teritoriale.

¹ C. Rezachevici, *Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova*, vol. I sec. XIV-XVI, Ed. Enciclopedică, București, 2001, p.557.

² A. Stiles, *Imperiul Otoman 1450-1700*, Ed. All, București, 1998, p.32-36.

³ C. Rezachevici, *Polonia în vremea Jagiellonilor* în Studii și articole de istorie, XLI-XLII, București, 1980, p.70, A. Gieysztor, S. Kieniewicz, E. Rostworowski, J. Tazbir, H. Wereszycki, *History of Poland*, Polish Scientific Publishers, Warszawa, 1979, p.145-146, F. Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*, Ed. All, București, 2001, p.263-264.

⁴ Ș. Gorovei, *Petru Rareș*, Ed. Militară, București, 1982, p. 79.

⁵ N. Iorga, *Istoria armatei românești*, Ed. Militară, București, 1970, p. 139.

⁶ E. Denize, *Ștefan cel Mare. Dimensiunea internațională a domniei*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2004, p.169.

⁷ *** *Istoria Românilor*, vol. IV., Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 435.

⁸ M. Maxim, *Noi documente turcești privind Țările Române și Înalta Poartă (1526-1602)*, Ed. Istros, Brăila, 2008, p.56.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Ș. Simionescu, *Relațiile internaționale ale Moldovei în timpul domniei lui Petru Rareș* în Revista de istorie, tom. 30, nr. 1, 1977, p.99.

¹¹ *Cronica episcopului Macarie*, în *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, Ed. Tineretului, București, 1969, p.179.

¹² *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1968, p. 305.

¹³ *** *Istoria românilor*, op. cit., p. 436.

¹⁴ M. M. Székely, *Sfetnicii lui Petru Rareș*, Ed. Univ. A.I. Cuza, Iași, 2002, p.150.

¹⁵ *Ibidem*, p.191.

¹⁶ G. Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ed. Litera, Chișinău, 1997, p. 96.

¹⁷ *Cronica Moldovei de la Cracovia* ediție de C. Rezachevici, Ed. Meronia, București, 2006, p.150.

¹⁸ L. Șimanschi (coord.), *Petru Rareș*, Ed. Academiei Române, București, 1978, p. 128.

¹⁹ *Călători străini despre Țările Române*, op. cit., p. 345.

²⁰ *Ibidem*, p. 353.

²¹ *Ibidem*.

Bibliografie

1) Izvoare

– *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1968.

– *Cronica episcopului Macarie*, în *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, Ed. Tineretului, București, 1969.

– *Cronica Moldovei de la Cracovia* ediție de C. Rezachevici, Ed. Meronia, București, 2006.

– Maxim M., *Noi documente turcești privind Țările Române și Înalta Poartă (1526-1602)*, Ed. Istros, Brăila, 2008.

– Medmed M.A., *Documente turcești privind istoria României*, vol. I, 1455-1774, București, 1976.

– Ureche G., *Letopisețul Țării Moldovei*, Ed. Litera, Chișinău, 1997.

2) Articole și cărți

– Denize E., *Ștefan cel Mare. Dimensiunea internațională a domniei*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2004.

– Dvornik F., *Slavii în istoria și civilizația europeană*, Ed. All, București, 2001.

– Gorovei Ș., *Petru Rareș*, Ed. Militară, București, 1982.

– Gieysztor A., Kieniewicz S., Rostworowski E., Tazbir J., Wereszycki H., *History of Poland*, Polish Scientific Publishers, Warszawa, 1979.

– Iorga N., *Istoria armatei românești*, Ed. Militară, București, 1970.

– *** *Istoria Românilor*, vol. IV., Ed. Enciclopedică, București, 2001.

– Rezachevici C., *Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova*, vol. I sec. XIV-XVI, Ed. Enciclopedică, București, 2001.

– Idem, *Polonia în vremea Jagiellonilor* în Studii și articole de istorie, XLI-XLII, București, 1980.

– Simionescu Ș., *Relațiile internaționale ale Moldovei în timpul domniei lui Petru Rareș*, în Revista de istorie, tom. 30, nr. 1, 1977.

– Stiles A., *Imperiul Otoman 1450-1700*, Ed. All, București, 1998.

– Székely M.M., *Sfetnicii lui Petru Rareș*, Ed. Univ. A.I. Cuza, Iași, 2002.

– Șimanschi L. (coord.), *Petru Rareș*, Ed. Academiei Române, București, 1978.

DESPRE SEMNIFICAȚIILE „UNITĂȚII NAȚIONALE” DIN PERSPECTIVA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE*

Dr. ȘERBAN FILIP CIOCULESCU **

Abstract

When studying the process of national unification, usually we resort to emotional political myths on the greatness and suffering of nations, somehow implicitly accepting that achieving unification on ethnic basis is a natural and expected outcome. In this study we have used the instruments and paradigms of International Relations discipline, which deals with state as a unit having a territory, a population and sovereignty. The modern state (labeled as “westphalian”) was invented in Western Europe and then “exported” to the rest of the world. Nowadays, according to international law, there are no more nations striving to emerge as independent states because the decolonization process is over. But in some areas of the world, there are ethnic and religious groups trying to modify the states’ map by achieving unity on specific territories, frequently by force and after separating from other states. Such moves however are not welcomed by the international community because they tend to question and disturb the territorial status quo inherited from the Helsinki Process in 1975.

Keywords: state, unification, international relations, sovereignty, war, ethnic, modern, post-modern, world order

Ca în fiecare an, pe 24 ianuarie, noi românii sărbătorim ziua înfăptuirii unirii principatelor și evocăm anul 1859 și personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza. Dincolo de elanul patriotic și de focalizarea pe cazul țării noastre, îmi propun să trec în revistă semnificațiile unirii națiunilor, la scară globală, în contextul istoriei relațiilor internaționale.

Disciplina relațiilor internaționale, apărută în mod științific după Primul Război Mondial în lumea anglo-saxonă, se bazează în mod indiscutabil pe existența statului națiune ca unitate de bază. Folosim adjectivul „internațional”

spre a marca la nivel discursiv că ne plasăm la nivelul statal, spre deosebire de sintagma „politică mondială” ce trimite la o multitudine de actori ai RI: organizații internaționale, corporații multinaționale, grupări etno-religioase transnaționale, teroriști, secte etc.

După faimosul moment al „păcii westphalice” de la mijlocul secolului al-XVII-lea, consecutiv Războiului de 30 de ani, a urmat emergența graduală a statului teritorial suveran, fenomen caracterizat prin centralizarea puterii în dauna polilor de putere dispersați specifici feudalismului, delimitarea strictă a frontiere-

* Acest text reprezintă o prelegere susținută la Ministerul Apărării Naționale pe data de 22.01.2012, cu ocazia sărbătoririi zilei Unirii (24 ianuarie).

** Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

lor, formarea de armate permanente bazate fie pe monopolul militar al clasei aristocratice fie pe mercenari, ori pe forme hibride. De asemenea, statele au început să colecteze sistematic taxele de la populație, spre a purta războaie și a asigura administrația teritoriului.

După cum se știe, Revoluția franceză din 1789 a dat o lovitură gravă statului absolutist monarhic și a introdus ideea suveranității populare, creând corpul politic modern bazat pe națiune. Armatele napoleoniene aflate în marș de cucerire europeană au semănat sentimentele naționaliste în spațiile europene devastate – Spania și Germania –, astfel încât, treptat, în prima jumătate a secolului al XIX-lea s-a conturat ideologia naționalistă care a permis crearea statului-națiune. Statul națiune este așadar o formă politico-administrativă inventată în Europa occidentală, bazată pe ideea ca orice teritoriu suveran trebuie să fie controlat de o națiune titulară, singura în măsură să dea conținut și formă idealului suveranității și independenței.

Problema deosebită a Europei a constatat în faptul că în multe arii teritoriale nu exista o „puritate” etnică, fiind un amalgam de grupuri ce se întrepătrundeau cel mai adesea. Marile migrații din epoca Imperiului Roman și cele de după acesta au contribuit la apariția unei diversități etno-culturale remarcabile în Europa. Astfel încât în secolul al XIX-lea și într-o bună parte din secolul XX, noile elite deținătoare ale puterii au început să cultive idealul realizării de state cât mai omogene în plan identitar, cu scopul de a regrupa laolaltă toți membrii unei națiuni, cu asumarea costurilor aferente. Evident aceste costuri îmbrăcau forma unor riscuri și amenințări, mai ales că multe grupuri etno-religioase se găseau în componența unor imperii multinaționale sau a unor state deja afirmate ca atare. Prin urmare statul națiune tipic, așa cum îl teoretizăm adesea, este de fapt o comunitate politică suverană, omogenă în plan identitar-cultural și viabilă economic. În secolul XIX, ideea de multiculturalism și toleranță față de minorități, sau dreptul la autonomie regională, sunau extrem de straniu și provocator, aproape la fel de mult ca o discuție despre extratereștri sosiți pe Terra astăzi!

Realizarea unificării naționale avea să devină mai ales un obiectiv major al națiunilor pe

care factorii istorici și geopolitici îi dispersaseră pe multiple teritorii, controlate de autorități suverane diferite. Italia și Germania sunt exemplele tipice de state care și-au desăvârșit târziu unitatea statală, în urma unor războaie purtate contra unor vecini cu pretenții hegemonice. De semnalat că nu toți membrii națiunii au aspirat la proiectul unificării, existând sensibilități regionale cu potențial centrifug. Astfel, dorinței lui Otto Von Bismarck, cancelarul Prusiei, de a unifica Germania i se opunea dorința statelor germane din Sud – Bavaria, Hessa, Baden și Wurtemberg – de a urma un destin separat de cel al Prusiei. Deși a triumfat, Prusia nu a reușit să uniformizeze rapid mozaicul de identități locale din Sudul Germaniei bazate pe religia catolică și pe spiritul parohial, agrar, opus expansiunii teritoriale a noului Reich unificat. Prin Kulturkampf, Bismarck a lovit în interesele catolicilor și a redus treptat populația catolică spre o treime din total, situație consemnată după 60 de ani de la unificare. România, unificată în două etape istorice distincte, a cunoscut și mai cunoaște fenomenul micro-naționalismelor centrifuge, al sensibilităților locale, opuse tendințelor de control politico-administrativ din partea Centrului. Astfel, se știe că, acum aproape un secol, Iuliu Maniu a criticat vehement supremația politică și culturală a elitelor liberale ale Vechiului Regat, în dauna valorilor ardelenesti, iar mai recent s-a făcut multă vâlvă în jurul manifestului semnat de Sabin Gherman, omul care „s-a săturat de România” și vrea o Transilvanie autonomă.

Deși în general benefică pentru dezvoltarea popoarelor unificate, reunirea laolaltă a zeci de milioane de cetățeni a permis formarea unor entități statale puternice, cu identități adesea exclusiviste și asertive în plan extern.

Marile națiuni occidentale, odată ce au dobândit o identitate clară, state puternice și instrumente militare eficiente, precum și tehnologia de transport și comunicare cea mai modernă pe atunci, s-au lansat în aventura de colonizare a Africii și Asiei. Secolul al XIX-lea rămâne în memoria istorică și ca secolul colonialismului.

Însă două probleme trebuie semnalate din start: în plan intern, dominația elementului etno-cultural majoritar s-a făcut adesea în detrimentul minorităților, iar în cazul regi-

murilor totalitare s-a ajuns până la tentative de genocid și purificare etnică. Se știe ce soartă au avut evreei din Reichul hitlerist, dar și, păstrând proporțiile, cât au suferit tătarii și cecenii din imperiul sovietic al lui Stalin.

Există două mari tipuri de naționalism: cel civic și cel etno-biologic. Primul, zis și „modelul francez”, permite coagularea grupului identitar prin afinități politice, consimțite voluntar, celălalt, numit „modelul german”, presupune o identitate națională bazată pe legături de sânge, foarte discriminatoare față de alteritate. În plan extern, o parte dintre aceste state relativ recent unificate (a doua parte a secolului al XIX-lea) – mă gândesc mai ales la Germania și Italia – s-au lansat în aventuri riscante și sângeroase de cucerire a unor vaste zone nu doar în Europa, ci și în Asia și Africa. Totalitarismul zis „de dreapta” s-a bazat pe cultul trăsăturilor bio-culturale ale națiunii: puritatea sângelui arian, supremația arianismului și visul de a o impune în toată lumea. Consecințele au fost extrem de dure – milioane de morți în al Doilea Război Mondial, milioane de morți de pe urma crimelor comise de statele totalitare în interior și în afara granițelor acestora, alte milioane de refugiați, distrugerii și chiar cazul extrem al divizării Germaniei în două state separate prin voința aliaților victorioși ce îi ocupaseră teritoriul!

Devenea astfel evident că unificarea nu e un proces ireversibil, oricând putând apărea derapaje nefericite. A doua parte a secolului XX a văzut și alte națiuni divizate pe considerente ideologice și geostrategice: coreenii în mod continuu, vietnamezii și yemeniții pentru o vreme. Pe de altă parte, au eșuat și planuri de unificare a unor popoare înrudite strâns. Un bun exemplu este cel al Egiptului și Siriei care pentru o scurtă perioadă (1958-1961) au format Republica Arabă Unită înainte de a se separa din nou pe fondul divergențelor elitelor politice și a agendelor divergente de politică externă. Ideologiile de tip pan- (panarabism, panafricanism) nu s-au dovedit eficiente pentru a crea mari entități de tip național viabile. Gamal Nasser, președintele Egiptului, nu a reușit să unifice politic statele arabe, iar înfrîngerile în fața Israelului au subminat treptat naționalismul arab favorizând ceea ce numim astăzi islamism.

Europenii au cunoscut și ei cazuri similare în care s-a încercat unificarea unor populații prezentate ca aparținând unui singure națiuni politice. Iugoslavia a avut la bază proiectele politice de la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea ale Serbiei, ale cărei elite politice naționaliste au sperat ca Serbia să joace în relația cu slavii sudici din Balcani rolul asumat de Piemont în secolul al XIX-lea față de întreaga Italie: agent al unificării. Proiectul iugoslav avea să eșueze lamentabil odată cu ascensiunea fascismului și nazismului în Vest, fiind salvat pentru jumătate de secol de venirea comunismului, ideologie teoretic opusă naționalismului. Însă terminarea Războiului Rece și transformarea comunismului sârbesc în național-comunism șovin a îndemnat populațiile nesîrbești să se revolte contra dominației Belgradului asupra Federației. Un alt mare proiect de unificare eșuat a fost cel sovietic. Eliberate de constrîngerile politice grație reformelor întreprinse de Gorbaciov, popoarele din URSS s-au revoltat și și-au obținut independența. Însă nici noile state desprinse din dispăruta URSS nu au avut liniște, unele fiind subminate de agitația separatistă a grupurilor etnice minoritare. Astfel, Georgia s-a văzut separată de Osetia de Sud și Abhazia, iar șansele de reunificare scad pe zi ce trece, date fiind interesele Rusiei. Precedentele Kosovo, Osetia de Sud și Abhazia riscă să fi dat o lovitură serioasă ordinii teritoriale de la Helsinki.

Dacă mișcările de unificare ale unor grupuri naționale din lume sunt în general aceleași, fără a obține succesul scontat, în schimb mișcările separatiste substatale sunt numeroase, încurajate de globalizare și de problematica intervenției umanitare. Adesea, scenariul separării este urmat de cel al unificării. De pildă mulți basci din Spania și din Franța ar dori să se separe de aceste state și să se unifice întrun nou stat pe baze etnice. La fel ar dori și majoritatea kurziilor din Orientul Apropiat și Mijlociu.

Epoca actuală, marcată de avântul globalizării și de interdependența tot mai mare între popoare, dincolo de granițele geografice, aruncă o lumină nouă asupra noțiunii de stat naționale, respectiv a procesului de unificare națională. Dacă Germania s-a reunificat triumfal în 1990, în schimb o serie de „popoare artificiale” s-au separat pe cale pașnică (cehii și slovacii)

sau cu arma în mână (Iugoslavia). Prin forțe proprii sau încurajate de actori puternici din afară, grupuri etno-religioase active și nemulțumite au luptat efectiv spre a se desprinde de statele din care considerau că fac parte în mod greșit și nedrept. Acesta este cazul conflictelor „înghețate” din zona lărgită a Mării Negre și Caucaz. Dar nu numai. O seamă de state eșuate din Africa au cunoscut și ele scenariul descompunerii – Somalia este un bun exemplu. Desigur, nu există popoare complet „naturale”, organice, toate popoarele sunt într-o oarecare măsură „inventate” de elite politico-culturale. Retrospectiv, unele par mai viabile decât altele, cu toate că intervine și destinul istoric al fiecăruia. Antropologul irlandez Benedict Anderson numea națiunile „comunități imaginate”, deoarece în statele moderne, cu populație de milioane de indivizi, este imposibil ca cetățenii să se cunoască toți între ei și să fie solidari pe baze personale. Compensează prin mituri politice propagate prin școală, armată, instituții culturale și mașina de tipărit, dar și prin internet, mijlocul de comunicare cel mai performant acum. Astfel, națiunile sunt „construite social”, nicidecum organice precum stupii de albine și coloniile de furnici!

Vreau să subliniez că trăim un paradox.

În timp ce un actor „postmodern” cum este UE se apropie de un nivel de integrare tot mai mare și mizează pe emergența unei identități supranaționale unificatoare, alte regiuni sunt pre-moderne, tribale ori dovedesc o modernitate agresivă, asertivă, plină de asperități. La nivelul UE se tinde chiar către un sistem federal spre a face față vulnerabilităților aduse de criza economică, iar Tratatul de la Lisabona va permite un plus de unitate, cu atât mai mult cu cât UE a dobândit în fine personalitate juridică. Oficial nu mai există revizionism teritorial în UE, inclusiv exemplul clasic de stat „revizionist”, Ungaria, nu mai cere modificarea granițelor și nu își mai subminează vecinii. În același timp, scoțienii din Marea Britanie pregătesc un referendum pentru o eventuală separare pe baze etnice! Să nu uităm că cele două războaie mondiale au produs multe nedreptăți, multe „schingiuri” teritoriale, de natură să alimenteze revizionismul teritorial. La nivelul UE avem state satisfăcute mai mult sau mai puțin de teritoriul și populația pe care le posedă, și chiar

dacă există înrudiri de singe sau etno-culturale peste granițe, nu se mai pune problema modificării acestora, sau dacă există așa ceva este vorba de fenomene excepționale. De pildă, în Germania, motorul economic al UE, oare cine mai visează la unificarea cu Austria, faimosul Anschluss cu care Hitler și-a început ascensiunea geopolitică nebunească în anii 30 ai secolului trecut? Totuși, cum poate fi satisfăcut cu statu-quo-ul teritorial poporul german, din moment ce o parte dintre germanofoni se găsește în alte state? Este vorba în mod esențial de modificarea mentalității cetățenilor europeni, mai ales a celor vestici. În locul idealului naționalist, al cultului pentru război, al rasismului colectiv, acum avem un cetățean hedonist, dornic să se împlinească în viața profesională, să trăiască bine și eventual și să dea dovadă de civism. Mi se poate obiecta că există minorități etno-religioase turbulente care doresc separarea teritorială. Fără îndoială că este așa! O mare parte din bascii și chiar și din catalanii din Spania, din corsicanii din Franța, o parte din maghiarii aflați în România și Slovacia gândesc astfel. Mulți scoțieni se gândesc la separarea de UK. Numai că situația generală de la nivel mondial și din cadrul UE nu îi avantajează. ONU nu dorește proliferarea numărului de state, deja foarte mare (peste 190) iar ex-secretarul general Boutros Ghali afirma acum două decenii că, deși trebuie respectate drepturile culturale ale minorităților, nu trebuie să li se permită secesiunea deoarece acest lucru ar submina stabilitatea sistemului internațional. Există peste 1000 de grupuri etno-lingvistice, dar nu se pot crea 1000 de state!

Ca să folosim terminologia propusă de politologul și diplomatul britanic Robert Cooper, Europa cuprinsă în fruntariile UE își trăiește finalul modernității statale în perspectiva clară a tranziției spre post-modernitate, iar miturile politice legate de unitatea națională cu tot ceea ce implică acestea – imaginea eroului salvator al națiunii, războiul sfânt și just contra statelor sau imperiilor ce asupresc minorități răvnite de state încă frustrate – se estompează treptat. Cu toate acestea, credem că Uniunii Europene îi lipsește un motor ideologic integrator care să se substituie naționalismului. Deși valorile europene sunt bine-cunoscute și menționate de toate tratatele europene (democrație, plu-

ralism, drepturile omului etc.), ele nu au forța coezivă unificatoare pe care au avut-o ideologiile naționalismului de secol XIX și XX. Deloc de mirare, UE nu privește cu ochi buni separările teritoriale, de altel orice entitate s-ar separa dintr-un stat european ar fi imediat dată afară din UE și ar trebui să se chinuie apoi să fie readmisă. În teorie, unificarea europeană se va face pe baza identității comune supranaționale, pe măsură ce identitățile naționale se vor relativiza. Dar este un proces de foarte lungă durată și incert, cu final deschis.

În același timp, mișcările de unificare și dezunificare continuă în spațiile turbulente din Africa și Asia, reflectând dialectica duală a globalizării, care permite atât integrarea economică și culturală cât și evidențierea diferențelor identitare dintre grupuri umane învecinate, unele cu tradiție în a coexista în foste imperii sau în foste state multi-naționale. De menționat separarea Eritreei de Etiopia în Africa de Est, a Sudanului de Sud de cel de Nord foarte recent, conflictul legat de Sahara Occidentală dintre Republica Democrată Arabă Sahrawi și regatul Maroc, precum și riscul de a asista la implozia unor state populate de multiple grupuri etnice și religioase – Nigeria, Libia, Siria, Liban sau chiar Iran.

Africa este încă majoritar tribală, pre-modernă, dacă s-ar respecta ordinea logică, grupurile etno-religioase înrudite ar trebui să aspire la formarea unor națiuni moderne, unificate civic, după model european. Uniunea Africană aspiră să copieze la indigo modelul de integrare supranațională al UE, dar circumstanțele locale sunt nefavorabile și istoria oricum nu se va repeta. Potențialul de violență generat de aspirațiile reunificării este foarte mare în Orientul Mijlociu: kurzii risipiți în Turcia, Iran, Irak și Siria visează să se unifice și să aibă în fine un stat propriu, la fel balucii din Iran și Pakistan își doresc un Balucistan independent, iar mulți azeri din Nordul Iranului speră la o unificare cu Azerbaidjanul vecin. Kurzii și balucii au deja mișcări de gherilă și formațiuni teroriste active.

Arhitectura relațiilor internaționale este una care permite luarea în calcul a acestor tendințe adesea contradictorii. Dacă există „polul păcii și stabilității” (UE, Americile, Japonia, Australia), există și zona de turbulență și conflict în care unificarea națională joacă un

rol cheie. De pildă, China care speră să recupereze Taiwanul, inclusiv riscând un război cu SUA și alte state. Pentru Beijing, miturile legate de unificarea întregului popor într-un singur stat par să fie mai importante chiar decât calculele geopolitice și economice. În această logică, contează mai puțin că o bună parte din taiwanezi nu vor unirea, că deja cele două state au relații economice atât de strânse încât sunt de facto integrate, decidenții din Beijing visează cu ochii deschiși la unificare! Explicația se leagă de umilințele trăite în secolul al-XIX-lea de China, căreia marile puteri europene dar și Japonia i-au impus cedări teritoriale jenante (a se vedea faimoasele „tratate inegale”).

Așadar, naționalismele frustrate, cu mituri politice bazate pe umilințe trecute, sunt de departe cele mai periculoase. O situație oarecum similară trăiește Serbia, care s-a văzut depusă de Kosovo, considerat îndeobște leagănul popoului sârb, iar Georgia îi calcă pe urme cu provinciile secesioniste Abhazia și Osetia de Sud.

La nivel internațional, factorul naționalist și mitul unificării constituie un puternic mecanism de perturbare a ordinii internaționale garantate de Tratatul de la Helsinki (CSCE-OSCE) din 1975. Unele popoare încă nu au renunțat la idealul unificării, iar elitele politice se servesc de puternice mituri politice și de amintiri istorice de impact spre a stimula aceste tendințe prin care se legitimează ca deținători ai puterii politice. Dacă în secolul al XIX-lea era absolut de înțeles aspirația popoarelor aflate în cadrul unor imperii să devină independente și să se unifice, dacă după Primul Război Mondial programul președintelui american Wilson privind autodeterminarea era bine-venit, actualmente agitația generată de unificare unor națiuni este privită cu iritare de majoritatea statelor, dar și de organizațiile mari precum ONU, OSCE, UE. Chiar dacă în plan moral și etic mulți se simt solidari, mai ales cu „popoarele fără stat” precum kurzii, este clar că emergența unor noi state ar perturba stabilitatea sistemelor regionale de securitate și ar genera mecanisme de spirală a conflictului și *spill over* regional. Excepția ar fi situațiile de separare sau reunificare pașnică, consensuală, prin referendum, care nu perturbă prea serios echilibrul mondial. Dar acestea sunt cazuri rare și fericite.

ROMÂNIA ȘI SITUAȚIA MILITARĂ A BULGARIEI ÎN CONTEXT INTERBALCANIC (1934-1940)

GEORGE UNGUREANU *

Abstract

The article below consists in a succinct analysis of the realities and military developments in Bulgaria during the inter-war period, especially those from 1934-1940 (international status, internal environment, structure and size of budgetary distributions, imports and internal production of weapons and ammunitions, etc), on one hand, and the perceptions and reactions of the Romanian state, both as a sovereign and independent entity and as an actor on the European stage and member of the Balkan Entente, on the other hand. A central element of this analysis is represented by the Bulgarian-Yugoslav Pact of January 1937, considered even more important than the Thessaloniki Agreement (July 31, 1938) from the point of view of the actual military development of Bulgaria and the dissolution of the Balkan Entente. The main sources of this demarche are the Romanian Military Archives and a study written by Ljudmil Petrov, historian and former head of the corresponding institution in Bulgaria.

Keywords: Bulgaria, Romania, Balkan Entente, revisionism, war hypothesis

Ascensiunea la putere a Partidului Național Socialist al Muncitorilor Germani (NSDAP), condus de Adolf Hitler, la începutul anului 1933, a avut asupra cadrului și așa complex al relațiilor internaționale din Europa (inclusiv din Balcani), implicații ample susceptibile de a fi analizate din multiple perspective. De pildă, documentele și lucrările de istorie militară constituie puncte solide pentru conturarea unor viziuni coerente, pertinente și originale asupra temei date, oferind și posibilități în sensul decelării unor elemente integrabile în domeniul imagologic, al raportului identitate-alteritate. Mai concret, în cazul de față, ne propunem să schițăm câteva caracteristici și manifestări ale percepțiilor și reacțiilor românești față de

realitățile și evoluțiile militare din Bulgaria vecină, în anii interbelici, îndeosebi în perioada 1934-1940, când a funcționat, cel puțin formal, Înțelegerea Balcanică, alianță politică și militară alcătuită din toate cele patru țări care se învecinau cu Bulgaria în acea vreme.

Conduita generală a politicii externe a Bulgariei interbelice a fost influențată decisiv de trei factori: nemulțumirea față de clauzele Tratatului de la Neuilly-sur-Seine; teama de o nouă conflagrație generală, la capătul căreia Bulgaria să se afle, din nou, în tabăra învinșilor; violența confruntărilor politice interne, mai ales în primele două treimi ale anilor '20.

Aspirațiile în sensul revizuirii Tratatului de la Neuilly-sur-Seine, pe de o parte, și teama

* Lector universitar, Universitatea din Pitești.

de a nu risca un nou Neuilly, pe de altă parte, au condus pe guvernânții bulgari, în frunte cu abilul suveran Boris al III-lea (1918-1943), la soluția promovării unei politici externe revizioniste ca finalitate, dar foarte prudentă și echilibrată din punct de vedere al manifestărilor diplomatice, politică numită în general de istoriografia bulgară „revizionismul pașnic”.

Potrivit lui Ilčo Dimitrov, elementele conducătoare ale acestei politici au fost: evitarea oricărei complicații care ar fi conținut riscul războiului; evitarea oricărui angajament politic care i-ar fi răpit / îngrădit libertatea de acțiune; recunoașterea drepturilor Bulgariei ca mijloc de realizare a înțelegerii în Balcani, iar obiectivele esențiale au fost: ușurarea și abrogarea obligațiilor financiare și de altă natură decurgând din tratatele de pace; restabilirea deplină a suveranității naționale prin lichidarea controlului străin și eliberarea de restricții militare; susținerea pretențiilor la teritoriile trecute după război în frontierele statelor vecine¹.

Analizând acest punct de vedere, balcanologul Constantin Iordan scoate în evidență, pe baza unor contribuții istoriografice bulgare, și limitele caracterului „pașnic” al revizionismului promovat de Bulgaria interbelică. Astfel, cercetătorul român aduce ca argumente conivența între autoritățile bulgare și diversele organizații și formațiuni paramilitare (teroriste) care au acționat în Macedonia, Dobrogea de Sud și Tracia, precum și permanentele tendințe de eludare a clauzelor militare din Tratatul de la Neuilly, în strânsă conexiune cu alocarea unor sume foarte mari din bugetul statului (de pildă 1/4 în 1925-1926) pentru armată².

În ceea ce ne privește, ținând cont de atitudinea populației și a opiniei publice bulgare în anii celei de-a doua conflagrații mondiale, așa cum este ea surprinsă în diferite surse, precum documente militare românești³ sau jurnale ale unor oameni politici bulgari⁴, ne permitem aprecierea că, *grosso-modo*, exceptând unele nuclee izolate fanatice și revanșarde, revizionismul bulgar a fost mai pașnic decât l-au gândit promotorii săi; aceștia și-au dorit păstrarea unui anumit potențial de agresivitate și violență, care însă, în anii 1941-1944, s-a manifestat sub așteptări.

Oricum, armata bulgară, pentru care Tratatul de la Neuilly prevăzuse restricții cantitative

și calitative privind efectivele, importul, producția, deținerea și exportul de arme, pregătirea ofițerilor etc.⁵, deținea un loc important, atât ca realitate efectivă, cât și ca potențial, în cadrul politicii externe generale a guvernelor de la Sofia.

Care era imaginea generală a românilor despre Bulgaria interbelică, politica ei revizionistă și rolul armatei bulgare în cadrul acestei politici, în anii interbelici?

Imaginii cristalizate în mediile culte românești către 1900, dominată de sentimentul superiorității față de un vecin considerat lipsit de eleganță, rafinament, subtilitate și limitat ca inteligență, experiența anilor 1916-1919 i-a adăugat două trăsături: perfidia și violența⁶.

În strânsă legătură cu această percepție se află imaginea românească despre doctrina de luptă a armatei bulgare, element mai conservator în sine decât dotarea sau organizarea acesteia. Într-o sinteză cu caracter mai general, elaborată în martie 1939 de Secția a 3-a a Marelui Stat Major român, se aprecia că „doctrina militară bulgară este animată de un mare spirit ofensiv și aceasta este justificată atât de scopul războiului pe care îl au de dus, cât și de temperamentul acestui popor, dușmănos și agresiv”⁷. Conform altor două sinteze cu caracter cvasi-identice, soldatul bulgar se caracteriza prin următoarele trăsături: „disciplinat, rezistent, foarte îndrăzneț și impulsiv, foarte apt pentru operațiunile ofensive și de noapte”⁸, dar incapabil să se adapteze la o defensivă prelungită sau să înțeleagă rostul unor manevre tactice complexe⁹. Cu toate acestea, un diplomat atât de sensibil la manevrele tactice revizioniste, cum a fost Nicolae Titulescu, aprecia în anul 1934 că revizionismul bulgar prezenta un potențial de agresivitate militară scăzut în comparație cu orientarea politică generală similară a unor state central-europene¹⁰. Și în mediile militare, amenințarea bulgară a fost considerată, pe întreg parcursul perioadei interbelice, ca secundară în raport cu amenințările de la frontiera orientală sau occidentală a României, în virtutea raporturilor obiective de forțe.

Realitățile și evoluțiile militare din Bulgaria interbelică, implicit percepțiile și reacțiile românești la ele, pot fi urmărite la trei niveluri, pe parcursul a trei perioade principale. Un prim nivel (de suprafață) este acela al statu-

tului militar al Bulgariei, recte al încercărilor sofote în direcția anulării explicite a clauzelor militare ale Tratatului de la Neuilly, încercări finalizate cu succes prin Acordul de la Salonic (31 iulie 1938).

Mult mai important este nivelul realităților și evoluțiilor efective din punct de vedere al puterii armate, dincolo de statutul oficial al țării pe plan internațional. În fine, nu trebuie neglijat nici nivelul poate cel mai puțin accesibil ca informație, acela al forțelor paramilitare („comitagiii”) și al relațiilor între acestea din urmă și puterea politică de la Sofia. Dacă la primul nivel aspectele diplomatice sunt primordiale, la celelalte două niveluri, prevalența o au aspectele militare, respectiv militaro-polițienești, implicațiile diplomatice fiind ulterioare.

În ceea ce privește periodizarea celor două decenii interbelice, din unghiul temei abordate de noi, momentul „0” este reprezentat de Tratatul de la Neuilly-sur-Seine și clauzele sale militare. Astfel, forțele armate ale Bulgariei erau limitate la un maximum de 33.000 (20.000 de ofițeri, subofițeri, soldați și funcționari, 10.000 de jandarmi, vameși și pădurari și 3.000 de grăniceri), iar misiunea acestora se rezuma la menținerea ordinii interne și la paza frontierelor. Importurile de armament și muniție erau interzise categoric, fiind permisă existența unei singure fabrici de armament. Aviația militară era, de asemenea, suprimată, articolele 89-93 din Tratat statuând dreptul învingătorilor de a survola teritoriul bulgar¹¹.

Din evoluția puterii militare a statului bulgar interbelic, o primă etapă se situează cronologic între momentul înființării așa-numitelor trupe de muncă, *trudovaci* (iunie 1920), sub guvernarea Aleksandăr Stamboliiski, și momentul 25 mai 1927, când a fost abolit controlul militar aliat. Este o etapă marcată de violente răsturnări și confruntări politice inter-bulgare, aduncând, practic, țara în pragul războiului civil, sub guvernarea lui Al. Ţankov (iunie 1923-decembrie 1925)¹². În ciuda antagonismului ideologic Stamboliiski – Ţankov și a unor diferențe în orientările de politică externă, din punct de vedere militar, ambele guvernări au excelat în acțiunea de eludare a clauzelor Tratatului de la Neuilly, în special prin ascunderea munițiilor în cele mai inaccesibile zone (păduri, puțuri, peșteri, case pă-

răsite etc.). Unitățile de *trudovaci* înființate de Stamboliiski au fost menținute de Ţankov, iar ca urmare a controalelor militare aliate, din Bulgaria au fost confiscate 1,2 milioane puști, 500 de mitraliere, 340 de tunuri de diferite calibre și sisteme, 300 de milioane de cartușe și șase milioane de proiectile¹³.

Existența unui arsenal mult superior celui declarat oficial a fost scoasă în evidență cu prilejul unor evenimente foarte tensionate din viața politică internă bulgară (lovitura de stat din iunie 1923, revoltele din septembrie 1923, atentatele din 1924-1925 etc.). Diplomații și ofițerii români au urmărit cu mare atenție eforturile factorilor de putere bulgari în sensul sporirii propriilor capacități militare și legăturile cu diverse puteri sau centre de putere de orientare revizionistă; pe de altă parte însă, în mai multe rânduri, statul român a avut o influență moderatoare la Belgrad și Atena, unde se intenționa declanșarea unei riposte violente la atitudinea cel puțin echivocă a autorităților bulgare față de partea a IV-a din Tratatul de la Neuilly-sur-Seine¹⁴. Înțelegerea bilaterală româno-iugoslavă din 1921, ca parte integrantă a acordurilor de constituire a Micii Antante, a fost completată în 1922 cu o Convenție militară, prevăzând sprijin reciproc. Într-o asemenea eventualitate, trupele românești trebuiau concentrate în zona Jiu – Olt, iar cele iugoslave în zona Niș – Piro¹⁵.

Deosebit de spinoasă s-a dovedit, în această vreme, chestiunea comitagiiilor, a căror activitate teroristă în Dobrogea de Sud a avut o intensitate și continuitate remarcabile în raport cu deceniile anterior și ulterior¹⁶. Pe lângă măsuri militare și polițienești de rutină (introducerea repetată a stării de asediu etc.), autoritățile românești au recurs uneori și la represalii colective, cazul cel mai tragic fiind Staro-Selo (iulie 1926), soldat cu 47 de morți¹⁷. În mai multe rânduri (aprilie 1921, iulie 1922, august 1926), statul român și-a coordonat eforturile diplomatice cu Grecia și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, fiind adresate note colective guvernanților de la Sofia, în care se pretindea mai buna securizare a frontierelor¹⁸.

Anul 1927 marchează pentru armata bulgară, pe lângă abolirea controlului militar aliat și introducerea deghizată a serviciului militar obligatoriu, și semnarea contractului între statul bulgar și Aero-Praga, la data de 9 aprilie¹⁹.

Într-adevăr, eforturile militare bulgare vor fi îndreptate în această vreme (1927-1933) mai mult spre aviație, însă partenerul principal va fi Italia, mai multe modele de avioane bulgărești fiind inspirate din cele italiene Carponi 400²⁰, iar un contingent de ofițeri bulgari a fost trimis la Academia Militară de Artilerie și Geniu de la Torino și în alte instituții de profil din peninsula²¹. Contextul politic intern cunoaște în această vreme o anumită relaxare prin limitarea actelor de violență, întărirea unor instituții și mecanisme parlamentar-democratice, ca și consolidarea prestigiului regal, în urma căsătoriei cu prințesa italiană Giovanna di Savoia, proiect vehiculat încă din vara lui 1926, dar concretizat abia în toamna anului 1930²².

Treptat, tensiunile din raporturile româno-bulgare scad, irendenta bulgaro-dobrogeană trece printr-o perioadă de declin (1929-1934)²³, fără a se ajunge însă, nici de această dată, la o autentică reconciliere între cele două state naționale din sud-estul Europei.

Anul consecutiv ascensiunii lui Hitler la putere în Germania a fost, pentru zona balcanică, deosebit de dens din punct de vedere politico-diplomatic, confruntarea între tendințele centripete și centrifuge în cadrul relațiilor interbalcanice atingând un grad de intensitate fără precedent.

Diplomația românească, prin N. Titulescu, promova energic (poate prea energic, în raport cu posibilitățile țării și cu situația internațională) principiul „securității colective” și al apropierii regionale, pe baze net antirevizioniste. Ofensiva diplomatică titulesciană consecutivă ascensiunii lui Hitler la putere cuprinde trei episoade semnificative. Primul moment este reprezentat de perfectarea Pactului Miciei Antante la Geneva, în ziua de 16 februarie 1933, act care întărea legăturile României cu statul iugoslav. Al doilea moment s-a consumat la Londra, între 3-5 iulie 1933, și a constat în parafarea Convențiilor pentru definirea agresiunii și a agresorului, act la care au subscris, între alte state, România, Turcia și Iugoslavia, și care incrimina explicit sprijinul acordat bandelor înarmate²⁴. Un al treilea episod, mai complex ca desfășurare, include acțiunile întreprinse de Titulescu în sensul creării unui Bloc Balcanic în cinci, cu participarea Bulgariei și a celor patru vecini ai săi, pe baza frontierelor existente și a sistemului instituit la Versailles²⁵.

Care a fost reacția bulgară la aceste evoluții pe plan european și balcanic?

Neputând abandona veleitățile revizioniste în chiar momentul triumfului nazist în Germania, statul bulgar și-a reorientat politica externă, treptat, către Berlin. Ponderea Germaniei în comerțul bulgar a ajuns să atingă cifre între 65-70% spre finele anilor '30²⁶. În ajunul declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale, Al Treilea Reich ajunsese să monopolizeze importurile bulgare de vagoane, nave, oțel, hârtie de ziar, îngrășăminte chimice și săpunuri, să asigure 90% din importurile de automobile și 80% din importurile de locomotive, produse medicale, cauciucuri și sticlă²⁷.

Pe plan regional, guvernanții sofioți, fără a se lansa într-o retorică agresivă împotriva inițiativelor titulesciene, au încercat să profite de divergențele de interese și optică între statele balcanice, deosebiri pe care un factor de putere precum Germania hitleristă nu putea decât să le amplifice, cu presiunea sa. Mai concret, guvernul Nikola Mușanov a propus încheierea prealabilă de pacte bilaterale între statele balcanice ca condiție pentru un acord general, după care a inițiat o apropiere de Iugoslavia²⁸, manevră nu tocmai pe placul *Consulței*, dar apreciată la Berlin²⁹.

Confruntarea diplomatică între proiectul titulescian (de apropiere inter-balcanică) și cel sofiot (de apropiere bulgaro-iugoslavă) s-a încheiat, la începutul anului 1934, în favoarea României, nu fără emoții. Finalmente, la 9 februarie 1934, miniștrii de externe ai României, Greciei, Iugoslaviei și Turciei au semnat Pactul Balcanic și o serie de documente conexe, inclusiv unele cu caracter militar general³⁰. Preț de trei ani, tendința centripetă va fi mai puternică decât tendința centrifugă. Pactul Balcanic a fost semnat *ab initio* de către cele patru state, iar aranjamentele militare bi și tri-laterale ulterioare au fost și ele concepute ca etape spre încheierea unei convenții militare în patru, act perfectat finalmente la 10 martie 1937³¹.

În fața solidarizării crescânde a vecinilor săi, statul bulgar a căutat să escamoteze adevăratele intenții pe termen lung. Astfel, la începutul anului 1936, sondajele prudente întreprinse de către regele Boris la Paris în scopul abolirii sau revizuirii clauzelor militare ale Tratatului de la Neuilly-sur-Seine au fost însoțite de o se-

rie de declarații ale suveranului și ale marelui Curții Regale, Mihail Madžarov, în sensul posibilității ca Bulgaria să se alăture Antantei Balcanice³². În același context, Boris a avansat și problema importului a 48 de tunuri Schneider-Creusot din Franța, aspect asupra căruia guvernul român s-a arătat dispus să consimtă, cu următoarele condiții: respectarea plafonului de înarmare prevăzut la Neuilly-sur-Seine, distrugerea materialului vechi de război, reșalonarea termenului de livrare a materialului³³.

Eventualitatea revizuirii clauzelor militare ale Tratatului din 27 noiembrie / 10 decembrie 1919 a fost acceptată, în principiu, în cadrul reuniunii de la Belgrad a Consiliului Permanent al Înțelegerii Balcanice (4-6 mai 1936), cu trei condiții: garantarea absenței altor pretenții bulgare; renunțarea la câștiguri teritoriale în contextul eventualei revendicări a accesului la Marea Egee; asentimentul net la abrogarea zonelor demilitarizate ale Turciei și Greciei în Tracia; aderarea la Convențiile de la Londra privind definirea agresiunii și a agresorului³⁴. De altfel, așa cum arată și Antonina Kuzmanova, în preajma Conferinței de la Montreux, diplomația română se confrunta cu o dilemă: cum să sprijine revendicările turcești, fără să creeze un precedent pentru Bulgaria (și alte state revizioniste)³⁵. Ceea ce nu ia însă în calcul istoricul bulgar este faptul că renunțarea la revizionism teritorial ca politică generală, în cazul Turciei, era un gest cu acoperire și în declarații și în fapte, spre deosebire de Bulgaria. Tocmai această deosebire a dat posibilitatea diplomației românești să depășească dilema amintită de A. Kuzmanova, prin formularea rezervelor citate de noi mai sus.

În ceea ce privește conduita militară efectivă a statului bulgar, aceasta s-a manifestat, în perioada 1934-1936, pe un fond general de întărire a puterii și influenței regelui, după loviturile de stat din 19 mai 1934 și 22 ianuarie 1935 și în condițiile iminentei nașteri a prințului moștenitor Simeon, eveniment produs la 16 iunie 1937.

În acest context, cadrul instituțional și bugetar al evoluției armatei bulgare suferă unele transformări sensibile în raport cu perioadele anterioare, în sensul înființării de noi organisme, al creșterii alocațiilor bugetare și al schimbării structurii acestora.

Prin decizia Consiliului de Miniștri din 12 ianuarie 1935, a fost înființat Consiliul Suprem de Apărare a Țării (V.S.N.O.), organ prezidat de către șeful guvernului, care includea ca membri cu drept de vot deliberativ pe miniștrii apărării, de interne, finanțe, al economiei, al comunicațiilor și pe șeful Marelui Stat Major. Acesta din urmă era și șef al Comisiei Interministeriale a Apărării Naționale, organ auxiliar al V.S.N.O.

După ce, în întreaga perioadă 1927-1933, ponderea acordată armatei se menținuse undeva pe la 1/6 din buget, aceasta crește brusc la 21,5% în 1934 și atinge 25% în 1936. De asemenea, se observă o ușoară, dar constantă creștere a cheltuielilor militare propriu-zise (armament, muniție, provizii etc.) față de cheltuielile colaterale (hrană, solde etc.)³⁶.

Istoricul Ljudmil Petrov identifică trei direcții importante în dezvoltarea armamentului:

1. Importul de materiale din Germania
2. Producția proprie de materiale de protecție, grenade de mână, proiectile, focoase etc.
3. Creșterea calibrului armelor de foc, construcția de afet de tun, ajungându-se până la dorința guvernului bulgar de a produce singur mijloace de foc³⁷.

La 27 februarie 1936, după turneul regal în Franța, Anglia, Germania și Iugoslavia, Consiliul de Miniștri împuternicea Ministerul de Război să efectueze cheltuieli de 1,8 miliarde leva pentru procurarea de diverse arme, mașini, avioane, instrumente de gimnastică etc. Germania a garantat credite pentru înarmarea Bulgariei cu aruncătoare de mine, tunuri anti-aeriene, tunuri de munte, pulberi și trotil, în valoare tot de 1,8 miliarde leva (55 de milioane mărci) cu dobândă de 6%. Concomitent, tratativele cu reprezentanții Statului Major Polonez se dovedeau fructuoase, punându-se bazele unei colaborări tehnico-militare strânse, pe sistemul tutun contra avioane, în număr de circa 100. În anul anterior, Benito Mussolini dăruise statului bulgar un număr de 5.000 de puști și 50 de mitraliere vechi, ca și 14 tancuri ușoare Fiat Ansaldo, care nu au jucat niciun rol în modernizarea armatei bulgare³⁸.

Influența italiană a continuat să se manifeste în domeniul construcțiilor de avioane, modelele bulgare KG fiind inspirate de cele

italiene Carponi. Numărul lor, pentru perioada 1934-1936, a fost însă de doar 14³⁹. De altfel, anii 1934-1936 se vor caracteriza printr-o eclipsă sensibilă a relațiilor politice între Sofia și Roma⁴⁰.

Potrivit datelor deținute de către experții militari români, în anul 1934, forța armată a țării vecine de la sud se ridica, pe timp de pace, la circa 50.000 de oameni (cu 50% peste limita prevăzută la Neuilly), grupați în patru armate, zece divizii de infanterie, cinci brigăzi de cavalerie, la care se adăugau 100 de avioane. În caz de mobilizare, acțiune care putea dura maximum 21 de zile, capacitățile bulgare erau evaluate la cinci armate, 20 de divizii de infanterie, două divizii de cavalerie, incluzând un total de 500.000 de oameni⁴¹.

Serviciile specializate ale armatei române dețineau informații despre construcția de fortificații bulgare în zona graniței cu România, mai precis pe direcțiile Nikopol – Sviștov – Plevna și Rusciuk – Kemanlar – Razgrad, cu o organizare continuă de 30-40 km și constând în „blockhausuri pentru mitraliere care barează în special comunicațiile”⁴².

Un conflict armat româno-bulgar se putea produce, potrivit concepției eminamente defensive românești, numai printr-o agresiune bulgară fie asupra teritoriului român, fie asupra teritoriului unui stat aliat (Grecia, Iugoslavia sau Turcia). La Secția a 3-a a Marelui Stat Major român, au fost elaborate o multitudine de proiecte și scenarii vizând respingerea unui atac bulgar, în diferite contexte ipotetice, asupra teritoriului român. În general, planurile de campanii românești de la jumătatea anilor '30 prevedeau concentrarea a doar 6 divizii pe Frontul de Sud, față de 18-20 pe Frontul de Vest, iar amenințarea sovietică, percepută mult timp drept cea mai gravă, părea a fi depășită în urma contextului politic⁴³. Un element care trebuie punctat atunci când vorbim despre planurile de campanie ale armatei române în anii interbelici se referă la situația lucrărilor de infrastructură (poduri, viaducte etc.), evaluate ca suficiente în Transilvania, Banat și Bucovina, incomplete în Vechiul Regat și cvasi-inexistente în Basarabia și Cadrilater⁴⁴.

În cele ce urmează, vom zăbovi mai mult asupra unei sinteze din 1936, pe care am considerat-o suficient de cuprinzătoare și repre-

zentativă pentru ipotezele luate în calcul în anii 1934-1936, în special, dar și în perioada interbelică, în general. Astfel, cea mai periculoasă eventualitate era socotită cea a unei ofensive bulgare spre București, în colaborare cu Ungaria, având ca rezultate maxime ocuparea capitalei, a zonei petrolifere și interceptarea liniilor de comunicație cu Iugoslavia. Forțele participante erau evaluate la un efectiv inițial de 6-8 divizii de infanterie și una-două divizii de cavalerie, susceptibil de a crește cu încă patru divizii de infanterie în curs de două săptămâni. Condițiile unei riposte fructuoase românești erau următoarele: lupta elastică în nordul Munteniei, care să permită evitarea angajării; existența unei rezerve de efective, utilizabile înainte ca forțele bulgare să atingă Argeșul; mobilitatea forțelor din Dobrogea; organizarea de poziții defensive între Dunăre și Argeș și în zona București-Oltenița; dar și realizarea de către armatele aliaților a unui progres rapid asupra spatelui bulgar angajat în zona Dunării⁴⁵.

Este aproape de la sine înțeles că ideea unui atac bulgar fără niciun sprijin din partea unei terțe puteri, era, practic, exclusă. În eventualitatea unui atac bulgar prin Cadrilater și Dobrogea Veche, posibilitatea unei colaborări militare (și politice) bulgaro-sovietice era socotită foarte redusă în anul 1936, iar caracterul luptelor din provincia dintre Dunăre și Mare era anticipat ca unul secundar, ne-decisiv din cauza aspectului de „fund de sac” al Dobrogei. O ofensivă bulgară fructuoasă în zonă putea crea însă complicații notabile României, prin compromiterea comunicațiilor cu Marea, ca și prin posibilitatea ca bulgarii să recuteze forțe noi, cunoscătoare ale realităților românești, din rândurile consăngenilor dobrogeni⁴⁶.

Revenind la sinteza din 1936, aceasta estima efectivele bulgare participante la atac inițial la două divizii de infanterie și o brigadă de cavalerie, la care se adăugau bandele înarmate (nu era folosit termenul de comitații). Ulterior, conform scenariului ipotetic elaborat de experții militari români, trupele bulgare regulate participante ar fi atins, într-un interval de 20 de zile, un total de 10-12 divizii de infanterie și una-două divizii de cavalerie, efectul maxim fiind atingerea Gurilor Dunării.

Pentru ca forțele românești să poată zădărnici un asemenea scenariu, erau formulate

următoarele imperative: întărirea acoperirii de pace în zonă; menținerea posibilităților de retragere până la linia Oltina – Caraomer – Mangalia; transferul de forțe de acoperire din Muntenia; organizarea de poziții defensive în adâncimea Dobrogei⁴⁷.

Într-un alt document militar din anul 1936, ideea abandonării inițiale strategice a unei părți a Dobrogei este prezentă de o manieră și mai pregnantă; autorii studiului respectiv conchideau că efectul optim al unei contraofensive românești în cazul angajării trupelor invadatoare între vechea frontieră româno-bulgară (linia Oltina – Caraomer – Mangalia) și linia Cernavodă – Constanța⁴⁸.

În fine, exista și posibilitatea unei ofensive bulgărești spre Craiova, prin sudul Olteniei, mai ales în eventualitatea unei ofensive maghiare capabile să atingă Sibiu. Scopul unei asemenea operațiuni ipotetice consta în interceptarea arterei C.F. Timișoara – București, întoarcerea stângii armatei române angajată contra Ungariei și, eventual, crearea unei breșe între armatele românești și cele iugoslave. Forțele bulgare participante la o asemenea operațiune erau evaluate la un maximum de 9-10 divizii de infanterie și una-două divizii de cavalerie, angajabile într-un interval de 20 de zile.

Posibilitățile românești de contraatac depindeau, în opinia propriilor experți din Marele Stat Major, de trei condiții: *realizarea unei acțiuni informative cât mai intense* (s.n.); organizarea unei grupări de forțe capabile să distrugă grosul bulgar; a se cere Marelui Cartier General iugoslav să acționeze repede și viguros asupra flancului bulgar stâng; oricum, o ofensivă bulgară în sudul Olteniei era socotită puțin probabilă⁴⁹.

În ceea ce privește ipotezele legate de o acțiune ofensivă a României contra Bulgariei în cadrul Înțelegerii Balcanice, ca reacție la o agresiune bulgară sau, mai corect spus, la o participare bulgară la un atac asupra altui vecin, trebuie precizat că o primă Convenție generală în acest sens a fost încheiată de România cu Turcia la 5 iunie 1934, act urmat de un angajament similar turco-elen, cinci luni mai târziu⁵⁰ (acorduri militare cu Iugoslavia existau încă din 1922). Aceste aranjamente bilaterale erau gândite *ab initio* ca pași intermediari spre o Convenție generală în patru, caracterul mili-

tar al Pactului Balcanic dezvoltându-se ulterior perfectării sale politice⁵¹.

În discuțiile concrete cu partenerii turci au apărut divergențe, ambele părți (Turcia și România) văzând în zona balcanică un teatru secundar de operații, pe care fiecare l-ar fi dorit acoperit în principal de cealaltă, în condițiile existenței amenințării italiene pentru Turcia, respectiv germano-maghiare și sovietice pentru România⁵². De aceea, mult timp, experții militari români au respins „sugestiile” turcești în sensul concentrării de efective substanțiale în Dobrogea (și, deci, izolării lor de spațiul românesc din stânga Dunării), deși în unele documente militare românești din 1934 probabilitatea unui „atac bruscat” din partea Bulgariei în Turcia europeană era socotită mai mare decât aceea a unui atac asupra României⁵³. Finalmente, s-a ajuns la un compromis între cele două state majore, în sensul că România a acceptat o suplimentare de forțe în Dobrogea, cu condiția absenței altor amenințări la adresa sa și a unui sprijin prompt din partea aliaților balcanici⁵⁴.

Oricum, dintre cele două posibile scenarii de ofensivă românească la sud, în contextul unui conflict regional, prin Vest, în ajutorul Iugoslaviei, sau prin Est, în ajutorul Turciei, cel de-al doilea era socotit, în 1936, ca mai ușor de materializat, în ambele cazuri obstacole greu sustenabile fiind reprezentate de cadrul natural și existența forțelor armate neregulate, dar și a unor sisteme de fortificații. Un factor favorizant pentru eforturile ofensive românești era, conform evaluărilor de la Secția a 3-a a Marelui Stat Major, psihologia soldatului bulgar, ușor de demoralizat atunci când armata din care face parte trece în defensivă⁵⁵.

Relațiile militare româno-elene au rămas destul de dificile, din trei cauze principale interdependente: instabilitatea politică internă elenă, slabul potențial economico-demografic, deci și militar, exprimarea repetată de rezerve față de orice angajamente depășind cadrul strict balcanic⁵⁶. Cu toate acestea, în primăvara anului 1935, în contextul escaladării violenței confruntărilor interne din Grecia, diplomații români au transmis Sofiei avertismente clare în privința posibilelor consecințe ale unei eventuale încercări bulgare de a profita de situație, pentru modificarea *statu-quo*-ului în Tracia apuseană⁵⁷.

De altfel, în anii 1934-1936, Grecia a fost veriga slabă a alianței balcanice, iar, odată cu ameliorarea parțială a acestei situații sub regimul Ioannis Metaxas, s-a produs și distanțarea iugoslavă.

Încheierea Convențiilor militare în trei (româno-turco-iugoslavă – noiembrie 1936) și în patru (10 martie 1937, cu participarea Greciei) a reprezentat un moment de vârf pentru tendința de cooperare în Balcani, însă a evidențiat și existența unor fisuri susceptibile de a fi adâncite într-un context european din ce în ce mai imprevizibil. Fără a intra în detalii legate de conținutul celor două Convenții militare balcanice⁵⁸, ne vom limita la a enumera succint neajunsurile acestora: *ipso facto*, existența a două Convenții distincte, în cadrul aceleiași alianțe; nerezolvarea concretă a chestiunii ariei de aplicabilitate a Pactului Balcanic (față de un agresor nebalcanic aliat cu unul balcanic); atitudinea Iugoslaviei, care deja încheiase, înainte de 10 martie 1937, pactul de prietenie veșnică cu Bulgaria⁵⁹, asupra importanței căruia vom reveni.

Analizând punctele de vedere ale semnatarilor Convenției tripartite de la Belgrad (6 noiembrie 1936), Mihai Retegan apreciază că viziunea Turciei era una exclusiv balcanică (ca și a Greciei – n.n.), viziunea Iugoslaviei nu mai era nici măcar integral balcanică, pe când România încerca să facă din Antanta Balcanică un actor important al scenei politice europene⁶⁰. De altfel, pe parcursul primilor trei ani de existență ai Antantei Balcanice, România a fost singurul stat membru care nu a formulat sau manifestat rezerve asupra angajamentelor luate în cadrul alianței (Turcia a invocat „clauza rusă”, Grecia nu dorea să se angajeze contra Italiei fără garanții de la Londra și Paris, iar Iugoslavia se va distanța de alianță după 1937). În ceea ce ne privește, opinăm că situația mai sus descrisă reprezintă o manifestare destul de elocventă a atașamentului diplomației titulesciene față de un sistem de norme și valori morale nobile în sine, dar pe care România nu avea forța de a le impune de una singură, handicap care nu putea fi depășit decât prin prudență și realism politic, trăsături din ce în ce mai puțin prezente în politica externă românească în ultima parte a mandatului lui N. Titulescu⁶¹. De altfel și promotorul acestei orientări recunoștea, în 1937, caracterul asimetric și oneros

pentru România al angajamentelor luate în cadrul diverselor alianțe regionale⁶².

În condițiile unui război modern, adoptarea unei atitudini absolut defensive nu poate decât să dezavantajeze; de aceea, introducerea în angajamentele militare conexe Pactului Balcanic a unor referiri la mobilizarea Bulgariei, nu doar la atacul propriu-zis, era un act de realism, care nu anulează caracterul eminentement defensiv al Pactului, dat de finalitatea sa.

Nu putem încheia prezentarea perioadei 1934-1936 fără a face câteva referiri la problema bandelor teroriste bulgare, în cazul Dobrogei. După declinul din anii 1929-1934, în perioada scurtei și autoritarei guvernări Kimon Gheorghiev (1934-1935), organizațiile iredentiste dobrogene au fost, practic, reduse la tăcere, fără a fi însă suprimate, așa cum s-a întâmplat cu mult mai puternica organizație macedoneană⁶³. Astfel, criza din anii 1934-1935 a putut fi depășită, în 1936, începând o etapă de coagulare și afirmare a iredentei dobrogene, fenomen rămas în general silențios în anii 1936-1937 și vizibil de pe la jumătatea lui 1938⁶⁴. Aceasta fiind evoluția evenimentelor pe termen mediu, menționarea bandelor înarmate bulgare în diverse planuri și proiecte operative românești nu este un simptom de hipersensibilitate, ci dovedește o bună cunoaștere a unor realități mai profunde, ținând de conduita guvernelor sofote.

Cea de-a doua parte a perioadei 1934-1940, mai precis ianuarie 1937 – iunie 1940, prezintă caracteristici deosebite de prima, datorită faptului că, prin încheierea Pactului bulgaro-iugoslav din 24 ianuarie 1937, Sofia reușea să spargă unitatea relativă a Antantei Balcanice, în cadrul căreia tendințele centrifuge treceau în prim-plan. În general, istoriografia bulgară consideră Acordul de la Salonic (din 31 iulie 1938) drept o piatră de hotăr în evoluția statutului internațional al țării, fiind prima revizuire a clauzelor Tratatului de la Neuilly-sur-Seine. Din punctul de vedere al problematicei abordate în articolul de față, actul de la finele lui iulie 1938 nu are valoarea unui reper fundamental, întrucât ceea ce ne interesează este, în principal, realitatea și evoluția efectivă, dincolo de aspectele diplomatice oficiale. Or, inclusiv presa bulgară a vremii a caracterizat înțelegerea din metropola Macedoniei egeene drept o

simplă formalitate, un act de constatare a unei realități deja existente⁶⁵. La câteva luni după Salonic, într-un interviu acordat ziaristului iugoslav Stanojević, premierul Gh. Kiosseivanov declara că actul de la 24 ianuarie 1937 îl făcuse posibil pe cel de la 31 iulie 1938⁶⁶, ceea ce explică elocvent evoluția evenimentelor.

Așadar, în ceea ce ne privește, vedem în Acordul de la Salonic doar un episod dintr-un proces de disoluție al Antantei Balcanice, anticipat de manevrele diplomatice sofiste din 1933-1934, declanșat în ianuarie 1937 și finalizat spre mijlocul lui 1940, epilogul său consumându-se în primăvara lui 1941, odată cu ocuparea de către Bulgaria a teritoriilor revendicate anterior de la Grecia și Iugoslavia, proaspăt ocupate de germani și italieni.

Ipsa facto, actul de la 24 ianuarie 1937 canaliza energiile revizioniste bulgare spre România și Grecia, punând (cel puțin) sub semnul întrebării disponibilitatea statului iugoslav de a își îndeplini angajamentele asumate. Fără a mai insista asupra reacțiilor și percepțiilor românești asupra aranjamentului între cele două state sud-slave, vom reproduce în cele ce urmează viziunile experților militari români asupra motivațiilor celor doi semnatari. Astfel, atașatul militar român la Belgrad consemna: „Capitala bulgară se află cu totul la dispoziția aviației iugoslave. S-a putut constata, de exemplu, că un avion, semnalat prin telefon când ajunge la graniță, ajunge deasupra Sofiei cu cel puțin zece minute înainte ca postul de aviație bulgar să fi recepționat semnalarea lui. În plus, cele mai importante puncte bulgare dinspre granița iugoslavă pot fi ocupate de sârbi în câteva ore”⁶⁷. Pe de altă parte, până la finele lui 1936, Iugoslavia era înconjurată pe 4/5 din lungimea granițelor sale de potențiali inamici⁶⁸.

În legătură cu acest ultim aspect, consemnăm depășirea divergențelor germano-italiene (Axa Berlin – Roma, 22 octombrie 1936) și înăsprirea relațiilor sovieto-române după 1937 (primele incidente de graniță după câțiva ani de liniște⁶⁹) drept primele simptome ale unei etape de presiune concentrică a puterilor totalitare asupra Balcanilor, etapă al cărei apogeu se va consemna în intervalul iunie 1940 – iunie 1941. Un asemenea context avantaja Bulgaria, țară mai puțin expusă presiunilor directe decât vecinii săi, datorită poziției centrale în

zonă, dar nu putea să îi ofere siguranță totală, pe termen lung. Pe acest fond, guvernul de la Sofia a căutat, totuși, să își atingă scopurile revizioniste pas cu pas, căutând să nu riște nimic în nicio conjunctură. Un element demn de semnalat este și relansarea parțială a raporturilor italo-bulgare, mai ales pe plan comercial și financiar⁷⁰.

Problema abrogării explicite a clauzelor militare ale Tratatului de la Neuilly a fost expusă inițial guvernului turc, la finele lui 1937, prin intermediul *Foreign Office*-ului⁷¹. N. Petrescu Comnen, succesorul lui Istrate Micescu la conducerea diplomației românești, după 10 februarie 1938, s-a arătat la început foarte rezervat față de pretențiile bulgare, reliefând faptul că „dacă Grecia și Turcia pot aduce opiniei publice interne în schimbul reînarmării Bulgariei, dreptul de demilitarizare a zonelor de frontieră, iar Iugoslavia, pactul de amicitie, opinia publică românească va accepta foarte greu ideea”⁷². Negocierile propriu-zise s-au desfășurat în perioada mai-iunie 1938, pe fondul primei faze a „crizei cehoslovace”, eveniment care scotea din nou în evidență deosebirile de statut între România și Bulgaria. Mai mult încorsetată decât favorizată de diferitele acorduri regionale și aflată într-o poziție-cheie din punct de vedere geostrategic (posibil culoar de trecere între U.R.S.S. și Cehoslovacia amenințată de Reich), România se găsea în perspectiva unor dileme greu solubile⁷³, pe când Bulgaria avusese grijă să nu își limiteze prea mult libertatea politică de acțiune, iar poziția ei geostrategică, mediană în Balcani și excentrică zonei de criză acută, nu putea decât să o favorizeze.

Din motive diferite, toate Marile Puteri sprijineau apropierea (formală) între Bulgaria și Înțelegerea Balcanică. Ambasadorul britanic la Sofia, George Rendell, vedea în această manevră primul pas către un bloc balcanic antigerman, în timp ce omologul său francez, René Ristelheuber, mai prudent, avertiza că nu trebuia lăsată „garda jos” în fața Bulgariei. Eugen Rümelin se arăta încrezător în viitorul relațiilor bulgaro-germane, iar Maksim Maksimovici Litvinov își exprima tot sprijinul pentru un sfârșit favorabil al negocierilor⁷⁴. Într-un dialog cu Rüstü Aras, la 18 iunie 1938, regele Carol al II-lea își exprima rezervele față de o atitudine concesivă în relația cu Bulgaria,

rezerve potențate de o serie de gesturi recente ale vecinilor de la sud (Cupa Turtucaia, reluarea atacurilor de comitații etc.)⁷⁵. Opoziția românească a fost depășită în urma presiunilor reiterate de britanici, mai ales cu ocazia vizitei lui Gh. Tătărescu la Londra, desfășurată la finele lui iunie, în scopuri comerciale⁷⁶. Concret, Acordul de la Salonic, semnat de Ioannis Metaxas în numele Înțelegerii Balcanice și de Gh. Kiosseivanov din partea Bulgariei, prevedea abolirea clauzelor militare ale Tratatelor de la Neuilly și Lausanne, abținerea de la folosirea forței în relațiile Bulgariei cu vecinii și rezolvarea chestiunilor litigioase pe calea arbitrajului⁷⁷. Nu se spunea nimic despre *statu-quo*-ul teritorial în Balcani sau despre aderarea Bulgariei la Înțelegerea Balcanică. De altfel, în următorii ani, statul bulgar și-a fixat, la 19 aprilie 1939, ca obiectiv minimal redobândirea granițelor din iunie 1913⁷⁸, iar la 4 aprilie 1940 și-a definit un termen pentru afișarea propriilor revendicări, momentul unei acțiuni sovietice sau italiene⁷⁹.

Pe fondul întăririi autorității regale după nașterea prințului moștenitor Simion și alegerile din 1938, cadrul legislativ și financiar devine și mai favorabil dezvoltării forțelor armate. Astfel, „Legea asupra impozitului militar”, adoptată la 23 august 1937, era un ultim pas decisiv către reintroducerea serviciului militar obligatoriu, după introducerea *trudovacilor* în 1920 și schimbările din 1927⁸⁰. Aproape concomitent, era adoptat un nou regulament de luptă al armatei bulgare, menit să îl înlocuiască pe cel din 1923. După izbucnirea conflagrației mondiale vor fi adoptate o serie de reglementări și înființate mai multe organisme (Comisia Daskalov etc.) în scopul mobilizării resurselor populare în perspectiva unei confruntări armate⁸¹.

În ceea ce privește bugetul alocat armatei, față de 21-25% în perioada 1934-1936, procentul din totalul cheltuielilor bugetare destinat sectorului militar se încadrează între 28% în 1937 și 36% în 1939, cu o valoare medie de 32% în 1938. Și mai evidentă este tendința de evoluție dacă analizăm structura internă a bugetului militar, în cadrul cărei cheltuielile militare propriu-zise (armament și muniție) înregistrau un salt spectaculos de la 7% în 1936 la 28% în 1937, spre a atinge apogeul (40%) în anul 1939⁸².

Alocarea unor sume din ce în ce mai mari din buget pentru cheltuieli militare, pe lângă alarmarea statelor vecine, a fost dublată de amplificarea colaborării cu Germania, între Sofia și Berlin fiind încheiate trei protocoale secrete, la 12 martie 1938, 21 aprilie 1939 și 24 iunie 1939, valoarea lor cifrându-se la un miliard de leva, 45 de milioane de mărci și, respectiv, 25 de milioane de mărci, cu dobândă 6% anual⁸³. De altfel, finalmente, în primăvara anului 1940, Bulgaria se va „confrunța”, voluntar, cu o invazie de „turiști” germani, în realitate, conform informațiilor deținute de români, specialiști și consilieri militari⁸⁴.

Intrarea în deplină legalitate internațională a importurilor bulgare de armament (iulie 1938) a favorizat antamarea unor contacte în mediile britanice și franceze, însă influența germană a rămas, de departe, covârșitoare⁸⁵, ceea ce arată încă o dată limitele importanței practice a Acordului de la Salonic.

Avansuri veneau spre Bulgaria și din partea U.R.S.S., o serie de oficiali moscoviți vehiculând, încă din 1937, în fața reprezentanților Sofiei, scenariul unei joncțiuni teritoriale în Delta Dunării.

În ianuarie 1938, ministrul bulgar în U.R.S.S., Nikola Antonov, acreditat din 1934, a avut o discuție cu V.P. Potëmkin, care i-a declarat: „Dacă guvernul bulgar are nevoie de indiferent ce anume, poate găsi la U.R.S.S. Vă putem oferi tot ce vă trebuie”. Oferta a rămas fără răspuns⁸⁶, iar îmbunătățirea ulterioară a relațiilor între cele două state slave nu s-a manifestat și pe plan militar⁸⁷.

În domeniul aviației, colaborarea cu Polonia era uneori preferată celei cu Germania, din motive financiare. De exemplu, la 22 februarie 1938, colonelul Vasil Bojčev, viitor general și comandant al aviației bulgare, a decis achiziționarea a 42 de avioane poloneze P.Z.L., în valoare totală de circa patru milioane de leva, renunțând la modelul german Dornier⁸⁸. Un aspect al relațiilor militare externe ale Bulgariei, cunoscut la București, era colaborarea cu Ungaria, elevii-aviatori unguri fiind încartiruiți la Varna, iar bulgarii la Košice, devenit Kassa, după anexarea la Ungaria⁸⁹.

Care era organizarea armatei bulgare în anii 1937-1939? Potrivit datelor de care dispuneau militarii români, în timp de pace, armata

bulgară număra patru armate, fiecare din ele incluzând câte 10 divizii de infanterie (alcătuite atât din regimente de infanterie, cât și din câte un regiment de artilerie de câmp), o brigadă de munte, două divizii rapide și două brigăzi de cavalerie. Acestora li se adăugau, ca elemente neîndivizionate: un regiment de artilerie grea, un regiment de artilerie de munte, un regiment de geniu, un batalion de tancuri, un batalion de mitraliere și un regiment auto-transportat. În caz de război, se putea ajunge până la un total de cinci armate prin sporirea infanteriei și a cavaleriei⁹⁰.

O problemă care a frământat în anii interbelici numeroși factori de decizie din diferite țări, dar mai ales din rândul Marilor Puteri revizioniste și revanșarde, a fost aceea a motorizării și, în particular, a dotării cu care de luptă moderne (tancuri)⁹¹. În Bulgaria interbelică, influența germană din acest punct de vedere s-a făcut simțită. Exista, la finele anilor '30, un singur batalion special de tancuri, numărul acestor piese de luptă atingând 142 în 1944. Motorizarea și mecanizarea înregistrau, deci, doar mici progrese cantitative, ceea ce nu a permis un salt calitativ de proporții⁹².

Marina bulgară dispunea de următoarele baze navale: Varna, Burgas, Euxinograd, Ne-sebăr, Anhialo, Sozopol, Vasiliko (la mare), Rusciuk, Vidin, Lom, Rahova, Nikopol, Belina, Sviștov (la Dunăre) și includea patru torpiloare, șase șalupe armate, trei nave auxiliare la Marea Neagră, iar la Dunăre patru torpiloare, șapte vedete, patru șalupe, o navă armată la care se puteau adăuga cinci submarine și un torpilor în construcție și un alt submarin în reparație⁹³. După 1935 a început un import de produse marine din Germania, iar din 1937 a început producția proprie de obuze de toate mărimile (inclusiv marine)⁹⁴. Evaluând progresele bulgare în materie, dar și sprijinul Puterilor Axei, ofițerii de stat major români conchideau, în 1939: „Putem deduce că bulgarii se bucură de mari credite la germani și italieni, deoarece întreg bugetul pe un an nu este suficient nici pentru plata unui singur submarin”⁹⁵.

Aviația bulgară dispunea, în ajunul izbucnirii celei de-a doua conflagrații mondiale, de un număr de 542 avioane, din care 258 de război, circa 1/6 din total fiind poloneze, iar toate motoarele erau de fabricație străină (germană,

italiană etc.)⁹⁶. Uneori, în mediile românești, puterea aviației militare bulgare a fost supra-evaluată, așa cum a fost cazul în cursul reuniunii de la Belgrad a experților în domeniu din cadrul Înțelegerii Balcanice, când s-a apreciat, eronat, că armata bulgară dispunea de un număr de avioane militare superior statelor vecine, luate împreună(!)⁹⁷.

Pe de altă parte, la finele anilor '30, în sintezele informative românești erau surprinse și o serie de disfuncționalități și discordanțe în cadrul armatei bulgare, precum penuria de guri de foc la infanterie, antinomia între doctrina ofensivă și caracterul defensiv al armamentului mai performant, vechimea și lipsa de unitate generală a dotărilor, dependența prea mare de străinătate etc.⁹⁸ La toate acestea se adăuga și o stare de spirit populară ostilă angajării în război, sentiment acutizat de sacrificiile financiare cerute în campania de construcții de șosele și alte căi de comunicație⁹⁹.

În fața eforturilor de înarmare ale Bulgariei, după mutațiile politice de la cumpăna anilor 1936-1937, România a mizat din ce în ce mai puțin pe cartea solidarității balcanice. În cadrul alianței perfectate la 9 februarie 1934, gesturile unilaterale sau aranjamentele bilaterale de tipul tratatului turco-elen din noiembrie 1937 câștigă tot mai mult teren în fața viziunii pan-balcanice.

Relațiile cu Iugoslavia intră pe o traiectorie descendentă, încă din 10 martie 1937, generalul Ioan Sichițiu ridicând deschis, dar fără vreun rezultat, problema compatibilității între calitatea Iugoslaviei de membru al Înțelegerii Balcanice și conținutul pactului bulgaro-iugoslav¹⁰⁰. În anul următor, omologul lui Sichițiu, Gh. Nedić, fratele generalului colaboraționist Milan Nedić, lăsa să se întrevadă scăderea interesului Iugoslaviei față de alianța defensivă tetralaterală, acesta declarând că Pactul Balcanic conținea prevederi defensive doar în raport cu Bulgaria, Albania și Ungaria, iar un atac al acestor state era foarte puțin probabil, în afara unui conflict general, caz pentru care însă Convenția nu prevedea nimic, în interpretarea ofițerului iugoslav¹⁰¹. Într-o sinteză dedicată consecințelor actului de la 7 aprilie 1939 (invazia italiană în Albania), autorii români luau în calcul inclusiv posibilitatea ca, în caz de război general, Iugoslavia să permită tranzitul italian spre Bulgaria sau chiar să se afle de ace-

eași parte a baricadei cu aceasta din urmă¹⁰². În fine, în primăvara anului 1940, colaborarea militară româno-iugoslavă era, practic, înghețată, ofițerii români refuzând să predea omologilor din țara vecină planurile fortificațiilor de la frontiera româno-ungară¹⁰³.

Și în relațiile cu Grecia au persistat unele disfuncționalități, din cauza conduitei prudente a cercurilor elene față de Italia, a deschiderii față de Germania, dar și a atitudinii agresive în raport cu vorbitorii dialectului aromân al limbii române¹⁰⁴.

Mult mai puternice s-au dovedit legăturile cu Turcia. Astfel, parcă spre a compensa atitudinea din ce în ce mai distantă a Iugoslaviei, la 3 noiembrie 1937, Turcia, prin vocea și semnătura lui Fawzi Çakmak, șeful Marelui Stat Major, și-a nuanțat rezervele din „clauza rusă”, precizând că, în caz de atac sovieto-bulgar asupra României, Turcia își va face datoria, angajând Bulgaria¹⁰⁵, atitudine reiterată la 27 iunie 1940¹⁰⁶. Mai mult, în martie 1939, în fața unei noi ofensive interrogative a lui Kiosseivanov, Sükrü Saraçoğlu, șeful diplomației turcești, îi răspundea că țara sa va ataca Bulgaria, chiar în eventualitatea că Grecia și Iugoslavia vor rămâne pasive în contextul participării Bulgariei la un atac dirijat de Axă contra României¹⁰⁷.

Apropierea conflagrației mondiale a pus și problema unui atac preventiv asupra Bulgariei, pentru a o scoate din luptă înainte ca situația politico-militară să se degradeze în avantajul agresorilor (Puterilor Axei). La reuniunea șefilor de state major de la Ankara (28 noiembrie – 6 decembrie 1938), s-a luat hotărârea ca, în caz de conflagrație generală, Înțelegerea Balcanică să rămână neutră, iar numai în caz extrem să lupte contra Germaniei, eventualitate în care Bulgaria trebuia ocupată militar rapid, chiar dacă s-ar fi declarat formal neutră¹⁰⁸. Scenarii asemănătoare au fost vehiculate în mediile militare românești, turcești și franțuzești în vara anului 1939, fiind însă net dezavuate de britanici¹⁰⁹. Oricum, din perspectivă istorică, ținând cont de precedentele 1913 și 1915, de consecventul aprilie 1941, de scopurile transparente ale politicii externe bulgare, ca și de amploarea legăturilor ei cu Puterile Axei, ideea atacului preventiv nu ni se pare atât de reprobabilă pe cât caută să o prezinte unii istorici bulgari.

În ceea ce privește propriile planuri de campanie (după 1939 – directive operative) ale armatei române, în anul 1937 nu s-au produs modificări semnificative în comparație cu anii 1934-1936¹¹⁰. La finele anului 1938 au fost formulate propuneri de acoperiri fixe ale granițelor, în sud fiind plasate cele mai puține efective, în cuantum de 2 divizii de infanterie, 1 divizie de cavalerie, 1 brigadă de cavalerie și 1 brigadă de grăniceri¹¹¹. Planul de campanie pe anul 1939 prevedea aducerea unui divizion de artilerie de la Constanța la Bazargic și a altora de la Călărași la Silistra (Ostrov). În același plan de campanie erau prevăzute construcții și amenajări de cazărmi (la Bazargic, Acadânlar, Silistra – Ostrov), poduri și pontoane (Călărași – Chițiu – Silistra), îmbunătățiri telegrafice și ale liniilor C.F.R. (București – Medgidia, Medgidia – Bazargic, Galați – Țândărei, Slobozia – Călărași), amenajări portuare (Cernavodă, Rosova, Oltina), construcții și amenajări de șosele mai ales în Cadrilater și sudul județului Constanța, ca și ameliorarea situației rezervelor de apă¹¹². Maximum de forțe concentrate pe frontul de sud (ipotetic) s-a înregistrat în urma aplicării Directivei nr. 11 din 23 septembrie 1939, când în zonă a fost plasată Armata a 2-a, alcătuită din Corpul 2 Armată, adus de la București la Constanța, și alte 3 divizii independente¹¹³.

Ușoare modificări au fost aduse prin Directiva operativă nr. 13 din 30 octombrie 1939, care prevedea pentru Armata a 2-a un total de opt divizii, din care șapte în cadrul Corpurilor 2 și 5 Armată și una independentă. Se conta, de asemenea, pe sprijinul trupelor din Comandamentul militar al Capitalei. Misiunea acestei grupări de forțe era respingerea oricărei încercări de fortare a Dunării, ofensiva bulgară în Dobrogea urmând a fi oprită pe aliniamentul Vederasca – Cobadin – Tuzla (la nord de Cadrilater, la sud de linia Cernavodă – Constanța)¹¹⁴.

Evenimentul de la 24 ianuarie 1937 nu a rămas fără urmări nici la nivelul relațiilor între guvernul sofiot, autoritățile bulgare în general, și V.D.R.O. Încheierea pactului bulgaro-iugoslav a fost urmată de o intensificare a activităților iredentiste având ca țintă Dobrogea sau, în primul rând, partea ei de sud, un prim simptom în această privință fiind numirea generalului Iordan Peev, originar din județul Tulcea, în funcția de șef al Marelui Stat Ma-

jor al Armatei bulgare¹¹⁵. Asasinarea acestuia, în octombrie 1938, a fost interpretată în unele medii informative românești drept un act de răzbunare al partizanilor cauzei macedonene, care doreau canalizarea eforturilor bulgare în acea direcție, nu spre Dobrogea¹¹⁶.

Oricum, asasinarea lui Peev nu a schimbat cursul politicii externe bulgare, nici relațiile guvernăntilor cu V.D.R.O. (Organizația Revoluționară Internă Dobrogeană), a căror intensificare, deși silențioasă, era cunoscută structurilor românești în aprilie 1938¹¹⁷. Dacă eforturile organizatorice și propagandistice ale iredentei (V.D.R.O. și-a ameliorat relația cu D.R.O. – Organizația Revoluționară Dobrogeană – între anii 1938 și 1940) au fost continue, atacurile teroriste au fost sporadice în cursul anului 1937, iar perioadele de intensificare a acestora (mai-iunie 1938, noiembrie 1938, primăvara 1939, toamna 1939 etc.) au alternat cu perioade de acalmie (cvasi)totală, ceea ce arată influența conjuncturii internaționale asupra conduitei autorităților bulgare¹¹⁸. Toamna anului 1938 a consemnat asasinarea colonistului macedoromân Ion Patoni, prin intermediul unui colet exploziv trimis prin poștă, dar și un atac colonist soldat cu doi morți în noiembrie¹¹⁹. O nouă rundă de atacuri teroriste a fost urmată de protestul infructuos al României la Sofia, dar și de represaliile de la Belița (10 mai 1939), în care și-au găsit moartea 20 de suspecți de colaborare cu comitagiții, trei reținuți izbutind să fugă¹²⁰. Pentru vara anului 1939, notăm comunicarea guvernului bulgar, din luna iulie, prin Legația de la București, către femeile de cetățenie română și etnie bulgară, în sensul înrolării în organizații de apărare pasivă, serviciu militar și poștă. Pentru bărbați, se prevedea condiția ca să nu depășească 40 de ani și să cunoască perfect limba română, urmând a fi înrolați în unitățile tehnice ale armatei bulgare¹²¹. Pentru toamna anului 1939 sunt de consemnat atacul de la Sarsânslar (23 octombrie), soldat cu moartea soților Bălașa, și represaliile românești ulterioare, în care au murit trei săteni bulgari¹²².

După o iarnă de relativă liniște, Corpul Detectivilor raporta în ultima zi a lui februarie că ordinele sofioete către iredenta bulgară prevedeau păstrarea calmului, spre a nu brusca lucrurile¹²³. Într-adevăr, în primăvara anului 1940 nu s-au mai produs atacuri teroriste în Cadri-later, iar măsurile de securitate luate la fronti-

eră au avut un caracter sistematic și serios¹²⁴. Pe de altă parte însă, la Varna era semnalat un centru de informații condus de un frate al lui Gh. Kjosseivanov, locotenent-colonel în armata bulgară¹²⁵, în condițiile în care numeroși refugiați/transfugi din Dobrogea românească fuseseră plasați „strategic” de autoritățile bulgare la granița terestră cu România¹²⁶.

Oricum, organizațiile iredentiste nu și-au atins scopul de a sprijini o eventuală ofensivă terestră bulgară în România, revendicările sofioete fiind îndeplinite fără război, în conjunctura din vara anului 1940¹²⁷. Represaliile românești la acțiunile teroriste au avut un caracter adesea colectiv, dar local, o sugestie lansată la finele lui 1936 în sensul trimiterii de „echipe de șoc” pe teritoriul bulgar¹²⁸ nefiind niciodată luată în calcul.

În ansamblul perioadei interbelice, în general, și al perioadei 1934-1940, în particular, organele/instituțiile de specialitate ale statului român au avut o imagine corectă asupra scopurilor și mijloacelor politicii militare a Bulgariei, cu o anumită tendință de supraevaluare a potențialului său agresiv. Deznodământul favorabil Sofiei în problema sud-dobrogeană a fost cauzat însă de realități și evoluții în planul relațiilor internaționale, conducând la izolarea României, inclusiv în Balcani. Un moment important pe acest drum a fost reprezentat de pactul bulgaro-iugoslav de „prietenie veșnică” din 24 ianuarie 1937, a cărui valabilitate practică a fost de patru ani.

¹ Ilčo Dimitrov, *Bălgarija na Balkanite i v Evropa*, Sofia, Narodna Prosveta, 1983, p. 5-20.

² Constantin Iordan, *România și relațiile internaționale din sud-estul european (1919-1924)*, București, Editura All, 1999, p. 144-147, passim.

³ Arhivele Militare Române (A.M.R.), fond Divizia a 9-a Infanterie, dosar nr. crt. 1542, passim.

⁴ Vezi, de pildă, Bogdan Filov, *Dnevnik, săstavitel Ilčo Dimitrov, Izdatelstvo na Otečestven Front*, Sofia, 1990, p. 281-762.

⁵ *Tratat între Bulgaria și Puterile Aliate și Asociate*, București, Imprimeria Națională, 1920, passim.

⁶ George Ungureanu, *Problema Cadri-laterului în contextul relațiilor româno-bulgare (1919-1940)*, Brăila, Editura Istros, 2009, p. 104-118.

⁷ A.M.R., fond Marele Stat Major (M.St.M.), Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1660, f.120.

⁸ Idem, fond M.St.M., Secția a 2-a Informații, dosar nr. crt. 754, f. 6.

⁹ *Ibidem*, dosar nr. crt. 758, f. 36-39.

¹⁰ Apud Antonina Kuzmanova, *Ot Njoi do Kra-jova. Văprosăt za Južna Dobrudža v meždunarodnite otnošenija (1919-1940)*, Dăržavno izdatelstvo za naukite i izkustvo, Sofija, 1989, p. 33.

¹¹ Ljudmil Petrov, *Voenmata ikonomika na Bălgarija (1919-1945)*, Veliko Tărnovo, 1999, p. 19-29.

¹² Ivan Ilchev, *The Rose of the Balkans. A Short History of Bulgaria*, translation from Bulgarian into English by Bistra Roushkova, Sofia, Izdatelstvo Co-libri, 2005, p. 324-330.

¹³ L. Petrov, *op. cit.*, p. 20.

¹⁴ C. Iordan, *op. cit.*; Idem, *România și relațiile internaționale în sud-estul european (1925-1927). Modelul Locarno*, București, Editura Curtea Veche, 2001, *passim*.

¹⁵ Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *Criză în Balcani? Tratatate, convenții militare și protocoale secrete (1934-1939)*, Pitești, Editura Vlasie, 1994, p. 93-95.

¹⁶ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 170-185.

¹⁷ *Ibidem*, p. 184.

¹⁸ *Ibidem*, p. 250, 268-269.

¹⁹ L. Petrov, *op. cit.*, p. 55.

²⁰ *Ibidem*, p. 55-56.

²¹ Ilčo Dimitrov, *Bălgaro-italianski političeski otnošenija (1922-1943)*, Izdatelstvo za nauka i izkustvo, Sofija, 1976, p. 209-210.

²² *Ibidem*, p. 175-177. Vezi și Daniel Citirigă, *Tronuri între strategii diplomatice. Proiecte româno-bulgare de căsătorii dinastice (1921-1926)*, în „Români și bulgari – provocările unei vecinătăți”, coord. Fl. Anghel, Marian Cojoc, Magdalena Tiță, București, Cartea Universitară, 2007, p. 214-218.

²³ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 186-192.

²⁴ *Istoria politicii externe românești în date*, coord: Ion Calafeteanu, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 278.

²⁵ *Ibidem*, p. 279-280.

²⁶ Leften S. Stavrianos, *The Balkans since 1453*, translation by Sherman David Spector, New York, Hold Rinehart & Winston, 1958, p. 734.

²⁷ L. Petrov, *op. cit.*, p. 23-24.

²⁸ Alberto Basciani, *Un conflitto balcanico. La contesa fra Bulgaria e Romania in Dobrugia del Sud (1918-1940)*, Editura Periferia, Cosenza, 2001, p. 142-151.

²⁹ Ilčo Dimitrov, *Bălgaro-italianski...*, p. 204-238; Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 38-40.

³⁰ *Ibidem*, p. 103-106.

³¹ *Ibidem*, p. 109-119.

³² G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 310.

³³ Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond *Stoica Vasile*, dosar I/63, f. 4-5.

³⁴ Mihai Retegan, *În balanța forțelor*, București, Editura Semne, 1997, p. 145.

³⁵ A. Kuzmanova, *Balkanskata politika na Rumîniya (1933-1939)*, Izdatelstvo na Bălgarska Akademija za Naukite, Sofija, 1984, p. 88.

³⁶ L. Petrov, *op. cit.*, p. 34, 36.

³⁷ *Ibidem*, p. 44.

³⁸ *Ibidem*, p. 61.

³⁹ *Ibidem*, p. 56.

⁴⁰ Ilčo Dimitrov, *Bălgaro-italianski...*, p. 239-263.

⁴¹ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1425, f. 3-5.

⁴² Idem, fond M.St.M., Secția a 2-a Informații, dosar nr. crt. 758, f. 15-16.

⁴³ Idem, fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1472, *passim*.

⁴⁴ Alexandru Oșca, *Managementul crizelor regionale. Modelul balcanic interbelic*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2003, p. 384.

⁴⁵ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1569, f. 68-69.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1471, *passim*.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1569, f. 71-72.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1471, f. 163.

⁴⁹ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1569, f. 73.

⁵⁰ Eliza Campus, *Înțelegerea Balcanică*, București, Editura Academiei, 1972, p. 151.

⁵¹ Al. Oșca, *op. cit.*, p. 416.

⁵² Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 65-66.

⁵³ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1425, *passim*.

⁵⁴ Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 67-68.

⁵⁵ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1569, f. 75-77.

⁵⁶ Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 40-41.

⁵⁷ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 306.

⁵⁸ Vezi Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 109-119.

⁵⁹ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 315-316.

⁶⁰ M. Retegan, *op. cit.*, p. 148.

⁶¹ Aurelian Chistol, *România în anii guvernării liberale Gh. Tătărescu (1934-1937)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2007, p. 483-502.

⁶² N. Titulescu, *Politica externă a României (1937)*, ediție Constantin Turcu, Ion M. Oprea, George.G. Potra, București, Editura Enciclopedică, 1994, p. 69-86.

⁶³ Dan Cătănuș, *Cadrilaterul – ideologie cominternistă și iredentism bulgar (1919-1940)*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001, p. 28.

⁶⁴ *Ibidem*; G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 193-204.

⁶⁵ A.M.R., fond Ministerul de Război (M.R.), Cabinetul Ministrului, dosar nr. crt. 197, f. 503.

⁶⁶ Milan Vanku, *Mica Înțelegere și politica externă a Iugoslaviei (1920-1938). Momente și semnificații*, traducere de Carmen Moldoveanu, București, Editura Politică, 1979, p. 224.

- ⁶⁷ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1458, f. 65.
- ⁶⁸ *Ibidem*, f. 68.
- ⁶⁹ Rebecca Haynes, *Politica României față de Germania (1936-1940)*, traducere de Cristina Abo-boae, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 71.
- ⁷⁰ Ilčo Dimitrov, *Bălgaro-italianski...*, p. 302-303.
- ⁷¹ A. Kuzmanova, *La Roumanie et l'accord de Salonique*, în „Études Balkaniques”, Sofia, 16, nr. 2/1980, p. 43.
- ⁷² Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (A.M.A.E.), fond Înțelegerea Balcanică, vol. 6, f. 316-317.
- ⁷³ R. Haynes, *op. cit.*, p. 57-60; Viorica Moisuc, *Premisele izolării politice a României (1919-1940)*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 341-350.
- ⁷⁴ A. Basciani, *op. cit.*, p. 192.
- ⁷⁵ Carol al II-lea, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice. Vol. I. (1906-1939)*, Ediție de Marcel Dumitru Ciucă, Narcis Dorin Ion, București, Editura Silex, 1995, p. 259.
- ⁷⁶ A. Kuzmanova, *op. cit.*, p. 46.
- ⁷⁷ Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 122.
- ⁷⁸ *Izvorî za istorijata na Dobrudža, T II (1919-1941)*, otgovoren redaktor: Petăr Todorov, Sofija, Bălgarskata Akademija na Naukite, 1993, *vтора част (1932-1941)*, doc. 44, p. 358-359.
- ⁷⁹ A. Kuzmanova, *Ot Njoi...*, p. 257.
- ⁸⁰ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 2-a Informații, dosar nr. crt. 758, f. 184.
- ⁸¹ L. Petrov, *op. cit.*, p. 77-79.
- ⁸² *Ibidem*, p. 34, 36.
- ⁸³ *Ibidem*, p. 63-65.
- ⁸⁴ A.M.R., fond Divizia 1 Grăniceri, dosar nr. crt. 214, f. 28-52.
- ⁸⁵ Nikolaj Ghenčev, *Vănšnata politika na Bălgarija (1938-1941)*, Izdatelstvo „Vektor”, Sofia, 1998, p. 105.
- ⁸⁶ L. Petrov, *op. cit.*, p. 64.
- ⁸⁷ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 342-343, 349-350.
- ⁸⁸ L. Petrov, *op. cit.*, p. 68.
- ⁸⁹ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 338.
- ⁹⁰ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1660, f. 89-90.
- ⁹¹ G. Ungureanu, Mihai Șoitariu, *Câteva repere pentru apariția și consacrarea cailor de luptă moderne (1914-1945)*, în „Statul Major General în arhitectura sistemului militar românesc (1839-2009)”, coord. gen. Mihai Chiriță, București, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, 2009, p. 113-121.
- ⁹² *Ibidem*, p. 121.
- ⁹³ A.M.R., fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar nr. crt. 974, f. 48-52.
- ⁹⁴ L. Petrov, *op. cit.*, p. 43.
- ⁹⁵ A.M.R., fond C.M.M., dosar cit., f. 60.
- ⁹⁶ L. Petrov, *op. cit.*, p. 58.
- ⁹⁷ Al. Oșca, *op. cit.*, p. 456.
- ⁹⁸ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1660, *passim*.
- ⁹⁹ Idem, fond Divizia a 9-a Infanterie, dosar nr. crt. 1406, f. 778, 912.
- ¹⁰⁰ Al. Oșca, *op. cit.*, p. 434.
- ¹⁰¹ A.M.R., fond M.R., Cabinetul Ministrului, dosar nr. crt. 197, f. 273.
- ¹⁰² Al. Oșca, *op. cit.*, p. 474-475.
- ¹⁰³ Al. Oșca, Gh. Nicolescu, *op. cit.*, p. 84.
- ¹⁰⁴ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1706, f. 240.
- ¹⁰⁵ *Istoria politicii externe...*, p. 302.
- ¹⁰⁶ A. Kuzmanova, *Ot Njoi...*, p. 264.
- ¹⁰⁷ A. Basciani, *op. cit.*, p. 206.
- ¹⁰⁸ A. Kuzmanova, *Balkanskata politika...*, p. 130.
- ¹⁰⁹ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 341, 345.
- ¹¹⁰ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1518, *passim*.
- ¹¹¹ Al. Oșca, *op. cit.*, p. 397.
- ¹¹² A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 1706, f. 165-168.
- ¹¹³ *Istoria militară a poporului român*, vol. VI (1919-1944), București, Editura Militară, 1989, p. 324.
- ¹¹⁴ Al. Oșca, *op. cit.*, p. 403.
- ¹¹⁵ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 817, f. 3.
- ¹¹⁶ A.M.A.E., fond Dosare Speciale (1920-1944), vol. 284/1, f. 16.
- ¹¹⁷ A.M.R., fond M.St.M., Secția a 3-a Operații, dosar nr. crt. 817, f. 6, 10 + Anexa.
- ¹¹⁸ G. Ungureanu, *op. cit.*, p. 193-204.
- ¹¹⁹ *Ibidem*, p. 198.
- ¹²⁰ *Ibidem*, p. 199-200.
- ¹²¹ A.M.R., fond M.R., Cabinetul Ministrului, dosar nr. crt. 222, f. 7.
- ¹²² Idem., fond Divizia a 9-a Infanterie, dosar nr. crt. 1411, f. 232.
- ¹²³ A.N.I.C., fond Direcția Generală a Poliției, dosar 125/1940, f. 85.
- ¹²⁴ A.M.R., fond Divizia 1 Grăncieri, dosar nr. crt. 214, f. 14.
- ¹²⁵ Idem, fond M.St.M., Secția a 2-a Informații, dosar nr. crt. 931, f. 19.
- ¹²⁶ Idem, fond Divizia a 9-a Infanterie, dosar nr. crt. 1419, f. 34.
- ¹²⁷ Cornel Grad, *Al doilea arbitraj de la Viena*, Iași, Institutul European, 1998, p.36; Gh. Zbucnea, *Tratatul de la Craiova – parte integrantă a Dictatului de la Viena*, în „Document. Buletinul Arhivelor Militare”, III, nr. 2(10)2000, p. 26-32; Petre Otu, *Cum am pierdut Cadrilaterul?*, în „Dosarele istoriei”, VII, nr. 1(65)/2002, p.54-59.
- ¹²⁸ A. Basciani, *op. cit.*, p. 182-183.

ZID DE PACE, TURNURI DE FRĂȚIE. DECENIUL DESCHIDERII: 1962-1972

MIRCEA MALIȚA, DINU C. GIURESCU

În peisajul publicistic românesc a apărut, la sfârșitul anului 2011, volumul *Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972* care se dorește, după cum însuși unul dintre autorii volumului mărturisește, o lucrare de politică externă și de diplomație. Titlul cărții exprimă, în fapt, o viziune asupra resorturilor cele mai adânci care au definit politica externă a României pe parcursul unui deceniu de mari frământări interne și internaționale. O strategie care, în trăsăturile ei esențiale, ținea un dublu obiectiv: pe de o parte, implementarea unei strategii de apărare „tous-azimuts” ca principal instrument de securizare a granițelor și de descurajare a oricărei posibile amenințări externe, iar, pe de altă parte, angajarea unei politici de deschidere și colaborare spre exterior în ciuda constrângerilor impuse de existența unui context internațional rigid și aproape ermetic închis în logica confruntării bipolare.

Obiectivul nedisimulat era redobândirea de către România a unui statut distinct în ecuația de politică externă a Războiului Rece centrat pe recâștigarea independenței de acțiune, pierdută în 1944, și promovarea unui proiect diplomatic distinct axat pe promovarea propriilor interese naționale.

Autorii lucrării de față, ambasadorul Mircea Malița și academicianul Dinu C. Giurescu, sunt două personalități marcante ale vieții științifice românești. Primul, pe lângă preocupările academice și pasiunea pentru matematică și filosofie, a desfășurat o amplă activitate diplomatică luând parte la elaborarea unora dintre acțiunile de mare anvergură internațională care au marcat politica externă a Bucureștilor. Academicianul Dinu C. Giurescu s-a dedicat cu entuziasm și abnegație activității academice devenind unul dintre exponenții de prestigiu ai mediului intelectual și științific și care a reușit să reziste cu demnitate în fața constrângerilor ideologice și doctrinare impuse de regimul comunist.

Volumul este, așadar, rezultatul unui parteneriat între un diplomat și un istoric, după cum sugestiv îl caracterizează însuși Mircea Malița: „Ponderea diferă însă: diplomatul excelează în întâmplări trăite, istoricul – în documente dezgropate”.

Lucrarea relevă eforturile diplomației românești realizate pe parcursul deceniului șase al secolului trecut prin care s-a urmărit angajarea României într-un dialog de anvergură la nivel internațional și, implicit, desenarea unui profil propriu în cadrul blocul comunist aflat sub stricta dominație a Moscovei. Rațiunea principală a demersului științific al celor doi autori este de a readuce în atenția publicului o perioadă de profunde transformări politice și de a le reda prin prisma propriilor experiențe, întâmplărilor trăite și amintirilor. De ce perioada 1962-1972? Explicația este oferită în prologul lucrării: „un deceniu cu un profil propriu pe care îl putem numi deceniul deschiderii”. În această perioadă s-a născut un proiect de substanță care a însemnat încheierea unui capitol, care începuse în 1944, marcat de subjugarea totală a țării voinței și politicii sovietice, și inițierea unei noi etape prin lansarea unei viziuni inovatoare, pentru acea perioadă, de politică externă. Proiectul politic propus a ținut sfidarea și depășirea constrângerilor impuse de dinamica de securitate Est-Vest (mai precis contestarea statului de simplu satelit al Moscovei) și inițierea unor demersuri diplomatice care au vizat, cu precădere, construirea de punți cu statele occidentale și desenarea unui curs distinct în politica internațională. Deceniul 1962-1972 a fost martorul unor acțiuni de largă vizibilitate internațională care au permis României să se remarce ca un actor dinamic pe scena internațională, să fie respectată și curtată de marile capitale occidentale și, mai presus de toate, să își asume, separat de Moscova și nu de puține ori împotriva voinței acesteia, politici proprii pe dosare internaționale cheie. Momentul Cehoslovacia 1968 constituie, din această perspectivă, o piatră de hotar.

Proiectul asumat de diplomația românească începând cu 1962 a fost construit, așadar, în baza unui raționament lucid și practic: consolidarea controlului sovietic constituia o amenințare directă la adresa securității statului. Strategia care a fost aplicată în vederea neutralizării acestei amenințări a fost gândită pe mai multe direcții care au vizat: deschiderea amplă spre exterior, diversificarea opțiunilor de politică externă, eficientizarea instrumentelor diplomatice, construirea unei diplomații active și practice, profesionalizarea domeniului diplomației etc.

Lucrarea depășește cadrele strict analitice de subiect oferind o radiografie complexă a unor personaje care s-au aflat, la un moment dat, în angrenajul puterii. Autorii oferă un tablou inedit al relațiilor umane, al conflictelor, orgoliilor și ambițiilor personale, așadar, o pătrundere subtilă la nivelul dimensiunii umane a laboratorului decizional.

Sunt de asemenea, prezentate secvențe, episoade și fragmente care întregesc un tablou viu și, deopotrivă, pragmatic al unei perioade istorice distincte și al unei generații care a avut inspirația și tenacitatea de a propune o viziune inedită de politică externă și de a construi un proiect diplomatic de anvergură internațională.

Lucrarea „Zid de pace, turnuri de frăție” oferă, așadar, o analiză de substanță a unei perioade de mare rezonanță politică. Analiza prezentată, reflectând o îmbinare armonioasă a celor două perspective – a diplomatului prin excelență și cea a academicianului de substanță – deschide noi perspective de înțelegere și de cunoaștere a modului în care România s-a acomodat și a reacționat la realitățile și dinamicile politice și de securitate caracteristice Războiului Rece.

CARMEN RÎJNOVEANU*

* Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

MARELE RĂZBOI PENTRU APĂRAREA PATRIEI. ANUL 1941. CERCETĂRI, DOCUMENTE, COMENTARII

Cartea „Marele Război pentru Apărarea Patriei. Anul 1941: Cercetări, documente, comentarii” este o lucrare amplă dedicată cercetării evenimentelor mai puțin cunoscute care au avut loc în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cercetările au la bază documente desecretizate recent ce aparțin arhivelor regionale și de stat din țări precum Belarus, Italia, Bulgaria, Germania, Letonia, Estonia și Federația Rusă.

Articolele și documentele publicate în această culegere reprezintă rezultatele unui amplu proiect de cercetare care a întrunit specialiști din state aflate în perioada războiului în tabere diferite. De asemenea, volumul reprezintă doar o primă parte a unei serii de lucrări consacrate tuturor anilor de război.

Documentele prezentate, atât cele oficiale, cât și cele cu caracter personal, reflectă evenimente de importanță majoră și întâmplări din viața de zi cu zi. O atenție deosebită a fost acordată surselor istoriografice și istorice. Contrapunerea documentelor provenite din arhivele statelor aflate în timpul războiului în tabere adverse permite o extindere a perspectivei de analiză a evenimentelor petrecute în acea perioadă.

Materialele culegerii au fost sistematizate în trei capitole. Primul capitol cuprinde articole ce tratează problematica relațiilor internaționale din Europa în ajunul declanșării războiului și a celor din prima etapă a desfășurării luptelor. Astfel, primul articol din acest capitol – „Diplomații germani despre pregătirea celui de-al doilea Război Mondial” – are la bază studierea documentelor din dosarele diplomaților germani deveniți prizonieri de război ai Uniunii Sovietice. Articolul descrie măsurile întreprinse de către diplomați pentru a camufla acțiunile agresive ale Germaniei și pentru a asigura autoritățile sovietice că Berlinul nu intenționa să atace URSS. Articolul următor analizează cooperarea militară dintre Finlanda și Germania și a factorilor care au determinat

crearea acestei alianțe. Cea de-a treia lucrare din capitol abordează „Vectorul bulgar în politica externă a Uniunii Sovietice și a Germaniei”. Autorul a cercetat documente din arhivele germane, bulgare și ruse și a încercat să efectueze o prezentare a poziției bulgare în contextul dificil al relațiilor internaționale. Tematica est-europeană este continuată și în articolul „Ciocnirile germano-sovietice din bazinul dunărean și divergențele teritoriale româno-maghiare în Transilvania”. Autorul analizează sursele problemei, punând accent pe aspectele ei politice, naționale și sociale, arătând, totodată, complexitatea și ambiguitatea deciziilor părților interesate, în special a politicii sovietice. În materialul următor este prezentată biografia și activitatea în perioada războiului a generalului Henrik Werth, șeful statului major al armatei maghiare. Un alt material din acest capitol – „Italia în război împotriva Uniunii Sovietice: luptele italienilor pe frontul germano-sovietic în 1941.” – tratează participarea armatei italiene în război, relațiile sovieto-italiene din acea perioadă și descrierea motivelor care l-au determinat pe Mussolini să intre în război împotriva Uniunii Sovietice. Ultimul articol al capitolului abordează tema creării coaliției antihitleriste. Autorul acestui articol este președintele Asociației istoricilor celui de-al Doilea Război Mondial, O.A. Rjeshevskii.

Al doilea capitol conține informații privind măsurile luate de conducerea sovietică în scopul atenuării dezastrului rezultat în urma atacului Germaniei și analiza unor aspecte ale politicii germane de ocupație aplicate pe teritorii sovietice. Astfel, în primul articol din acest capitol sunt descrise măsurile luate de autoritățile sovietice în scopul stabilizării situației de pe frontul germano-sovietic. Articolul următor e dedicat acțiunilor militare desfășurate pe teritoriul Republicii Belarus, mișcării de rezistență și a aparatului administrativ creat de germani în perioada ocupației. Analiza regimului german de ocupație este continuată și în următoarele articole. Acestea se referă la sistemul creat de ocupația germană în regiunea Smolensk și statele baltice. E important de menționat faptul că autorii articolelor au utilizat în cercetarea lor atât documente oficiale, cât și documente personale, care au aparținut militarilor germani, expunând și punctul de vedere al celor care implementau politica de ocupație.

Ultimul capitol prezintă lucrări referitoare la organizarea apărării orașelor Tallin, Leningrad și Moscova, activitatea forțelor navale, activitatea organelor sovietice de contraspionaj, precum și starea de spirit a populației. Primele două articole tratează temă apărării capitalei sovietice. Autorii articolelor au utilizat documente de arhivă și memorii ale comandanților militari sovietici și germani. Al treilea articol analizează activitatea organelor de securitate din Uniunea Sovietică, responsabile de controlul politic, și a influenței acestora asupra deciziilor luate de conducerea țării. Articolele următoare sunt dedicate blocadei Leningradului, activității organelor de contraspionaj ale forțelor navale sovietice și luptelor de pe frontul de nord.

În partea finală a culegerii sunt prezentate 44 de documente provenite din fondul Arhivei Centrale și din arhivele regionale ale FSB-ului. Documentele se referă la situația militar-politică din Finlanda în 1941 și la declanșarea luptelor pe frontul de nord; deplasarea flotei Mării Baltice din Tallin în Kronshtadt și evacuarea bazei militare de pe peninsula Hanko.

De asemenea, sunt prezentate documente privind interogatoriul foștilor conducători ai României, mareșalul Ion Antonescu și Mihai Antonescu. Documentele aparțin Arhivei Centrale a FSB-ului și au fost publicate pentru prima dată. Acestea se referă la motivele intrării României în război, relatări despre întrevederile pe care le-a avut Ion Antonescu cu Hitler și descrieri ale relațiilor româno-germane, atât politice, cât și economice, din acea perioadă. Procesele verbale de interogatoriu conțin acuzații privind însușirea abuzivă a bunurilor ce aparțineau statului sovietic, ordonarea distrugerii patrimoniului sovietic, organizarea execuțiilor masive ale populației și crearea lagărelor de concentrare pe teritoriul Transnistriei. De asemenea, se fac destul de multe referiri la adresa motivelor care au determinat conducerea României să se alăture Germaniei. Printre acestea sunt enumerate nemulțumirile României privind rezultatele Arbitrajului de la Viena, promisiunea Führer-ului că aceste rezultate nu au un caracter permanent și pierderea Ba-

sarabiei și a Bucovinei de Nord. Totodată, partea acuzatoare insistă asupra agresivității, avidității și ostilității României, catalogându-le drept cauze ale atacului împotriva Uniunii Sovietice.

Subliniem faptul că textul care precedă prezentarea acestor documente prezintă un punct de vedere tendențios al istoricilor din Federația Rusă, preluat din istoriografia sovietică: România este considerată un stat agresor care a ocupat Basarabia, a introdus un regim de teroare, este responsabilă pentru omoruri în masă și pentru provocarea de numeroase distrugerii.

În ultimul material din această culegere sunt prezentate documente referitoare la interogatoriul generalului maghiar Henrik Werth.

Lucrarea a apărut în 2011, la Editura Direcției generale a arhivelor din Moscova.

Colegiul de autori: V.A. Artsybashev, E.L. Valeva, E.M. Varga, I.B. Ivanov, I.Z. Kantor, V.G. Makarov, V.P. Marochko, S.E. Novikov, A.N. Ponomarev, O.A. Rjeshevskii, G. Scotoni, A.S. Stykalin, S.I. Filonenko, D.I. Hohlov, V.S. Hristoforov, A.P. Cherepkov.

DANIELA ȘIȘCANU*

* Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

DIN ACTIVITATEA INSTITUTULUI PENTRU STUDII POLITICE DE APĂRARE ȘI ISTORIE MILITARĂ PE ANUL 2011

Pentru Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară (ISPAIM), anul 2011 a fost bogat în evenimente, acoperind o plajă largă de tematici din domeniile apărării și al istoriei militare. Enumerăm mai jos câteva dintre activitățile notabile derulate sau organizate de Institut.

Reuniunea de planificare a Grupului de Lucru privind Stabilitatea Regională în Zona Extinsă a Mării Negre (RSGBSA WG), 10-11 martie 2011

Grupul de Lucru privind Stabilitatea Regională în Regiunea Extinsă a Mării Negre (RSGBSA WG) al Consorțiului PFP al Academiei de Apărare și Institutelor pentru Studii de Securitate a organizat, la București, în perioada 10-11 martie 2011, o reuniune de planificare vizând implementarea noii orientări strategice a Grupului, în conformitate cu recomandările Consiliului Consultativ Superior (SAC) al Consorțiului PFP.

Recomandările SAC, emise cu prilejul reuniunii de la Berlin, din 28-29 octombrie 2010, au stabilit reorientarea strategică a RSGBSA WG, care vizează axarea exclusivă pe activități de cercetare, abandonându-se astfel vechea abordare a instruirii (*training*-ului), potrivit solicitărilor exprese de asistență ale statelor partenere. Potrivit noii orientări, se va opta asupra formulei unor *policy recommendations*, ca rezultat final al manifestărilor de cercetare (dezbateri, *brainstorming*-uri, conferințe, seminarii dedicate unor problematici de interes regional).

La manifestarea de la București au luat parte 17 participanți din Armenia, Austria, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Federația Rusă, Republica Moldova, România, Ucraina, Statele Unite ale Americii, precum și reprezentanți ai Consorțiului PFP și ai Centrului „George C. Marshall” (Garmisch, Germania).

Activitatea a fost organizată de Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, care asigură Secretariatul Permanent al RSGBSA WG.

Obiectivele reuniunii au vizat prioritar următoarele aspecte: discutarea unui *Concept Paper for the Research Plan* (document întocmit de președinția Grupului de Lucru), agrearea unei liste de tematici de interes regional care să fie abordate în cadrul activităților de cercetare viitoare din cadrul grupului, precum și stabilirea agendei de lucru a WG pentru perioada 2011-2013.

Vizita delegației sud africane din cadrul proiectului de cercetare „Societate și paradigme în schimbare ale securității naționale: România și Africa de Sud, analiză comparativă”, 3-19 octombrie 2011

În perioada 3-19 octombrie 2011, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară a organizat activitățile din cadrul proiectului de cercetare „Societate și paradigme în schim-

Vizita delegației sud africane

bare ale securității naționale: România și Africa de Sud, analiză comparativă”. Delegația sud africană a fost compusă din general-maior (r) Solomon Lekoa Mollo, (CDR) Dr. Theodorus Daniel Potgieter, Lt. Calvin Manganyi și Prof. Dr. Johannes Liebenberg.

Cu acest prilej s-au analizat structura monografiei finale și studiile care vor fi incluse în ea. Monografia va apărea în primăvara anului 2012.

Delegația a fost primită de general-maior Viorel Angelescu, locțiitorul șefului Departamentului pentru Politica de Apărare și Planificare, și de către dl. Iulian Fota, consilierul prezidențial pe probleme de securitate.

De asemenea, delegația a vizitat obiective turistice din municipiul București și județele Constanța, Prahova și Brașov.

Participarea Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară la Salonul de carte „Polemos”, 26-29 octombrie 2011

În ziua de 27 octombrie 2011, în cadrul Salonului de carte „Polemos” (26-29 octombrie) organizat de Editura Militară în colaborare cu Societatea Scriitorilor Militari, sub egida Comandamentului Logistic Întrunit, la Palatul Cercului Militar, s-a lansat Occasional Paper Nr. 16/2011 „Changing Security Paradigms in Romania and South Africa after the Cold War”. Lucrarea reprezintă unul dintre rezultatele științifice ale proiectului. Au vorbit despre proiect și Occasional Paper dr. Petre Otu, director adjunct, cercetător științific dr. Șerban Cioculescu și cercetător științific Carmen Rîjnoveanu.

Vizita delegației belgiene, 6-8 decembrie 2011

În perioada 6-8 decembrie 2011, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară a primit vizita unei delegații a Centrului de Documentare Istorică al armatei belgiene.

Delegația a fost compusă din: maior Kirk Doods, șeful Centrului, și Kathrine Van Acker, șeful secției arhive.

Vizita delegației belgiene

Delegația a avut discuții cu cercetători ai Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară și cu șeful Serviciului Istoric al Armatei. În cadrul acestora s-a făcut o informare reciprocă asupra profilului celor trei instituții (Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Serviciul Istoric și Centrul de Documentare Istorică al Armatei Belgiene) și s-a discutat asupra cooperării în viitor.

În ziua de 07.12.2011, delegația a fost primită de generalul maior Virgil Bălăceanu, șeful Direcției Cooperare Internațională în Domeniul Apărării.

În după amiaza zilei de 7 decembrie 2011, delegația a vizitat Centrul de Studii și Valorificare a Arhivelor Militare Române aflat în garnizoana Pitești.

Au fost prezentate reglementările privind constituirea și gestionarea fondului arhivistic militar național, precum și modul de organizare și păstrare a acestuia. De asemenea, a fost vizitat un depozit de arhivă.

Oaspeții au remarcat preocupările privind păstrarea și valorificarea arhivelor militare în România subliniind că există multe similitudini cu legislația și modul de organizare din Belgia.

În ansamblu, vizita s-a dovedit foarte utilă prin reînnoirea legăturilor de cooperare și prin schimbul de experiență realizat.

Întâlnire cu istoricul Stephen Fischer Galați, 12-17 decembrie 2011, București

În perioada 12-17 decembrie 2011, istoricul american de origine română Stephen Fischer Galați (născut în anul 1924 în București, unde a absolvit liceul „Spiru Haret”) a vizitat România. A plecat din România în anul 1938 și a urmat o carieră științifică și didactică prodigioasă. Domeniul de referință al studiilor sale istorice l-a constituit regiunea sud-estului european, unde a adus contribuții esențiale. De altfel, teza sa de doctorat a abordat o temă de mare interes și astăzi – problematica Imperiului Otoman în politica germană din secolul al XVI-lea.

În ziua de 14 decembrie 2011, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară a organizat o întâlnire cu istoricul american la care au participat, alături de cercetători ai instituției, profesori și studenți de la Universitatea din București și Școala Națională de Studii Politice și Administrative, precum și specialiști de la Arhivele Naționale, Serviciul Istoric al Armatei, „Magazin Istoric” etc.

Întâlnire cu istoricul Stephen Fischer Galați

Întâlnirea, moderată de general maior (r) dr. Mihail E. Ionescu, s-a concentrat asupra evoluțiilor raporturilor est-vest din timpul Războiului Rece. Oaspetele a apreciat că România a devenit interesantă pentru SUA din motive geopolitice, întucât începuse să manifeste tendințe de autonomie față de Uniunea Sovietică, hegemonul întregului est-european. Rolul cel mai important în stabilirea unei relații speciale dintre SUA și România l-a avut, după opinia sa, administrația Nixon. De altfel, atât președintele Nixon, cât și secretarul de stat Henry Kissinger l-au consultat înainte de vizita lor istorică în România, de la începutul lunii august 1969.

La întâlnire, colonelul Cristian Dorca a înmănat oaspetelui american placheta Cercului Militar cu ocazia împlinirii a 135 de ani de la înființarea instituției.

Profesorul Stephen Fischer Galați a primit, în ziua de 15 decembrie 2011, titlul de membru de onoare al Academiei Române. În același timp, în ziua de 14 decembrie 2011, la Librăria Mihail Sadoveanu din Capitală, și-a lansat cartea de memorii „80 de ani în jurul lumii povestiți de Lia Ioana Ciplea”, apărută la Editura Vremea.

ALEXANDRU VOICU*

* Cercetător științific, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

ADIO, DOMNULE ACADEMICIAN FLORIN CONSTANTINIU!

Academicianul Florin Constantiniu va rămâne mereu prezent în inimile și cugetele istoricilor militari romani căci a fost, poate, cel mai iubit și respectat slujitor al lui Clio în Armata țării. Atașamentul său față de oștire își are poate sorgintea în faptul că era fiul generalului Constantin Constantiniu, fost intendant-șef al armatei, dar și în aplecarea sa către studierea și cercetarea evoluției organismului militar românesc, în investigarea și descifrarea aranjamentelor din culisele cabinetelor politice și diplomatice care aveau să angajeze țara și armata sa în confruntări militare, în decelarea răspunderilor oamenilor politici ca și ale comandanților militari etc.

Întreaga sa operă publicistică, începută ca medievist și continuată în domeniul istoriei contemporane, vădește preocuparea către cercetarea relațiilor internaționale și a istoriei militare.

A fost un colaborator apropiat al Centru-lui de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, devenit apoi Institutul de Studii de Apărare și Istorie Militară, fiind în relație de amicitie cu mulți din cercetătorii de aici. A girat cu numele său lucrări remarcabile de istorie militară care își dovedesc și astăzi perenitatea – aș cita doar monografiile consacrate participării României la cele două mari conflagrații mondiale. A publicat studii valoroase în Revista de Istorie Militară din al cărei colegiu de redacție a făcut parte în primii ani, dar și în alte publicații editate în armată – „Observatorul Militar”, revista „Document” ș.a.

Prezent cu regularitate la manifestări științifice organizate sub egida Ministerului Apărării Naționale – conferințe, simpozioane, seminarii, lansări de carte etc –, Florin Constantiniu s-a dovedit de fiecare dată un fin observator al evenimentelor și un decodicator al secretelor arhivelor, astfel încât comunicările și intervențiile sale aduceau interpretări inedite care îndemneau de multe ori la reflecție. Avea o capacitate impresionantă de sinteză, fondată pe un volum uriaș de informații provenite din izvoare românești și, mai ales, străine – documente arhivistice, publicații și lucrări editate în limbi de circulație internațională (cunoștea foarte bine limbile rusă, engleză, franceză și germană) – și era înzestrat cu un har retoric care cucerea și persuadea auditoriul.

Concluziile sale, bazate pe argumente de necontestat, erau rostite tranșant, spre surprinderea unora, așa încât aveam impresia că ne aflăm în fața adevărului absolut. Iată câteva exemple:

- *...Campania armatei române (din 1913 – n.n.) a fost un fel de „război-fulger” sui-generis, căci ea s-a desfășurat rapid (C. Kirițescu o califică drept o „campanie de viteză”) și cu pierderi reduse. Succesul fulgerător (Bulgaria a cerut pace, pentru a evita intrarea armatei române în Sofia) a avut însă consecințe nefaste pentru apropiata angajare a României în Primul Război Mondial.*

- *...Victoria rapidă, fără nicio luptă cu adversarul, ascunsese carențele organizării și instruirii militare, făcând să se plătească un greu preț de sânge în 1916.*

- *Guvernul liberal a angajat România în război cu armata nepregătită, a subevaluat capacitatea de ripostă a adversarului și și-a întemeiat planurile de luptă pe promisiunile Aliaților. Corupția și dezordinea din anii neutralității și-au spus cuvântul la începerea operațiilor militare, haosul căpătând, în anumite segmente ale articulațiilor militare și civile, proporții uriașe².*

- *...Bucuria și încrederea victoriei din Transilvania au fost spulberate de rușinoasa înfrângere de la Turtucaia (24 august / 6 septembrie 1916). Incompetența și lașitatea comandanților (generalii Aslan și Teodorescu) au făcut ca trupele române din „capul de pod fără pod”, abandonate de comandantul lor, să fie încercuite și anihilate (160 ofițeri și 6 000 soldați morți și răniți, față de 480 ofițeri și 28 000 soldați prizonieri și 5 500 militari scăpați din încercuire)³.*

- *După catastrofa militară din 1916 și pacea dură de la București din 1918, Marea Unire a venit pentru societatea românească, mai ales pentru cea din vechiul Regat, ca trezirea dintr-un coșmar ce părea fără de sfârșit, ca un dar pe care Istoria, pentru odată binevoitoare față de români, îl făcea neamului nostru... [Din păcate,] acum, în 1919, surpriza fericită a Marii Uniri făcea să se uite – sau să se dorească a fi uitate – gravele erori și păcate ale echipelor guvernamentale și ale clasei politice, responsabile de nenorocirile abătute asupra țării⁴.*

- *...România intra în cel de Al Doilea Război Mondial mai nepregătită decât în 1916. Atunci, măcar, deficiențele armatei erau de ordin cantitativ, în înțelesul că era o disproporție numerică și tehnică între România și Puterile Centrale. Acum carențele erau de ordin calitativ: noul conflict era un război al motoarelor, tancul și avionul jucând un rol capital, un război de mișcare, de inițiative rapide, la toate nivelurile. Armata română era slab echipată cu blindate, iar aviația – deși dispunea de un personal bine pregătit – era departe de a răspunde exigențelor războiului⁵...*

- *...Hotărârea lui Antonescu [de a trece Nistrul] a fost determinată de un considerent militar și de un altul politic.*

Din punctul de vedere al desfășurării operațiilor militare, oprirea pe un aliniament – în speță Nistrul – înainte ca inamicul să fi fost înfrânt sau să manifeste intenția de a cere pace era o imposibilitate de ordin strategic... Cum s-ar fi putut opri armata română pe Nistru, așteptând refacerea inamicului, când rezistența sa înverșunată dovedea că, și sub loviturile de berbec ale Wehrmachtului, Armata Roșie își păstra capacitatea de luptă?... A rămâne pe Nistru și a lăsa teritoriul românesc expus contraloviturilor sovietice – pe uscat, din aer și pe apă – ar fi fost o imensă eroare...

Cel de-al doilea motiv al deciziei lui Antonescu era de ordin politic. Generalul voia să refacă frontierele României Mari și, mai ales, să obțină anularea dictatului de la Viena. El își imagina că dovedindu-i lui Hitler o loialitate perfectă, că forjând o frăție de arme româno-germană trainică îl va determina pe Führer să revină asupra deciziei dată la Viena la 30 august 1940... [Era] o percepție anacronică a lui Ion Antonescu, potrivită rânduielilor cavalerești din evul mediu... Răspunsul lui Antonescu din 30 iulie că „voi merge până la capăt în acțiunea ce am pornit la Răsărit”, „nu pun niciun fel de condiții și nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu” – consideră Florin Constantiniu – sună straniu în politică, mai ales când este vorba de a acorda un concurs militar. Nu se fâgăduiește sprijinul armatei fără a stabili condiții și beneficii. Sângele unei națiuni este bunul suprem pe care nu-l poate nimeni face cadou unei alte puteri⁶.

• Iarna 1941-1942 a adus punctul de cotitură în desfășurarea războiului. Bătălia Moscovei nu a însemnat numai eșecul Wehrmachtului în încercarea de a cuceri capitala sovietică, ci și falimentul „războiului fulger”, adică a celui tip de război care – singurul – putea aduce victoria celui de-al treilea Reich⁷.

• O scrutare atentă a politicii antonesciene dezvăluie de îndată cât de puternic a fost ea influențată de experiența lui Ion Antonescu din Primul Război Mondial. În 1916, el fusese martorul sfârșitului dezastruos al campaniei armatei române și al ocupării Olteniei, Munteniei și Dobrogei de către adversar; în anul următor, aceeași armată română, înfrântă în 1916, fusese capabilă de victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, pentru ca apoi defectiunea aliatului rus să o constrângă la încheierea păcii de la București; câteva luni mai târziu, succesele Armatei aveau să modifice complet situația, ducând la înfrângerea Germaniei. Pentru Antonescu, Stalingradul a fost echivalentul înfrângerilor din 1916. Promisiunile lui Hitler de reechiparea a armatei române îi apăreau a fi refacerea din iarna 1916-1917, în care Misiunea militară franceză jucase un rol important⁸.

• Pentru oricine cercetează obiectiv istoria, este de netăgăduit că acțiunea României din august 1944 a contribuit la scurtarea celui de-al Doilea Război Mondial. În același timp, trebuie spus că principalul beneficiar al actului de la 23 august 1944 a fost Uniunea Sovietică, ale cărei trupe au putut înainta rapid și fără pierderi între 620 și 750 km în cele două direcții amintite: spre Balcani și, prin România și Ungaria, spre Viena și Praga⁹.

• ...credem că nu se poate susține afirmația că Războiul Rece a cunoscut prima sa manifestare în România. Este adevărat că brutalitatea intervenției sovietice în România a venit ca un „duș rece” după atmosfera comprehensivă de la Ialta. Nici Churchill, legat prin acordul de procentaj de Stalin, care îl respectase în privința Greciei, nici Roosevelt nu au considerat că în România erau puse în primejdie interesele vitale ale țărilor lor. În acel moment, „cazul-test” pentru relațiile Alianților occidentali cu Stalin era Polonia. La București, Stalin răspunsese la 6 martie 1945 printr-o acțiune simetrică la cea a lui Churchill din Grecia, în perioada decembrie 1944 - februarie 1945. Adevărata confruntare Est-Vest avea să înceapă mai târziu: după opinia noastră, în 1947, odată

cu Planul Marshall, cu crearea Cominformului și cu impunerea modelului sovietic țărilor din sfera de hegemonie a Moscovei¹⁰.

Pledoaria pentru prezentarea istoriei așa cum a fost a fost o permanență a vieții lui Florin Constantiniu. Deranjat, mereu, de amestecul factorului politic în stabilirea adevărului istoric, a crezut sincer și a sperat că evenimentele din decembrie 1989 vor aduce o descătușare a cercetării istorice în România. *Astăzi – scria Florin Constantiniu în 1990 – când exclusivismele de dogmă s-au prăbușit, când apriorismul tezelor nu mai există, confruntarea de opinii își poate valorifica din plin caracterul său fecund. Istoriografia militară va beneficia, desigur, și ea de aceste condiții atât de prielnice*¹¹.

Pornind la drum, încrezător, a jalonat unele direcții de cercetare în domeniul istoriei militare, oferind și un portret al istoricului militar care trebuie să aibă o pregătire multilaterală în măsură să-i permită intrarea în dialog cu specialiști din domeniile politologiei, geopoliticii, sociologiei, demografiei, psihologiei etc.: *...ceea ce interesează acum pe cercetătorii istoriei militare este raportul dintre armată (militari) și societate: proveniența socială, comportamentul, rolul militarilor în societate, raportul dintre militari și civili, mentalitățile colective, consecințele sociale și psihologice ale războiului etc. „Noua” istoriografie militară este interesată nu numai de câmpul de luptă, ea vrea să-i urmărească pe soldat și ofițer atât înainte de declanșarea ostilităților, cât și după încheierea lor. Comportamentul, felul de a gândi și simți al militarului în situația-limită a războiului sunt condiționate de un ansamblu de factori economici, sociali, politici, confesionali, educativi și mentali fără cunoașterea cărora nu este posibilă interpretarea corectă a desfășurării unei încheștări pe câmpul de luptă*¹²...

A militat pentru reactivarea spiritului critic al cercetătorului în evaluarea unor situații și personalități istorice, cu atât mai mult în cazul istoriei militare: *...Există la noi părerea – scria Florin Constantiniu – veche, încă din secolul trecut, consolidată în anii comunismului-național și persistentă și astăzi că nimic din ceea ce nu este convenabil imaginii exaltat pozitive a neamului românesc și a trecutului său nu trebuie lăsat să pătrundă în cărți și manuale de școală. Ocultarea, cenzura, exagerarea au făcut ca prezentarea-standard a istoriei noastre să fie o succesiune de victorii și acte de eroism, săvârșite de viteji și înțelepți fără niciun cusur. Participarea României la Primul Război Mondial – pentru a da doar un exemplu – înseamnă Mărăști, Mărășești și Oituz, dar nu și Turtucaia! Pentru înfrângeri există întotdeauna „alibiuri perfecte”: superioritatea dușmanului sau complotul forțelor ostile nouă. Răspunderile interne, carențele, calculele meschine ale politicianilor, lașitățile lor, acestea nu sunt mai niciodată dezvăluite și analizate. Cine îndrăznește să o facă este privit sau denunțat public drept un adversar și denigrator al nației*¹³!

Academicianul Florin Constantiniu a plecat din această lume în Vinerea Mare. L-au condus pe ultimul drum venerabili membri ai Academiei Române, cadre didactice universitare, istorici și cercetători, rezerviști militari, admiratori. La inițiativa și prin grija unor binevoitori, o gardă de ostași a prezentat onorul Armatei României într-un cimitir militar de la marginea Bucureștilor. Alea Academicienilor din Cimitirul Bellu s-a dovedit neîncăpătoare pentru a primi rămășițele pământești ale lui Florin Constantiniu!

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Comandor (r)
GHEORGHE VARTIC*

* Comisia Română de Istorie Militară.

NOTE

¹ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 317.

² *Ibidem*, p. 276.

³ *Ibidem*, p. 279.

⁴ *Ibidem*, p. 317.

⁵ *Ibidem*, pp. 398-399.

⁶ *Ibidem*, pp. 404-405.

⁷ *Ibidem*, p. 411.

⁸ *Ibidem*, pp. 416-417.

⁹ *Ibidem*, p. 442.

¹⁰ Florin Constantiniu, membru corespondent al Academiei Române, *România și originile Războiului Rece*, Revista de Istorie Militară, nr 1-2(69-70)/2002.

¹¹ Florin Constantiniu, *Istoria, așa cum a fost*, în „Revista de Istorie Militară” nr 3/1990, p. 20.

¹² Florin Constantiniu, membru corespondent al Academiei Române, *Istoriografia militară românească în pragul mileniului III*, în „Revista de Istorie Militară” nr 5-6(63-64)/2000.

¹³ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.